

ព្រះ
ច្រៀតបិណ្ឌបាណ្ឌវ
និង
សេចក្តីប្រែជាភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិណ្ឌ
ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស
ទុតិយភាគ

៦៥

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ
ព.ស ២៥០៣

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ត្របិដកស្ថាននេះ
ត្រូវបានថតចេញពី ច្បាប់គម្ពីរព្រះទ័ត្របិដកជប៉ុន ។

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ត្របិដកនេះ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយ គេហទំព័រ៥០០០ឆ្នាំ ឬជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ។

ផ្តល់សៀវភៅគម្ពីរព្រះទ័ត្របិដកសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ៊ុចទីណា ។

គ្រប់គ្រងឯកសារ (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ។

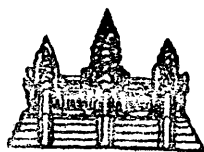
ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន-ស្រីស្រស់ ។

ថតស្តានដោយ
ប្អូនប្រុស ម៉ាន់ សារ៉េត

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងច្រើនលើកលែង

- ឧបាសិកា កាំង ហ្គីប៊ែរ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ជុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សរ ចន និង ឧបាសិកា អ៊ូប សារ៉ា ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ីវត្តានា និង ឧបាសិកា យុន សុនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រី ជា សុមេធាធីតា (ស.វ.អ)
- លោក ជីម-ជា និង លោកស្រី រតនី ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ទីផង យ៉ឺន (កូរ៉េ)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេន (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា វ៉ានី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភ័ក្ត្រ (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់ ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធានីរាជ, ចាន់ណា សុធានីរាជ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង យូរហង់ (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (កូរ៉េ)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និង លោក ខួន សេនីស័ក ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា សេ សុផានី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យ៉ឺម សុផានី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និង លោកស្រី ធួរៀង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះចៅ ព្រះគុណ ជុំ សារៈ (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា វ៉ាន់ លុយ និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុខ័ណ្ឌ និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.វ.អ)

ព្រះ
 ក្រឹត្យបិដកបាណី
 និង
 សេចក្តីប្រែប្រាស់នាសាខ្មែរ
 សុត្តន្តបិដក
 ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស
 ទុតិយភាគ
 ៦៥

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥០៣

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្ដល់ស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។

ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។

ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រៅដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុន ។

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the translation of the complete TRIPITAKA to Cambodian Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

អារម្ភកថា

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាមីរាបរមាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាមីគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ត្រូវបាន " ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅភ្នំពេញ ចកប្រែពីភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយ ពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិក ជាតិជប៉ុន មានសន្តានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏នឹងរុងរឿងឡើងវិញដែរ ។

នេះគឺជាអំណោយពីជម្រកដួងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំង មនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ក៏ត្រូវអន្តរាយយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តី ទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើឃោរឃៅ បញ្ចប់គំនុំគំភ័យ ដើរតាមពុទ្ធដីការព្រះបរមត្រូ ចិត្តខំព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជានិមិត្តរូបនៃការប្តេជ្ញាចិត្ត របស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាព ក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាភស្តុតាងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និង ប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនក្ខត្តបុក្យ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ The Rev. Seikyo Muchaku

ប្រធានការិយាល័យ The Rev. Eiitsu Shinohara

អ្នកចាត់ការ

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！

敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未會有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗り越え、瞋りを離れ、怨みを恕し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年7月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵經）復刻救援委員会

世話人代表 無着 成恭
事務局長 篠原 鋭一

世話人 松永 然道 有馬 実成
伊藤 佳通 渡井 奎一
杉谷 義純 茂田 真澄
前田 利勝 中島 教之
永 六輔

Acknowledgment

Dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community,

It is a matter of great joy that the translation into Cambodian of the Pali Tripitaka has been completed and published. The Tripitaka Commission of the Buddhist Institute, Phnom Penh, launched the translation project in 1930 and completed the translation, after 39 years of effort, in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but will also be an important milestone in the history of publication in Cambodia.

The revival and prosperity of Buddhism in Cambodia are the ardent wish of the Japanese Buddhist community, it is in this spirit that we have completed this important project and now present the entire work to the Cambodian Buddhist community, it is a gift not only to the Buddhist community in Cambodia but also to all Cambodian people and all peace-loving people in the world.

Cambodia experienced great tragedies in modern times, and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount grief and anger, to forgive, and to start working again for world peace.

This great work is a symbol of the Japanese Buddhist community's resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and is a testimony to the friendship between our people.

With hands joined in reverence.
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE

Project Manager : The Rev. Seikyo Muchaku

Secretary General : The Rev. Eiitsu Shinohara

Management Team :

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito

The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta

The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

៦៥

ព.ស.២៥០៣.

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

នវិមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[១] ទិស្វាន តណ្ហាំ អរតិញ្ច រាគំ

នាហោសិ ឆន្ទោ អបិ មេដ្ឋនស្មី

តិមេវំទំ មុត្តករសប្បណាំ

ចាទាបិ នំ សម្មសិទ្ធី ន ឥន្ទេ ។

[២] ទិស្វាន តណ្ហាំ អរតិញ្ច រាគំ នាហោសិ

ឆន្ទោ អបិ មេដ្ឋនស្មីនិ តណ្ហាញ្ច អរតិញ្ច រាគញ្ច

មារធិតរោ ទិស្វា បស្សិត្វា មេដ្ឋនធម្មេ ឆន្ទោ វា រាគោ

វា បេមំ វា នាហោសិតិ ទិស្វាន តណ្ហាំ អរតិញ្ច

រាគំ នាហោសិ ឆន្ទោ អបិ មេដ្ឋនស្មី ។

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

មាគ្គិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

(១) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯចំណង់ក្នុងមេដុន មិន
មាន (ដល់តថាគត) ព្រោះឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី
នឹងនាងរាគាឡើយ (ចំណង់ក្នុងមេដុន នឹងមាន ដល់តថាគត
ព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនៃធីតារបស់អ្នកនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រ
នឹងភវិស ដូចម្តេចកើត តថាគតមិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់
នូវសរីរៈនៃធីតានោះ សូម្បីដោយជើងឡើយ ។

(២) ពាក្យថា ឯចំណង់ក្នុងមេដុន មិនមាន (ដល់តថាគត) ព្រោះ
ឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី នឹងនាងរាគាឡើយ សេចក្តីថា ចំណង់ក្តី
តម្រេកក្តី សេចក្តីស្រឡាញ់ក្តី ក្នុងមេដុនធម្ម មិនមាន ព្រោះឃើញ
ព្រោះប្រទះ នូវមារធីតា ឈ្មោះតណ្ហា ១ អរតី ១ រាគា ១ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯចំណង់ក្នុងមេដុន មិនមាន (ដល់តថាគត)
ព្រោះឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី នឹងនាងរាគាឡើយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៣) ពាក្យថា (ចំណង់ក្នុងមេថុននឹងមានដល់តថាគត ព្រោះ
 ឃើញ) នូវសរីរៈនៃធីតារបស់អ្នកនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រនឹងករិស ដូច
 ម្តេចកើត តថាគតមិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់នូវសរីរៈនៃធីតានោះ សូម្បី
 ដោយជើងឡើយ អធិប្បាយថា (ចំណង់ក្នុងមេថុននឹងមានដល់តថាគត
 ព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនេះដ៏ពេញដោយមូត្រ ពេញដោយករិស ពេញ
 ដោយស្មេស្ម ពេញដោយឈាម មានរាងផ្ចឹង រឹតរួតដោយសរសៃ
 លាបដោយឈាមនឹងសាច់ ពាសដោយស្បែក បិទបាំងដោយសម្បុរ
 ថ្លៃ មានប្រហោងតូចប្រហោងធំ តែងហូរចេញហូរចូល ជាលំនៅនៃ
 ពួកដង្កូវ ដ៏ពេញដោយមន្ទិលមិនស្អាតផ្សេងៗ ដូចម្តេចបាន តថាគត
 មិនត្រូវការ ដើម្បីដាន់ដោយជើងឡើយ ការនៅរួមប្តូរការសមាគម មាន
 មកពីណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) (ចំណង់ក្នុងមេថុននឹងមានដល់
 តថាគតព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រនឹងករិស ដូចម្តេច
 កើត តថាគតមិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់នូវសរីរៈនៃធីតានោះ សូម្បីដោយ
 ជើងឡើយ ។ ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

ឧវមោ មាគន្ធិយសុត្តន្តិទ្កេសោ

ទិស្វាន តណ្ហាំ អរតិញ្ច រាតំ

នាហោសិ ឆន្ទោ អបិ មេជ្ជនស្មី

កិមេវំទំ មុត្តកាវិសប្បណាំ

ចាទាចិ ទំ សម្មសិទ្ធិំ ន ឥច្ឆេតិ ។

[៤] ឯតាទិសញ្ចោ រតនំ ន ឥច្ឆសិ

នាវី ទរិទ្ធោហិ តហ្វហិ បត្តិតំ

ទិដ្ឋិតតំ សីលវតានុជីវិតំ

ក្សបបត្តិញ្ច វិទេសិ កីទិសំ ។

[៥] ឥទំ វិទាមិតិ ន តស្ស ហោតិ (មាគន្ធិយាតិ ភគវា)

ឆម្មេសុ (១) ទិច្ឆយ្យ សមុត្តហិតំ

បស្សញ្ច (២) ទិដ្ឋិសុ អនុត្តហាយ

អជ្ឈតសន្តិ បចិទំ អនុស្សំ ។

១ ម. ឆ ឬ ឆម្មេសុ ។ ២ ម. សយញ្ច ។

មាត្រន្ទិយសុត្តន្តទេស ទី ៩

ឯចំណង់ក្នុងមេប៉ុន មិនមាន (ដល់តថាគត) ព្រោះឃើញ
 នាងតណ្ហា នាងអរតី នឹងនាងរាតាឡើយ (ចំណង់ក្នុងមេ-
 ប៉ុននឹងមានដល់តថាគត ព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនៃធីតារបស់
 អ្នកនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រនឹងករិស ដូចម្តេចកើត តថាគត
 មិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់នូវសរីរៈ នៃធីតានោះ សូម្បី
 ដោយជើងឡើយ ។

(៤) (មាត្រន្ទិយព្រាហ្មណ៍សួរថា) បើព្រះអង្គមិនត្រូវការនារីរតន៍
 បែបនេះ ដែលពួកនរិត្តមានប្រមាណច្រើន ប្រាថ្នាហើយទេ
 តើព្រះអង្គ ពោលនូវទិដ្ឋិ សីល វត ជីវិត កិរិយាកើត
 ក្នុងភព បែបណាវិញ ។

(៥) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់គន្ធិយៈ) ការជ្រើសរើស
 ហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយថា អាត្មាអញពោលនូវ
 ពាក្យនេះដូច្នេះ មិនមានដល់តថាគតនោះទេ ព្រោះតថាគត
 ឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ហើយ
 បានពិចារណាឃើញ នូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៦) ឥទំ វជានីតិ ន តស្ស ហោតីតិ ឥទំ
 វជានីតិ ឥទំ វជានី ឯតំ វជានី ឯត្ថកំ វជានី
 ឯត្ថាវតា វជានី ឥទំ ទិដ្ឋិតតំ វជានី សស្សតោ
 លោកោតិ វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មណាតិ វាតិ ។ ន តស្ស ហោតីតិ
 ន មយ្ហំ ហោតីតិ (១) ឥទំ វជានីតិ ន តស្ស ហោតិ ។
 មាគន្ធិយាតិ ភកវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន កាលបតិ ។
 ភកវាតិ តារាវជីវនំ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ចតិ
 យទិទំ ភកវាតិ មាគន្ធិយាតិ ភកវា ។

(៧) ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុក្កហិតន្តិ ធម្មេសូតិ
 ឆ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិតតេសុ ។ និច្ឆេយ្យាតិ និច្ចនិគ្វា វិនិច្ឆ័-
 និគ្វា វិចិទិគ្វា បរិចិទិគ្វា តុលយិគ្វា តិរយិគ្វា វិការ-
 យិគ្វា វិក្ខតំ កត្វា ឌីដិត្តាហោ វិលត្តាហោ វត្តាហោ
 កោដ្ឋាសត្តាហោ ឧច្ចយត្តាហោ សមុច្ចយត្តាហោ ឥទំ

១ ឧ. ម. ន. មយ្ហំ ហោតិ ឯត្ថាវតា វាមីតិ ន តស្ស ហោតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៦) ពាក្យថា ភថាគតពោលពាក្យនេះ របស់បទថា អាត្មា
 អញពោលពាក្យនេះ ដូច្នេះ មិនមាន ដល់ភថាគតនោះទេ សេចក្តីថា
 ភថាគតពោលពាក្យនេះ ពោលពាក្យនេះ⁺ ពោលពាក្យមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ពោលពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ពោលទិដ្ឋិនេះថា លោកទៀង
 ដូច្នេះក្តី ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
 ក៏មិនមែន ដូច្នេះក្តី ។ ពាក្យថា មិនមាន ដល់ភថាគតនោះ គឺមិនមានដល់
 ភថាគតទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញពោលពាក្យនេះ
 ដូច្នេះ មិនមានដល់ភថាគតនោះទេ ។ ពាក្យថា ម្នាលមាគន្ធិយៈ គឺព្រះមាន
 ព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ គឺជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ នេះ កើតដោយការត្រាស់ឆឹង ហេតុនោះ លោកពោលថា
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅថា មាគន្ធិយៈ ។

(៧) ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ នៃបទថា ការជ្រើសរើសហើយ
 ប្រកាន់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ គឺក្នុងទិដ្ឋិ ៦២ ។ ពាក្យថា ជ្រើសរើស គឺការ
 ជ្រើសរើស ពិចារណា វិរាគ វិនិច្ឆ័យ ច្នៃមើល លែងលក ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់
 ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហើយប្រកាន់ដោយផ្លូវ ប្រកាន់ដោយចន្លោះ ប្រកាន់ថា
 ប្រសើរ ប្រកាន់ដោយចំណែក ប្រកាន់ដោយគំនរ ប្រកាន់ដោយ
 គំនរធំ ប្រកាន់ បរមោសអវិជ្ជុល ចូលចិត្ត ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ីបថា

នវមោ មាគន្ធិយស្តុត្តន្ត្រេសោ

សច្ចំ តច្ចំ តថិ ភូតំ យោថាវំ អវិបរីតន្តំ កហិតំ បរា-
មជ្ជំ អភិធិវិជ្ជំ អដ្ឋោសិតំ អធិមុតំ នត្ថំ ន សិវិជ្ជតិ
នុបលត្ថតិ បហំនំ សមុច្ឆន្តំ វ្យបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ
អភព្វប្បត្តិកំ ញាណត្ថិតា នឱ្យន្តំ ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ
សមុក្កហិតំ ។

[៨] បស្សញ្ច ទិដ្ឋីសុ អនុក្កហាយាតិ ទិដ្ឋីសុ
អាធិនំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ហាមិ ន បរា-
មសាមិ ន អភិធិវិសាមិ អថវា ន កណ្ហិតញ្ច ន បរាម-
សិតញ្ច ន អភិធិវិសិតញ្ចតិ ឯវម្បិ បស្សញ្ច ទិដ្ឋីសុ
អនុក្កហាយ ។ អថវា សស្សតោ លោកោ ឥន្ទមេវ
សច្ចំ មោយមញ្ញន្តំ ទិដ្ឋិកតមេតំ ទិដ្ឋិកហនំ
ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវ្យាដ្ឋន្តំ ទិដ្ឋិសញ្ញោ-
ជនំ សទុត្តំ សវិយាតំ សឧទាយាសំ សបរិណ្ឌហំ

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ពាក្យនេះ ជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត ពាក្យប្រាកដ ពាក្យមែន
 ពាក្យទៀងទាត់ ពាក្យមិនប្រែប្រួលដូច្នេះ មិនមាន មិនមានព្រម តថាគត
 មិនបាន តថាគតលះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ រម្ងាប់ហើយ ធ្វើមិន
 គួរឲ្យកើតឡើងទៀត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ការជ្រើសរើសហើយប្រកាន់ ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ ។

(៨) ពាក្យថា តថាគតឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ មិនប្រ-
 កាន់ អធិប្បាយថា តថាគតកាលឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ មិនប្រ-
 កាន់ មិនបរោសអវិជ្ជា មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋតាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋតាំង
 ឡាយ តថាគតមិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបរោសអវិជ្ជា មិនគប្បីជាប់ចិត្ត
 ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញ (ទោស)ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ មិន
 ប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ដំណើរគឺទិដ្ឋិ សេចក្តី
 ប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រើនគឺទិដ្ឋិ ការអន្ទះអន្ទែងគឺទិដ្ឋិ សញ្ញា-
 ជនៈគឺទិដ្ឋិ⁺នេះថា លោកទៀង ពាក្យនេះឯង ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ
 ជាមោឃៈ ឯទិដ្ឋិនេះ ប្រកបដោយទុក្ខ ប្រកបដោយសេចក្តីថ្លាំងថ្លាក់
 ប្រកបដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ប្រកបដោយសេចក្តីក្រហលក្រហាយ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន និព្វិនាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបស
 មាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្មោធាយ ន និព្វានាយ
 សំវត្ថុតីតំ និដ្ឋិតុំ អាទីនំ បស្សន្តោ និដ្ឋិយោ ន
 កណ្ណាមិ ន បរាមសាមិ ន អភិធម៌សាមិ អដវំ ន
 កណ្ណាតញ្ចា ន បរាមសីតញ្ចា ន អភិធម៌សីតញ្ចាត
 ឯវម្បី បស្សញ្ចា និដ្ឋិតុំ អនុគហាយ(១) ។ អសស្សតោ
 លោកោ អន្តរំ លោកោ អន្តរំ លោកោ តំ ជីវំតំ
 សវីរំ អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សវីរំ ហោតិ តថាគតោ បរម្មណ
 ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មណ ហោតិ ច ន ច
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មណ នេវ ហោតិ ន ន
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មណ ឥទមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញំ និដ្ឋិតតមេតំ និដ្ឋិតហំ និដ្ឋិតនារោ និដ្ឋិ-
 វិស្វកាយតំ និដ្ឋិវិប្បន្តំ និដ្ឋិសញ្ញាជំនំ សទុក្កំ
 សវិយាតំ សឧបាយាសំ សបរិជ្ជាហំ ន និព្វិនាយ
 ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អថវិ សស្សតោ លោកោតិ វិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយទេ ដើម្បីប្រាសចាក
 តម្រេកទេ ដើម្បីសេចក្តីរលត់ទុក្ខទេ ដើម្បីសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ទេ ដើម្បី
 អភិញ្ញាទេ ដើម្បីកិរិយាត្រាស់ដឹងទេ ដើម្បីព្រះនិព្វានទេ តថាគត
 ឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយដូច្នេះ ទើបមិនប្រកាន់យក មិន
 បបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្តនូវទិដ្ឋតាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋតាំងឡាយ
 តថាគតមិនគប្បីប្រកាន់យក មិនគប្បីបបោសអង្កែល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ មិន
 ប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ ដំណើរគឺទិដ្ឋ ការប្រកាន់គឺទិដ្ឋ
 ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋ ចម្រងគឺទិដ្ឋ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងគឺទិដ្ឋ សញ្ញាជនៈគឺ
 ទិដ្ឋនេះថា លោកមិនទៀង លោកមានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត
 ដរិះនោះ សរិះនោះ ដរិះដរិះ សរិះដរិះ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀត
 សត្វស្លាប់ហើយមិនកើតទៀត សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មាន មិន
 កើតទៀតក៏មាន សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
 ក៏មិនមែន ពាក្យនេះឯងជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ឯទិដ្ឋ
 នេះ ប្រកបដោយទុក្ខ ប្រកបដោយសេចក្តីថ្លាត់ថ្លាក់ ប្រកបដោយ
 សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ប្រកបដោយសេចក្តីក្រហល់ក្រហាយ មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយទេ ដើម្បីសេចក្តីប្រាស
 ចាកតម្រេកទេ ដើម្បីសេចក្តីរលត់ទុក្ខទេ ដើម្បីសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ទេ

ឥរិយោ មាគម្ពិយសុត្តន្តទ្កេសោ

ន អភិញ្ញាយ ន សម្មោធាយ ន និព្វានាយ សំវត្ថុតិវត្ថុ
 ទិដ្ឋិសុ អាទីនំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កល្យាណំ ន
 បរាមសាមិ ន អភិវិសាមិ អថវា ន កល្យាណញ្ច
 ន បរាមសីតញ្ច ន អភិវិសីតញ្ចតិ ឯវម្បិ
 បស្សញ្ច ទិដ្ឋិសុ អនុគហាយ ។ អថវា ឥមា
 ទិដ្ឋិយោ ឯវគហិតា ឯវបរាមជ្ជា ឯវគតិកា កវន្តិ
 ឯវអភិសម្បកយាតិ ទិដ្ឋិសុ អាទីនំ បស្សន្តោ
 ទិដ្ឋិយោ ន កល្យាណំ ន បរាមសាមិ ន អភិវិ-
 សាមិ អថវា ន កល្យាណញ្ច ន បរាមសីតញ្ច ន
 អភិវិសីតញ្ចតិ ឯវម្បិ បស្សញ្ច ទិដ្ឋិសុ អនុគហាយ ។
 អថវា ឥមា ទិដ្ឋិយោ ជិវយសំវត្ថុនិកា តិវច្ឆានយោនិ
 សំវត្ថុនិកា ចិត្តិវិសយសំវត្ថុនិកាតិ ទិដ្ឋិសុ អាទីនំ
 បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កល្យាណំ ន បរាមសាមិ នាភិវិ-
 សាមិ អថវា ន កល្យាណញ្ច ន បរាមសីតញ្ច នាភិវិ-
 សីតញ្ចតិ ឯវម្បិ បស្សញ្ច ទិដ្ឋិសុ អនុគហាយ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ដើម្បីអភិញ្ញាទេ ដើម្បីកិរិយាត្រាស់ដឹងទេ ដើម្បីព្រះនិព្វានទេ តថា-
 គតឃើញពោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយដូច្នេះ ទើបមិនប្រកាន់ មិនបរោស
 អវ្ក្កល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋតាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋតាំងឡាយ តថា-
 គត មិនគប្បីប្រកាន់យក មិនគប្បីបរោសអវ្ក្កល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញពោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ
 មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយោធន៍នេះឯង ។ មួយទៀត តថាគតឃើញ
 ពោសក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយថា ទិដ្ឋតាំងនេះ ដែលតថាគត ប្រកាន់យោធន៍
 នេះ បរោសអវ្ក្កលយោធន៍នេះ មានគតិយោធន៍នេះ មានលោកខាងមុខយោធន៍
 នេះ ទើបមិនប្រកាន់ មិនបរោសអវ្ក្កល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋតាំងឡាយ
 ឬថា ទិដ្ឋតាំងឡាយ តថាគតមិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបរោសអវ្ក្កល
 មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញពោសក្នុងទិដ្ឋ
 តាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយោធន៍នេះឯង ។ មួយទៀត
 តថាគតឃើញពោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយថា ទិដ្ឋតាំងនេះ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ដើម្បីនរក ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីតិរច្ឆានកំណើត ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបិត្ត-
 វិស័យ ទើបមិនប្រកាន់ មិនបរោសអវ្ក្កល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋ
 តាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋតាំងឡាយ តថាគត មិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បី
 បរោសអវ្ក្កល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត
 ឃើញពោសក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយោធន៍នេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា ឥមា ទិដ្ឋិយោ អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បដ្ឋា
 ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មាតិ ទិដ្ឋិសុ
 អាទីនំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កល្យាណំ ន បរាម-
 សាមិ នាគិនិវិសាមិ អថវា ន កល្យាណញ្ចា ន បរាម-
 សិតញ្ចា នាគិនិវិសិតញ្ចាតិ វេទ្យំ បស្សញ្ចា ទិដ្ឋិសុ
 អនុគហាយ ។

(៧) អដ្ឋត្ថសន្តិ បចិន្តំ អទស្សន្តិ អដ្ឋត្ថំ រាគស្ស
 សន្តិ នោសស្ស សន្តិ មោហស្ស សន្តិ កោធស្ស
 ឧបនាហស្ស មគ្គស្ស បដ្ឋាសស្ស ឥស្សយ មច្ឆរិយស្ស
 មាយាយ សាវេយ្យស្ស វេទ្យស្ស សាវេទ្យស្ស មាទស្ស
 អតិមាទស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វត្តិលេសានំ
 សព្វនុច្ឆរិតានំ សព្វនរថានំ សព្វបរិទ្ឋាហានំ សព្វសន្តា-
 ថានំ សព្វាកុសលាកិសង្ការានំ សន្តិ វ្យាបសន្តិ និព្វត្តិ
 បដិច្ចស្សន្តិ ។ បចិន្តន្តិ បចិន្តន្តោ វិចិន្តន្តោ បវិចិន្តន្តោ
 តុលយន្តោ តិរយន្តោ វិភាវយន្តោ វិក្ខតំ តិរោន្តោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

មួយទៀត គឺថាគតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយថា ទិដ្ឋតាំងនេះ
 មិនទៀង គឺបច្ច័យតាក់តែងឡើងហើយ អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើងហើយ
 មានកិរិយាអស់ទៅ ជាធម្មតា មានកិរិយាសូន្យទៅ ជាធម្មតា មាន
 កិរិយាប្រាសទៅជាធម្មតា មានកិរិយារលត់ទៅជាធម្មតា ទើបមិនប្រកាន់
 មិនបរោសអង្គុល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋតាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋតាំង
 ឡាយ គឺថាគត មិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបរោសអង្គុល មិនគប្បីជាប់
 ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គឺថាគត ឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ
 មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

(៩) ពាក្យថា បានពិចារណាឃើញ នូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង គឺ
 សេចក្តីស្ងប់រាគៈ សេចក្តីស្ងប់ទោសៈ សេចក្តីស្ងប់មាហៈ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ក្នុងខាងក្នុង នឹង សេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ សេចក្តីរលត់ សេចក្តី
 ស្ងប់ស្ងៀម នៃកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ
 មាយា សាថេយ្យៈ ថម្កៈ សារម្កៈ មានៈ អតីមានៈ មទៈ បមាទៈ
 នឹងកិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់
 សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទុសាទាំងអស់ អភិសង្ការជា
 អកុសលទាំងអស់ ។ ពាក្យថា បានពិចារណា គឺកាលពិចារណា កាល
 ត្រិះរិះ កាលរំពឹង កាលថ្វីង កាលលែងលក កាលបំភ្លឺ កាលធ្វើឲ្យច្បាស់ថា

នវមោ មាគ្គិយសុត្តន្តបិដក

សព្វេ សុត្តរា អនិច្ចាតិ បច្ចិនន្តោ វិច្ចិនន្តោ បវិច្ចិនន្តោ
 តុលយន្តោ និរយន្តោ វិភាវយន្តោ វិក្ខតំ ករោន្តោ សព្វេ
 សុត្តរា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យន្តីញ្ចំ
 សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធឪធម្មន្តំ បច្ចិនន្តោ វិច្ចិនន្តោ
 បវិច្ចិនន្តោ តុលយន្តោ និរយន្តោ វិភាវយន្តោ វិក្ខតំ
 ករោន្តោ ។ អនស្សន្តំ អនស្សំ អនត្ថិ បស្សំ បដិវិជ្ជន្តំ
 អជ្ឈតសន្តំ បច្ចិនំ អនស្សន្តំ ។ តេនាហា កកវា

ឥទំ វទាមីតិ ន តស្ស ហោតិ

ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុគ្គហិតំ

បស្សញ្ចំ ទិដ្ឋីសុ អនុគ្គហាយ

អជ្ឈតសន្តំ បច្ចិនំ អនស្សន្តំ ។

(១០) វិនិច្ឆយា យានិ បកប្បីតានិ (ឥតិ មាគ្គន្តិយោ)

តេ វេ មុនិ ព្រាសំ អនុគ្គហាយ

អជ្ឈតសន្តិតំ យមេតមត្ថំ

កកំ នុ ជីវេហិ បវេទិតន្តំ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង មិនទៀង កាលពិចារណា កាលត្រិះរិះ
 កាលរំពឹង កាលប្តឹង កាលវិលលក កាលបំភ្លឺ កាលធ្វើឲ្យច្បាស់ថា
 សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង ជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងឡាយទាំងពួង ជាអនត្តា
 ។ បេ ។ កាលពិចារណា កាលត្រិះរិះ កាលរំពឹង កាលប្តឹង កាល
 វិលលក កាលបំភ្លឺ កាលធ្វើឲ្យច្បាស់ថា វត្ថុណាមួយមានសភាពកើត
 ឡើងហើយ វត្ថុទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលត់ទៅវិញ ជាធម្មតា ។
 ពាក្យថា បានឃើញ គឺបានជួប បានយល់ បានប្រទះ បាន
 ត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានពិចារណាឃើញ
 នូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា
 ការជ្រើសរើសហើយប្រកាន់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយថា អាត្មា
 អញពោលនូវពាក្យនេះ ដូច្នេះ មិនមានដល់តថាគតនោះទេ
 ព្រោះតថាគត ឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋទាំងឡាយ មិន
 ប្រកាន់ ហើយបានពិចារណាឃើញនូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។
 (១០) (មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩) ធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើស
 ណា ដែលបុគ្គលកំណត់ហើយ ព្រះអង្គជាមុន មិន
 ប្រកាន់ នូវធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើសទាំងនោះ ហើយ
 ត្រាស់សេចក្តីណាថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង សេចក្តីនោះ
 អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ សំដែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១១] វិនិច្ឆ័យា យោនិ បកប្បតាជ័តិ វិនិច្ឆ័យានិ
 វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិកតានិ ។ បកប្បតាជ័តិ កប្បតា
 អភិសង្ខតា សណ្ឋាបិតាតិបិ បកប្បតា ។ អថវា អនិច្ចា
 សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយេន្យា វយេន្យា វិរាគេន្យា
 និរោធិយេន្យា វិបរិណាមធម្មាតិបិ បកប្បតាតិ វិនិច្ឆ័យា
 យោនិ បកប្បតាជ័តិ ។ ឥតិ មាគន្ធិយោតិ ឥតិ បទសន្ធិ
 ។ បេ។ បទានុប្បត្តតានមេតិ ឥតិ ។ មាគន្ធិយោតិ
 តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមិ សង្ខា សមញ្ញា^(១) វេហារោតិ
 ឥតិ មាគន្ធិយោ^(២) ។

[១២] តេ វេ មុនិ ព្រូសិ អនុក្កហាយ អជ្ឈត្ថ-
 សន្តិទិ យមេតមត្តន្តិ តេ វេតិ ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិកតានិ ។
 មុនិទិ មោនិ វុច្ចន្តិ ញាណំ ។ បេ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនិទិ ។ អនុក្កហាយាតិ ទិដ្ឋិសុ អាទិនំ បស្សនោ
 ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ហាមិ ន បរាមសាមិ នាភិនិ-
 វិសាមីតិ បក្កណាសិ^(៣) អជ្ឈត្ថសន្តិទិ ប កណាសិ ។

១ ម. សមញ្ញា បញ្ញត្តិ។ ២ ឧ.អយំ បាវោ មាគន្ធិយាតិ ។ ល។ មាគន្ធិយោតិ
 នត្ថិ ។ ៣ ម. ច ភណសិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១១] ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើស
របស់បទថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើស ដែលគេកំណត់ហើយ ។

ពាក្យថា គេកំណត់ហើយ គឺគេសម្រេច តែងតាំង រៀបចំ
គេតែងតាំងដូច្នេះខ្លះ ឬថា មិនទៀង បច្ច័យតាក់តែង អាស្រ័យបច្ច័យ
ហើយទើបកើតឡើង មានកិរិយាអស់ទៅ ជាធម្មតា សូន្យទៅ ជាធម្មតា
ប្រាសទៅជាធម្មតា លេចទៅជាធម្មតា ប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា គេតែង
តាំងដូច្នេះខ្លះ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ធម្មជាតិជាគ្រឿង
ជ្រើសរើសណា ដែលគេកំណត់ហើយ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ ក្នុង
បទថា មានន្ទិយព្រាហ្មណ៍ពោលដូច្នេះ គឺជាបទសន្ធិ ។ បេ ។ ពាក្យថា
ដូច្នេះ⁺ នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មានន្ទិយៈ ជានាម ជាកិរិយារាប់
ជាឈ្មោះ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា
មានន្ទិយព្រាហ្មណ៍ ពោលដូច្នេះ ។

[១២] ពាក្យថា នូវធម៌ទាំងនោះ ក្នុងបទថា ព្រះអង្គជាមុនិ មិនប្រកាន់
នូវធម៌ទាំងនោះ ហើយត្រាស់នូវសេចក្តីណាថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង គឺ
បានដល់ទិដ្ឋិ ៦២ ។ ញាណ ហៅថាមានៈក្នុងបទថាមុនិ ។ បេ ។ មុនិនោះ
កន្លងបណ្តាញជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា មិនប្រកាន់ គឺព្រះអង្គប្រ-
កាន់ថា តថាគតឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ មិនបបោស
អង្គែល មិនជាប់ចិត្តនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ទាំងត្រាស់ថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តន្តទ្វេសោ

យមេតមន្តន្តំ យំ បរមន្តន្តំ តេ វេ មុនំ ព្រាសំ

អនុគហាយ អជ្ឈតសន្តិភំ យមេតមន្តំ ។

(១៣) កថំ នុ ជីវេហំ បវេទិតន្តន្តំ កថន្តន្តំ

សំសយបុត្តា វិមត្ថបុត្តា ទ្រេឡកបុត្តា អនេកំស-

បុត្តា ឃំ នុ ខោ ន នុ ខោ កំនុ ខោ កថំ

នុ ខោតិ កថំ នុ ។ ជីវេហិតិ(១) បណ្ឌិតេហំ

បញ្ចវន្តេហំ ពុទ្ធិមន្តេហំ ព្យាណីហំ វិការីហំ មេធា-

វីហំ ។ បវេទិតន្តំ វេទិតំ បវេទិតំ អាចិត្តំ ទេសិតំ

បញ្ចបិតំ បដ្ឋបិតំ វិវិតំ វិភជិតំ(២) ឧត្តានិកតំ

បកាសិតន្តំ កថំ នុ ជីវេហំ បវេទិតន្តំ ។ តេនាហ

សោ ព្រាហ្មណោ

វិនិច្ឆយា យានំ បកប្បតានំ

តេ វេ មុនំ ព្រាសំ អនុគហាយ

អជ្ឈតសន្តិភំ យមេតមន្តំ

កថំ នុ ជីវេហំ បវេទិតន្តន្តំ ។

១ ម. ជីវេហិតិ ជីវេហំ ។ ២ ម. វិវិតំ វិភត្តំ ។

មាតិកាសុត្តន្តទ្វេស ទី ៩

ពាក្យថា នូវសេចក្តីណា គឺព្រះអង្គជាមុនិ មិនប្រកាន់នូវធម៌ទាំងនោះ
ត្រាស់នូវសេចក្តីដ៏ទុក្ខមណាថា មានសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ហេតុនោះ
(ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) នូវសេចក្តីណា ។

(១៣) ពាក្យថា ដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ក្នុងបទថា ដែលអ្នកប្រាជ្ញទាំង
ឡាយ សំដែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎⁺ គឺជាការស្តារដោយសង្ស័យ ស្តារ
ដោយនឿយឆ្ងល់ ស្តារដោយមន្ទិល ស្តារដោយចំណែកច្រើន ដោយ
ពាក្យថា យ៉ាងនេះឬហ្ន៎⁺ មិនមែនទេហ្ន៎⁺ ដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ដោយប្រការដូច
ម្តេចហ្ន៎⁺ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ។ ពាក្យថា
អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ គឺបណ្ឌិត អ្នកមានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់
ដឹង អ្នកមានញាណ អ្នកមានការយល់ច្បាស់ អ្នកមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿង
ពុះពារទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា សំដែងហើយ គឺពន្យល់ សំដែង ប្រាប់
បង្ហាញ បញ្ចត្ត តាំងទុក បង្កើប វែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ
ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍ពោលថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ សំដែងហើយដូច
ម្តេចហ្ន៎⁺ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ទូលថា

ធម្មជាតិ ជាគ្រឿងជ្រើសរើសណា ដែលបុគ្គលកំណត់
ហើយ ព្រះអង្គជាមុនិ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនោះ ហើយ
ត្រាស់នូវសេចក្តីណាថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង សេចក្តី
នោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ សំដែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១២] ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាណោ
 [មាគន្ធិយាតិ ភក្កា] សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហា
 អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា
 អសីលតា អពូតា នោបិ តេន
 ឯតេ ច និស្សន្នំ អនុគហាយ
 សន្តោ អនិស្សាយ ករំ ន ជប្ប ។

[១៣] ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាណោ-
 នាតិ ទិដ្ឋនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ នាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន
 ទីបយសិ ន វេហាសិ ។ សុតេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន កកេសិ
 ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន វេហាសិ ។ ទិដ្ឋសុតេនបិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន
 កកេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន វេហាសិ ។
 ញ្ញាណោនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 នាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន
 វេហាសិតិ ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាណោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា ម្ចាស់មានន្ទិយៈ) អ្នក
 ប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះ
 ការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុទេ ទាំង
 មិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះ
 ការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះ
 មិនមានវត្ថុនោះទេ ទាំងលះបង់ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនោះ
 ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ មិនគប្បីប្រាថ្នាភព ។

(១៥) ពាក្យថា ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការ
 ដឹងទេ អធិប្បាយថា អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា
 មិនពន្យល់ មិនសំដែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត
 ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការដែលឃើញ ។ មិនពោល មិនថ្លែង មិន
 ពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសំដែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ
 ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការដែលឮ ។ មិនពោល មិនថ្លែង
 មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសំដែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ
 ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការឃើញទាំងការឮ ។ មិនពោល
 មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសំដែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាត
 វិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការដឹង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ។

នវមោ មាតុភ័យសុត្តន្តិយោ

មាតុភ័យោតិ កកវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន
 អាណបតិ ។ កកវាតិ តារវាជំវេនំ ។ បេ ។ សុច្ឆតា
 បញ្ចតិ យទិទំ កកវាតិ មាតុភ័យោតិ កកវា ។

(១៦) សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហាតិ សី-
 លេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 នាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ជីបយសិ
 ន វេហាសិ ។ វត្ថេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន កកេសិ ន
 កណាសិ ន ជីបយសិ ន វេហាសិ ។ សីលពូ-
 តេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 នាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ជីបយសិ ន
 វេហាសិតិ សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហា ។

(១៧) អទិដ្ឋយា អស្សុតិយា អព្ភាណា អសី
 លតា អពូតា នោបិ តេនាតិ ទិដ្ឋបិ ឥច្ឆតព្ភា
 ទសវត្ថុកា សម្មាទិដ្ឋិ អត្ថំ ទំនំ អត្ថំ យំដ្ឋ

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ពាក្យថា មាតិកាសុត្តន្តៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅ ព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ សេចក្តីបញ្ជាក់ថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) អំពីការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា មាតិកាសុត្តន្តៈ ។

(១៦) ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីល នឹងវត្តទេ សេចក្តីថា អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិន ពន្យល់ មិនសំដែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការ ផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ សូម្បីព្រោះសីលទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសំដែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ សូម្បីព្រោះវត្តទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិន ពន្យល់ មិនសំដែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត ផុត ស្រឡះ ផុតជុំវិញ សូម្បីព្រោះសីលនឹងវត្តទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ សូម្បីព្រោះសីលនឹងវត្តទេ ។

(១៧) ពាក្យថា ទាំងមិន (សំដែងនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ) ព្រោះការ មិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះ មិនមានវត្តនោះទេ អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន បានដល់សម្មា- ទិដ្ឋិមានវត្ត ១០ គឺ ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយមានផល ការបូជាធំមានផល

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អត្ថំ ហុតំ អត្ថំ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិចារកោ
អត្ថំ អយំ លោកោ អត្ថំ បរោ លោកោ អត្ថំ មាតា
អត្ថំ បិតា អត្ថំ សត្តា ឌីបចាតិកា អត្ថំ លោកេ សម-
ណាប្រាជ្ញាណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមព្វា
លោកំ បរព្វា លោកំ សយំ អភិញ្ញា សង្ខតត្វា
បវេទេន្តិតំ ។ សវនម្បំ ឥន្ទ្រតត្ថំ បរតោ យោសោ សុត្ថំ
កេយ្យំ វេយ្យាករណំ តាថា ខុទ្ទានំ ឥត្ថវត្ថកំ ជាតកំ
អត្ថុតដម្បំ វេទល្លំ ។ ញាណម្បំ ឥន្ទ្រតត្ថំ កម្មស្សកត-
ញាណំ សទ្ធានុលោមិកញាណំ អភិញ្ញាញាណំ សមា-
បត្តិញាណំ ។ សីលម្បំ ឥន្ទ្រតត្ថំ ពាតិមោក្ខសំវារោ ។
វត្ថម្បំ ឥន្ទ្រតត្ថំ អដ្ឋ ធម្មត្ថានំ អារហ្មកក្ខំ បិណ្ឌចាតិ-
កក្ខំ បិសុក្ខលកក្ខំ តេបិវិកក្ខំ សបទានទារិកក្ខំ
ខលុបទាកតិកក្ខំ នេសដ្ឋិកក្ខំ យថាសន្តតិកក្ខំ ។
អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា អព្វតា
នោបិ តេនាតិ នបិ សម្មាទិដ្ឋិមត្តេន នបិ សវនមត្តេន
នបិ ញាណមត្តេន នបិ សីលមត្តេន នបិ វត្ថមត្តេន
អជ្ឈត្ថសន្តិប្បត្តោ ហោតិ នបិ វិចារិ ឯតេហិ ធម្មេហិ
អជ្ឈត្ថសន្តិ ចាបុណាតិ អបិច សម្មាវា ឥមេ ធម្មា ហោន្តិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការបូជាតូចមានផល ផលវិបាករបស់កម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើល្អនឹងធ្វើអាក្រក់
 មាន លោកនេះមាន លោកដទៃមាន មាតាមានគុណ បិតាមានគុណ
 ពួកសត្វជាតូចបាតិកៈមាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍អ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវ ប្រតិបត្តិ
 ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ត្រាស់ដឹងលោកនេះ នឹងលោកខាងមុខ ដោយ
 បញ្ជាក់ក្រៃលែង ដោយខ្លួនឯង មានក្នុងលោក ។ ការស្តាប់ដែលគួរ
 ប្រាថ្នាក៏មាន បានដល់ការយោសនា អំពីសំណាក់បុគ្គលដទៃគឺ សុត្តៈ
 គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ តាថា ទទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អពត្តធម៌
 វេទល្លៈ ។ ញ្ញាណដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន គឺ កម្មស្យតតញ្ញាណ សច្ចា-
 នុលោមិកញ្ញាណ អភិញ្ញាញាណ សមាបត្តិញ្ញាណ ។ សីលដែលគួរ
 ប្រាថ្នាក៏មាន បានដល់បាតិមោក្ខសំវេសីល ។ វត្ថុដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន
 បានដល់ជុត្តន៍ទាំង ៨ គឺ អារព្វិកន្តៈ ១ បិណ្ឌបាតិកន្តៈ ១ បង្សក្រូលិកន្តៈ ១
 តេចីវិកន្តៈ ១ សបទានចារិកន្តៈ ១ ខលុបចាកតិកន្តៈ ១ នេសជ្ជិកន្តៈ ១
 យថាសន្តតិកន្តៈ ១ ។ ពាក្យថា ទាំងមិន (សំដែងនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះ
 ការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល
 ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ បានសេចក្តីថា បុគ្គលដែលដល់សេចក្តីស្ងប់ខាង
 ក្នុង មិនមែនត្រឹមតែយល់ត្រូវ មិនមែនត្រឹមតែឮ មិនមែនត្រឹមតែដឹង មិន
 មែនត្រឹមតែសីល មិនមែនត្រឹមតែវត្ថុ ឬថា ដល់សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ព្រោះ
 វៀរចាកធម៌ទាំងនេះ ក៏មិនមែនដែរ មួយទៀត ធម៌ទាំងនេះ ជាសម្ភារៈ

នវមោ មាគន្ធិយស្តុត្តិទេវលោ

អដ្ឋត្ថសង្ខំ ចាប្បណ៍តំ អធិកន្ធិ ផុស្តិកំ សង្ខិកាតុន្តំ
អធិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា អព្វតា
នោបិ តេន ។

(១៨) ឯតេ ច និស្សជ្ជ អនុគ្គហា ហេតិ ឯតេហិ^(១)
កល្យាណត្ថកាណំ ធម្មាណំ សមុគ្គាតតោបហាណំ ឥន្ទ្រតព្វំ ។
តេជានុកេសុ កុសលេសុ ធម្មេសុ អតម្មយតា
ឥន្ទ្រតព្វា ។ យតោ កល្យាណត្ថកា ធម្មា សមុគ្គាត-
ប្បហានេន បហីនា ហោន្តិ ឧច្ឆិដ្ឋមូលា តាលាវត្ថកតា
អនភាវ័ន្តតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា តេជានុកេសុ
ច^(២) កុសលេសុ ធម្មេសុ អតម្មយតា ហោតិ ឯតា-
វតាបិ ន កល្យាណតិ ន បរាមសតិ នាភិវិសតិ អដក
ន កល្យាណតព្វា ន បរាមសីតព្វា នាភិវិសីតព្វាតិ ឯវម្បិ
ឯតេ ច និស្សជ្ជ អនុគ្គហាយ ។ យតោ កល្យា ច
ធិដ្ឋិ ច^(៣) មាណោ ច បហីនា ហោន្តិ ឧច្ឆិដ្ឋមូលា
តាលាវត្ថកតា អនភាវ័ន្តតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា^(៤)

១ ឧ. ឯតេ ។ ម. ឯតេតិ ។ ២. ៣ ចលទ្វេ នត្ថិ ។ ៤. អនុប្បាទធម្មាតិ ។

មាតិកាបុគ្គលិកទេស ទី ៩

ដើម្បីដល់ ដើម្បីបាន ដើម្បីប៉ះពាល់ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សេចក្តី
ស្ងប់ខាន់ក្នុង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងមិនសំដែងនូវសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធំ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះ
មិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ។

(១៨) ពាក្យថា លះ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនេះ អធិប្បាយថា ការលះបង់
ដោយការគាស់រំលើងនូវធម៌ជាពួកខ្មៅដោយធម៌ទាំងនេះ ត្រូវតែប្រាថ្នា ។
ការមិនមានចំណង់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធាតុបី
គប្បីប្រាថ្នា ។ ធម៌ទាំងឡាយជាពួកខ្មៅដែលលះបង់ហើយ ដោយការ
លះបង់ ដោយការគាស់រំលើងឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជា
ទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន មានការមិនកើតឡើង តទៅជា
ធម្មតា ទាំងមិនមានចំណង់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ធាតុបី ដោយហេតុណា សប្បវេសន៍មិនប្រកាន់ មិនបរិបោសអវិជ្ជា
មិនជាប់ចិត្ត ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ឬថា ធម៌ជាពួក
ខ្មៅទាំងឡាយ សប្បវេស មិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបរិបោសអវិជ្ជា
មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះ មិនប្រកាន់នូវធម៌
ទាំងនេះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ តណ្ហា ទិដ្ឋិ នឹង មានៈ សប្បវេស
លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តុលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើត
នៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន មានការមិនកើតឡើងតទៅជាធម្មតា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដោយហេតុណា សប្បវេសមិនប្រកាន់ មិនបបោសអវិជ្ជា មិនជាប់
 ចិត្ត ដោយហេតុមានប្រមាណបុណ្ណះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 លះ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ បុព្វាភិសង្ខារ អបុព្វា-
 ភិសង្ខារ នឹង អានេព្វាភិសង្ខារ សប្បវេសលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិល
 ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវ
 ការមិនមាន មានការមិនកើតទៅជាធម្មតា ដោយហេតុណា សប្បវេស
 មិនប្រកាន់ មិនបបោសអវិជ្ជា មិនជាប់ចិត្ត ដោយហេតុមានប្រមាណ
 បុណ្ណះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនេះ
 ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

(១៩) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យហើយ មិនគប្បី
 ប្រាថ្នាភព ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ សេចក្តីថា ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់
 រាគៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ
 ជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ រំលត់ ស្ងប់ រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ ចូលដិតរម្ងាប់
 ផត រំលត់ ឲ្យទៅប្រាស ស្ងប់ រម្ងាប់ នូវកោធនៈ ទបនាហៈ មន្ទៈ បលាសៈ
 ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សារេយ្យៈ ចម្កៈ សារម្កៈ មានៈ អតិមានៈ
 មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ
 ទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង
 អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។

ឧទាហរណ៍ មាតិកាសុត្តន្តបិដក

អនិច្ចារយាតិ ទ្វេ វិច្ឆិកា តណ្ហាវិច្ឆិកាយោ ច
 វិច្ឆិកាវិច្ឆិកាយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាវិច្ឆិកាយោ
 ។ បេ ។ អយំ វិច្ឆិកាវិច្ឆិកាយោ ។ តណ្ហាវិច្ឆិកាយំ
 បហាយ វិច្ឆិកាវិច្ឆិកាយំ បដិវិច្ឆិកាវិច្ឆិកា ចក្កំ អនិច្ចារយ
 សោតំ អនិច្ចារយ យានំ អនិច្ចារយ ជីវំ អនិច្ចារយ
 កាយំ អនិច្ចារយ មនំ អនិច្ចារយ រូបេ សន្តេ
 តន្តេ រសេ ជោដ្ឋន្តេ តុលំ កលំ អាវាសំ លាភំ
 យសំ បសំសំ សុទ្ធំ ជីវំ វិច្ឆិកាវិច្ឆិកា សេនាសនំ
 តិលានប្បក្កយកេសជ្ជបរិក្ការំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ
 អរូបធាតុំ កាមភវំ រូបភវំ អរូបភវំ សញ្ញាភវំ
 អសញ្ញាភវំ លោសញ្ញាធាសញ្ញាភវំ ឯករោការភវំ
 ចតុរោការភវំ បញ្ចរោការភវំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ
 វិច្ឆិកាវិច្ឆិកាវិច្ឆិកាវិច្ឆិកា ធម្មេ អនិច្ចារយ អត្តលាភិក្ខុ
 អបរាមសិក្ខា អនិច្ចារិក្ខុសិក្ខាតិ សន្តោ អនិច្ចារយ ។
 ភវំ ន ជប្បេតិ កាមភវំ ន ជប្បេយ្យ រូបភវំ ន
 ជប្បេយ្យ អរូបភវំ ន ជប្បេយ្យ ន បដិប្បេយ្យ
 ន អភិជប្បេយ្យតិ សន្តោ អនិច្ចារយ ភវំ ន ជប្បេ ។

មាតិកាបញ្ជីឈ្មោះទី ៩

ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ បានដល់ការអាស្រ័យ ២ គឺ គណ្ណានិស្ស័យ ១
 ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ១ ។ បេ ។ នេះ គណ្ណានិស្ស័យ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ។
 បុគ្គលលះគណ្ណានិស្ស័យ រលាស់ចោលទិដ្ឋិនិស្ស័យ មិនអាស្រ័យភ្នែក
 មិនអាស្រ័យត្រចៀក មិនអាស្រ័យច្រមុះ មិនអាស្រ័យអណ្តាត មិន
 អាស្រ័យកាយ មិនអាស្រ័យចិត្ត មិនអាស្រ័យ មិនប្រកាន់ មិនបបោស
 អង្គែល មិនជាប់ចិត្ត នូវរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល គណៈ
 អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនា-
 សនៈ គិលានប្បបូជនភស្តុភារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព
 រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព
 ឯកវេទកាភព ចតុវេទកាភព បញ្ចវេទកាភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន
 នឹងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រាថ្នា
 ភព សេចក្តីថា មិនគប្បីប្រាថ្នាកាមភព មិនគប្បីប្រាថ្នារូបភព មិនគប្បី
 ប្រាថ្នា មិនគប្បីប្រាថ្នាដោយប្រការៈ មិនគប្បីប្រាថ្នាចំពោះអរូបភព
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ មិនគប្បីប្រាថ្នាភព ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេជាហ កកក

ន ទិដ្ឋិយោ ន សុតិយោ ន ញ្ញាណោន

សីលព្វតេជាបិ ន សុទ្ធិមាហ

អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា

អសីលតា អព្វតា ទោបិ តេន

ឯតេ ច និស្សជ្ជ អនុក្កហាយ

សន្តោ អនិស្សាយ ភវំ ន ជច្ចេតិ ។

(២០) ទោ ចេ តិវ ទិដ្ឋិយោ ន សុតិយោ ន ញ្ញាណោន

(ឥតិ មាគន្ធិយោ)

សីលព្វតេជាបិ ន សុទ្ធិមាហ

អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា

អសីលតា អព្វតា ទោបិ តេន

ចញ្ញាមហំ មោឌុហមេវ ធម្មំ

ទិដ្ឋិយោ ឯតេ ចច្ចេតិ សុទ្ធិ ។

ឥន្ទ្រជ័យ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ ព្រះមានភាគត្រាស់ហើយថា

(ម្ចាស់មាគន្ធិយៈ) អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ
 ព្រោះសីលនឹងវត្ថុទេ ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ)
 ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង
 ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ទាំងលះ
 មិនប្រកាន់នូវធម៌ទាំងនោះ ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ
 ហើយ មិនគប្បីប្រាថ្នាកត ។

[២០] (មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍ទូលដូច្នេះថា) ប្រសិនបើអ្នកប្រាជ្ញ
 មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះ
 ការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុទេ ទាំង
 មិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការមិនឃើញ
 ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល
 ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ធម៌ (របស់
 ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យរងនឹងជ្រប់ សមណ.
 ព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះទិដ្ឋិ ។

នវមោ មាគន្ធិយស្តុត្តិឡោ

[២០] ឆោ ចេ តិវ ទិដ្ឋយា ន សុតិយា ន
 ញ្ញាណោតតិ ទិដ្ឋយាបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ
 វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ឆាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ទីប-
 យសិ ន វេហាសិ ។ សុតេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ឆាហ ន កកេសិ ន កណាសិ
 ន ទីបយសិ ន វេហាសិ ។ ទិដ្ឋសុតេនបិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ឆាហ ន
 កកេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន វេហាសិ ។
 ញ្ញាណោនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 ឆាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន
 វេហាសិតិ ឆោ ចេ តិវ ទិដ្ឋយា ន សុតិយា ន
 ញ្ញាណោ ន ។ ឥតិ មាគន្ធិយោតិ ឥតិ បទសន្ធិ
 ។ បេ ។ បទានុប្បត្តតាមេតំ ឥតិ ។ មាគន្ធិយោតិ
 តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមន្តិ ឥតិ មាគន្ធិយោ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

[២១] ពាក្យថា ប្រសិនបើ (អ្នកប្រាជ្ញ) មិនពោល (នូវសេចក្តី
 បរិសុទ្ធ) ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ
 ឥតហ្នឹងថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លង់ មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ
 មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត
 ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការឃើញទេ ។ អ្នក
 ប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លង់ មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវ
 សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ
 ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការឮទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺ
 មិនថ្លង់ មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាត
 វិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ
 សូម្បីដោយការឃើញ ទាំងការឮទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លង់
 មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការដឹង
 ទេ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ប្រសិនបើ (អ្នកប្រាជ្ញ) មិនពោល
 (នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹង
 ទេ ។ ពាក្យថា ដូច្នេះ របស់បទថា មាតិកាខ្លះទូលដូច្នេះ ជាបទសន្តិ
 ។ បេ ។ ពាក្យថាដូច្នេះនេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មាតិកាខ្លះ ជាឈ្មោះ
 ព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា មាតិកាខ្លះ (ទូល) ដូច្នេះ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២២] សីលព្វតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហានិ សីលេនបិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ វត្ថេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 សីលព្វតេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិ-
 មុត្តិ នាហ ន កថេសំ ន កណាសំ ន ទីបយសំ ន
 វេហរសីតិ សីលព្វតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហ ។

[២៣] អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា
 អព្វតា នោបិ តេនាតិ ទិដ្ឋបំ ឥច្ឆិតញាតិ ឃរំ កណាសំ
 សវនម្បំ ឥច្ឆិតព្វន្តំ ឃរំ កណាសំ ញាណម្បំ ឥច្ឆិតព្វន្តំ
 ឃរំ កណាសំ សីលម្បំ ឥច្ឆិតព្វន្តំ ឃរំ កណាសំ វត្ថម្បំ
 ឥច្ឆិតព្វន្តំ ឃរំ កណាសំ ន សក្កោសំ ឯកំសេន អនុ-
 ជាទិតំ ន សក្កោសំ ឯកំសេន បដិក្ខិបិតុន្តំ អទិដ្ឋិយា
 អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា អព្វតា នោបិ តេន។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិវ្កេស

(២២) ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីល
 នឹងវត្តទេ សេចក្តីថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិន
 បំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ សូម្បី
 ដោយសីលទេ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ សូម្បី
 ដោយវត្តទេ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការផុត ការ
 ផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយសីលនឹងវត្តទេ ហេតុនោះ
 (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីល
 នឹងវត្តទេ ។

(២៣) ពាក្យថា ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ) ព្រោះការ
 មិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះ
 មិនមានវត្តនោះទេ សេចក្តីថា ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា ទិដ្ឋិដែលគួរ
 ប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា ការស្តាប់ដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន
 ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា ការដឹងដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោល
 យ៉ាងនេះថា សីលដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា
 វត្តដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គមិនអាចដើម្បីយល់តាម ដោយដាច់ខាត
 ព្រះអង្គមិនអាចដើម្បីបដិសេធ ដោយដាច់ខាត ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍
 ពោលថា) ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះ
 ការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្តនោះទេ ។

សរមោ មាតន្ទិយសុត្តន្តទេសោ

(២៤) មក្សាមហា មោក្ខហមេ ធម្មន្ត មោក្ខហធម្មោ
 អយំ ភុប្បំ ពាលធម្មោ មុឡិធម្មោ អក្ខាលធម្មោ
 អមរាត្រេតធម្មោតិ ឃី មក្ខាមិ ឃី ជាធាមិ ឃី អាជា
 ធាមិ ឃី ចជិត្តិជ្ជាមីតិ មក្សាមហា មោក្ខហមេ ធម្មន្ត ។

(២៥) ទិដ្ឋយា ឯកេ បច្ឆេនំ សុទ្ធិនំ ទិដ្ឋយា ឯកេ
 សមណាប្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តំ វិមត្តំ
 បរិមត្តំ បច្ឆេនំ ។ សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សង្ខំ
 មោយមញ្ញានំ ទិដ្ឋយា ឯកេ សមណាប្រាហ្មណា សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តំ វិមត្តំ បរិមត្តំ បច្ឆេនំ ។ អស-
 ស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ លេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សង្ខំ មោយមញ្ញានំ
 ទិដ្ឋយា ឯកេ សមណាប្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 មត្តំ វិមត្តំ បរិមត្តំ បច្ឆេនំ ទិដ្ឋយា ឯកេ បច្ឆេនំ
 សុទ្ធិ ។ តេនាហ សោ ប្រាហ្មណោ

មាតិកាយសុត្តន្តទេស ទី ៨

(២៤) ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ធម៌ (របស់ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំ
 សត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ សេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់យ៉ាងនេះ ដឹងយ៉ាងនេះ
 ដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ យល់ច្បាស់យ៉ាងនេះថា ធម៌របស់ព្រះអង្គនេះ ជាធម៌
 ញ៉ាំងសត្វឲ្យវង្វេង ជាធម៌ពាល ជាធម៌ឆ្គង ជាធម៌ប្រាសចាកញ្ញាណ
 ជាអមរវិក្ខបធម៌ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់
 ធម៌(របស់ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ ។

(២៥) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះ
 ការឃើញ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយពួកខ្លះ ជឿថា សេចក្តី
 ស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុត
 ដោយជុំវិញ ព្រោះការឃើញ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តី
 ស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយ
 ជុំវិញ ព្រោះការឃើញថា លោកទៀង ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃ
 ជាមោឃៈ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស
 សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ ព្រោះការ
 ឃើញថា លោកមិនទៀង ។ បេ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀតក៏មិន
 មែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ
 ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ព្រោះការឃើញ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នោ ចេ ភិក្ខុ ទិដ្ឋិយា ន សុត្តិយា ន ញាណោ

សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហា

អទិដ្ឋិយា អសុត្តិយា អញ្ញាណា

អសីលតា អពូតា នោបិ តេន

មញ្ញាមហំ មោឡាមេវ ធម្មំ

ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ឆេនិ សុទ្ធិនិ ។

(២៦) ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុច្ឆមាទោ

[មាគន្ធិយោតិ កកវា]

សមុត្តហិតេសុ បរោមាមាតា

ឥតោ ច នាទុក្ខំ អណ្តម្បំ សត្វំ

តស្មា ភុំ មោឡាតោ ទហាសិ ។

(២៧) ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុច្ឆមាទោតិ មាគន្ធិយោ

ព្រាហ្មណោ ទិដ្ឋិ និស្សាយ ទិដ្ឋិ បុច្ឆតិ លក្ខនំ និស្សាយ

លក្ខនំ បុច្ឆតិ តទ្ធនំ និស្សាយ តទ្ធនំ បុច្ឆតិ បលីតោនំ

និស្សាយ បលីតោនំ បុច្ឆតិ ។ អនុបុច្ឆមាទោតិ

បុនប្បុនំ បុច្ឆតិ ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុច្ឆមាទោតិ ។

សន្តត្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាវិទ្យេស

ប្រសិនបើអ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះការ
 ឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ព្រោះសីល
 ខ័ងវត្ថុទេ ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ) ព្រោះការមិន
 ឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល
 ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ខ្ញុំព្រះអង្គសំគាល់ធម៌ (របស់
 ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ សមណព្រាហ្មណ៍
 ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះទិដ្ឋិ ។

(២៦) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់មាគន្ធិយៈ)

អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយ ទើបសួររឿយៗ អ្នកដល់នូវ
 សេចក្តីក៏ក្តីប្រឡូកនិទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដែលប្រកាន់ហើយ មិន
 បានឃើញសញ្ញាសូម្បីតិចតួច អំពីធម៌នេះ ហេតុនោះ ទើប
 អ្នកយល់ថាជាធម៌នាំឲ្យសត្វវង្វេងជ្រប់ ។

(២៧) ពាក្យថា អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយ ទើបសួរ
 រឿយៗ សេចក្តីថា មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍អាស្រ័យទិដ្ឋិ ហើយសួរទិដ្ឋិ
 អាស្រ័យការជាប់ចំពាក់ ហើយសួរការជាប់ចំពាក់ អាស្រ័យចំណង
 ហើយសួរចំណង អាស្រ័យបលិពោធិ ហើយសួរបលិពោធិ ។
 ពាក្យថា សួររឿយៗ គឺ សួរញឹកញយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយ ទើបសួររឿយៗ ។

ឥរោ មាគុយបុត្តនិទ្ទេសោ

មាគុយោតិ ភគវតំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។
 ភគវតិ តាវវជិរចនំ ។ បេ ។ សង្ខតា បញ្ចតិ យទិនំ
 ភគវតិ មាគុយោតិ ភគវ ។

(២៨) សមុត្តហ៍តេសុ បមោហមាតាតិ យា ទិដ្ឋិ
 តយា ភហិតា បរាមជ្ជា អភិវិជ្ជា អដ្ឋោសីតា អជ្ជ-
 មុត្តា តាយេវ ភំ ទិដ្ឋិយា មុដ្ឋោសិ បមុដ្ឋោ សមុដ្ឋោ
 មោហំ អាគតោសិ បមោហំ អាគតោសិ សម្រោហំ
 អាគតោសិ អន្ធការំ បក្ខុត្តោសីតិ សមុត្តហ៍តេសុ
 បមោហមាតា ។

(២៩) ឥតោ ច នាទ្ធុក្ខំ អណ្តម្បំ សញ្ញន្តិ ឥតោ
 អជ្ឈត្តសន្តតោ វា បដិបត្តិតោ វា ធម្មទេសនតោ វា
 យុត្តសញ្ញំ វា បត្តសញ្ញំ វា លក្ខណសញ្ញំ វា កោរណ-
 សញ្ញំ វា ហិរន្តសញ្ញំ វា ន បដិលក្ខនិ កុតោ
 ញ្ញាណន្តិ ឯម្បំ ឥតោ ច នាទ្ធុក្ខំ អណ្តម្បំ សញ្ញំ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ពាក្យថា មាតិកា៖ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅ នូវព្រាហ្មណ៍នោះ
ដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យហៅ ដោយ
គោរព ។ បេ ។ សេចក្តីបញ្ជាក់ថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) អំពី
ការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ហៅថា មាតិកា៖ ។

(២៨) ពាក្យថា អ្នកដល់នូវសេចក្តីកន្លងច្រឡំ ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ
ដែលប្រកាន់ហើយ សេចក្តីថា ទិដ្ឋណាដែលអ្នកប្រកាន់ បញ្ចាស
អង្គុល ចូលចិត្ត ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ អ្នកជាបុគ្គលវង្វេង វង្វេងជ្រប់
វង្វេងស៊ប់ ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ដល់នូវសេចក្តីវង្វេងជ្រប់ ដល់
នូវសេចក្តីវង្វេងស៊ប់ ជាអ្នកស្ទង់ទៅកាន់សេចក្តីនឹងតាំងលក្ខណ៍ទិដ្ឋនោះ
ឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកដល់នូវការកន្លងច្រឡំ ក្នុងទិដ្ឋតាំង
ឡាយ ដែលប្រកាន់ហើយ ។

(២៩) ពាក្យថាអ្នកមិនបានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ
សេចក្តីថា អ្នកមិនបានសញ្ញាដែលគួរហើយក្តី សញ្ញាដែលដល់ហើយក្តី
សញ្ញាជាគ្រឿងចំណាំក្តី សញ្ញាជាហេតុក្តី សញ្ញាជាទីតាំងក្តី អំពីធម៌ដែល
មានសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុងនេះក្តី អំពីសេចក្តីបដិបត្តិនេះក្តី អំពីធម៌ទេសនានេះ
ក្តី តើញាណ (នឹងមានមក) អំពីណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិន
បានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថ វា អនិច្ចំ វា អនិច្ចសញ្ញានុលោមំ វា ទុក្ខំ វា ទុក្ខ-
សញ្ញានុលោមំ វា អនតំ វា អនតសញ្ញានុលោមំ វា
សញ្ញាប្បទេមតំ វា សញ្ញានិមិត្តំ^(១) វា ន បដិលកសិ
កុតោ ញ្ញាណន្តិ ឯវម្បី ឥតោ ច នាទុក្ខំ អណ្តម្បី សញ្ញំ ។

[៣០] តស្មា ភុរិំ មោម្បហិតោ នហាសីតិ តស្មាតិ
តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បក្ខយា តំនិទានា មោម្ប-
ហិទ្ធម្មតោ ពាលទ្ធម្មតោ មូឡិទ្ធម្មតោ អញ្ញាណទ្ធម្មតោ
អមរវិក្ខេបទ្ធម្មតោ នហាសិ បស្សសិ ទក្ខសិ ឱលោ-
កេសិ និជ្ឈាយសិ ឧបបរិក្ខសីតិ តស្មា ភុរិំ មោម្ប-
ហិតោ នហាសិ ។ តេនាហ ភកកំ

និជ្ជិសុំ និស្សាយ អនុបុព្វមាទោ

សមុក្កហិតេសុ បមោហមាតា

ឥតោ ច នាទុក្ខំ អណ្តម្បី សញ្ញំ

តស្មា ភុរិំ មោម្បហិតោ នហាសីតិ ។

១ ម សញ្ញានិមិត្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មួយវិញទៀត អ្នកមិនបានសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ មិនទៀង ឬអនុលោម
 តាមសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ មិនទៀង សញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាទុក្ខ ឬអនុ-
 លោមតាមសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាទុក្ខ សញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាអនត្តា ឬ
 អនុលោមតាមសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាអនត្តា កិច្ចត្រឹមតែកិរិយាញ៉ាំងសញ្ញា
 ឲ្យកើតឡើង ឬវិនិច្ឆ័យសញ្ញា តើញ្ញាណនឹងមានមកដល់ណា ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនបានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ ។

(៣០) ពាក្យថា ហេតុនោះ ទើបអ្នកយល់ថាជាធម៌នាំសត្វ
 ឲ្យរង្វើងជ្រប់ ត្រង់ពាក្យថា ហេតុនោះគឺ ព្រោះហេតុដូច្នេះ
 ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ
 ទើបអ្នកយល់ឃើញ ក្រឡេកឃើញ រំពឹងឃើញ ពិចារណាឃើញ
 ថាជាធម៌ញ៉ាំងសត្វ ឲ្យរង្វើងជ្រប់ ថាជាធម៌ពាល ថាជាធម៌ក៏ន្តច្រឡំ
 ថាជាធម៌ប្រាសចាកញ្ញាណ ថាជាអមពរក្លែងបន្លំ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ហេតុនោះ ទើបអ្នកយល់ថាជាធម៌ញ៉ាំងសត្វ ឲ្យរង្វើងជ្រប់ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋតាំងឡាយហើយសួររឿយៗ ដល់នូវសេចក្តី
 ក៏ន្តច្រឡំ ក្នុងទិដ្ឋតាំងឡាយ ដែលប្រកាន់យកហើយ មិន
 បានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ ហេតុនោះ
 ទើបអ្នកយល់ថាជាធម៌នាំឲ្យរង្វើងជ្រប់ ។

សមោ មាតុយុស្តនិទ្ទេសោ

[៣១] សមោ វិសេសី ឧទ វា និហំនោ

យោ មញ្ញត្តិ សោ វិវិទេថ តេន

ត័ស្ស វិជាស អវិកម្យមាណោ

សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតិ ។

[៣២] សមោ វិសេសី ឧទ វា និហំនោ យោ

មញ្ញត្តិ សោ វិវិទេថ តេនាតិ សនិសោហមស្ម័តិ វា

សេយ្យោហមស្ម័តិ វា ហំនោហមស្ម័តិ វា យោ មញ្ញត្តិ

សោ តេន មាទេន តាយ ទិដ្ឋិយោ តេន វា បុគ្គលេន

កលហំ ករេយ្យ ភណ្ឌំ ករេយ្យ វិក្កហំ ករេយ្យ

វិវាទំ ករេយ្យ មេធាកំ ករេយ្យ ន ភ្នំ ឥមំ ធម្មវិនយំ

អាជាតាសិ អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាតាមិ កី ភ្នំ

ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាទិស្សសិ មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្រមសិ

អហមស្ម័ សង្ខាបដិបន្នោ សហិតម្មេ អសហិតន្តេ បុរេ

វេទនីយំ បច្ឆា អវេច បច្ឆា វេទនីយំ បុរេ អវេច អធិច្ឆណ្ឌន្តេ

វិបរាវ័ត្តំ អាភេយតោ តេ វាទោ និក្ខហិតោសិ ។^(១)

១. ម. និក្ខហិតោ ភូមសិ ។

មាតិកាទូទៅទូទៅ ទី ៩

(៣១) បុគ្គលណា សំគាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថាថោកទាប
 បុគ្គលនោះ គប្បីនិយាយទង្វើទាន់ ដោយសេចក្តីសំគាល់
 នោះ បុគ្គលណា មិនញាប់ញ័រក្នុងមានៈ ៣ យ៉ាង ការ
 ប្រកាន់ថាស្មើ ថាប្រសើរ (ឬថាថោកទាប) នៃបុគ្គលនោះ
 មិនមានឡើយ ។

(៣២) ពាក្យថា បុគ្គលណា សំគាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថា
 ថោកទាប បុគ្គលនោះ គប្បីនិយាយទង្វើទាន់ ដោយសេចក្តីសំគាល់
 នោះ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាសំគាល់ថា អាត្មាអញប្រហែលនឹងគេក្តី
 ថាអាត្មាអញប្រសើរក្តី ថាអាត្មាអញថោកទាបក្តី បុគ្គលនោះ គប្បីធ្វើ
 ដូច្នេះ គប្បីធ្វើការទាន់ទង្វើ គប្បីធ្វើការប្រកាន់ខុស គប្បីធ្វើវិវាទ គប្បី
 ធ្វើការប្រកួតប្រកាន់ ព្រោះមានៈនោះ ព្រោះទង្វើនោះ ឬព្រោះបុគ្គល
 នោះថា អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ខ្ញុំចេះដឹងធម្មវិន័យនេះ អ្នកនឹង
 ចេះធម្មវិន័យនេះ ដូចម្តេចបាន អ្នកជាបុគ្គលប្រតិបត្តិខុស ខ្ញុំប្រតិ-
 បត្តិត្រូវ ពាក្យរបស់ខ្ញុំទើបប្រកបដោយប្រយោជន៍ ពាក្យរបស់អ្នកមិន
 ប្រកបដោយប្រយោជន៍ទេ ពាក្យដែលគេត្រូវនិយាយមុន អ្នកនិយាយ
 ក្រោយ ពាក្យដែលគេត្រូវនិយាយក្រោយ អ្នកនិយាយមុន ពាក្យ
 ដែលអ្នកសន្សំមកយូរហើយ ត្រូវយើងឲ្យវិលត្រឡប់ហើយ វាទៈ
 របស់អ្នក យើងលើកចោលហើយ អ្នកត្រូវយើងសន្តតសន្តិនបានហើយ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចរ វាទប្បមោក្ខាយ និព្វេជហំ វា សមេ ចហោសីតិ
សមោ វិសេសី ឧទ វា និហំនោ យោ មញ្ញាតី សោ
វិទេជេ តេន ។

(៣៣) ភីសុ វិជាសុ អវិកម្យមាណោ សមោ
វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតីតិ យស្សេតា ភីស្សេ វិជា
ចហំនា សមុច្ឆិន្ទា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អកតុប្បត្តិកា
ញាណត្ថំនា ទុក្ខំ សោ ភីសុ វិជាសុ ន កម្មតិ ន
វិកម្មតិ អវិកម្យមាណស្ស បុគ្គលស្ស សទិសោហម-
ស្មីតិ វា សេយ្យោហមស្មីតិ វា ហំនោហមស្មីតិ វា ។
ន តស្ស ហោតីតិ ន មយ្ហំ ហោតីតិ ភីសុ វិជាសុ
អវិកម្យមាណោ សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតិ ។
តេនាហ ភគវា

សមោ វិសេសី ឧទ វា និហំនោ

យោ មញ្ញាតី សោ វិទេជេ តេន

ភីសុ វិជាសុ អវិកម្យមាណោ

សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតីតិ ។

លុត្តន្តបដិក ខុទ្ទកនកាយ មហានិទ្ទេស

អ្នកចូលត្រាច់ទៅ ដើម្បីដោះវាចេះចុះ ឬបើអ្នកភាច អ្នកចូរដោះចុះ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាសំគាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថាថោក
ទាប បុគ្គលនោះ គប្បីនិយាយទទឹងទាស់ ដោយសេចក្តីសំគាល់នោះ ។

(៣៣) ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនញាប់ញ័រ ក្នុងមានៈ៣ យ៉ាង
ការប្រកាន់ ថាស្មើ ថាប្រសើរ (ឬថាថោកទាប) មិនមានដល់បុគ្គលនោះ
សេចក្តីថា មានទាំងឡាយបីយ៉ាងនេះ បុគ្គលណាលះចង់ ផ្តាច់បង់ ស្ងប់
រម្ងាប់ កំចាត់បង់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ បុគ្គលនោះ រមែងមិនញាប់ញ័រ មិនរំជួលក្នុងមានៈទាំង៣ កាល
បើបុគ្គលមិនញាប់ញ័រហើយ (រមែងមិនមានសេចក្តីប្រកាន់ថា) អាត្មាអញ
ជាបុគ្គលស្មើនឹងគេដូច្នេះផង ជាបុគ្គលប្រសើរជាងគេដូច្នេះផង ជាបុគ្គល
ថោកទាបជាងគេដូច្នេះផង ។ ពាក្យថា មិនមានដល់បុគ្គលនោះ សេចក្តីថា
មិនមានដល់តថាគត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនញាប់ញ័រ
ក្នុងមានៈ៣ យ៉ាង (ការប្រកាន់ថា) ស្មើ ថាប្រសើរ រមែងមិនមានដល់
បុគ្គលនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលណា សំគាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថាថោកទាប បុគ្គល
នោះ គប្បីនិយាយទទឹងទាស់ ដោយសេចក្តីសំគាល់នោះ
បុគ្គលណា មិនញាប់ញ័រក្នុងមានៈ៣ គឺ ការប្រកាន់ថាស្មើ ថា
ប្រសើរ (ឬថាថោកទាប) មិនមានដល់បុគ្គលនោះឡើយ ។

វិហោ មានគុំយសុត្តន្តិយសោ

(៣៤) សច្ចន្តំ សោ ព្រាហ្មណោ ភី វិទេយ្យ

មុសាភិ វា សោ វិវិទេថ កេន

យស្មី សមំ វិសមំ វាបិ នត្តំ

ស កេន វាទំ បដិសញ្ញេយ្យ ។

(៣៥) សច្ចន្តំ សោ ព្រាហ្មណោ ភី វិទេយ្យភិ

ព្រាហ្មណោភិ សត្តន្តំ ធម្មានំ ពាហិតត្ថា ព្រាហ្មណោ

។ បេ ។ អនិស្សតោ តាទិ បុព្វតេស ព្រហ្មាភិ សច្ចន្តំ

សោ ព្រាហ្មណោ ។ ភី វិទេយ្យភិ សស្សតោ លោកោ

វិទេយេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តំ ព្រាហ្មណោ ភី វិទេយ្យ

ភី កេយេយ្យ ភី កណេយ្យ ភី ទីបយេយ្យ

ភី វេហវេយ្យ ។ អនិស្សតោ លោកោ ។ បេ ។

ធម្មនុយោគសុត្តន្តបិដក ទី ៩

[៣៤] ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលថា (សេចក្តីយល់) នេះ
 ត្រូវពិតដូចម្តេចបាន ឬក៏ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលទំនង
 តាមសំថា (ពាក្យរបស់អ្នក) ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការដូច
 ម្តេចបាន សេចក្តីសំគាល់ថាស្មើ ឬមិនស្មើ មិនមានក្នុងព្រះ
 វិញ្ញាណស្រពអង្គណា ព្រះវិញ្ញាណស្រពអង្គនោះ គប្បីផ្សាយ
 វាទៈ ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។

[៣៥] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលថា សេចក្តី
 យល់នេះ ត្រូវពិតដូចម្តេចបាន ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺ បុគ្គលឈ្មោះថា
 ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបទ្យាតបន័ធមិ ។ បេ ។ ជាបុគ្គល មិនអាស្រ័យ
 ជាតាទីបុគ្គល បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ (គប្បីពោលថា) សេចក្តីយល់នេះត្រូវពិត ។
 ពាក្យថា គប្បីពោលដូចម្តេចបាន សេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍ គប្បីពោល
 ដូចម្តេច គប្បីថ្លែងដូចម្តេច គប្បីពណ៌នាដូចម្តេច គប្បីបំភ្លឺដូចម្តេច
 គប្បីពន្យល់ដូចម្តេចថា លោកទៀង ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជា
 មោឃៈ ។ គប្បីពោលដូចម្តេច គប្បីថ្លែងដូចម្តេច គប្បីពណ៌នាដូចម្តេច
 គប្បីបំភ្លឺដូចម្តេច គប្បីពន្យល់ដូចម្តេចថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា វេទបេរ
សច្ចំ មោឃមញ្ញត្តំ ព្រាហ្មណោ ភី វេទេយ្យ ភី
កេវេយ្យ ភី កណេយ្យ ភី ទីបយេយ្យ ភី វេហ-
រេយ្យតិ សច្ចត្តំ សោ ព្រាហ្មណោ ភី វេទេយ្យ ។

(៣៦) មុសាតិ វា សោ វិវេទេថ កេនាតិ ព្រាហ្ម-
ណោ មយ្ហំ វ សច្ចំ តុយ្ហំ មុសាតិ កេន មាទេន
កាយ ទិដ្ឋិយា កេន វា បុគ្គលេន កលហំ ករេយ្យ
កណ្ណំ ករេយ្យ វិក្កហំ ករេយ្យ វិវាទំ ករេយ្យ
មេធានំ ករេយ្យ ន តំ វេទំ ធម្មវិទយំ អាជានាសិ
។ បេ ។ និព្វេធមហំ វា សថេ បហោសីតិ មុសាតិ
វា សោ វិវេទេថ កេន ។

(៣៧) យស្មី សមំ វិសមំ វាបិ នត្ថតិ យស្មី
អរហន្តេ វិណាសវេ សទិសោហមស្មីតិ មាទោ នត្ថ
សេយ្យេហមស្មីតិ អតិមាទោ នត្ថ ហិរោហមស្មីតិ
ឡិមាទោ នត្ថ ន សិរិដ្ឋតិ នុបលត្តតិ បហំនំ សមុច្ឆន្តំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះ
ឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍
នោះ គប្បីពោលថា (សេចក្តីយល់) នេះ ត្រូវពិត ដូចម្តេចបាន ។

(៣៦) ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលទទឹងទាស់ថា
(ពាក្យរបស់អ្នក) ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការដូចម្តេចបាន សេចក្តីថា
ព្រាហ្មណ៍ គប្បីធ្វើដំនើរ គប្បីធ្វើការទាស់ទែង គប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកាន់
ខុស គប្បីធ្វើវិវាទ គប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ថា អ្នកមិនចេះដឹងធម្ម-
វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ បើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ដោយមានដូច
ម្តេច ដោយទិដ្ឋដូចម្តេច ឬដោយបុគ្គលដូចម្តេចថា ពាក្យរបស់ខ្ញុំពិត
ពាក្យរបស់អ្នកកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ
គប្បីពោលទទឹងទាស់ថា (ពាក្យរបស់អ្នក) ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការ
ដូចម្តេចបាន ។

(៣៧) ពាក្យថា សេចក្តីសំគាល់ថាស្មើក្តី មិនស្មើក្តី មិនមាន
ក្នុងព្រះវិណាស្រពអង្គណា សេចក្តីថា ព្រះអរហន្តវិណាស្រពអង្គណា
មិនមានសេចក្តីប្រកាន់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលស្មើនឹងគេ មិនមានសេចក្តី
ប្រកាន់ខ្ពស់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រសើរជាងគេ មិនមាន មិនមាន
ព្រម មិនគប្បីបាននូវសេចក្តីប្រកាន់ទាបថា អាត្មាអញជាបុគ្គលថោក
ទាបជាងគេ គឺថាកិលេសជាតនោះ ព្រះវិណាស្រពលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុល

នវិមោ មាតុគ្គិយសុត្តន្តិយសោ

វ្យាសន្តំ បដិច្ចស្សន្តំ អភព្វប្បត្តិកំ ញាណត្ថិតា ទិច្ចត្ថិ
យស្មី សមំ វិសមំ វាចំ នត្ថំ ។

(៣៨) ស កេន វាទំ បដិសញ្ញោដេយ្យតិ សោ
កេន មាទេន កាយ ទិដ្ឋិយោ កេន វា មុត្តលេន
វាទំ បដិសញ្ញោដេយ្យ បដិច្ចវេយ្យ^(១) កលហំ កវេយ្យ
កណ្ណំ កវេយ្យ វិត្តហំ កវេយ្យ វិវាទំ កវេយ្យ
មេធាកំ កវេយ្យ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ
។ បេ ។ ធិត្វេនេហិ វា សចេ បហោសីតិ ស កេន
វាទំ បដិសញ្ញោដេយ្យ ។ តេនាហ ភកក

សច្ចន្តំ សោ ព្រាហ្មណោ តី វាទេយ្យ

មុសាតិ វា សោ វិវាទេន កេន

យស្មី សមំ វិសមំ វាចំ នត្ថំ

ស កេន វាទំ បដិសញ្ញោដេយ្យតិ ។

មាតិកាសុត្តន្តទ្វេស ទី ៩

រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ផុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីសំគាល់ថាស្មើក្តី មិនស្មើ
ក្តី មិនមានក្នុងព្រះវិញ្ញាណស្រពាស្ត្រណា ។

(៣៨) ពាក្យថា ព្រះវិញ្ញាណស្រពាស្ត្រនោះ គប្បីផ្សាយវេទៈ
ដោយប្រការដូចម្តេចបាន សេចក្តីថា ព្រះវិញ្ញាណស្រពាស្ត្រនោះ គប្បី
ផ្សាយ គប្បីផ្សព្វផ្សាយវេទៈ គប្បីធ្វើដង្ហែម្លោះ គប្បីធ្វើសេចក្តីទាស់វែង
គប្បីធ្វើការប្រកាន់ខ្ពស់ គប្បីធ្វើវិវាទ គប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ថា
អ្នកមិនចេះធម៌វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច ឬអ្នកដោះចុះ ដោយ
មានដូចម្តេច ដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច ឬក៏ ដោយបុគ្គលដូចម្តេចបាន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះវិញ្ញាណស្រពាស្ត្រនោះ គប្បីផ្សាយវេទៈ
ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា

ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលថា (សេចក្តីយល់) នេះ ត្រូវតែ
ដូចម្តេចបាន ឬក៏ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលទទឹងទាស់
ថា (ពាក្យរបស់អ្នក ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការដូចម្តេច
សេចក្តីសំគាល់ ថាស្មើក្តី មិនស្មើក្តី មិនមានក្នុងព្រះវិញ្ញាណ-
ស្រពាស្ត្រណា ព្រះវិញ្ញាណស្រពាស្ត្រនោះ គប្បីផ្សាយវេទៈ
ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាឱទ្ទេសោ

(៣៩) ឱកម្មហាយ អនិកេតសាវី

កាមេ(១) អកុត្វំ មុនំ សន្តវនំ

កាមេហំ វិត្តោ អបុរេត្វរាធា

កថំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កយិវា ។

(៤០) អថ ខោ ហាលិន្ទកានិ កហាបតិ យេនា-

យស្មា មហាកត្វាធា តេនុបសង្កមិ ឧបសង្កមិត្វា

អាយស្មនំ មហាកត្វានំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ

ឯកមន្តំ និសីទ្ធោ ខោ ហាលិន្ទកានិ កហាបតិ អាយ-

ស្មនំ មហាកត្វានំ ឯកទរោច វិត្តមិទំ ភន្តេ កត្វាន

ភកវតា អដ្ឋកវត្តិកេ មាគន្ធិយប្បញ្ញោ

ឱកម្មហាយ អនិកេតសាវី

កាមេ អកុត្វំ មុនំ សន្តវនំ

កាមេហំ វិត្តោ អបុរេត្វរាធា

កថំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កយិវាតិ

ឥមស្ស នុ ខោ ភន្តេ កត្វាន ភកវតា សង្ខតេន

កាសិទស្ស កថំ អត្តោ វិត្តារេន ទដ្ឋញ្ញេតិ ។ រូបធាតុ ខោ

កហាបតិ វិញ្ញាណស្ស ឱកោ រូបធាតុភកវិនិច្ឆ័យំ បណ

វិញ្ញាណំ ឱកសាវតិ វត្ថុតិ វេទនាធាតុ ខោ កហាបតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៩] អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យ
 ចំពោះលំនៅ មិនធ្វើសេចក្តីសិទ្ធសាលក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរ
 ចាកកាមទាំងឡាយ មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនធ្វើជំទាស់
 ទូរពាក្យជាមួយជនទេ ។

[៤០] គ្រានោះឯង ហាលិន្ទកានិគហបតី បានចូលទៅក្រព្រះ
 មហាក្ខានៈ មានអាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ទើបថ្វាយបង្គំព្រះ
 មហាក្ខានៈ មានអាយុ ហើយអង្គុយនៅក្នុងទីសមគួរ លុះហាលិន្ទកា
 និគហបតី អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបពោលចំពោះព្រះមហាក្ខានៈ
 មានអាយុយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះក្ខានៈដ៏ចម្រើន ពាក្យនេះព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ទុកហើយ ក្នុងមាត់និយម្យញ្ញាអដ្ឋកវគ្គ ថា

អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យចំពោះលំនៅ
 មិនធ្វើសេចក្តីសិទ្ធសាលក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរ ចាកកាមទាំងឡាយ
 មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនធ្វើជំទាស់ទូរពាក្យជាមួយជនទេ ។

បពិត្រព្រះក្ខានៈដ៏ចម្រើន សេចក្តីនៃពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សំដែងហើយ ដោយសេចក្តីសង្ខេប តើលោកម្ចាស់យល់ឃើញ
 ដោយសេចក្តីតិស្តារ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ម្ចាស់គហបតី រូបធាតុ
 ជាលំនៅរបស់វិញ្ញាណ ឯវិញ្ញាណដែលមានភរិយា វាបំបាក់ទង់ ដោយ
 រាគៈក្នុងរូបធាតុ ហៅថា រលឹកអាល័យលំនៅ ម្ចាស់គហបតី វេទនាធាតុ

សម្រេច មាត់ខ្ចីយសុត្តន្តបិដក

សញ្ញាណតុ ខោ កហមតិ សង្ខារធាតុ ខោ កហមតិ
 វិញ្ញាណស្ម ឡើង កោ សង្ខារធាតុរាគវិនិច្ឆ័យ បន
 វិញ្ញាណំ ឡើងសាវតិ វុច្ឆតិ ឃី ខោ កហមតិ
 ឡើងសាវ ហោតិ ។ កថញ្ច កហមតិ អនោកសាវ
 ហោតិ ។ រូបធាតុយា ខោ កហមតិ យោ ឆន្ទោ យោ
 រាគោ យា ឆន្ទំ យា តណ្ហា យេ ឧបាយុថាធានា
 ចេតសោ អធិដ្ឋានភិណ្ឌេសាប្បសយា តេ តថាគតស្ម
 បហំនា ឡើងឆ្មុលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវត្ថុតា
 អាយតី អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាគតោ អនោកសាវតិ
 វុច្ឆតិ ។ វេទនាធាតុយា ខោ កហមតិ សញ្ញាធាតុយា
 ខោ កហមតិ សង្ខារធាតុយា ខោ កហមតិ វិញ្ញាណ
 ធាតុយា ខោ កហមតិ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា
 ឆន្ទំ យា តណ្ហា យេ ឧបាយុថាធានា ចេតសោ
 អធិដ្ឋានភិណ្ឌេសាប្បសយា តេ តថាគតស្ម បហំនា
 ឡើងឆ្មុលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវត្ថុតា អាយតី
 អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាគតោ អនោកសាវតិ
 វុច្ឆតិ ឃី ខោ កហមតិ អនោកសាវ ហោតិ ។

មាតិកាយសុត្តន្តទ្រឹស ទី ៩

ម្នាលគហបតី សញ្ញាធាតុ ម្នាលគហបតី សង្ខារធាតុ សឹងជាលំនៅ
 របស់វិញ្ញាណ ឯវិញ្ញាណដែលមានកិរិយាជាប់ទាក់ទង ដោយរាគៈ ក្នុង
 សង្ខារធាតុ ហៅថា ការរលឹកអាល័យលំនៅ ម្នាលគហបតី វិញ្ញាណ
 នឹកអាល័យទីលំនៅយ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ព្រះគថាគត មិនមាន
 ការរលឹកអាល័យលំនៅ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ចំណង់ គម្រេក
 សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីប្រាថ្នា ទុបាយនឹងទុបាទាន ការតាំងស៊ីប សេចក្តី
 ប្រកាន់មាំ នឹងការដេកគ្រាន់នៅនៃចិត្ត ណា ក្នុងរូបធាតុ កិលេសទាំងនោះ
 ព្រះគថាគត លះបង់ ផ្តាច់ផ្តុលឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទី
 កើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត
 ហេតុនោះ ព្រះគថាគតគេហៅថា មិនមានវិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅ ។
 ម្នាលគហបតី ចំណង់ គម្រេក សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីប្រាថ្នា ទុបាយនឹង
 ទុបាទាន ការតាំងស៊ីប សេចក្តីប្រកាន់មាំ នឹងការដេកគ្រាន់នៅនៃចិត្តណា
 ក្នុងវេទនាធាតុ ម្នាលគហបតី ក្នុងសញ្ញាធាតុ ម្នាលគហបតី ក្នុងសង្ខារធាតុ
 ម្នាលគហបតី ក្នុងវិញ្ញាណធាតុ កិលេសទាំងនោះ ព្រះគថាគត លះបង់
 ផ្តាច់ផ្តុលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត
 ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះ
 គថាគតគេហៅថា មិនមានវិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅ ម្នាលគហបតីព្រះ
 គថាគត គេហៅថា មិនមានវិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅយ៉ាង នេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថញ្ច កហាបតិ និកេតសារី ហោតិ ។ រូបនិម៍

ត្ថនិកេតសារីនិព្វន្ធិ ខោ កហាបតិ និកេតសារីតិ

វុច្ចតិ ។ សន្និម៍ត្ថកន្ននិម៍ត្ថសន្និម៍ត្ថដោជ្ជត្ថនិម៍ត្ថ

និម៍ត្ថនិកេតសារីនិព្វន្ធិ ខោ កហាបតិ និកេត

សារីតិ វុច្ចតិ ឯវិ ខោ កហាបតិ និកេតសារី ហោតិ ។

កថញ្ច កហាបតិ អនិកេតសារី ហោតិ ។ រូបនិម៍ត្ថ

និកេតសារីនិព្វន្ធិ ខោ កហាបតិ តថាគតស្ស បហំនា

ឧច្ចន្នមូលា នាលាវត្ថុកតា អនការ្យ័តា អាយតិ

អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាគតោ អនិកេតសារីតិ

វុច្ចតិ ។ សន្និម៍ត្ថកន្ននិម៍ត្ថសន្និម៍ត្ថដោជ្ជត្ថនិម៍ត្ថនិម៍ត្ថ

និម៍ត្ថនិកេតសារីនិព្វន្ធិ ខោ កហាបតិ តថាគតស្ស

បហំនា ឧច្ចន្នមូលា នាលាវត្ថុកតា អនការ្យ័តា អាយតិ

អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាគតោ អនិកេតសារីតិ

វុច្ចតិ ឯវិ ខោ កហាបតិ អនិកេតសារី ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មាលគហបតី វិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅ តើដូចម្តេច ។ មាលគហ-
 បតី វិញ្ញាណមានការរលឹកអាល័យនឹងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងរូបដែលជានិមិត្ត
 ជាទីរលឹកអាល័យ លោកពោលថា ការរលឹកអាល័យលំនៅ ។ មាល
 គហបតី វិញ្ញាណមានការរលឹកអាល័យ នឹងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងសំឡេង
 ដែលជានិមិត្ត ក្លិនដែលជានិមិត្ត រសដែលជានិមិត្ត ផោដ្ឋព្វៈដែលជានិមិត្ត
 ធម្មារម្មណ៍ដែលជានិមិត្ត ជាលំនៅ លោកពោលថា ការរលឹកអាល័យ
 លំនៅ មាលគហបតី វិញ្ញាណមានការរលឹកអាល័យលំនៅ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ មាលគហបតី ព្រះតថាគត មិនមានការរលឹកអាល័យលំនៅ តើដូច
 ម្តេច ។ មាលគហបតី ការរលឹកនឹងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងរូបដែលជានិមិត្ត
 ជាលំនៅ ព្រះតថាគតលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុលឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត
 ដូចជាទីកើតនៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតត
 ទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះតថាគតគេហៅថា មិនមានការរលឹកអាល័យ
 លំនៅ ។ មាលគហបតី ការរលឹកនឹងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងសំឡេងដែលជា
 និមិត្ត ក្លិនជានិមិត្ត រសជានិមិត្ត ផោដ្ឋព្វៈជានិមិត្ត ធម្មារម្មណ៍ជានិមិត្ត ព្រះ
 តថាគតលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុលឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើត
 នៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត ហេតុ
 នោះ ព្រះតថាគតគេហៅថា មិនមានការរលឹកអាល័យលំនៅ មាល
 គហបតី ព្រះតថាគត មិនមានការរលឹកអាល័យលំនៅ យ៉ាងនេះឯង ។

បេមា មាតិកាសុត្តន្តបិដក

កថញ្ច កហបតិ កាមេ សន្តវជានោ ហោតិ ។ ឥធន
 កហបតិ ឯកេន្ទោ កិហិហិ(១) សំសង្ខារោ វិហារតិ សហនន្ត
 សហសោកី សុខិតេសុ សុខិតោ ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ
 ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ អត្តនា វេយោកំ អា-
 បជ្ជតិ ឯវំ ខោ កហបតិ កាមេ សន្តវជានោ ហោតិ ។
 កថញ្ច កហបតិ កាមេ ន សន្តវជានោ ហោតិ ។
 ឥធន កហបតិ កិក្ខុ កិហិហិ អសំសង្ខារោ វិហារតិ ន
 សហនន្ត ន សហសោកី ន សុខិតេសុ សុខិតោ ន
 ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ
 ន អត្តនា វេយោកំ អាបជ្ជតិ ឯវំ ខោ កហបតិ
 កាមេ ន សន្តវជានោ ហោតិ ។ កថញ្ច កហបតិ
 កាមេហិ អវិត្តោ ហោតិ ។ ឥធន កហបតិ ឯកេន្ទោ
 កាមេសុ អវិត្តរកោ ហោតិ អវិត្តច្ចន្តោ អវិត្ត-
 បេមោ អវិត្តបិចាសោ អវិត្តបរិទ្ធកហោ អវិត្តតណ្ហោ
 ឯវំ ខោ កហបតិ កាមេហិ អវិត្តោ ហោតិ ។

១ ម ឯកេន្ទោ កិក្ខុ កិហិហិ ។

មាតិកាបទស្តីពីសិទ្ធិសាលាក្នុងកាម ទី ៤

មាលគហបតី ឬគ្រូជាអ្នកសិទ្ធិសាលាក្នុងកាម តើដូចម្តេច ។ មាលគហបតី ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកប្រឡូកប្រឡំ ដោយគ្រហស្ថតាំងឡាយ មាន សេចក្តីរីករាយជាមួយ មានសោកជាមួយ កាលបើគ្រហស្ថតាំងឡាយ ដល់នូវសុខ ក៏ដល់នូវសុខ កាលបើគ្រហស្ថតាំងឡាយដល់នូវទុក្ខ ក៏ដល់ នូវទុក្ខ កាលបើកិច្ចការដែលគ្រហស្ថតាំងឡាយ គប្បីធ្វើកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការចូលទៅប្រកប (ជួយ) ដោយខ្លួនឯង មាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នក សិទ្ធិសាលាក្នុងកាម យ៉ាងនេះឯង ។ មាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកមិនសិទ្ធិសាលាក្នុងកាម តើដូចម្តេច ។ មាលគហបតី ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិន ប្រឡូកប្រឡំដោយគ្រហស្ថតាំងឡាយ មិនរីករាយជាមួយ មិនមានសោក ជាមួយ មិនដល់នូវសុខជាមួយនឹងគ្រហស្ថដែលដល់នូវសុខ មិនដល់នូវ ទុក្ខជាមួយនឹងគ្រហស្ថដែលដល់នូវទុក្ខ កាលបើកិច្ចការដែលគ្រហស្ថគប្បី ធ្វើកើតឡើងហើយ ក៏មិនដល់នូវការចូលទៅប្រកបដោយខ្លួនឯងឡើយ មាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកមិនសិទ្ធិសាលាក្នុងកាមតាំងឡាយ យ៉ាងនេះឯង ។ មាលគហបតី ភិក្ខុមិនទំនេរចាកកាមតាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ មាល គហបតី ភិក្ខុពួកខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនប្រាសចាកកាមៈ មិនប្រាស ចាកឆន្ទៈ មិនប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនប្រាសចាកសេចក្តីស្រេក ឃ្លាន មិនប្រាសចាកសេចក្តីអន្ទះអន្ទែង មិនប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម តាំងឡាយ មាលគហបតី ភិក្ខុមិនទំនេរចាកកាមតាំងឡាយយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទូសោ

កថញ្ច កហាបតិ កាមេហិ វិត្តោ ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ

ភិក្ខុ កាមេសុ វីតរកោ ហោតិ វីតច្ឆន្តោ វីតមេមោ

វីតបិទាសោ វីតបរិទ្យាហោ វីតនន្តោ ឯវិ ទោ កហាបតិ

កាមេហិ វិត្តោ ហោតិ ។ កថញ្ច កហាបតិ បុរេត្តរកោ

ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ ឯកក្ខន្ធស្ស ឯវិ ហោតិ ឯវិរូ ទោ

សិយំ អនាគតមន្វានន្តំ តត្ថ នន្តំ សមម្នាគមេតិ^(១) ឯវិ

វេទនោ សិយំ ឯវិសញ្ញោ សិយំ ឯវិសម្មាហសិយំ ឯវិ

វិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមន្វានន្តំ តត្ថ នន្តំ សមម្នាគ-

មេតិ ឯវិ ទោ កហាបតិ បុរេត្តរកោ ហោតិ ។ កថញ្ច

កហាបតិ អបុរេត្តរកោ ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ ភិក្ខុនោ

ន ឯវិ ហោតិ^(២) ឯវិរូ ទោ សិយំ អនាគតមន្វានន្តំ តត្ថ

នន្តំ ន សមម្នាគមេតិ ឯវិវេទនោ សិយំ ឯវិសញ្ញោ សិយំ

១ ម. សមម្នាគេតិ ។ ២ ឧ ឥធិ កហាបតិ ឯកក្ខន្ធស្ស ឯវិ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកទំនេរចាកកាមទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ មាល
 គហបតី ភិក្ខុក៏ធម៌វិន័យនេះ ជាអ្នកប្រាសចាករតៈ ប្រាសចាកនន្ទៈ
 ប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ ប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាច ប្រាស
 ចាកសេចក្តីអន្ទះអន្ទែង ប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ
 មាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកទំនេរចាកកាមទាំងឡាយ យ៉ាងនេះឯង ។ មាល
 គហបតី ភិក្ខុអ្នកធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន តើដូចម្តេច ។ មាលគហបតី ភិក្ខុ
 ពួកខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងនេះ ថា អាត្មាអញសូមឲ្យ
 មានរូបយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ទើបញ្ចាំងសេចក្តីរករាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 វៀយ ។ ក្នុងរូបនោះ អាត្មាអញសូមឲ្យមានវេទនាយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមាន
 សញ្ញាយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានសង្ខារយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានវិញ្ញាណយ៉ាង
 នេះ ក្នុងអនាគតកាល ទើបញ្ចាំងសេចក្តីរករាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅវៀយ ។ ក្នុង
 ខន្ធមានវេទនាជាដើមនោះ មាលគហបតី ភិក្ខុអ្នកធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធានយ៉ាង
 នេះឯង ។ មាលគហបតី បុគ្គលអ្នកមិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន តើដូចម្តេច ។
 មាលគហបតី ភិក្ខុក៏ធម៌វិន័យនេះ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងនេះថា
 អាត្មាអញ សូមឲ្យមានរូបយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ទាំងមិនញ្ចាំងសេចក្តី
 រករាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅវៀយ ។ ក្នុងរូបនោះ (មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងនេះ
 ថា) អាត្មាអញសូមឲ្យមានវេទនាយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានសញ្ញា យ៉ាងនេះ

នរោ មាគន្ធិយក្កេនិទ្ទេសោ

ឯវិសុដ្ឋារោ សិយំ ឯវិវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមន្វានន្ត
 តត្ថ នន្តំ ន សមញ្ញាគមេតិ ឯវិទោ កហបតិ អបុរេត្តរាជោ
 ហោតិ ។ កថព្វា កហបតិ កថំ វិក្កយ្ហ ជនេន កត្តា
 ហោតិ ។ ឥធិ កហបតិ ឯកាច្ឆោ ឯវរុប្បី កថំ កត្តា
 ហោតិ ន ភំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាណាសិ ។ បេ ។
 និព្វេជេហិ វា សនេ បហោសីតិ ឯវិ ទោ កហបតិ
 កថំ វិក្កយ្ហ ជនេន កត្តា ហោតិ ។ កថព្វា កហបតិ
 កថំ ន វិក្កយ្ហ ជនេន កត្តា ហោតិ ។ ឥធិ កហបតិ
 ភិក្ខុ ន ឯវរុប្បី កថំ កត្តា ហោតិ ន ភំ ឥមំ ធម្មវិនយំ
 អាជាណាសិ ។ បេ ។ និព្វេជេហិ វា សនេ បហោសីតិ
 ឯវិ ទោ កហបតិ កថំ ន វិក្កយ្ហ ជនេន កត្តា
 ហោតិ ។ ឥតិ ទោ កហបតិ យន្តំ វត្ថំ ភក្កតា
 អដ្ឋករក្កិកេ មាគន្ធិយប្បព្វោ ។

ឌុកម្យហាយ អនិកេតសាវី
 កាមេ អកុញ្ចំ មុនិ សន្តវន្តិ
 កាមេហិ វិត្តោ អបុរេត្តរាជោ
 កថំ ន វិក្កយ្ហ ជនេន កយិរាតិ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

សូមឲ្យមានសង្ខារយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគត-
 កាល ទាំងមិនញ៉ាំងសេចក្តីរីករាយ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅឡើយ ។ ក្នុងខន្ធមាន
 វេទនាជាដើមនោះ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកមិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន
 យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកធ្វើជំទាស់ នូវពាក្យដោយ
 ជន តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុពួកខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជា
 អ្នកធ្វើពាក្យមានសភាពយ៉ាងនេះថា អ្នកមិនយល់ធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។
 ឬប្រសិនបើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកធ្វើជំ
 ទាស់នូវពាក្យដោយជន យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុអ្នកមិន
 ធ្វើទំងន់ទាស់នូវពាក្យដោយជន តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុ
 ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ជាអ្នកមិនធ្វើពាក្យ មានសភាពយ៉ាងនេះថា អ្នកមិន
 យល់ធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ម្នាល
 គហបតី ភិក្ខុអ្នកមិនធ្វើទំងន់ទាស់នូវពាក្យដោយជន យ៉ាងនេះឯង ។
 ម្នាលគហបតី ពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ទុក ក្នុងមាត-
 ន្តិយប្បញ្ញា ក្នុងអដ្ឋកថាគ្រឹះ យ៉ាងនេះឯង ។

អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យ ចំពោះ
 លំនៅ មិនធ្វើសេចក្តីសិទ្ធិស្មាលក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរចាក
 កាមទាំងឡាយ មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនគប្បីធ្វើជំទាស់
 នូវពាក្យដោយជនទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាខិទ្ទេសោ

ឥមស្ស ខោ ភហបតិ ភកវតា សម្មិត្តេន ភាសិតស្ស
ឯវំ វិគ្គាវេន អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ ។ តេនាហ ភកវា

ឌុកម្យហាយ អនិកោតសាវី

កាមេ អកុត្តំ មុនំ សន្តវនំ

កាមេហំ វិគ្គោ អប្បវេត្តវាទោ

កេនំ ន វិក្កយ្ហ ជនេន កាយិភតិ ។

[៤១] យេហំ វិវិគ្គោ វិចរេយ្យ លោកេ

ន តានំ ឌុក្កយ្ហ វេទេយ្យ ទាតោ

ឯលម្ពដំ កណ្តាកវាវិដំ យថា

ជលេន បង្កេន ច ទ្វបលំភំ

ឯវំ មុនំ សន្តវនោ អតិទ្វោ

កាមេ ច លោកេ ច អទ្វបលំភោ ។

[៤២] យេហំ វិវិគ្គោ វិចរេយ្យ លោកេតិ យេហំតិ

ទិដ្ឋិតតេហំ ។ វិវិគ្គោតិ កាយទុច្ចរិតេន វិគ្គោ

វិវិគ្គោ បវិវិគ្គោ វចីទុច្ចរិតេន មនោទុច្ចរិតេន វាគេន

។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសង្ខារេហំ វិគ្គោ វិវិគ្គោ

បវិវិគ្គោ ។ វិចរេយ្យតិ ចរេយ្យ វិហរេយ្យ ឥវេយេយ្យ

វត្ថេយ្យ ទាលេយ្យ យថេយ្យ យាថេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មាលគហបតី សេចក្តីនៃពាក្យនេះឯង ដែលព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ហើយ ដោយសង្ខេប អ្នកគប្បីយល់ ដោយសេចក្តីពិស្តារយ៉ាង
នេះចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យ ចំពោះ
លំនៅ មិនធ្វើសេចក្តីសិទ្ធិសាល ក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរ
ចាកកាមទាំងឡាយ មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនគប្បីធ្វើ
ជំទាស់នូវពាក្យដោយផនទេ ។

(៤១) នាគស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក
មិនគប្បីពោលប្រកាន់ទិដ្ឋិទាំងនោះទេ ឯលម្អជាត កណ្តកវិវា-
ជាត មិនប្រឡាក់ដោយទឹកផង ដោយកក់ផង យ៉ាង
ណាមិញ មុនជាអ្នកពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នា មិន
ប្រឡាក់ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង ក៏យ៉ាងនោះឯង ។

(៤២) ពាក្យថា នាគស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក
ត្រង់ពាក្យថា ចាកធម៌ទាំងឡាយណា គឺចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា
ស្ងាត់ គឺស្ងាត់ ស្ងាត់វិសេស ស្ងាត់ដោយប្រការ ចាកកាយទុច្ចរិត ចាកវចី-
ទុច្ចរិត ចាកមនោទុច្ចរិត ចាកវាគៈ ។ បេ ។ ស្ងាត់ ស្ងាត់វិសេស ស្ងាត់
ដោយប្រការ ចាកអភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង ។ ពាក្យថា ប្រ
ព្រឹត្តទៅ គឺ ត្រាច់ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា ប្រព្រឹត្តទៅ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។

នរោម មាគ្គិយសុត្តន្តទ្វេសោ

លោកេតិ មនុស្សលោកេតិ យេហិ វិវិត្តោ វិចយេយ្យ
លោកេ ។

(២៣) ន តានិ ឧក្កយ្ហ វេយ្យ លោកេតិ លោកេតិ
អាគំ ន ករោត្តិ លោកេ ។ ន ក្ខត្តិ លោកេ ។
នាក្ខត្តិ លោកេ ។ កេហំ អាគំ ន ករោត្តិ
លោកេ ។ អាគំ វិច្ឆិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា
សុត្តិលេសិកា មោលោក្ខិកា សទា ទុក្ខវិចារកា
អាយតិ ជាតិជរាមរណីយា ។

អាគំ ន ករោត្តិ កិញ្ច លោកេ

(សភិយាតិ ភក្ខវា)

សព្វបំយោកេ វិសដ្ឋ តន្តរានិ

សព្វត្ថ ន សដ្ឋតិ វិមុត្តោ

លោកេ តានិ វិច្ឆេតេ តថត្ថាតិ

ឯវំ អាគំ ន ករោត្តិ លោកេ ។

កេហំ ន ក្ខត្តិ លោកេ ។ ន ធម្មាគត្តិ ក្ខត្តិ ន ធម្មា-
សាគត្តិ ក្ខត្តិ ន មោហាគត្តិ ក្ខត្តិ ន ភយាគត្តិ ក្ខត្តិ

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ពាក្យថា ក្នុងលោក បានដល់មនុស្សលោក ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា
ស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក ។

(៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា នាគមិនគប្បីពោលប្រកាន់នូវទិដ្ឋភាព
នោះទេ ត្រង់ពាក្យថា នាគ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើ
បាប ។ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនលុះ ។ ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនមក ។
ចុះឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនធ្វើបាប តើដូចម្តេច ។ អកុសលធម៌ទាំងឡាយ
ដ៏លាមក មានសេចក្តីសៅហ្មងព្រម មានភិរិយាញ៉ាំងសត្វឲ្យកើតក្នុងភព
ទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានសេចក្តីទុកជាផលជាបច្ច័យ
នៃជាតិ ដរា នឹងមរណៈ ទៅក្នុងអនាគត លោក ហៅថា បាប ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សភិយៈ)

បុគ្គលមិនធ្វើបាបតិចតួច ក្នុងលោក ស្រាយនូវចំណង់ទាំង
ឡាយ ក្នុងកិលេសជាគ្រឿងប្រកបទាំងពួង មិនជាប់នៅ
ក្នុងកិលេសទាំងពួង ជាបុគ្គលផុតស្រឡះហើយ ហេតុនោះ
លោកហៅថា នាគ ជាតាទិបុគ្គល មានខ្លួនដ៏ទៀង

បុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនធ្វើបាប យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះបុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនលុះ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលមិន
លុះឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមហាគតិ មិនលុះភយាគតិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន រាគវសេន កច្ចតំ ន ទោសវសេន កច្ចតំ ន មោហា-
វសេន កច្ចតំ ន មាធរវសេន កច្ចតំ ន ទិដ្ឋិវសេន កច្ចតំ
ន ឧទ្ធច្ចវសេន កច្ចតំ ន វិចិត្តិញ្ញាវសេន កច្ចតំ ន អនុ-
សយវសេន កច្ចតំ ន វេក្កហំ ធម្មេហំ យាយតិ និយ្យតិ
វេយ្យតិ សំហរិយតិ ឯវំ ន កច្ចតីតំ នាគោ ។

កថំ នាកច្ចតីតំ នាគោ ។ សោតាបត្តិមក្កេន យេ
តីលេសា បហំនា តេ តីលេសេ ន បុនេតិ ន បក្ខេតិ ន
បច្ចាកច្ចតិ សកទាតាមិមក្កេន អនាតាមិមក្កេន អរ-
ហត្តមក្កេន យេ តីលេសា បហំនា តេ តីលេសេ ន
បុនេតិ ន បក្ខេតិ ន បច្ចាកច្ចតិ ឯវំ នាកច្ចតីតំ នាគោ ។
ន តានំ ឧត្តយ្យ វេទយ្យ នាគោតិ នាគោ ន តានំ
ទិដ្ឋិកតានំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កល្យាណេត្វា បរាមសិក្ខា
អភិធិវិសិក្ខា វេទយ្យ តវេយ្យ កណេយ្យ ទីបយេយ្យ
វេហវេយ្យ សស្សតោ លោកោ អសស្សតោ លោកោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនលុះដោយអំណាចកតៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយ
 អំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ
 មិនលុះដោយអំណាចទទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិច្ចកិត្តា មិនលុះដោយ
 អំណាចអនុស័យ មិនប្រព្រឹត្តទៅ មិននាំទៅ មិនសោតទៅ មិននាំ
 ទៅព្រម ដោយធម៌ទាំងឡាយជាពួក បុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិន
 លុះ យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះបុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនមក តើដូចម្តេច ។ កិលេស
 ទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង្ខំហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោក
 មិនមក គឺមិនវិលមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងឡាយនោះ
 ទៀតទេ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង្ខំហើយ ដោយ
 សកទាតាមិមគ្គ ដោយអនាតាមិមគ្គ ដោយអរហត្តមគ្គ លោកមិនមក
 គឺមិនវិលមក មិនត្រឡប់មកកាន់កិលេសទាំងឡាយនោះទៀតទេ បុគ្គល
 ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនមក យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា នាគមិនគប្បីពោល
 ប្រកាន់នូវទិដ្ឋិទាំងនោះទេ បានសេចក្តីថា នាគគប្បីមិនកាន់យក មិន
 ប្រកាន់យក មិនទទួលយក មិនបបោសអង្អែល មិនជាប់ចិត្ត ហើយ
 ពោល ថ្ងៃផ្លូវ ពណ៌នា បំភ្លឺ ពន្យល់នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយនោះទេ គឺមិនគប្បី
 ពោល ថ្ងៃផ្លូវ ពណ៌នា បំភ្លឺ ពន្យល់ថា លោកទៀង លោកមិនទៀង

នវមោ មាតិក្ខយសុត្តន្តទ្ធេសោ

។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា
 ឥនមេវ សង្ខំ មោយមញ្ញាន្តំ វនេយ្យ កថេយ្យ កណេយ្យ
 ទីបយេយ្យ វេហវេយ្យាតិ ន តានិ ឧត្តយ្ហ វនេយ្យ
 ធាតោ ។

[២២] ឯលម្ពដំ កណ្តាគភវិដំ យថា ជលេន
 បង្កើន ច ធូបលីត្តន្តំ ឯលំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ អម្ព
 វុច្ចតិ ឧទកំ ។ អម្ពដំ វុច្ចតិ បទុមំ ។ កណ្តាកោ
 វុច្ចតិ ខរទណ្ឌោ ។ ភវិ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ ភវិដំ វុច្ចតិ
 បទុមំ ភវិដំ ភវិសម្ពុរិ ។ ជលំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ បង្កោ
 វុច្ចតិ កន្ទុមោ ។ យថា បទុមំ ភវិដំ ភវិសម្ពុរិ ជលេន
 ច បង្កើន ច ន លីម្បតិ ន សំលីម្បតិ ធូបលីម្បតិ
 អលីត្តំ អសំលីត្តំ អធូបលីត្តន្តំ ឯលម្ពដំ កណ្តាគភវិដំ
 យថា ជលេន បង្កើន ច ធូបលីត្តំ ។

[២៣] ឯវិ មុដិ សន្តិវនោ អតិទ្វោ កាមេ ច
 លោកេ ច អធូបលីត្តោតិ ឯវន្តំ ឱបម្មសម្បជីថា-
 ទនា^(១) ។ មុដិតិ មោទំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។
 សន្តិជាលមតិច្ច សោ មុដិ ។ សន្តិវនោតិ

១ ម ឧបប្បសំបដិបាទនំ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន
ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
នាគមិនគប្បីពោលប្រកាន់នូវទិដ្ឋភាពនោះទេ ។

(២២) ពាក្យថា ឯលម្ពជាត កណ្តកវរិជាត មិនប្រឡាក់ដោយ
ទឹកផង ដោយភក់ផង យ៉ាងណាមិញ អធិប្បាយថា ទឹក លោក
ហៅថា ឯលៈ ។ ទឹក ហៅថា អម្ព ។ ឈូកហៅថា អម្ពជាត ។
បន្ទា ហៅថា កណ្តកៈ ។ ទឹក ហៅថា វរិ ។ ឈូកកើតក្នុងវរិ
មានវរិជាផែនកើត ហៅថា វរិជាត ។ ទឹក ហៅថា ផលៈ ។ ភក់
ហៅថា បង្កៈ ។ ឈូកកើតក្នុងវរិ មានវរិជាផែនកើត មិនប្រឡាក់
មិនជាប់ មិនទទឹក មិនប្រឡាក់ មិនជាប់ មិនទទឹកហើយ ដោយទឹក
ផង ដោយភក់ផង យ៉ាងណាមិញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ឯលម្ពជាត កណ្តកវរិជាត មិនប្រឡាក់ដោយទឹកផង ដោយភក់ផង
យ៉ាងណាមិញ ។

(២៥) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិជាអ្នកពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិន
ប្រាថ្នា មិនប្រឡាក់ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង យ៉ាងនោះឯង ត្រង់ពាក្យ
ថា យ៉ាងនោះ ជាពាក្យញ័រឡើយប្រែសម្រួល ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តី
ថា ញាណ ហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងហើយនូវបណ្តាញ
ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សន្និវាទោ មុនី តាណាវាទោ លេណាវាទោ សរណាវាទោ
អកយវាទោ អត្តតវាទោ អមតវាទោ និព្វានវាទោតិ ឯវិ
មុនី សន្និវាទោ ។ អតិទ្វោតិ គេតោ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ
វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសល-
ម្បលំ ។ យស្សេសោ គេតោ បរិវោ ឧម្មុច្ចន្តោ
រូបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អកត្តប្បត្តិកោ ញាណត្តិនា
និរុត្តោ សោ វុច្ចតិ អតិទ្វោ ។ សោ រូប អតិទ្វោ
សន្តោ គន្ធន្តោ រសេ ដោដ្ឋព្វេ តុលេ គណេ អាវាសេ
លាភេ យសេ បសំសាយ សុខេ ចីវរេ បិណ្ឌនាតេ
សេនាសនេ គីលានប្បច្ចយកេសជ្ជិបរិក្ខារេ កាម-
នាតុយា រូបនាតុយា អរូបនាតុយា កាមភវេ រូបភវេ
អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញា-
ភវេ ឯកភវេ ការភវេ ចតុភវេ ការភវេ បញ្ចភវេ ការភវេ
អតិកេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ទិដ្ឋសុតមុតិញ្ញាតព្វេសុ-
ធម្មេសុ អតិទ្វោ អគជិតោ អមុច្ចិតោ អនជ្ឈោ-
បន្នោ វីតគេតោ ចត្តគេតោ វន្តគេតោ មុត្តគេតោ
បហំនគេតោ បដិទិស្សដ្ឋគេតោ វីតវាតោ ចត្តវាតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ ពោលនូវទីពឹង ពោលនូវទីជ្រក ពោលនូវទីពូក
ពោលនូវទីមិនមានភ័យ ពោលនូវទីមិនច្បុក ពោលនូវទីមិនស្លាប់ ពោល
នូវព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ជាអ្នកពោលនូវ
សេចក្តីស្ងប់ យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មិនប្រាថ្នា អធិប្បាយថា តណ្ហា
លោក ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។
អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានោះ បុគ្គលណា
លះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ផុត
ដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោក ហៅថា មិនប្រាថ្នា ។
បុគ្គលនោះ មិនប្រាថ្នាក្នុងរូប មិនប្រាថ្នា ក្នុងសំឡេង ក្នុង រស ផស្សៈ
ត្រកូល ពួក រាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចំរើរ
បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ បរិក្ខារគឺថ្នាំជាបច្ច័យសម្រាប់អ្នកជម្ងឺ កាមធាតុ
រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព
នៃវិសញ្ញាសញ្ញាភព ឯកវេទកាភព ចតុវេទកាភព បញ្ចវេទកាភព
អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់
បួតប្បវដ្ត មិនជាប់ មិនចំពាក់ មិនជ្រប់ មិនលង់ មានសេចក្តីប្រាថ្នាទៅ
ប្រាសហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាឃ្លាតចេញហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នា
ខ្ចាក់ចោលហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាផុតហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលះ
បង់ហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាកំចាត់បង់ហើយ មានភក្ត្រទៅប្រាសហើយ

វរោ មាគន្ធិយសុត្តន្តិទេសោ

វន្តរកោ មុត្តរកោ បរិណរកោ បដិជិស្សន្តរកោ
 ជិន្នាតោ ជិត្យតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្ម-
 ក្ខតេន អត្តនា វិហរតីតិ ឯវិ មុនី សន្និវោ អតិដោ ។
 កាមេ ច លោកេ ច អន្ធបលីតោតិ កាមាតិ
 ឧទ្ធានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច តិលេសកាមា
 ច ។ បេ ។ ឥមេ វច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ
 វច្ឆន្តិ តិលេសកាមា ។ លោកេតិ អនាមលោកេ
 មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ទន្ធលោកេ ធាតុលោកេ
 អាយតនលោកេ ។ លោកេតិ ទ្វេ លេខា តណ្ហាលោកេ
 ច ទិដ្ឋិលោកេ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលោកេ ។ បេ ។
 អយំ ទិដ្ឋិលោកេ ។ មុនី តណ្ហាលេបំ បហាយ
 ទិដ្ឋិលេបំ បដិជិស្សន្តិកា កាមេ ច លោកេ ច ធន
 លីម្បតិ ធន សំលីម្បតិ ទ្ធបលីម្បតិ អលីតោ អសំលីតោ
 អន្ធបលីតោ ជិត្យតោ ជិស្សន្តោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញតោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ ឯវិ មុនី សន្និ-
 វោ អតិដោ កាមេ ច លោកេ ច អន្ធបលីតោ ។
 តេនាហ ភគវា

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

មានភក្ត្រៈឃ្លាតចេញហើយ មានភក្ត្រៈខ្លាច់ចោលហើយ មានភក្ត្រៈផុត
ហើយ មានភក្ត្រៈលះបង់ហើយ មានភក្ត្រៈកំចាត់បង់ហើយ មិនមាន
សេចក្តីប្រាថ្នា រលត់ហើយ មានគ្រជាក់ មានកំរិយាសោយសុខជា
ប្រក្រតី មានខ្លួនដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនី ជាអ្នក
ពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នា យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា កាម ក្នុងបទ
ថា មិនប្រឡាក់ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង សេចក្តីថា កាម
ទទួល កាមមាន២ គឺ វត្ថុកាម១ កិលេសកាម១ ។ បេ ។ ទាំង
នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យ
ថា លោក បានដល់អប្បាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធ-
លោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ប្រឡាក់ បាន
ដល់ការប្រឡាក់២ គឺ ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា១ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។
នេះ ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ។ អ្នកប្រាជ្ញ
លះបង់ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ មិនប្រឡាក់
មិនប្រឡាក់ព្រម មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង មិនប្រឡាក់
មិនប្រឡាក់ព្រម មិនជាប់ ចេញ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ ប្រាស
ចេញ មានចិត្តប្រកបដោយកិលេសដូចជាទំនប់ទៅប្រាសហើយ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនីពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នាក្នុងកាមផង
ក្នុងលោកផង យ៉ាងនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដក កតិកាបិដក មហានិទ្ទេសោ

យេហំ វិវិត្តោ វិបវេយ្យោ លោកេ

ន តានិ ឧត្តយ្ហំ វេទេយ្យំ នាគោ

វលម្ពុជំ កណ្តាការិជំ យថា

ជលេន បន្តេន ច អន្ធិបលិត្តំ

វរិ មុជំ សន្តិវនោ អគិនោ

កាមេ ច លោកេ ច អន្ធិបលិត្តានិ ។

[៤៦] ន វេទកុ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា

ស មាណមេតិ ន ហំ តម្មយោ សោ

ន កម្មនា នោបិ សុតេន នេយ្យោ

អន្ធិបនីតោ ស និវេសនេសុ ។

[៤៧] ន វេទកុ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា ស មាណមេតិ

នាតិ បដិគ្គេនោ ។ វេទកុតិ វេនោ វុច្ចតិ ចតុស្ក

មក្កេសុ ញាណំ បញ្ញា បញ្ញាទ្រិយំ បញ្ញាពលំ ធម្មវិច

យសម្ពោជ្ឈន្តោ វិមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។ តេហំ

វេទេហំ ជាតិជរាមរណស្ស អន្តកតោ អន្តប្បត្តោ

កោដិកតោ កោដិប្បត្តោ បរិយន្តកតោ បរិយន្តប្បត្តោ

វេសានកតោ វេសានប្បត្តោ តាណាគតោ តាណាប្បត្តោ

លេណាគតោ លេណាប្បត្តោ សរណាគតោ សរណាប្បត្តោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នាគស្លាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក
 មិនគប្បីពោលប្រកាន់ទិដ្ឋទាំងឡាយនោះទេ ឯលម្អជាត កណ្ត-
 កវិជាត មិនប្រឡាក់ ដោយទឹកផង ដោយភក់ផង យ៉ាង
 ណាមិញ មុនិ ជាអ្នកពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នា មិន
 ប្រឡាក់ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង យ៉ាងនោះឯង ។

(៤៦) វេទគូបុគ្គលនោះ មិនល្អះមានៈ ព្រោះទិដ្ឋទេ
 ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ ដ្បិតវេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេច
 ដោយមានៈនោះ ជាបុគ្គលដែលកម្មដឹកនាំមិនបាន ដែល
 សុតៈដឹកនាំមិនបាន វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់ក្នុង
 លំនៅទាំងឡាយ ។

(៤៧) អធិប្បាយពាក្យថា វេទគូបុគ្គលនោះ មិនល្អះមានៈព្រោះទិដ្ឋ
 ទេ ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យ
 ថា វេទគូ សេចក្តីថា ញាណ បញ្ញា បញ្ញត្តិ បញ្ញាត្តិ បញ្ញាត្តិ ធម្មវិចយៈ
 សមាជ្ឈង្គ វិមំសា វិបស្សនា សមាទិដ្ឋក្នុងមគ្គ៤ លោកហៅថា វេទ ។
 បុគ្គលទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុង
 ទៅកាន់ទីបំផុតដោយជុំវិញ ដល់ទីបំផុតដោយជុំវិញ ទៅកាន់ទីអវសាន
 ដល់ទីអវសាន នៃជាតិ ជរា មរណៈ ទៅកាន់ទីពឹងពួន ដល់ទីពឹងពួន
 ទៅកាន់ទីជ្រកកោន ដល់ទីជ្រកកោន ទៅកាន់ទីរព្វក ដល់ទីរព្វក

ឧបមា មាតិកាសុត្តន្តបិដក

អកយេកតោ អកយប្បត្តោ អច្ចុតកតោ អច្ចុតប្បត្តោ
 អមតកតោ អមតប្បត្តោ និព្វានកតោ និព្វានប្បត្តោ ។
 វេទានំ វា អន្តំ កតោតិ វេទកុ ។ វេទេហំ វា
 អន្តកតោតិ វេទកុ ។ សត្តន្តំ វា ធម្មានំ វិទិតត្ថា
 វេទកុ សក្កាយនិដ្ឋំ វិទិតា ហោតិ វិចិត្តិច្ឆា វិទិតា
 ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ វិទិតោ ហោតិ វាគោ
 វិទិតោ ហោតិ ទោសោ វិទិតោ ហោតិ មោហោ
 វិទិតោ ហោតិ មាធនោ វិទិតោ ហោតិ ។ វិទិតស្ស
 ហោន្តំ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សន្តិលេសិកា
 ចោធន្តរិកា សទរា ទុក្ខវិចារកា អាយតី ជាតិជរា-
 មរណីយា ។

វេទានំ វិចេយ្យ កេវលានំ (សភិយាតិ កកវា)

សមណានំ យានំ បត្តិ ព្រាហ្មណានំ

សព្វវេទនាសុ(១) វិគរកោ

សត្វំ វេទមតិច្ច វេទកុ សោ (២) ។

១ ម សព្វវេទសុ ។ ២ ឧ. តិសង្កេ អត្ថិ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីមិនច្បុក ដល់ទីមិន
 ច្បុក ទៅកាន់ទីអមតៈ ដល់ទីអមតៈ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន
 ដោយវេទទាំងឡាយនោះ ។ មួយទៀត បុគ្គលឈ្មោះថាវេទគូ ព្រោះ
 ដល់នូវទីបំផុតនៃវេទទាំងឡាយ ឬឈ្មោះថា វេទគូ ព្រោះដល់នូវទីបំផុត
 ដោយវេទទាំងឡាយ ឬថាឈ្មោះថា វេទគូ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ទាំង
 ឡាយ ៧ ប្រការគឺ ដឹងច្បាស់នូវសក្កាយទិដ្ឋិ ១ ដឹងច្បាស់នូវវិចិក្ខុ ១
 ដឹងច្បាស់នូវសីលពូតបរាមាស ១ ដឹងច្បាស់នូវរាគៈ ១ ដឹងច្បាស់នូវ
 ទោសៈ ១ ដឹងច្បាស់នូវមោហៈ ១ ដឹងច្បាស់នូវមានៈ ១ ។ អកុសលធម៌
 ទាំងឡាយដ៏លាមក អកុសលជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឲ្យសៅហ្មងព្រម ជាធម៌
 ញ៉ាំងសត្វឲ្យកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មាន
 សេចក្តីទុក្ខជាផលជាទីតាំងនៃជាតិ ជរា មរណៈ គឺទៅទៀត សុទ្ធតែជា
 ធម៌គឺវេទគូបុគ្គល ដឹងច្បាស់ហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សភ័យៈ) វេទគូ
 បុគ្គល គប្បីពិចារណានូវវេទទាំងអស់ ដែលជាវរបស់
 ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ វេទគូបុគ្គលនោះ មានរាគៈទៅប្រាស
 ហើយ ក្នុងវេទទាំងពួង កន្លងបង់នូវវេទទាំងពួង ។

លុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន ទិដ្ឋិយោតិ តស្ស ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិកតានិ បរាជានិ
 សមុច្ឆន្ទានិ វ្យាបសន្តានិ បដិច្ចស្សន្ទានិ អកត្វប្បត្តិកានិ
 ញាណត្ថិតា នឡានិ សោ ទិដ្ឋិយា ន យាយតិ ន
 និយ្យតិ ន វ្យាយតិ ន សំហរិយតិ នបិ តំ ទិដ្ឋិកតំ
 សារតោ បច្ឆេតិ ន បន្ទាកច្ឆតីតំ ន វេទក្ខ ទិដ្ឋិយា ។
 ន មុតិយា ស មានមេតីតិ មុតវ្យាបេន វា បរយោសេន វា
 មហាជនសមុតិយា វា ន មាធំ ឯតិ ន ឧបេតិ ន
 ឧបកច្ឆតិ ន កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាភិជិវសតីតិ
 ន វេទក្ខ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា ស មានមេតី ។ ន ហិ
 តម្មយោ សោតិ ន តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋិវសេន តម្មយោ
 ហោតិ តប្បរមោ តប្បរាយោ ។ យតោ តណ្ហា
 ច ទិដ្ឋិ ច មាណោ ច បរាជានោ ហោតិ ឧច្ឆន្ទមូលា
 តាលាវត្ថុកតា អនការវត្ថុតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មិន (លុះមាន៖) ព្រោះទិដ្ឋិទេ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិទាំង
ឡាយ ៦២ វេទគុបុគ្គលនោះ លះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យម្យាប ធ្វើ
មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិ
ឲ្យទៅមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្ស្រាត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិន
បាន ព្រោះទិដ្ឋិ ទាំងមិនជឿ មិនប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិនោះ ថាជាខ្លឹមសារ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេទគុបុគ្គល មិន(លុះមាន៖) ព្រោះទិដ្ឋិ
ទេ ។ ពាក្យថា វេទគុបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ
សេចក្តីថា មិនលុះ គឺមិនទៅជិត មិនចូលទៅ មិនប្រកាន់ មិនប-
បោសអវិជ្ជុល មិនជាប់ចិត្ត នូវមាន៖ ព្រោះរូបដែលប៉ះពាល់ ឬព្រោះការ
ឃោសនារបស់បុគ្គលដទៃ ឬក៏ព្រោះសេចក្តីសម្មតិរបស់មហាជន ហេតុ
នោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេទគុបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ ព្រោះទិដ្ឋិទេ ព្រោះ
ការប៉ះពាល់ទេ ។ ពាក្យថា វេទគុបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយមាន៖
នោះ សេចក្តីថា មិនមែនជាបុគ្គលសម្រេចដោយមាន៖ នោះ មានមាន៖
នោះជាធំ មានមាន៖នោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ដោយអំណាចតណ្ហា
ដោយអំណាចទិដ្ឋិទេ ។ តណ្ហាក្តី ទិដ្ឋិក្តី មាន៖ក្តី វេទគុបុគ្គល លះបង់
ផ្តាច់ផ្តល់ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត
ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត ដោយហេតុណា

សរមា មាតិកាសុត្តន្តបិដក

ឯត្រាវតា ន តម្មយោ ហោតិ ន តប្បរមោ ន
តប្បរាយនោតិ ន វា តម្មយោ សោ ។

[៤៨] ន កម្មនា លោបិ សុតេន នេយ្យតិ ន
កម្មនាតិ បុញ្ញាភិសង្ខារេន វា អបុញ្ញាភិសង្ខារេន វា
អានេញ្ញាភិសង្ខារេន វា ន យាយតិ ន វិយ្យតិ ន
វុយ្យតិ ន សំហរិយតីតិ ន កម្មនា ។ លោបិ សុតេន
នេយ្យតិ សុតសុទ្ធិយា វា បរយោសេន វា មហាជ-
នសម្មតិយា វា ន យាយតិ ន វិយ្យតិ ន វុយ្យតិ
ន សំហរិយតីតិ ន កម្មនា លោបិ សុតេន នេយ្យ ។

[៤៩] អន្ធបដិគោ ស និវេសនេស្កតិ ឧបយោតិ ទ្វេ
ឧបយា តណ្ហាបយោ ច និដ្ឋបយោ ច ។ បេ ។
អយំ តណ្ហាបយោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋបយោ ។

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

វេទគុបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយមាននោះ មិនមានមាននោះជាធំ មិន
មានមាននោះប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះវេទគុបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយ
មាននោះ ។

(៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា ជាបុគ្គលដែលកម្មនាំទៅមិនបាន ដែល
សុតៈនាំទៅមិនបាន ត្រង់ពាក្យថា ដែលកម្មនាំទៅមិនបាន គឺដែលបុញ្ញ-
ភិសង្ការក្តី អបុញ្ញភិសង្ការក្តី អាទេវញ្ញភិសង្ការក្តី ឲ្យទៅមិនបាន
នាំទៅមិនបាន បន្សត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកម្មនាំទៅមិនបាន ។ ពាក្យថា ដែលសុតៈ
នាំទៅមិនបាន គឺដែលសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះការព្វក្តី ដែលការឃោស-
នារបស់បុគ្គលដទៃក្តី ដែលការសម្មតិរបស់មហាជនក្តី ឲ្យទៅមិនបាន នាំ
ទៅមិនបាន បន្សត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកម្មនាំទៅមិនបាន ដែលសុតៈនាំទៅមិនបាន ។

(៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា វេទគុបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់
ក្នុងលំនៅទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ជាប់ចំពាក់ បានដល់ការជាប់ចំពាក់
២ យ៉ាង គឺការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ១ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។
នេះការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្ស តណ្ហាបយោ បហំនោ ទិដ្ឋបយោ បដិទិស្សដ្ឋោ
 តណ្ហាបយស្ស បហំនតា ទិដ្ឋបយស្ស បដិទិស្សដ្ឋតា
 សោ និវេសនេសុ អន្ធទបដំតោ អន្ធទបលំតោ អន្ធទបតតោ
 អនន្ទ្យសំតោ អននិម្មតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្ប-
 មុតោ វិសញ្ញតោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារទីតិ
 អន្ធទបដំតោ ស និវេសនេសុ ។ តេនាហ កកវា

ន វេទតុ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា
 ស មាណមេតិ ន ហិ តម្មយោ សោ
 ន កម្មនា ចោបិ សុខេន នេយ្យ
 អន្ធទបដំតោ ស និវេសនេសុតិ ។

[៥០] សញ្ញាវិមុត្តស្ស ន សន្តិ កន្តា
 បញ្ញាវិមុត្តស្ស ន សន្តិ មោហា
 សញ្ញា ទិដ្ឋិ យេ អត្តហេតុ
 តេ យដ្ឋយន្តា^(១) វិចារន្តិ លោកេ ។

១ ម តេ យនិមាតា ។

ឥន្ទ្របិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា វេទគូបុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ការជាប់ចំពាក់
 គឺទិដ្ឋិ វេទគូបុគ្គលរលាស់ចោលហើយ ព្រោះលះបង់ការជាប់ចំពាក់គឺ
 តណ្ហា រលាស់ចោលការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិហើយ វេទគូបុគ្គលនោះ ឈ្មោះ
 ថា មិនជាប់ចំពាក់ មិនចូលទៅប្រឡាក់ មិនចូលទៅជិត មិនជក់នៅ
 មិនលង់នៅ ក្នុងលំនៅទាំងឡាយ គឺចេញទៅ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ
 ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រកបដោយកិលេស ដូចជាទំនប់ទៅប្រាសហើយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុង
 លំនៅទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

វេទគូបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ ព្រោះទិដ្ឋិទេ ព្រោះការប៉ះ
 ពាល់ទេ ដ្បិតវេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយមាន៖នោះ
 ជាបុគ្គលដែលកម្មដឹកនាំមិនបាន ដែលសុតៈដឹកនាំមិនបាន
 វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងលំនៅទាំងឡាយ ។
 (៥០) កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែទាំងឡាយ នៃបុគ្គលដែល
 ប្រាសចាកសញ្ញា មិនមានទេ មោហៈទាំងឡាយនៃបុគ្គល
 ដែលផុតស្រឡះដោយបញ្ញា មិនមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ
 ណា ប្រកាន់យកសញ្ញា នឹងទិដ្ឋិហើយ បុគ្គលទាំងនោះ
 វេមង្គបន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ។

ឥរិយាបថ មាតិកា យុទ្ធសាស្ត្រ

(៥០) សញ្ញាវិវត្តស្ស ន សន្តិ កត្តាតិ យោ

សមដប្បព្វដ្ឋមំ អរិយមគ្គំ ភាវេតិ តស្ស អាទិតោ ឧបា-

នាយ កត្តា វិវត្តមិត្តា យោន្តិ ។ អរហន្តប្បត្តេ អរហតោ

កត្តា ច មោហា ច ជីវណា ច កាមសញ្ញា ព្យាបាទិ-

សញ្ញា វិហំសាសញ្ញា ទិដ្ឋសញ្ញា បហំនា យោន្តិ

ឧច្ឆិទ្ធម្មលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវដ្ឋតា អាយតំ អនុ-

ប្បទទម្មាតិ សញ្ញាវិវត្តស្ស ន សន្តិ កត្តា ។

(៥១) បញ្ញាវិវត្តស្ស ន សន្តិ មោហាតិ យោ វិប-

ស្សនាប្បព្វដ្ឋមំ អរិយមគ្គំ ភាវេតិ តស្ស អាទិតោ

ឧបាទាយ មោហា វិវត្តមិត្តា យោន្តិ ។ អរហន្តប្បត្តេ

អរហតោ មោហា ច កត្តា ច ជីវណា ច កាមសញ្ញា

ព្យាបាទិសញ្ញា វិហំសាសញ្ញា ទិដ្ឋសញ្ញា បហំនា យោន្តិ

មាតិកាទី ៩

(៥១) ពាក្យថា កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែចំណីឡាយ នៃបុគ្គល ដែលប្រាសចាកសញ្ញាមិនមានទេ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាចំរើនអរិយមគ្គមានសមថៈជាប្រធាន បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ធ្វើសមាធិខាងដើមឱ្យកើតហើយ សង្កត់សង្កិនកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែចំណីឡាយ ។ ក្នុងកាលសម្រេចព្រះអរហត្តហើយ ព្រះអរហន្តលះបង់កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែចំណីឡាយ មោហៈចំណីឡាយ និវេណៈចំណីឡាយ កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា នឹងទិដ្ឋិសញ្ញា លោកបានផ្តាច់បង់ ឬសគល់ហើយ ធ្វើមិនឱ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតទៀត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែចំណីឡាយ នៃបុគ្គលដែលប្រាសចាកសញ្ញាមិនមានទេ ។

(៥២) ពាក្យថា មោហៈចំណីឡាយ នៃបុគ្គលដែលផុតស្រឡះដោយបញ្ញាមិនមានទេ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាចំរើនអរិយមគ្គមានវិបស្សនាជាប្រធាន បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ធ្វើសមាធិខាងដើមឱ្យកើត សង្កត់សង្កិននូវមោហៈ ។ ក្នុងកាលសម្រេចព្រះអរហត្តហើយ ព្រះអរហន្តលះបង់មោហៈចំណីឡាយ កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែចំណីឡាយ និវេណៈចំណីឡាយ កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា នឹងទិដ្ឋិសញ្ញា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឡើងដូច្នេះ តាណាវត្ថុកតា អនកាវត្ថុតា អាយត្ថ

អនុប្បនិធម្មាតិ បញ្ចវិមុត្តស្ស ន សន្តិ មោហា ។

(៥៣) សញ្ញា ទិដ្ឋិញ យេ អត្ថហេសំ តេ

យដ្ឋយន្តា វិចរន្តិ លោកេតិ យេ សញ្ញំ កណ្តិន្តិ

កាមសញ្ញំ ព្យាបាទសញ្ញំ វិហំសាសញ្ញំ តេ សញ្ញាវ-

សេន យដ្ឋន្តិ សំយដ្ឋន្តិ ។ ភជានោមិ ភជ្ជហំ វិវិន្តិ

ឡត្តយាមិ ឡត្តយេហំ វិវិន្តិ ព្រាហ្មណាមិ ព្រាហ្មណេហិ

វិវិន្តិ កហបតីមិ កហបតីហំ វិវិន្តិ មាតាមិ បុត្រេន

វិវិន្តិ បុត្រាមិ មាតរា វិវិន្តិ បិតាមិ បុត្រេន វិវិន្តិ

បុត្រាមិ បិតរា វិវិន្តិ ភាតាមិ ភាតរា វិវិន្តិ ភតិជីមិ

ភតិជីយា វិវិន្តិ ភាតាមិ ភតិជីយា វិវិន្តិ ភតិជីមិ

ភាតរា វិវិន្តិ សហាយោមិ សហាយេន វិវិន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ផ្តាច់ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើត នៃដើមត្នោត
ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើត តទៅទៀត ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មោហៈទាំងឡាយ នៃបុគ្គលដែលផុតស្រឡះដោយ
បញ្ញា មិនមានទេ ។

(៥៣) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា ប្រកាន់យកសញ្ញានឹង
ទិដ្ឋិហើយ បុគ្គលទាំងនោះ រមែងបន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
លោក អធិប្បាយថា បុគ្គលទាំងឡាយណា ប្រកាន់យកសញ្ញា គឺ
កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ
រមែងប៉ះពាល់ ប៉ះទង្គិច ដោយអំណាចសញ្ញា ។ ពួកព្រះរាជា រមែង
ទាស់ទែងនឹងពួកព្រះរាជា ពួកក្សត្រិយ៍ រមែងទាស់ទែងនឹងពួកក្សត្រិយ៍
ពួកព្រាហ្មណ៍ រមែងទាស់ទែងនឹងពួកព្រាហ្មណ៍ ពួកគហបតី រមែងទាស់
ទែងនឹងពួកគហបតី មាតា រមែងទាស់ទែងនឹងបុត្រ បុត្រ រមែងទាស់ទែង
នឹងមាតា បិតា រមែងទាស់ទែងនឹងបុត្រ បុត្រ រមែងទាស់ទែងនឹងបិតា បង
ប្អូនប្រុស រមែងទាស់ទែងនឹងបងប្អូនប្រុស បងប្អូនស្រី រមែងទាស់ទែង
នឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនប្រុស រមែងទាស់ទែងនឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រី
រមែងទាស់ទែងនឹងបងប្អូនប្រុស សំឡាញ់ រមែងទាស់ទែងនឹងសំឡាញ់ ។

នរោ មាឃ្គិយកុត្តនិទ្ទេសោ

តេ តត្ថ កលហរិក្កហរិក្កនាបន្ទា អញមញ្ញំ ចាលីហិម
 ឧបក្កមន្តំ លេឌ្ឍហិម ឧបក្កមន្តំ ធន្លោហិម ឧបក្កមន្តំ
 សត្តេហិម ឧបក្កមន្តំ ។ តេ តត្ថ មរណម្បំ និកច្ឆន្តំ មរ-
 ណមត្តម្បំ ធុត្ថំ ។ យេ ធិដ្ឋំ កណ្ណានិ សស្សតោ លោ-
 កោតិ វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ
 បរមរណាតិ វា តេ ធិដ្ឋំសេន យដ្ឋេន្តំ សំយដ្ឋេន្តំ
 សត្តារតោ សត្តារំ យដ្ឋេន្តំ ធម្មក្កានតោ ធម្មក្កានំ
 យដ្ឋេន្តំ កណ្ណតោ កណ្ណំ យដ្ឋេន្តំ ធិដ្ឋេយា ធិដ្ឋំ យដ្ឋេន្តំ
 បដិបទាយ បដិបទំ យដ្ឋេន្តំ មគ្គតោ មគ្គំ យដ្ឋេន្តំ ។
 អថវា តេ វិទន្តំ កលហំ ករោន្តំ កណ្ណានំ ករោន្តំ
 វិក្កហំ ករោន្តំ វិវាទំ ករោន្តំ មេធានំ ករោន្តំ ន ភ្នំ ឥមំ
 ធម្មវិនយំ អាជានាសំ ។ បេ ។ និព្វេជេហិ វា សចេ
 បហោស័តិ ។ តេសំ អភិសម្ព័រា អប្បហំនា អភិសម្ព័រ-
 វានំ អប្បហំនតា កតិយា យដ្ឋេន្តំ និរយេ យដ្ឋេន្តំ
 តវច្ឆានយោនិយា យដ្ឋេន្តំ បតិវិសយេ យដ្ឋេន្តំ មនុស្ស-
 លោកេ យដ្ឋេន្តំ ទេវលោកេ យដ្ឋេន្តំ កតិយា កតិ

មាតិកាសុត្តន្តបិដក ទី ៩

ជនទាំងនោះ ដល់នូវដង្ហែម្លោះ ប្រកួតប្រកាន់ ការទាស់ទែង ប្រហារគ្នា
នឹងគ្នាដោយដៃខ្លះ ប្រហារដោយដុំដីទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយដម្បង
ទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយគ្រឿងសស្ត្រាទាំងឡាយខ្លះ ក្នុងហេតុនោះ ។
ជនទាំងនោះដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ នូវទុក្ខទៀបស្លាប់ខ្លះ ក្នុងហេតុនោះ ។
ជនទាំងឡាយណា ប្រកាន់យកនូវទិដ្ឋិថា លោកទៀង ដូច្នេះក្តី ។ បេ ។
សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ដូច្នេះក្តី
ជនទាំងនោះ រមែងបៀតបៀន បៀតបៀនព្រម ដោយអំណាចទិដ្ឋិ
រមែងបៀតបៀនសាស្ត្រា ព្រោះសាស្ត្រា បៀតបៀនធម៌ ដែលសាស្ត្រា
សម្តែងហើយ ព្រោះធម៌ដែលសាស្ត្រាសម្តែងហើយ បៀតបៀនពួក ព្រោះ
ពួក បៀតបៀនទិដ្ឋិ ព្រោះទិដ្ឋិ បៀតបៀនបដិបទា ព្រោះបដិបទា
បៀតបៀនមគ្គ ព្រោះមគ្គ ។ មួយទៀត ជនទាំងនោះ រមែង
ទាស់ទែង ធ្វើដង្ហែម្លោះ ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ធ្វើសេចក្តីប្រកាន់ខុស ធ្វើ
វិវាទ ធ្វើការដណ្តើមយកឈ្នះថា អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។
ឬបើ អ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ។ អភិសង្ខារទាំងឡាយ គឺបុគ្គល
ទាំងនោះ មិនបានលះបង់ ព្រោះការមិនបានលះបង់អភិសង្ខារទាំងឡាយ
ទើបបុគ្គលទាំងនោះ រមែងលំបាកកងគតិ លំបាកក្នុងនរក លំបាក
ក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន លំបាកក្នុងប្រតិវិស័យ លំបាក ក្នុងមនុស្ស-
លោក លំបាក ក្នុងទេវលោក លំបាក ភ្ជាប់ នូវគតិដោយគតិ

កុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧបបត្តិយោ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិយោ បដិសន្ធិ កវេន កវី
 សំសារេន សំសារី វដ្តេន វដ្តំ យដ្ឋេន្តិ សំយដ្ឋេន្តិ
 យដ្ឋេន្តា ចរន្តិ វិហារន្តិ វេយ្យន្តិ វត្តេន្តិ ចាលេន្តិ យេចន្តិ
 យាចេន្តិ ។ លោកេតិ អថាយលោកេ មនុស្ស-
 លោកេ ទេវលោកេ ឧទ្ធុលោកេ ធាតុលោកេ
 អាយតនលោកេតិ សញ្ញា ទិដ្ឋញ្ច យេ អត្តហេស្មំ
 តេ យដ្ឋយន្តា វិចារន្តិ លោកេ ។ តេនាហ កកវ

សញ្ញាវិវត្តស្ស ន សន្តិ កន្លា

បញ្ញាវិវត្តស្ស ន សន្តិ មោហា

សញ្ញា ទិដ្ឋញ្ច យេ អត្តហេស្មំ

តេ យដ្ឋយន្តា វិចារន្តិ លោកេតិ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នូវការកើតដោយការកើត នូវបដិសន្ធិដោយបដិសន្ធិ នូវភពដោយភព
 នូវសង្សារ ដោយសង្សារ នូវវដ្តៈដោយវដ្តៈ កាលលំបាក វេមន៍
 ត្រាច់ទៅ វេមន៍ទៅ វេមន៍ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពាក្យ
 ថា លោក គឺអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធ-
 លោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលទាំងឡាយ ណា ប្រកាន់យកសញ្ញានឹងទិដ្ឋិ បុគ្គលទាំងនោះ
 ឈ្មោះថា បន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែចំណីឡាយ នៃបុគ្គលដែលប្រាស
 ចាកសញ្ញា មិនមានទេ មោហៈទាំងឡាយនៃបុគ្គល ដែល
 ផុតស្រឡះដោយបញ្ញា មិនមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ
 ណា ប្រកាន់យកសញ្ញានឹងទិដ្ឋិហើយ បុគ្គលទាំងនោះ
 វេមន៍បន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ។

ចប់ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩ ។

ទេសមោ បុរាណទេសត្ថនិទ្ទេសោ

(៥៤) កំដិន្ទី កំដិន្ទីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

តម្ក កោតម បព្រហ្ម បុច្ឆតោ ឧត្តមំ នរិ។

(៥៥) កំដិន្ទី កំដិន្ទីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

កំដិន្ទីតិ កំដិន្ទីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

សន្តោតិ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

កំដិន្ទីលោ ។ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ

វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ វុច្ចតិ

កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ

កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ កំដិន្ទីលោ

បុរាណេសុត្តន្តទ្កេស ទី ១០

(៥៤) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច
មានសីលដូចម្តេច ដែលព្រះអង្គហៅថា អ្នកស្ងប់ បពិត្រ
ព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំសួររបស់យ សូមប្រាប់ នូវ
នរជន ដ៏ទុក្ខមនោះ ។

(៥៥) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច មានសីល
ដូចម្តេច ដែលព្រះអង្គហៅថាអ្នកស្ងប់ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលមានការ
ឃើញដូចម្តេច គឺបុគ្គលប្រកបដោយការឃើញដូចម្តេច ប្រាកដដូចម្តេច
មានប្រការដូចម្តេច មានចំណែកប្រៀបដូចម្តេច ហេតុនោះ (ទើប
សួរថា) បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច ។ ពាក្យថា មានសីលដូច
ម្តេច គឺជាអ្នកប្រកបដោយសីលដូចម្តេច ប្រាកដដូចម្តេច មាន
ប្រការដូចម្តេច មានចំណែកដូចម្តេច ហេតុនោះ (ទើបសួរថា) មាន
ការឃើញដូចម្តេច មានសីលដូចម្តេច ។ ពាក្យថា ដែលព្រះអង្គ
ហៅថា អ្នកស្ងប់ គឺដែលព្រះអង្គពោល ត្រាស់ សំដែង ពណ៌នា
បំភ្លឺ ថ្លែង ថាជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់ មានទុក្ខរលត់ ជាអ្នក
ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច គឺសួរចំពោះ
អធិប្បញ្ញា ។ ពាក្យថា មានសីលដូចម្តេច គឺសួរចំពោះអធិសីល ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧបសម្ពោតិ អនិច្ចតិ បុច្ឆតិ កកមិទស្សី កកមិសីលោ

ឧបសម្ពោតិ វច្ឆតិ ។

(៥៦) តម្មេ កោតម បព្រហ្មតិ តន្តិ យំ បុច្ឆាមិ យំ
 យាទាមិ យំ អដ្ឋេសាមិ យំ បសាទេមិ ។ កោតមាតិ
 សោ និម្មិតោ ពុទ្ធិ ភក្កវន្តិ កោត្តន អាលបតិ ។ បព្រៈ
 ហ័តិ ព្រហ្ម អាចិត្យ ទេសេហិ បញ្ចាបេហិ បដ្ឋបេហិ
 វិវ វិកជ ឧត្តាជិតរោហិ បកាសេហ័តិ តម្មេ កោតម
 បព្រហ្ម ។

(៥៧) បុច្ឆិតោ ឧត្តមំ នវន្តិ បុច្ឆិតាតិ បុដ្ឋោ
 បុច្ឆិតោ យាចិតោ អដ្ឋេសិតោ បសាទិតោ ។ ឧត្តមំ
 នវន្តិ អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ នវន្តិ
 បុច្ឆិតោ ឧត្តមំ នវំ ។ តេណាហ សោ និម្មិតោ

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ស្ដេចចំពោះអធិបតីតថា អ្នកស្ងប់ ហេតុនោះ (ទើបសួរថា) បុគ្គល
មានការឃើញដូចម្ដេច មានសីលដូចម្ដេច ដែលព្រះអង្គ ហៅថា
អ្នកស្ងប់ ។

(៥៦) អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំ
(សួរហើយ) សូមប្រាប់នូវនរជននោះ ត្រង់ពាក្យថា នោះ គឺខ្ញុំស្ដេចចំពោះ
បុគ្គលណា អង្វរចំពោះបុគ្គលណា អាវាធនាចំពោះបុគ្គលណា ញ៉ាំង
ព្រះអង្គឱ្យជ្រះថ្លាចំពោះបុគ្គលណា ។ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ហៅព្រះពុទ្ធ
មានព្រះភាគ តាមគោត្រថា បពិត្រព្រះគោតម ។ ពាក្យថា សូម
ប្រាប់ គឺ សូមពោល សូមពណ៌នា សូមសំដែង សូមបញ្ញត្តិ សូមផ្ដើម
សូមបើក សូមបែក សូមធ្វើឱ្យរក សូមប្រកាស ហេតុនោះ (ទើប
សួរថា) បពិត្រព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំ (សួរហើយ) សូមប្រាប់
នូវនរជននោះ ។

(៥៧) ពាក្យថា ដែលខ្ញុំ សួរហើយ (សូមប្រាប់) នូវនរជនដ៏ទុក្ខម
ត្រង់ពាក្យថា សួរហើយ គឺសួរហើយ ដណ្ដឹងហើយ អង្វរហើយ អាវាធនា
ហើយ ឱ្យជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា នូវនរជនដ៏ទុក្ខម គឺនូវនរជន
ជាកំពូល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ដ៏ទុក្ខម ប្រសើរក្រៃ
លែង ហេតុនោះ (ទើបពោលថា) ព្រះអង្គដែលខ្ញុំសួរហើយ (សូមប្រាប់)
នូវនរជនដ៏ទុក្ខម ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ទសមោ បុរាណេសុត្តន្តិយោ

កេដិទស្សី កេដិសីលោ ឧបសម្ពោតិ វិភុតិ

តម្មេ តោតម បព្រហ្មា បុច្ឆតោ

ឧត្តមំ នវនំ ។

(៥៨) វីរតតណ្ហោ បុរា ភេទា (តិ ភគវា)

បុព្វមន្តមនិស្សិតោ

វេមជ្ឈេ បុនសម្ពោយោ

តស្ស នតិ បុរេត្ថតិ ។

(៥៩) វីរតតណ្ហោ បុរា ភេទាតិ ភគវាតិ បុរា

កាយស្ស ភេទា បុរា អត្តភាវស្ស ភេទា បុរា តទ្យោវស្ស

និក្ខេបា បុរា ជីវិតិជ្ជិយស្ស ឧបច្ឆេទា វីរតតណ្ហោ

វិរតតណ្ហោ ចតុតណ្ហោ វន្តតណ្ហោ មុតុតណ្ហោ ប-

ហំនតណ្ហោ បដិទិស្សដ្ឋតណ្ហោ វីរតរតោ វិរតតរតោ

ចតុរតោ វន្តរតោ មុតុរតោ បហំនរតោ បដិ-

ទិស្សដ្ឋរតោ និច្ឆាតោ និព្វតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិ-

សំវេទី ព្រហ្មក្ខតេន អត្តនា វិហារតិ ។ ភគវាតិ

តារវាជីវចនំ ។ អបិច ភគ្គរតោតិ ភគវា ។

ភគ្គនោសោតិ ភគវា ។ ភគ្គមោហោតិ ភគវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាជិទេស

បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច មានសីលដូចម្តេច ដែលព្រះ
អង្គហៅថា អ្នកស្ងប់ បពិត្រព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំ
សួរហើយ សូមប្រាប់ នូវនរជន ដ៏ទុក្ខមនោះ ។

(៥៦) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) មុនអំពីការបែកធ្លាយ
សរីរៈទៅ បុគ្គលណា ប្រាសចាកតណ្ហា មិនអាស្រ័យកាល
ខាងដើម ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ ក្នុងកាលជាតិកាលលទេ
ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

(៥៧) ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា មុនអំពីការបែក
ធ្លាយសរីរៈទៅ បុគ្គលណាប្រាសចាកតណ្ហា អធិប្បាយថា បុគ្គលប្រាស
ចាកតណ្ហា ឃ្លាតចាកតណ្ហា លះតណ្ហា ខ្ចាក់ចោលតណ្ហា រួចចាកតណ្ហា
លះបង់តណ្ហា រលាស់ចោលតណ្ហា ប្រាសចាករាគៈ ឃ្លាតចាករាគៈ លះ
រាគៈ ខ្ចាក់ចោលរាគៈ រួចចាករាគៈ លះបង់រាគៈ រលាស់ចោលរាគៈ មិន
ស្រេកឃ្លាន រលត់ទុក្ខ ត្រជាក់ រសាយសុខ នៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ មុនអំ-
ពីការបែកធ្លាយកាយ មុនអំពីការបែកធ្លាយអត្តភាព មុនអំពីការដាក់ចុះនូវ
សាកសព មុនអំពីការដាច់ជីវិតឡើយ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជា
ពាក្យហៅដោយសេចក្តីគោរព ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់រាគៈ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់
បំបាក់ទោសៈ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់មោហៈ

ឥន្ទ្របិដកេ ឧទ្ធកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភក្កមាណោតិ ភក្កវា ។ ភក្កទិដ្ឋិតិ ភក្កវា ។ ភក្កកណ្ណា-

កោតិ ភក្កវា ។ ភក្កកិលេសោតិ ភក្កវា ។ ភជិ វិភជិ

បជិវិភជិ ធម្មតន្តិ ភក្កវា ។ ភវំនំ អន្តកោតិ

ភក្កវា ។ ភាវិតកាយោតិ ភក្កវា ។ ភាវិតសីលោ ភាវិត-

ចិត្តោ ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភក្កវា ។ ភជិ វា ភក្កវា អត្តា-

វនបត្តានិ បត្តានិ សេនាសនានិ អប្បសន្នានិ អប្ប-

និក្សេសានិ វិជនវត្ថានិ មនុស្សរាហសេយ្យកោនិ បដិ-

សល្លានសារូចានិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចីរ-

ចិណ្ឌោចាតិ សេនាសនំ គិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ការវា-

ន្តិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា អត្តរសស្ស ធម្មរ-

សស្ស វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិ-

ប្បញ្ញាយោតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្ទំ ឈានានំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់មានៈ ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ទិដ្ឋិ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះ
 ភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចំរូង ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុ ទ្រង់បំបាក់កិលេស ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុទ្រង់ចែក វិលេក ញែក នូវធម្មតនៈ ។ ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ធ្វើ នូវទីបំផុតនៃកតតាំងឡាយ ។
 ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចំរើនព្រះកាយ ។ ព្រះ
 នាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចំរើនសីល ចំរើនចិត្ត ចំរើន
 បញ្ញា ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់គប្បកេសេនាសនៈ ទាំងឡាយដ៏ស្ងាត់ គឺ ព្រៃតូចនឹង
 ព្រៃធំ ជាព្រៃមិនមានសំឡេង មិនមានការគឺកកង ជាព្រៃប្រាស
 ចាកខ្យល់កាយនៃជន ជាព្រៃស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការ
 ពួនសម្លៀក ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលាន-
 ប្បបូជន៍កេសជ្ជបរិក្ខារ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃអត្តរស ធម្មរស វិមុត្តិ-
 រស អធិសីល អធិចិត្ត អធិបញ្ញា ។ មួយទៀត ព្រះនាម
 ថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ទ្រព្យ

ចតុន្ទ្រំ អប្បមញ្ញំ ចតុន្ទ្រំ អប្បសមាបត្តន្ទ្រំ ភគវា ។
 ភាគី វា ភគវា អដ្ឋន្ទ្រំ វិមោក្ខន្ទ្រំ អដ្ឋន្ទ្រំ អភិកាយត-
 នានំ ធម៌ន្ទ្រំ អនុប្បត្តិហារសមាបត្តន្ទ្រំ ភគវា ។ ភាគី
 វា ភគវា ទសន្ទ្រំ សញ្ញាភាវនានំ ទសន្ទ្រំ កសិណ-
 សមាបត្តន្ទ្រំ អាណាចានស្សន្ទ្រំសមាធិស្ស អសុភសមា-
 បត្តិយាត ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចតុន្ទ្រំ សត្តប្បដ្ឋា-
 នានំ ចតុន្ទ្រំ សុប្បដ្ឋានានំ ចតុន្ទ្រំ ឥន្ទ្រានានំ បញ្ចន្ទ្រំ
 ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្ទ្រំ ពលានំ សត្តន្ទ្រំ ពោជ្ឈន្ទ្រំ អរិយស្ស
 អដ្ឋន្ទ្រំកស្ស មគ្គស្សន្ទ្រំ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ទសន្ទ្រំ
 តថាគតវលានំ ចតុន្ទ្រំ វេសាវដ្ឋានំ ចតុន្ទ្រំ បដិសម្ពិនានំ
 ធម៌ន្ទ្រំ អភិញ្ញានំ ធម៌ន្ទ្រំ ពុទ្ធជម្ពានន្ទ្រំ ភគវា ។ ភគវាតិ នេតិ
 នាមិ មាតវា កតំ ន បិវា កតំ ន ភាគវា កតំ ន
 ភគិនិយា កតំ ន មិត្តាបរិច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលា-
 ហិតេហិ កតំ ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវ-
 តាហិ កតំ វិមោក្ខន្ទ្រំកមេតិ ពុទ្ធានំ ភគវន្ទ្រំ ពោធិយា
 មូលេ សហ សព្វវាតញ្ញាណស្ស បដិលាភា សន្និកា
 បញ្ចតិ យទិទំ ភគវាតិ វិតតលោកា បុរាណោតិ ភគវា ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

អប្បមញ្ញា ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨
 អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៧ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះ
 ហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាការី ១០ កសិណសមាបត្តិ
 ១០ អាណាបាសនសុត្តិសមាធិ អសុភសមាបត្តិ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសត្តិប្ប-
 ដ្ឋាន ៤ សមុប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧
 មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពល ១០ វេសារជ្ជៈ
 ៤ បដិសម្ពិទ្ធា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធជមិ ៦ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ
 នេះ មិនមែនមាតាធ្វើ មិនមែនបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែន
 បងប្អូនស្រីធ្វើ មិនមែនពួកមិត្តភាមិត្រូវធ្វើ មិនមែនពួកញាតិសាលាហិត
 ធ្វើ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនពួកទេវតាធ្វើទេ ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគនេះ របស់ព្រះពុទ្ធាង្គជឿយ ដ៏មានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើត
 ក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខ ការបញ្ចត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើតហើយ)
 អំពីការត្រាស់ដឹង ព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វភាគញាណ ទៀប
 គល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ មានពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់
 ហើយ) ថា មុនអំពីការបែកឆ្ងាយសរីរៈទៅ បុគ្គលណាប្រាសចាកគណ្ហ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៦០) បុព្វមន្តមនិស្សិតោតំ បុព្វន្តោ វុច្ចតំ អតីតោ
 អន្តា ។ អតីតំ អន្តាទំ អារត្ត តណ្ហា បរីណា ហោតំ
 ទិដ្ឋិ បដិទិស្សន្តា តណ្ហាយ បរីនត្តា ទិដ្ឋិយា បដិទិស្ស-
 ន្តត្តា វេទ្យំ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។ អថវា វិវិទោ អហោសី
 អតីតមន្តាទន្ធិ តត្ថ ទន្ធិ ន សមញ្ញាគមេតំ វិវេទនោ
 អហោសី វិសិស្សោ អហោសី វិសិស្សោ អហោសី
 វិវិស្សោ អហោសី អតីតមន្តាទន្ធិ តត្ថ ទន្ធិ ន សម-
 ញ្ញាគមេតំ វេទ្យំ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។ អថវា ឥតិមេ ចត្តុ
 អហោសី អតីតមន្តាទំ ឥតិ រុច្ចាតិ តត្ថ ន ធន្តរាគប្បដិពទ្ធំ
 ហោតិ វិញ្ញាណំ ន ធន្តរាគប្បដិពទ្ធត្តា វិញ្ញាណស្ស ន ត-
 ទគិទន្ធិតំ ន តទគិទន្ធិន្តោ វេទ្យំ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។ ឥតិ
 មេសោតំ អហោសី អតីតមន្តាទំ ឥតិ សន្តាតិ ឥតិមេ យាទំ
 អហោសី អតីតមន្តាទំ ឥតិ គន្ធាតិ ឥតិមេ ជីវ្ហំ អហោសី

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៦០) ពាក្យថា មិនអាស្រ័យនូវកាលជាខាងដើម អធិប្បាយថា អតីតកាល លោកហៅថា កាលខាងដើម ។ បុគ្គលប្រាសាទអតីតកាល ហើយលះបង់តណ្ហា រលាស់ចោលទិដ្ឋិ ព្រោះលះបង់តណ្ហា ព្រោះ រលាស់ចោលទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យកាលខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត បុគ្គលមិនដល់នូវសេចក្តីរករាយក្នុងប្រាម្មណ៍នោះថា អាត្មា អញមានរូបយ៉ាងនេះហើយក្នុងអតីតកាល មិនដល់នូវសេចក្តីរករាយ ក្នុង អាម្មណ៍នោះថា អាត្មាអញមានវេទនាយ៉ាងនេះ មានសញ្ញាយ៉ាងនេះ មានសង្ខារយ៉ាងនេះ មានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យកាលខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត វិញ្ញាណ មិនជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគក្នុងអាម្មណ៍ទាំងនោះថា ចក្ខុរបស់អាត្មាអញ មានយ៉ាងនេះ រូបទាំងឡាយមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល បុគ្គលមិន គ្រេកអរចំពោះចក្ខុនឹងរូបនោះ ព្រោះវិញ្ញាណមិនជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ អ្នកដែលមិនគ្រេកអរក្នុងចក្ខុនឹងរូបនោះ ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យកាល ខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វិញ្ញាណមិនជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ ក្នុងអា- ម្មណ៍ទាំងនោះថា សោតរបស់អញ មានយ៉ាងនេះ សំឡេងទាំងឡាយ មានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ថា យានរបស់អញមានយ៉ាងនេះ កូន ទាំងឡាយមានយ៉ាងនេះក្នុងអតីតកាល ថា ជីវ្ហរបស់អញមានយ៉ាងនេះ

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរសោ

អតីតមន្ទាទំ ឥតិ រសាតិ ឥតិ មេ កាយោ អហោសិ
អតីតមន្ទាទំ ឥតិ ដោដ្ឋព្វាតិ ឥតិ មេ មនោ អហោសិ
អតីតមន្ទាទំ ឥតិ ធម្មាតិ តត្ថ ន ធន្តរកប្បដិពទ្ធំ ហោតិ
វិញ្ញាណំ ន ធន្តរកប្បដិពទ្ធត្ថា វិញ្ញាណាស្ស ន តទក្ខ-
នន្ទតិ ន តទក្ខនន្ទនោ ឯវម្មំ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។
អថវា យានស្ស តានិ បុព្វេ មាតុត្ថាមេន សទ្ធិ
ហសិតលបិតតតិធិតតិធិតានិ ន តទស្សនេតិ ន តិ
និកាយេតិ ន ច តេន បរិតិ អាបដ្ឋតិ ឯវម្មំ បុព្វមន្ត-
មនិស្សិតោ ។

(៦០) វេមជ្ឈេ នុបសន្នេយ្យាតិ វេមជ្ឈេ វុច្ចតិ បច្ច-
ប្បដ្ឋោ អន្ទា ។ បច្ចប្បដ្ឋំ អន្ទាទំ អាវត្ត តណ្ហា បហំនា
ហោតិ ទិដ្ឋិ បដិទិស្សដ្ឋា តណ្ហាយ បហំនត្ថា ទិដ្ឋិយា
បដិទិស្សដ្ឋត្ថា រត្តាតិ នុបសន្នេយ្យា ទុដ្ឋាតិ នុបសន្នេ-
យ្យា មូឡោតិ នុបសន្នេយ្យា វិនិពន្ធាតិ នុបសន្នេយ្យា
បរមដ្ឋោតិ នុបសន្នេយ្យា វិក្ខេបកតោតិ នុបសន្នេយ្យា
អនិដ្ឋន្តតោតិ នុបសន្នេយ្យា ជាមកតោតិ នុបសន្នេ-
យ្យា ។ តេ អភិសង្ការា បហំនា អភិសង្ការាទំ បហំនត្ថា

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

សេចក្តីឡាយមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ថាកាយរបស់អញមានយ៉ាង
 នេះ ដោយឡែកមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ថាចិត្តរបស់អញមាន
 យ៉ាងនេះ ធម្មារម្មណ៍មានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល បុគ្គលមិនត្រេកអរនឹង
 អារម្មណ៍ទាំងនោះ ព្រោះវិញ ណាមិនជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទៈរាគ អ្នកដែល
 មិនត្រេកអរនឹងអារម្មណ៍ទាំងនោះ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យកាលខាងដើម
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ការសើច ការចរចា ការនិយាយ ការលេងជាមួយ
 នឹងមាតុគ្រាម ក្នុងកាលពីដើមណា បុគ្គលមិនត្រេកអរនឹងការសើចជាដើម
 នោះ មិនប្រាថ្នានឹងការសើចជាដើមនោះ មិនដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរនឹង
 ការសើចជាដើមនោះ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យកាលខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ។

(៦១) ពាក្យថា ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ក្នុងកាលជាគណ្ណាល
 រាជប្បាយថា បច្ចុប្បន្នកាល លោកហៅថា កាលជាគណ្ណាល ។ បុគ្គល
 ប្រារព្ធបច្ចុប្បន្នកាលហើយលះបង់តណ្ហា រលាស់ចោលទិដ្ឋិ ព្រោះលះបង់
 តណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោលទិដ្ឋិ ទើបគេមិនគួររាប់ថា ជាអ្នកត្រេកអរ មិន
 គួររាប់ថា ជាអ្នកប្រឡូក មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកវង្វេង មិនគួររាប់ថា ជា
 អ្នកជាប់ចំពាក់ មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកស្លាប់អង្គុល មិនគួររាប់ថា ជា
 អ្នកដល់នូវសេចក្តីរាយការ មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីមិន
 ជាប់ស្រេច មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកដល់នូវកំឡាំង ។ អភិសង្ខារទាំង
 នោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ព្រោះលះបង់អភិសង្ខារទាំងឡាយ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បរាជិទ្ទេសោ

គតិយា នុបសង្កេយ្យោ នេយិកោតិ វា វិវាទានយោនិ-
កោតិ វា បិវត្តិសយិកោតិ វា មនុស្សាតិ វា ទេវេតិ
វា រូបីតិ វា អរូបីតិ វា សព្វាតិ វា អសព្វាតិ វា នេ-
សព្វាសព្វាតិ វា ។ សោ ហេតុ នត្ថំ បដ្ឋយោ នត្ថំ
ការណំ នត្ថំ យេន សង្ខំ កច្ឆេយ្យាតិ វេមជ្ឈេ
នុបសង្កេយ្យោ ។

(៦២) តស្ស នត្ថំ បុរេក្ខតន្តំ តស្សាតិ អរហតោ
វិណាសវស្ស ។ បុរេក្ខារោតិ ទ្វេ បុរេក្ខារា តណ្ហា-
បុរេក្ខារោ ច ទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ ច ។ បេ ។ អយំ
តណ្ហាបុរេក្ខារោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ ។
តស្ស តណ្ហាបុរេក្ខារោ បហំនោ ទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ បដិជំ-
ស្សដ្ឋោ តណ្ហាបុរេក្ខារស្ស បហំនត្ថា ទិដ្ឋិបុរេក្ខារស្ស
បដិជំស្សដ្ឋត្ថា ន តណ្ហាំ វា ទិដ្ឋិ វា បុរតោ កត្វា
ចរតំ ន តណ្ហាធរោ ន តណ្ហាកេតុ ន តណ្ហា-
ធិបតេយ្យោ ន ទិដ្ឋិទ្ធរោ ន ទិដ្ឋិកេតុ ន
ទិដ្ឋាធិបតេយ្យោ ន តណ្ហាយ វា ទិដ្ឋិយា វា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលនោះ ទើបគេមិនគួររាប់ដោយគតិថា ជាអ្នកកើតកង្វាន់រក ឬថាជាអ្នក
 កើតកង្វាន់កំណើតតិរច្ឆាន ថាជាអ្នកកើតកង្វាន់បតិវិស័យ ថាជាមនុស្ស ថាជា
 ទេវតា ថាជារូបព្រហ្ម ថាជាអរូបព្រហ្ម ថាជាសញ្ញាសត្វ ថាជាអសញ្ញាសត្វ
 ឬថាជានេវសញ្ញាសញ្ញាសត្វ ។ បុគ្គលដល់នូវការរាប់ ដោយហេតុ
 ណា ហេតុនោះ មិនមាន បច្ច័យមិនមាន ការណ៍មិនមាន ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់កងកាលជាគណ្ណាល ។

(៦២) អធិប្បាយពាក្យថា ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ
 មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ បានដល់ព្រះអរហន្តវិញ្ញាស្រព ។
 ពាក្យថា ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន បានដល់ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានពីរ គឺ ការធ្វើ
 ឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ១ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើ
 ឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឲ្យ
 ជាប្រធានគឺតណ្ហា បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ
 បុគ្គលនោះរលាស់ចោលហើយ ព្រោះលះបង់ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា
 ព្រោះរលាស់ចោលការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ (បុគ្គលនោះ) មិនប្រព្រឹត្ត
 ធ្វើនូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិ ឲ្យជាប្រធាន ជាអ្នកមិនមានទង្គជ័យគឺតណ្ហា មិន
 មានទង្គគឺតណ្ហា មិនមានតណ្ហាជាអធិបតេយ្យ មិនមានទង្គជ័យគឺទិដ្ឋិ
 មិនមានទង្គគឺទិដ្ឋិ មិនមានទិដ្ឋិ ជាអធិបតេយ្យ មិនត្រូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិ

ទសមោ បុរាណទស្តន្តទិវិសោ

បរិវារតោ ចរតីតិ វិវរម្ប តស្ស ឆត្តិ បុរេត្តតំ ។

អថវា វិវរម្បោ សិយំ អនាគតមន្ទានន្តិ តត្ថ ឆត្តិ ន

សមន្ទាគមេតិ វិវរម្បោ សិយំ វិវរសញ្ញា សិយំ វិវ-

សន្ទាហ សិយំ វិវរសញ្ញា សិយំ អនាគតមន្ទានន្តិ

តត្ថ ឆត្តិ ន សមន្ទាគមេតិ វិវរម្ប តស្ស ឆត្តិ បុរេត្តតំ ។

អថវា ឥតិ មេ ចត្តិ សិយា អនាគតមន្ទានំ ឥតិ រូបាតិ

អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលាភាយ ចិត្តំ ន បណិទហតិ

ចេតសោ អប្បណិទានប្បច្ចយា ន តទកិឆត្តិ ន តទ-

កិឆត្តោ វិវរម្ប តស្ស ឆត្តិ បុរេត្តតំ ។ ឥតិ មេ សោតំ

សិយា អនាគតមន្ទានំ ឥតិ សន្ទាតិ ឥតិ មេ យាជំ

សិយា អនាគតមន្ទានំ ឥតិ កន្ទាតិ ឥតិ មេ ជិវ្ហ សិយា

អនាគតមន្ទានំ ឥតិ រសាតិ ឥតិ មេ កាយោ សិយា

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

ប្រព្រឹត្តត្ថវទ្ធាមឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភាពនៃការធ្វើឲ្យ
 ជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលនោះ
 មិនដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងបុព្វារម្មណ៍នោះថា អាត្មាអញសូមមានរូប
 យ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល មិនដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងអារម្មណ៍
 ទាំងនោះថា អាត្មាអញសូមមានវេទនាយ៉ាងនេះ សូមមានសញ្ញា
 នេះ សូមមានសង្ខារយ៉ាងនេះ សូមមានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគត-
 កាល ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាន នៃបុគ្គលនោះមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត បុគ្គលនោះមិនដក់លំចិត្ត ដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ ដែលមិនទាន់
 បានថា ចក្ខុរបស់អញ សូមមានយ៉ាងនេះ រូបទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ
 ក្នុងអនាគតកាល បុគ្គលនោះ មិនត្រេកអរក្នុងចក្ខុនឹងរូបនោះ ព្រោះការ
 មិនដក់លំចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនត្រេកអរចំពោះចក្ខុនឹងរូបនោះ ភាពនៃការ
 ធ្វើឲ្យជាប្រធាន នៃបុគ្គលនោះមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ បុគ្គលមិនដក់លំ
 ចិត្តដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនមិនទាន់បានថា សោតៈរបស់អញ សូម
 មានយ៉ាងនេះ សំឡេងទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល
 ថាយានរបស់អញ សូមមានយ៉ាងនេះ គន្លះទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ
 ក្នុងអនាគតកាល ថា ជីវ្ហរបស់អញ សូមមានយ៉ាងនេះ រសទាំងឡាយ
 សូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ថា កាយរបស់អញសូមមានយ៉ាងនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនាគតមន្ទរំ ឥតិ ដោដ្ឋញ្ចតិ ឥតិ មេ មនោ សិយោ
អនាគតមន្ទរំ ឥតិ ធម្មាតិ អប្បដិលទ្ធុស្ស បដិលាកាយ
ចិត្តំ ន បណ៌ទហតិ ចេតសោ អប្បណិជានប្បច្ចយោ
ន តទភិនន្ទតិ ន តទភិនន្ទន្តោ វាម្យំ តស្ស នត្ថិ
បុរេត្ថតិ ។ អដវា ឥមិនាហំ សីលេន វា វត្ថេន វា
តថេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវេ វា ភវីស្សាមិ
ទេវញ្ញតោ វាតិ អប្បដិលទ្ធុស្ស បដិលាកាយ ចិត្តំ
ន បណ៌ទហតិ ចេតសោ អប្បណិជានប្បច្ចយោ ន
តទភិនន្ទតិ ន តទភិនន្ទន្តោ វាម្យំ តស្ស នត្ថិ
បុរេត្ថតិ ។ តេនាហ ភកវា

វីតតល្លោ បុរា ភេទា បុព្វមន្តមនិស្សិតោ

វេមជ្ឈេ នុបសង្ខេយ្យោ តស្ស នត្ថិ បុរេត្ថតន្តិ ។

(៦៣) អក្កោធនោ អសន្តាសំ អវិកត្ថំ អកុក្កុចោ

មន្តាភាណំ អនុទូតោ ស វេ វាចាយតោ មុនិ ។

ឥន្ទ្របិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដោយដោះចំណង់ឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ថា ចិត្តរបស់
អញ សូមមានយ៉ាងនេះ ធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយ សូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុង
អនាគតកាល បុគ្គលនោះមិនត្រេកអរចំពោះអារម្មណ៍ទាំងនោះ ព្រោះការ
មិនដកល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនត្រេកអរចំពោះអារម្មណ៍ទាំងនោះ ភាព
នៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត
បុគ្គលមិនដកល់ចិត្ត ដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ដែលមិនទាន់បានថា អាត្មា
អញសូមឲ្យបានជាទេវតា ឬជាទេវតាណាមួយ ដោយសីល ឬដោយវត្ថុ
ឬដោយតបៈ ឬក៏ដោយព្រហ្មចរិយៈនេះ បុគ្គលនោះមិនត្រេកអរចំពោះ
អារម្មណ៍ទាំងនោះ ព្រោះការមិនដកល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនត្រេកអរ
ចំពោះអារម្មណ៍ទាំងនោះ ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ មិន
មាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនអំពីការបែកធ្លាយសរីរៈទៅ បុគ្គលណាប្រាសចាកគណ្តា
មិនអាស្រ័យកាលខាងដើម ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ក្នុងកាល
ជាគណ្តាលទេ ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាន នៃបុគ្គលនោះ
មិនមានឡើយ ។

(៦៣) បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនតក់ស្លុត អ្នកមិនអួតអាង
អ្នកមិនមានកុកចុះ អ្នកពោលដោយការដឹង អ្នកមិនរាយមាយ
បុគ្គលអ្នកសង្រួមវារនោះឯង ឈ្មោះថា មុនី ។

ទសមោ បុរោហិត្តិទ្ទេសោ

[២៤] អក្កោធនោ អសន្តាសីតិ អក្កោធនោតិ
 ហិ(១) ខោ វុត្ថំ ។ អបិច កោធនោ តាវ វុត្ថុញោ ។
 ទសហាការេហិ កោធនោ ជាយតិ អនត្ថម្មេ អចរីតិ(២)
 កោធនោ ជាយតិ អនត្ថម្មេ ចរីតិ កោធនោ ជាយតិ
 អនត្ថម្មេ ចរិស្សតីតិ កោធនោ ជាយតិ វិយស្ស មេ
 មនាបស្ស អនត្ថំ អចរីតិ (៣)អនត្ថំ ចរីតិ(៤) អនត្ថំ
 ចរិស្សតីតិ(៥) អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរីតិ(៦)
 អត្ថំ ចរីតិ(៧) អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស(៨) អត្ថំ
 ចរិស្សតីតិ កោធនោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន កោធនោ
 ជាយតិ ។ យោ ឯវុត្ថោ ចិត្តស្ស អាយាតោ
 បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោធនោ កោចោ បកោ-
 ចោ សម្បកោចោ នោសោ បនោសោ សម្បនោសោ
 ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបនោសោ កោធនោ តុ
 ជ្ឈន តុជ្ឈិតតិ នោសោ ទុស្សនា ទុស្សិតតិ

១ ម. យំ ហិ ។ ២ ឧ. ចរីតិ ។ ៣ ម. អបិ ។ ៤ ម. ចរីតិ ។ ៥ ឧ. ម.
 បរិស្សតីតិ កោធនោ ជាយតិ ។ ៦ ម. អបិ ។ ៧ ម. ចរីតិ ។ ៨ ម. អប្បិយស្ស មេ
 អមនាបស្សតិ ន ទិស្សតិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

(៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនភក់ស្លុត ត្រង់
 ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ ជាពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគគ្រាស់
 ហើយក៏ពិតមែន ។ តែសេចក្តីក្រោធ យើងគប្បីពោលមុន ។ សេចក្តី
 ក្រោធកើតដោយអាការៈ ១០ យ៉ាង គឺក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេបាន
 ប្រព្រឹត្តហើយ នូវសេចក្តីវិនាសដល់អញ ១ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេ
 កំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់អញ ១ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេនឹង
 ប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់អញ ១ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេបាន
 ប្រព្រឹត្តហើយនូវសេចក្តីវិនាស ១ ថាគេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាស ១
 ថាគេនឹងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាស ១ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់
 ចិត្តរបស់អញ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តហើយនូវសេចក្តី
 ចំរើន ១ ថាគេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីចំរើន ១ ថាគេនឹងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តី
 ចំរើន ១ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្តរបស់អញ មួយ
 ទៀត ក្រោធកើតក្នុងអំពើមិនជាហេតុ ១ (គ្រប់ជា ១០) ។ សេចក្តីគំនួន
 នៃចិត្ត សេចក្តីបង្កើតចង្អុល សេចក្តីគានតឹង សេចក្តីប៉ងថ្នាក់ សេចក្តីខឹង
 សេចក្តីខឹងខ្លាំង សេចក្តីខឹងក្រៃលែង សេចក្តីប្រទូស្ត សេចក្តីប្រទូស្តខ្លាំង
 សេចក្តីប្រទូស្តក្រៃលែង ការព្យាបាទនៃចិត្ត ការប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ក្រោធ
 អាការក្រោធ សេចក្តីក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត សេចក្តីប្រទូស្ត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ព្យាបត្តិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតតំ វិរោដោ បដិវិរោដោ
 ចណ្ឌិតំ អស្សុរោចោ(១) អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ
 កោដោ ។ អបិច កោដស្ស អនិមត្តបរិត្តតា វេទិតញ្ច ។
 អត្ថំ កញ្ចំ កាលំ កោដោ ចិត្តាវិលករណមត្តោ ហោតិ
 ន ច តាវ មុខកុលានវិកុលានោ ហោតិ ។ អត្ថំ
 កញ្ចំ កាលំ កោដោ មុខកុលានវិកុលានមត្តោ
 ហោតិ ន ច តាវ បាទុសញ្ចោបដោ ហោតិ អត្ថំ កញ្ចំ
 កាលំ កោដោ បាទុសញ្ចោបនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ
 ឝុសវាចនិច្ឆារណោ ហោតិ ។ អត្ថំ កញ្ចំ កាលំ កោ-
 ដោ ឝុសវាចនិច្ឆារណមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទិសាវិ-
 ទិសំ អនុវិលោកនោ ហោតិ ។ អត្ថំ កញ្ចំ កាលំ
 កោដោ ទិសាវិទិសំ អនុវិលោកនមត្តោ ហោតិ ន ច
 តាវ ឝណ្ឌសត្តបរាមសដោ ហោតិ ។ អត្ថំ កញ្ចំ
 កាលំ កោដោ ឝណ្ឌសត្តបរាមសនមត្តោ ហោតិ

១ អស្សុរោចេតិ អន្តិកមិយំ ទិស្សតិ ។ ន ឝតេន សុរោបិកំ វិចង្គំ ហោតិ ខុទ្ទកំ អប្ប-
 វិបុល្លមេវ ហោតីតំ អស្សុរោចោ ។

ព្រឹត្តិបត្រ ខ្មែរព័ត៌មាន មហានិរ្ទេស

ការព្យាបាល អាជ្ញាធរព្យាបាល សេចក្តីព្យាបាល សេចក្តីជំនុំ សេចក្តី

ជំនុំតប ការកាច់ ការសម្រក់ទឹកភ្នែក សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត ណា

មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា សេចក្តីក្រោធ ។ មួយ

ទៀត បណ្តិតតប្បដ្ឋាប សេចក្តីក្រោធខ្លាំងនឹងតប ។ ជួនកាល

សេចក្តីក្រោធគ្រាន់តែធ្វើចិត្តឱ្យអ្នកប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ធ្វើមុខ ឱ្យកញ្ចប់

កញ្ចប់នៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តីក្រោធ គ្រាន់តែធ្វើ

មុខឱ្យកញ្ចប់កញ្ចប់ប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ធ្វើចិត្តឱ្យញាត់ញ័រនៅឡើយ ក៏

មាន ។ ជួនកាល សេចក្តីក្រោធគ្រាន់តែធ្វើចិត្តឱ្យញាត់ញ័រប៉ុណ្ណោះ

តែមិនទាន់បញ្ចេញសំដីអាក្រក់នៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តី

ក្រោធ គ្រាន់តែបញ្ចេញសំដីអាក្រក់ប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ក្រឡេកមើល

រឿយ ។ នូវទិសធំនឹងទិសតូចនៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តី

ក្រោធ គ្រាន់តែក្រឡេកមើលរឿយ ។ នូវទិសធំនឹងទិសតូចប៉ុណ្ណោះ

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរសោ

ន ច តាវ ទណ្ឌសត្វអត្តក្សត្រិយោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ
 កាលំ កោដោ ទណ្ឌសត្វអត្តក្សត្រិយោមត្ថោ ហោតិ ន ច
 តាវ ទណ្ឌសត្វអត្តក្សត្រិយោមត្ថោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ
 កាលំ កោដោ ទណ្ឌសត្វអត្តក្សត្រិយោមត្ថោ ហោតិ ន ច
 តាវ ទណ្ឌសត្វអត្តក្សត្រិយោមត្ថោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ
 កោដោ ទណ្ឌសត្វអត្តក្សត្រិយោមត្ថោ ហោតិ ន ច តាវ
 សម្ពាទបរិក្ខតោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ
 កោដោ សម្ពាទបរិក្ខតោមត្ថោ ហោតិ ន ច តាវ
 អត្ថមត្ថបក្ខតោ ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ
 កោដោ អត្ថមត្ថបក្ខតោមត្ថោ ហោតិ ន ច តាវ
 ដីតបទសនោ(១) ហោតិ ។ អត្ថំ កត្វំ កាលំ កោ-
 ដោ ដីតបទសនោមត្ថោ(២) ហោតិ ន ច តាវ សត្វចាត-
 បរិច្ចាគសណ្ឋិតោ(៣) ហោតិ ។ យតោ កោដោ
 បរមុក្កលំ យាទេត្វា អត្តានំ យាទេតិ ឯត្ថាវតា
 កោដោ បរមុស្សន្ទកតោ បរមវេបុល្យប្បត្តោ ហោតិ ។

១ ម. ដីតាវេបនោ ។ ២ ម. ដីតាវេបនោមត្ថោ ។ ៣ ម. សព្វបាតវិញ្ញា-
 គាយ សណ្ឋិតោ ។ អដ្ឋកថាយំ សព្វត្ថបវិញ្ញាគាយ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

តែមិនទាន់ចាប់ដំបងនឹងសស្រ្តានៅឡើយក៏មាន ។ ដូនកាលសេចក្តីក្រោធ
ត្រាន់តែចាប់ដំបងនឹងសស្រ្តាប៉ុណ្ណោះតែមិនទាន់យារដំបងនឹងសស្រ្តានៅ
ឡើយក៏មាន ។ ដូនកាល សេចក្តីក្រោធ ត្រាន់តែយារដំបងនឹងសស្រ្តា
ប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ចោលពួយដំបងនឹងសស្រ្តាតម្រង់ទៅឡើយក៏មាន ។
ដូនកាលសេចក្តីក្រោធ ត្រាន់តែចោលពួយដំបងនឹងសស្រ្តាតម្រង់ប៉ុណ្ណោះ
តែមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាប់មុតនៅឡើយក៏មាន ។ ដូនកាលសេចក្តីក្រោធ ត្រាន់
តែធ្វើឲ្យជាប់មុតប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ធ្វើឲ្យបាក់បែកនៅឡើយក៏មាន ។
ដូនកាល សេចក្តីក្រោធ ត្រាន់តែធ្វើឲ្យបាក់បែកប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់
ទាញចេញនូវ អវយវៈតូចនឹងអវយវៈធំនៅឡើយ ក៏មាន ។ ដូនកាល
សេចក្តីក្រោធ ត្រាន់តែទាញចេញ នូវអវយវៈតូចនឹងអវយវៈធំប៉ុណ្ណោះ
តែមិនទាន់ផ្តាច់បង់ជីវិតនៅឡើយ ក៏មាន ។ ដូនកាល សេចក្តីក្រោធ
ត្រាន់តែផ្តាច់បង់ជីវិតប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់តាំងនៅ ដើម្បីផ្តាច់បង់ជីវិត
ទាំងពួង (របស់អ្នកដទៃ នឹងរបស់ខ្លួន) នៅឡើយក៏មាន ។ សេចក្តី
ក្រោធសំឡាប់បុគ្គលដទៃ ហើយទើបសំឡាប់ខ្លួន ក្នុងកាលណា កាល
ណោះ សេចក្តីក្រោធ ឈ្មោះថា ដល់នូវការក្រាសឡើងដ៏ក្រៃលែង ដល់
នូវសេចក្តីទូលំទូលាយក្រៃលែង ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យស្សសោ គោដោ បហំដោ សមុច្ឆន្នោ វ្យាសន្តោ
 បដិប្បស្សន្តោ អកល្យប្បត្តិគោ ញាលាន្តិនា នន្យោ សោ
 វ្យាតិ អក្កោជដោ ។ កោជស្ស បហំនត្តា អក្កោ-
 ជដោ កោជវត្ថុស្ស បរិញាតត្តា អក្កោជដោ កោជ-
 ហេតុស្ស ឧច្ឆន្នតា អក្កោជដោតិ អក្កោជដោ ។

(៦៥) អសន្តាស័តិ ឥនេកោច្ឆោ តាសី ហោតិ
 ឧត្តាសី បរិត្តាសី ។ សោ វសតិ ឧត្តសតិ បរិត្ត-
 សតិ ភាយតិ សន្តាសំ អាបជ្ជតិ កុលំ វា ន លភាមិ
 កណំ វា ន លភាមិ អាវាសំ វា ន លភាមិ លាភំ
 វា ន លភាមិ យសំ វា ន លភាមិ បសំសំ វា ន
 លភាមិ សុខំ វា ន លភាមិ ប័រិ វា ន លភាមិ
 ប័ណ្ណាទានំ វា ន លភាមិ សេនាសនំ វា ន លភាមិ
 តិលានប្បវត្តយកេសជ្ជបរិក្ខារំ វា ន លភាមិ តិលានុប-
 ដាកំ វា ន លភាមិ អប្បញ្ញាតោម័តិ វសតិ
 ឧត្តសតិ បរិត្តសតិ ភាយតិ សន្តាសំ អាបជ្ជតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីក្រោធនេះ បុគ្គលណាលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ហើយ រម្ងាប់ហើយ
 គ្របសង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ បុគ្គលនោះ គេហៅថា អ្នកមិនក្រោធ ។ បុគ្គលឈ្មោះថា អ្នកមិន
 ក្រោធ ព្រោះលះបង់ក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះកំណត់ដឹង
 នូវវត្ថុក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះផ្តាច់ផ្តិលនូវហេតុនៃក្រោធ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនក្រោធ ។

(៦៥) ពាក្យថា អ្នកមិនតក់ស្លុត អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះ
 ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកតក់ស្លុត តក់ស្លុតខ្លាំង តក់ស្លុតក្រៃលែង ។
 បុគ្គលនោះ តក់ស្លុត តក់ស្លុតខ្លាំង តក់ស្លុតក្រៃលែង ខ្លាច
 ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុតថា អញមិនបានគ្រកូល ឬមិនបានពួក ឬ
 មិនបានអាវុស ឬមិនបានលាភ ឬមិនបានយស ឬមិនបានសេចក្តី
 សរសើរ ឬមិនបានសុខ ឬមិនបានចីវរ ឬមិនបានបិណ្ឌបាត ឬ
 មិនបានសេនាសនៈ ឬមិនបានគំលានប្បបូយភេសជ្ជៈបរិក្ខារ ឬមិន
 បានគំលានបង្អាក់បុគ្គល អញជាអ្នកមិនល្បីល្បាញ ក៏តក់ស្លុត តក់
 ស្លុតខ្លាំង តក់ស្លុតក្រៃលែង ខ្លាច ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ។

ទសមោ បុរាណទសត្ថមិទ្ធសោ

ឥន្ទ ភិក្ខុ អសុញ្ញាសំ ហោតិ អនុត្តាសំ អបរិត្តាសំ ។
 សោ ន តសតិ ន ឧត្តសតិ ន បរិត្តសតិ ន ភាយតិ ន
 សុញ្ញាសំ អាបជ្ជតិ តុលំ វា ន លភាមិ គណំ វា ន
 លភាមិ អាវាសំ វា ន លភាមិ លាភំ វា ន លភាមិ
 យសំ វា ន លភាមិ បសំសំ វា ន លភាមិ សុខំ វា ន
 លភាមិ ចរិវំ វា ន លភាមិ ចិណ្ឌាទាតិ វា ន លភាមិ
 សេនាសនំ វា ន លភាមិ គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការំ
 វា ន លភាមិ គិលានុបដ្ឋាភិ វា ន លភាមិ អប្បញ្ញា-
 តោម្ពិទំ ន តសតិ ន ឧត្តសតិ ន បរិត្តសតិ ន ភាយតិ
 ន សុញ្ញាសំ អាបជ្ជតិ អក្កោធខោ អសុញ្ញាសំ ។

(៦៦) អភិក្ខុ អកុក្កុទោតិ ឥន្ទកថោ កត្ត
 ហោតិ វិកត្តំ ។ សោ កត្តតិ វិកត្តតិ អហមស្មី
 សីលសម្មន្នោតិ វា វត្តសម្មន្នោតិ វា សីលវត្តសម្ម-
 ន្នោតិ វា ជាតិយា វា គោត្តន វា កោលបុត្តិកេន
 វា វណ្ណោចាគូរតាយ វា ជនេន វា អជ្ឈេនេន វា
 កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា
 សុតេន វា បដិភាលោន វា អញ្ញាញាតវេន វា វត្តនា
 ញ ញ

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុតខ្លាំង មិនតក់
 ស្លុតក្រៃលែង ។ លោកមិនតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុតខ្លាំង មិនតក់ស្លុត
 ក្រៃលែង មិនខ្លាច មិនដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ថា អញមិនបាន
 ត្រកូល ឬមិនបានពួក ឬមិនបានអារាម ឬមិនបានលាភ ឬមិន
 បានយស ឬមិនបានសេចក្តីសរសើរ ឬមិនបានសុខ ឬមិនបានថវា
 ឬមិនបានបិណ្ឌបាត ឬមិនបានសេនាសនៈ ឬមិនបានគិលានប្បច្ចយ-
 ភេសជ្ជៈបរិក្ខារ ឬមិនបានគិលានុបដ្ឋាកបុគ្គល អញជាអ្នកមិនល្បីល្បាញ
 ក៏មិនតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុតខ្លាំង មិនតក់ស្លុតក្រៃលែង មិនខ្លាច មិនដល់
 នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនក្រោធ អ្នក
 មិនតក់ស្លុត ។

(៦៦) ពាក្យថា អ្នកមិនអួតអាង អ្នកមិនមានក្បួច៖ អធិប្បាយថា
 បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកអួតអាង អួតអាងផ្សេងៗ ។ បុគ្គល
 នោះ រមែងអួតអាង អួតអាងផ្សេងៗ ថា អញជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយ
 សីលក្តី ថាជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយវិត្តក្តី ថាជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសីលនឹង
 វិត្តក្តី ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកូននៃ
 ត្រកូលក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បជ័យក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយ
 ការស្វាធារណៈក្តី ដោយការឆ័រក្តី ដោយសិប្បៈក្តី ដោយថ្នាក់នៃ
 វិជ្ជា ដោយសុតៈក្តី ដោយបដិកាណក្តី ដោយវត្តណាមួយក្តី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បហាវិទូរោ

ឧទ្ធាតុកុលា បព្វជីតោតិ វា មហាតុកុលា បព្វជីតោតិ វា
 មហាកោកកុលា បព្វជីតោតិ វា ឧទ្យានកោកកុលា
 បព្វជីតោតិ វា ញាតោ យសស្សី កហដ្ឋបព្វជីតានន្តិ វា
 លាភិម្ហិ ចំវាបិណ្ឌបាតសេនាសនតិលានប្បត្តយកេសដ្ឋ-
 បរិក្ខារានន្តិ វា សុត្តន្តិកោតិ វា វិនយនរោតិ វា ធម្ម-
 កថិកោតិ វា អារហ៍កោតិ វា បិណ្ឌបាតិកោតិ វា
 បំសុក្ខលិកោតិ វា តេច័រិកោតិ វា សបទានបារិ-
 កោតិ វា ខលុបច្ឆាកត្តិកោតិ វា នេសដ្ឋិកោតិ វា
 យថាសន្តតិកោតិ វា បឋមស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា
 ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា តតិយស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា អាគាសាន-
 ញាយននសមាបត្តិយា វិញ្ញាណញាយននសមាបត្តិយា
 អាត្មញាយននសមាបត្តិយា នេវសញ្ញាសញ្ញាយ-
 ននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា កត្តតិ វិកត្តតិ ។ ឯវិ-
 ន កត្តតិ ន វិកត្តតិ ។ កត្តតា អារតោ វិរតោ
 បដិវិរតោ និក្ខតោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុតោ វិសញ្ញតោ
 វិមរិយាទិកតេន បេតសា វិហារតីតិ អវិកត្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជាអ្នក (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ ហើយបួសក្តី ថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូល
 ធំហើយបួសក្តី (ចេញ) អំពីត្រកូលមានភោគដ៏ច្រើនហើយបួសក្តី ថាជា
 អ្នកចេញអំពីត្រកូលមានភោគដ៏លើសលុបហើយបួសក្តី ថា អញជាអ្នក
 ល្បីល្បាញ មានយសជាងពួកគ្រហស្ថនឹងបព្វជិតក្តី ថាជាអ្នកបានបរិ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ការក្តី ថាជាអ្នក
 ចេះព្រះសូត្រក្តី ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះវិន័យក្តី ថាជាធម្មកថិកក្តី ថាជាអ្នក
 ប្រព្រឹត្តការព្រឹកធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតិកធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រ-
 ព្រឹត្តបំសុគលិកធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តតេជវិរិកធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
 ចារិកធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តខលបច្ចាគិកធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តនេស-
 ជ្ជិកសបទានធុតន៍ក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តយថាសន្តិកធុតន៍ក្តី រមែងអួតអាង
 អួតអាងផ្សេងៗ ថាជាអ្នកបានបឋមជ្ឈានក្តី ថាជាអ្នកបានទុតិយជ្ឈានក្តី ថា
 ជាអ្នកបានតតិយជ្ឈានក្តី ថាជាអ្នកបានចតុត្ថជ្ឈានក្តី ថាជាអ្នកបានអាកា-
 សានញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិ អាកិញ្ញញាយតន-
 សមាបត្តិ នឹងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ។ បុគ្គលមិនអួតអាង
 មិនអួតអាងផ្សេងៗ យ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលវៀរទួលៗ វៀរស្រឡះ
 វៀរចំពោះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ
 អំពីសេចក្តីអួតអាង រមែងនៅ ដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកផែនគិលេស
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអួតអាង ។

ទសយោ បុរាណទស្សន៍និទ្ទេសោ

(៦៧) អកុក្កចោតំ កុក្កច្ឆន្តំ ហត្ថកុក្កច្ឆម្បំ
 កុក្កច្ឆំ បាទកុក្កច្ឆម្បំ កុក្កច្ឆំ ហត្ថបាទកុក្កច្ឆម្បំ
 កុក្កច្ឆំ អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញា កប្បិយេ អក-
 ប្បិយសញ្ញា អវដ្ឋេ វដ្ឋសញ្ញា វដ្ឋេ អវដ្ឋសញ្ញា
 យំ ឯវុបំ កុក្កច្ឆំ កុក្កច្ឆាយនោ កុក្កច្ឆាយនត្ថំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ឥទំ វុច្ឆនំ កុ-
 ក្កច្ឆំ ។ អបិច ទ្ធិហំ ការណេហំ ឧប្បជ្ជតំ កុក្កច្ឆំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ កតត្តា ច
 អកតត្តា ច ។

កតំ កតត្តា ច អកតត្តា ច ឧប្បជ្ជតំ កុក្កច្ឆំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ
 កាយទុច្ឆរិតំ អកតំ មេ កាយសុចរិតន្តំ ឧប្បជ្ជតំ
 កុក្កច្ឆំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។
 កតំ មេ វច្ឆទុច្ឆរិតំ អកតំ មេ វច្ឆសុចរិតន្តំ ឧប្បជ្ជតំ
 កុក្កច្ឆំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី១០

(៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា មិនមានកក្កច្ចៈ ត្រង់ពាក្យថា កក្កច្ចៈ
 គឺ ការពិសោធន៍ ហៅថា កក្កច្ចៈ ការពិសោធន៍ ហៅថា កក្កច្ចៈ
 ការពិសោធន៍នឹងជើង ក៏ហៅថា កក្កច្ចៈ សេចក្តីសំគាល់ថា គួរក្នុងវត្ថុមិន
 គួរ សេចក្តីសំគាល់ថា មិនគួរក្នុងវត្ថុគួរ សេចក្តីសំគាល់ថា មានទោស
 ក្នុងវត្ថុមិនមានទោស សេចក្តីសំគាល់ថា មិនមានទោសក្នុងវត្ថុមានទោស
 សេចក្តីរឿងស អាការៈនៃសេចក្តីរឿងស ភាពនៃសេចក្តីរឿងស
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត ឯណា មានសភាព
 យ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា កក្កច្ចៈ ។ មួយទៀត សេចក្តីរឿងស
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតដោយ
 ហេតុពីរ គឺភាពនៃអំពើដែលធ្វើហើយ ១ នឹង មិនធ្វើហើយ ១ ។ សេចក្តី
 រឿងស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើត
 ឡើង ព្រោះអំពើដែលធ្វើហើយ ១ នឹង មិនធ្វើហើយ ១ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីរឿងស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែង
 កើតឡើង (ដោយគិត) ថា កាយទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ កាយ-
 សុច្ចរិតអាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តីរឿងស សេចក្តីក្តៅក្រ-
 ហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា វិចីទុច្ចរិត
 អាត្មាអញបានធ្វើហើយ វិចីសុច្ចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតំ មេ មនោទុក្ខវិភិកំ អកតំ មេ មនោសុច្ឆវិភិក្ខុំ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតោ
 មេ ចាណាតិចាតោ អកតា មេ ចាណាតិចាតា វេរ-
 មណីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ
 មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ អទិន្នាទានំ អកតា មេ
 អទិន្នាទានា វេរមណីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ
 វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតោ មេ កាមេសុ
 មិន្នាចារោ អកតា មេ កាមេសុ មិន្នាចារោ វេរមណីតិ
 ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។
 កតោ មេ មុសាវាទោ អកតា មេ មុសាវាទា វេរម-
 ណីតិ ។ កតា មេ វិសុណាវាទា អកតា មេ វិសុ-
 ណាយ វាទាយ វេរមណីតិ ។ កតា មេ ជុសាវាទា
 អកតា មេ ជុសាយ វាទាយ វេរមណីតិ ។ កតោ
 មេ សម្មប្បលាចោ អកតា មេ សម្មប្បលាចា វេរម-
 ណីតិ ។ កតា មេ អភិជ្ឈា អកតា មេ អនភិជ្ឈាតិ ។
 កតោ មេ ព្យាចាទោ អកតោ មេ អព្យាចាទាតិ ។

ពុទ្ធភិក្ខុ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីរង្ស៊ីស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រែស្រាំនៃចិត្ត រមែង
កើតឡើងថា មនោទុច្ចរិតអាត្មាអញបានធ្វើហើយ មនោសុច្ចរិតអាត្មា
អញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តីរង្ស៊ីស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តី
ប្រែស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា បាណាតិបាត អាត្មាអញបានធ្វើ
ហើយ ការវៀរចាកបាណាតិបាត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តី
រង្ស៊ីស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រែស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើត
ឡើងថា អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកអទិន្នាទាន
អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តីរង្ស៊ីស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត
សេចក្តីប្រែស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា ការមេសុមិច្ឆាចារៈ អាត្មា
អញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកការមេសុមិច្ឆាចារៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើ
ទេ ។ ថា មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកមុសាវាទ
អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា បិសុណាវាចា អាត្មាអញបានធ្វើហើយ
ការវៀរចាកបិសុណាវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា ផរុសវាចា
អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកផរុសវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើ
ទេ ។ ថា សម្មប្បលាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាក
សម្មប្បលាបៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា អភិជ្ឈា អាត្មាអញបាន
ធ្វើហើយ អនភិជ្ឈា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា ព្យាបាទ
អាត្មាអញ បានធ្វើហើយ អព្យាបាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរសោ

កតតា មេ មីន្ទាទិដ្ឋិ អកតតា មេ សម្មាទិដ្ឋតិ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ ឃំ
 កតតា ច អកតតា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្ប-
 ដិសារោ មនោវិលេខោ ។ អដវា សីលេស្មម្ភិ ន បរិប្ប-
 រិការីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោ-
 វិលេខោ ។ ឥន្ទ្រិយេស្មម្ភិ អកុត្តន្ទារោតិ ។ ភោជនេ
 អមត្តញ្ញម្ភិ ។ ជាតិវិលេ អនន្ទយុត្តេម្ភិ ។ ន សតិ-
 សម្មជញ្ញោន សមន្ទាគតោម្ភិ ។ អភាវិតា មេ ចត្តារោ
 សតិប្បដ្ឋានាតិ ។ អភាវិតា មេ ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានាតិ ។
 អភាវិតា មេ ចត្តារោ ឥន្ទ្រិយានាតិ ។ អភាវិតា មេ
 ចញ្ច្រិយានាតិ ។ អភាវិតា មេ បញ្ច ពលានាតិ ។
 អភាវិតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិ ។ អភាវិតា មេ
 អវិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោតិ ។ ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតង្គំ ។
 សមុទយោ មេ អប្បហំនោតិ ។ មត្តោ មេ អភាវិតោតិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

សេចក្តីរឿងស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រះស្រាំនៃចិត្ត រមែង
 កើតឡើងថា មច្ចាទិដ្ឋភាគាអញបានធ្វើហើយ សម្មាទិដ្ឋភាគាអញមិនបាន
 ធ្វើទេ ។ សេចក្តីរឿងស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រះស្រាំនៃចិត្ត
 រមែងកើតឡើងព្រោះភាពនៃអំពើដែលធ្វើហើយ ១ នឹង មិនធ្វើហើយ ១
 យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត សេចក្តីរឿងស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត
 សេចក្តីប្រះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា ភាគាអញជាអ្នកមិនធ្វើឲ្យ
 ពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ។ ថា ភាគាអញ ជាអ្នកមានទ្វារមិនគ្រប់
 គ្រងហើយក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ។ ថា ភាគាអញ ជាអ្នកមិនដឹង
 ប្រមាណក្នុងភោជន ។ ថា ភាគាអញជាអ្នកមិនប្រកបរឿយ ។ នូវ
 ការភ្ញាក់លឺក ។ ថា ភាគាអញ ជាអ្នកមិនប្រកបដោយសតិទីន៍
 សម្បជញ្ញ ។ ថា សតិប្បដ្ឋាន ៤ ភាគាអញមិនបានចំរើនហើយ ។
 ថា សម្មប្បដ្ឋាន ៤ ភាគាអញមិនបានចំរើនហើយ ។ ថា ឥទ្ធិបាទ ៤
 ភាគាអញមិនបានចំរើនហើយ ។ ថា ឥន្ទ្រិយ ៥ ភាគាអញមិនបានចំរើន
 ហើយ ។ ថា ពលៈ ៥ ភាគាអញមិនបានចំរើនហើយ ។ ថា ពោជ្ឈន្ត ៧
 ភាគាអញមិនបានចំរើនហើយ ។ ថា អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ភាគាអញមិន
 បានចំរើនហើយ ។ ថា ទុក្ខ ភាគាអញមិនបានកំណត់ទេ ។ ថា សមុទេយៈ
 ភាគាអញមិនបានលះបង់ទេ ។ ថា មគ្គ ភាគាអញមិនបានចំរើនទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

និរោធា មេ អសច្ចិតតោតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ បេត-

សោវិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ យស្សេតំ កុក្កុច្ចំ

បហំនំ សម្មច្ចំនំ វ្យាបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អកត្ថប្បត្តិកំ

ញ្ញាណត្ថិនា ទឡំ សោ វច្ចតិ អកុក្កុច្ចោតិ អវិកត្ថិ

អកុក្កុច្ចោ ។

(៦៨) មន្តាភាណំ អនុទូតោតិ មន្តា វច្ចតិ បញ្ញា យោ

បញ្ញា បដាធនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ

សម្មាទិដ្ឋិ ។ មន្តាយ បរិត្តហេត្វា វាចំ ភាសតិ ពហុម្បិ

កថេន្តោ ពហុម្បិ កណ្តោន្តោ ពហុម្បិ ទីបយន្តោ ពហុម្បិ

វេហារន្តោ ទុក្ខដំនំ ទុក្ខាសំនំ ទុក្ខណំនំ ទុក្ខបិដំនំ ទុក្ខតំ

វាចំ ន ភាសតីតិ មន្តាភាណំ ។ អនុទូតោតិ តត្ថ កតមំ

ឧទ្ធច្ចំ ។ យំ ចិត្តស្ស ឧទ្ធច្ចំ អវ្យាបសមោ បេតសោ វិក្ខេ-

ខោ កន្តតំ ចិត្តស្ស វេទំ វច្ចតិ ឧទ្ធច្ចំ ។ យស្សេតំ ឧទ្ធច្ចំ

បហំនំ សម្មច្ចំនំ វ្យាបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អកត្ថប្បត្តិកំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីរឿងស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រះប្រាំងនៃចិត្ត
រមែងកើតឡើងថា និរោធិ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ទេ ។

សេចក្តីរឿងសនេះ បុគ្គលណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តល់ហើយ
រម្ងាប់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានកុក្កច្នះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអួតអាង អ្នកមិនមានកុក្កច្នះ ។

(៦៨) ពាក្យថា អ្នកពោលដោយការដឹង អ្នកមិនរាយមាយ
សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថា ការដឹង បានដល់ប្រាជ្ញា សេចក្តីដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណានូវធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។
បុគ្គលស្តង់ដោយការដឹងហើយពោលនូវវាថា ទោះបីពោលច្រើន ពណ៌នា
ច្រើន បំភ្លឺច្រើន ថ្លែងច្រើន ក៏មិនពោលវាថាដែលគេពោលអាក្រក់
និយាយអាក្រក់ ចរចាអាក្រក់ បញ្ចេញអាក្រក់ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) អ្នកពោលដោយការដឹង ។ ពាក្យថា អ្នកមិនរាយមាយ សំនួរថា
សេចក្តីរាយមាយ ក្នុងដំណើរនោះ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីរាយមាយ
នៃចិត្ត សេចក្តីមិនស្ងប់រម្ងាប់ សេចក្តីរវើករាយនៃចិត្ត សេចក្តីវិលនៃចិត្ត
ឯណា នេះ លោកហៅថា សេចក្តីរាយមាយ ។ សេចក្តីរាយមាយនេះ
បុគ្គលណា លះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតបាន

ឧសមោ បុរាណេស្សត្ថនិទ្ទេសោ

ញាណត្ថិយា ធិត្ថំ សោ វុត្ថតិ អនុទ្ធតោតិ មញ្ញា-
ភាណី អនុទ្ធតោ ។

(៥៩) សវេ វាចាយតោ មុនីតិ ឥធិ ភិក្ខុ មុសាវាទំ
បហាយ មុសាវាទា បដិវរតោ ហោតិ សច្ចវាទំ
សច្ចសន្នោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទិកោ លោក-
ស្ស ។ មិសុណំ វាទំ បហាយ មិសុណាយ វាចាយ
បដិវរតោ ហោតិ ឥតោ សុត្វា ន អមុត្រ អក្ខតា
ឥមេសំ ភេទាយ អមុត្រ វា សុត្វា ន ឥមេសំ អក្ខតា
អម្ពសំ ភេទាយ ឥតិ ភិក្ខុនំ វា សន្នាតា សហិតានំ វា
អនុប្បដាតា សមត្តាវាមោ សមត្តរតោ សមត្តនន្ទំ សមត្ត-
ករណំ វាទំ ភាសិតា ហោតិ ។ ជុសំ វាទំ បហាយ
ជុសាយ វាចាយ បដិវរតោ ហោតិ យា សា វាចា នេលា
កណ្ណសុខា មេមនីយា ហធិយដ្ឋមាទោវី តហុជន-
កត្តា តហុជនមទាថា តថារូបី វាទំ ភាសិតា ហោតិ ។
សម្មប្បលាទំ បហាយ សម្មប្បលាថា បដិវរតោ ហោតិ

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ជាអ្នកមិន
រាយមាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលដោយការដឹង ជាអ្នកមិន
រាយមាយ ។

(៦៩) ពាក្យថា បុគ្គលសង្រួមវាចានោះឯង ជាមុនិ សេចក្តី
ថា ក៏កកស្ទះសាសនានេះ លះបង់មុសាវាទ វៀរចាកមុសាវាទ
ពោលតែពាក្យពិត តែពាក្យពិត មានវាចាខ្លាចខ្លួន គួរឲ្យអ្នកផង
ជឿបាន មិនពោលបំភាន់សត្វលោក ។ លះបង់បិសុណាវាចា
វៀរស្រឡះ ចាកបិសុណាវាចា គឺពួកអំពើពួកជននេះ មិនប្រាប់ពួកជនឯ
ណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពើពួកជនឯណោះ មិនប្រាប់
ដល់ជនពួកនេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកផ្សះផ្សាទូលំពួកជន
ដែលបែកគ្នាហើយក្តី ជាអ្នកបន្ថែមកំឡាំងឲ្យដល់ពួកដែលព្រមព្រៀងគ្នា
ហើយក្តី មានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការព្រមព្រៀង ត្រេកអរក្នុងសេចក្តី
ព្រមព្រៀង មានសេចក្តីរីករាយក្នុងការព្រមព្រៀង ពោលវាចាជាទីធ្វើនូវ
សេចក្តីព្រមព្រៀង ។ លះបង់ផរុសវាចា វៀរស្រឡះចាកផរុសវាចា
ហើយ ក៏វាចាណា ដែលជាសំដីឥតទោស ជាសុខដល់គ្រូចៀក គួរ
ឲ្យស្រឡាញ់ ជាទីពេញហឫទ័យ ជាសំដីរបស់អ្នកបុរិ ជាទីត្រេកអរ
ដល់ជនច្រើននាក់ ជាទីពេញចិត្តដល់ជនច្រើននាក់ ជាអ្នកពោលតែវាចា
បែបនោះឯង ។ លះបង់សម្មប្បលាបៈ វៀរស្រឡះចាកសម្មប្បលាបៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កាលវាទី ភូតវាទី អត្តវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី វិនាទ-
 វត្តិ(១) វាទី ភាសិតា ហោតិ កាលេន សាបទេសំ
 បរិយន្តវត្តិ អត្តសញ្ញាតិ ។ ចត្វាហិ វេទីសុចរិតេហិ
 សមម្ពាគតោ ចតុន្នោសាបគតំ វាទី ភាសិតំ ។ ទ្ធិត្ថ-
 សាយ តិវច្ឆានកថាយ អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ
 វិនិច្ឆ័យោ វិនិច្ឆ័យោ វិច្ឆ័យោ វិសញ្ញោ វិមរិយាទិក-
 តេន ចេតសា វិហារតិ ។ ទស្សត្ថន្តិ(២) កថេតិ ។
 សេយ្យដីទំ ។ អប្បិច្ឆកមំ កថេតិ សន្តដ្ឋកមំ បរិវេ-
 កកមំ អសំសក្កកមំ វិយារម្ពកមំ សីលកមំ សមាធិ-
 កមំ បញ្ញាកមំ វិមុត្តិកមំ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកមំ
 សតិប្បដ្ឋានកមំ សម្មប្បធានកមំ ឥន្ទ្រិច្ឆានកមំ ឥន្ទ្រ-
 យកមំ ពលកមំ ពោជ្ឈង្គកមំ មគ្គកមំ ផលកមំ
 វិនិច្ឆ័យកមំ កថេតិ ។ វាចាយតោតិ យត្ថោ បដិយត្ថោ
 តុត្ថោ តោបិតោ វត្តិតោ សំវត្ថោ វុបសន្តោ ។ មុនីតិ
 មោនី វុច្ឆតិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនីតិ សវេ វាចាយតោ មុនី ។ តេនាហ ភក្កា

១ ឧ. ម. និវាទវត្តិ ។ ២ ម. ទស កថា វត្តនិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហើយជាអ្នកពោលពាក្យក្នុងកាលគួរ ពោលតែពាក្យពិត ពោលអត្ត
ពោលធម៌ ពោលវិន័យ ពោលវាចាដែលគួរកប់ទុកក្នុងហឫទ័យ ជាវាចា
មានគ្រឿងអាង មានទីបំផុត ប្រកបដោយប្រយោជន៍តាមកាលគួរ ។
បុគ្គលប្រកបដោយវិចិត្រចិត្តទាំង ៤ តែងពោលវាចាប្រាសចាកចោល ៤
ប្រការ ។ បុគ្គលវៀរឡើង វៀរស្រឡះ វៀរចំពោះ ឃ្លាតចេញ រលាស់
ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញឆ្ងាយអំពីវិចិត្រចិត្ត ៣២ វិមង្គនៅ
ដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកផែនគតិលេស ។ ពោលនូវវត្ថុ ១០ ប្រការ ។
ពោលនូវវត្ថុ ១០ ប្រការ តើដូចម្តេច ។ គឺ ពោលអប្បិច្ឆកថា ១ សន្មដ្ឋិត-
ថា ១ បរិវេកកថា ១ អសំសគ្គកថា ១ វិវិយារម្កកថា ១ សីលកថា ១
សមាធិកថា ១ បញ្ចកថា ១ វិមុត្តិកថា ១ វិមុត្តិញ្ញាណស្សនកថា ១
សតិប្បដ្ឋានកថា ១ សម្មប្បធានកថា ១ ភ័ទ្ធិប្បទេកថា ១ ឥន្ទ្រិយ-
កថា ១ ពលកថា ១ ពោជ្ឈង្គិកថា ១ មគ្គកថា ១ ផលកថា ១
និព្វានកថា ១ ។ ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកសង្រួមវាចា គឺសង្រួម
ប្រយ័ត្ន គ្រប់គ្រង បីបាច់ រក្សា រវាង រម្ងាប់ ។ ញាណ
លោកហៅថា មោនៈ របស់បទថា មុនី ។ បេ ។ មុនីនោះ កន្លងនូវ
បណ្តាញ គឺសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
អ្នកសង្រួមវាចានោះឯង ឈ្មោះថា មុនី ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះ
ភាគត្រាស់ថា

ឧសមោ បុរាណឧស្សន្តនិទ្ទេសោ

អក្កោជនោ អស្មន្តាសី អវិកត្តិ អកុក្កុលោ

មន្តាកាលី អនុទូតោ សវេរាបាយតោ មុជ្ជតិ ។

(៧០) និរាសត្តិ អនាគតេ អតីតំ ធានុសោចតិ

វិវេកទស្សី ជស្សសុ ទិដ្ឋសុ ច ន និយ្យតិ ។

(៧១) និរាសត្តិ អនាគតេតិ អាសត្តិ វុច្ចតិ តណ្ហា

យោ វតោ សាវតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈោ លោកោ អកុ-

សលម្ភលំ ។ យស្សសា អាសត្តិ តណ្ហា បហីនា

សមុច្ឆន្ទា វ្យាបសន្តា បដិប្បឃ្មន្ទា អភិប្បវត្តកា ញា-

ណត្តនា ទន្តាតិ វិវាច្ឆំ និរាសត្តិ អនាគតេ ។ អបរា វិ-

វ្យោ សិយំ អនាគតមន្ទាទន្តិ តត្ថ នន្តំ ន សមន្ទាគមេតិ

វិវេទនោ សិយំ វិសិសោ វិសិសោ សិយំ វិសិសោ វិសិសោ សិយំ

បុរាណេស្ថនិទ្ទេស ទី ១០

បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនតក់ស្លុត អ្នកមិនអួតអាង អ្នក
 មិនមានកកិច្ចៈ អ្នកពោលដោយការដឹង អ្នកមិនរាយមាយ
 បុគ្គលអ្នកសង្រួមវាចានោះឯង ឈ្មោះថា មុនី ។

(៧០) បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជាអនាគត
 មិនសោកស្តាយចំពោះវត្ថុជាអតីត អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់
 ស្ងាត់ ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 នាំទៅមិនបាន ។

(៧១) ពាក្យថា បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជា
 អនាគត អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីជាប់ចំពាក់ បាន
 ដល់ តម្រេក តម្រេកខ្វាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
 សេចក្តីជាប់ចំពាក់ គឺតណ្ហានេះ បុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុល ធ្វើឲ្យ
 ស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្តាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ក្នុង
 វត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលមិនដល់ព្រមនូវសេច-
 ក្តីរីករាយក្នុងរូបនោះថា អាត្មាអញគប្បីមានរូបយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគត-
 កាល មិនដល់ព្រមនូវសេចក្តីរីករាយក្នុងខន្ធទាំងនោះថា អាត្មាអញគប្បី
 មានវេទនាយ៉ាងនេះ គប្បីមានសញ្ញាយ៉ាងនេះ គប្បីមានសង្ខារយ៉ាងនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមន្វានំ តត្ថំ នន្ទំ ន
 សមម្ពាគមេតិ ឯវម្ពំ និរាសត្ថំ អនាគតេ ។ អថវា ឥតិ មេ
 ចក្កំ សិយោ អនាគតមន្វានំ ឥតិ វុច្ឆាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិ-
 លាភាយ ចិត្តំ ន បណ៌ទហិតិ ចេតសោ អប្ប-
 ណ៌ជានប្បក្កយោ ន តទកិណន្ទតិ ន តទកិណន្ទន្តោ
 ឯវម្ពំ និរាសត្ថំ អនាគតេ ។ ឥតិ មេ សោតិ សិយោ
 អនាគតមន្វានំ ឥតិ សន្នាតិ ។ បេ ។ ឥតិ មេ បនោ
 សិយោ អនាគតមន្វានំ ឥតិ ធម្មាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិ-
 លាភាយ ចិត្តំ ន បណ៌ទហិតិ ចេតសោ អប្បណ៌ជាន-
 ប្បក្កយោ ន តទកិណន្ទតិ ន តទកិណន្ទន្តោ ឯវម្ពំ
 និរាសត្ថំ អនាគតេ ។ អថវា ឥតិ បិណ្ឌបិ សីលេន វា
 វត្ថេន វា តមេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវេ វា កវិស្សមិ
 ទេវញ្ញតេវ វាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលាភាយ ចិត្តំ ន
 បណ៌ទហិតិ ចេតសោ អប្បណ៌ជានប្បក្កយោ ន តទ-
 កិណន្ទតិ ន តទកិណន្ទន្តោ ឯវម្ពំ និរាសត្ថំ អនាគតេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

គប្បីមានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ឈ្មោះថា អ្នកមិនមាន
សេចក្តីជាប់ចំពាក់ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គល
មិនតាំងចិត្តដើម្បីបាននូវអាយតនៈ ដែលមិនទាន់បានថា ក្អែករបស់
អញ គប្បីមានយ៉ាងនេះ រូបទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល
ក៏មិនរីករាយចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ព្រោះការមិនតាំងចិត្តជាបច្ច័យ
កាលមិនត្រេកអរចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានសេចក្តី
ជាប់ចំពាក់ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ត្រឡប់មករបស់អញ គប្បី
មានយ៉ាងនេះ សំឡេងទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ។ បេ ។
មិនតាំងចិត្តដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ ដែលមិនទាន់បានថា ចិត្តរបស់អញ
គប្បីមានយ៉ាងនេះ ធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល
ក៏មិនរីករាយចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ព្រោះការមិនតាំងចិត្តជាបច្ច័យ
កាលមិនរីករាយចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានសេចក្តី
ជាប់ចំពាក់ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត បុគ្គល
មិនបានតាំងចិត្តដើម្បីបាននូវអត្តភាព ដែលមិនទាន់បានថា អញគប្បី
បានជាទេវតា ឬជាទេវតាណាមួយ ដោយសីល ឬវត្ថុ ឬតបៈ ឬ
ព្រាហ្មចរិយៈនេះ ក៏មិនរីករាយចំពោះអត្តភាពទាំងនោះ ព្រោះការមិន
តាំងចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនរីករាយចំពោះអត្តភាពទាំងនោះ ឈ្មោះថា
អ្នកមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ទេសមោ បុរាណទេសក្កន្តិទេសោ

(៧២) អត្ថំ នា នុសោចត្ថំ វិបរិណាតំ វា វត្ថំ ន
 សោចត្ថំ វិបរិណាតម្ហំ វា វត្ថុស្សំ ន សោចត្ថំ ចក្ខុំ មេ
 វិបរិណាតន្តំ ន សោចត្ថំ សោតំ មេ ឃានំ មេ ជីវា មេ
 កាយោ មេ វុចា មេ សង្ខា មេ ឧត្តា មេ វសា មេ
 ដោជ្ជញ្ចា មេ ត្រុលំ មេ គណំ មេ អាវាសោ មេ
 លាភោ មេ យសោ មេ បសំសា មេ សុខំ មេ វិវិ
 មេ បិណ្ឌាចាតោ មេ សេនាសនំ មេ គីលានប្បច្ចយ-
 កេសជ្ជបរិក្ខារោ មេ មាតា មេ បិតា មេ ភាតា មេ
 ភតិជំ មេ បុត្តោ មេ ជីតា មេ មិត្តាមច្ចា មេ ញាតកា
 មេ សាលាហិតា មេ វិបរិណាតាតំ ន សោចត្ថំ ន
 ត័លមតិ ន បរិទេវតំ ន ឧវត្តាឡី កណ្ឌតំ ន សម្រោហំ
 អាបជ្ជត្ថំ អត្ថំ នា នុសោចត្ថំ ។

បុរាណទេសត្ថនិទ្ទេស ទី ១០

(៧២) ពាក្យថា មិនសោយសោកចំពោះវត្ថុជាអតីត សេចក្តី
 ថា មិនសោយសោករកវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ឬមិនសោយសោក
 ក្នុងវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ គឺមិនសោយសោកថា ភ្នែករបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ មិនសោយសោក មិនលំបាក មិនឡើងឡូល មិន
 កន្ទុកកន្ទេញ គក់ទ្រូង មិនដល់នូវសេចក្តីផ្សេងៗថា ត្រចៀករបស់អញ
 ច្រមុះរបស់អញ អណ្តាតរបស់អញ កាយរបស់អញ រូបទាំងឡាយ
 របស់អញ សំឡេងទាំងឡាយរបស់អញ ក្លិនទាំងឡាយរបស់អញ
 រសទាំងឡាយរបស់អញ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយរបស់អញ ត្រកូលរបស់អញ
 គណៈ របស់អញ អាវសរបស់អញ លាករបស់អញ យសរបស់អញ
 សេចក្តីសរសើររបស់អញ សុខរបស់អញ ចីវររបស់អញ បិណ្ឌបាត-
 របស់អញ សេនាសនៈរបស់អញ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខាររបស់-
 អញ មាតារបស់អញ បិតារបស់អញ បងប្អូនប្រុសរបស់អញ បងប្អូន
 ស្រីរបស់អញ កូនប្រុសរបស់អញ កូនស្រីរបស់អញ មិត្តនឹងអាមាត្យ
 ទាំងឡាយរបស់អញ ពួកញាតិរបស់អញ ពួកសាលាហិតរបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោយសោក
 ចំពោះវត្ថុជាអតីត ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៧៣] វិវេកទស្សី ជស្សស្វតិ ជស្សតិ ចក្កស-
 ម្មស្ស គោតសម្មស្ស យានសម្មស្ស ជីវ្ហសម្មស្ស
 កាយសម្មស្ស មនោសម្មស្ស អធិវចនសម្មស្ស
 បដិយសម្មស្ស សុខវេទនីយោ សម្មស្ស ទុក្ខវេទ-
 នីយោ សមស្ស អទុក្ខមសុខវេទនីយោ សម្មស្ស
 កុសលោ ជស្ស អកុសលោ ជស្ស អព្យាកតោ
 ជស្ស កាមាវចរោ ជស្ស រូចាវចរោ ជស្ស អរូចា-
 វចរោ ជស្ស សុញ្ញតោ ជស្ស អនិមិត្តោ ជស្ស
 អប្បណិហិតោ ជស្ស លោកិយោ ជស្ស លោកុត្តរោ
 ជស្ស អតីតោ ជស្ស អនាគតោ ជស្ស បច្ចុប្បន្នោ
 ជស្ស យោ ឯវុចោ ជស្ស ឌុសនា សម្មសនា
 សម្មសិតន្តិ អយំ វុច្ឆតិ ជស្ស ។ វិវេកទស្សី ជស្សស្វតិ
 ចក្កសម្មស្ស វិវិត្តំ បស្សតិ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា
 និច្ចេន វា ធុវេន វា សស្សតេន វា អវិបរីណាមជ្ឈម្ហេន
 វា ។ គោតសម្មស្ស វិវិត្តំ បស្សតិ ។ យានសម្មស្ស
 វិវិត្តំ បស្សតិ ។ ជីវ្ហសម្មស្ស វិវិត្តំ បស្សតិ ។ កាយ-
 សម្មស្ស វិវិត្តំ បស្សតិ ។ មនោសម្មស្ស វិវិត្តំ បស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៧៣] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ ក្នុងផស្សៈ
 ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ផស្សៈ បានដល់ចក្ខុសម្ពុស្សៈ សោតសម្ពុស្សៈ
 ឃានសម្ពុស្សៈ ជីវ្ហសម្ពុស្សៈ កាយសម្ពុស្សៈ មនោសម្ពុស្សៈ អធិវចន-
 សម្ពុស្សៈ បដិបេសម្ពុស្សៈ សុខវេទនីយសម្ពុស្សៈ ទុក្ខវេទនីយសម្ពុស្សៈ
 អទុក្ខមសុខវេទនីយសម្ពុស្សៈ កុសលផស្សៈ អកុសលផស្សៈ អព្យាក-
 តផស្សៈ កាមាវចរផស្សៈ រូបាវចរផស្សៈ អរូបាវចរផស្សៈ សុញ្ញត-
 ផស្សៈ អនិមិត្តផស្សៈ អប្បណិហិតផស្សៈ លោភិយផស្សៈ លោកុត្តរ-
 ផស្សៈ អតីតផស្សៈ អនាគតផស្សៈ បច្ចុប្បន្នផស្សៈ ការប៉ះពាល់
 សេចក្តីប៉ះពាល់ សេចក្តីប៉ះពាល់ព្រម ភាពនៃការប៉ះពាល់ព្រម
 ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា ផស្សៈ ។ ពាក្យថា
 អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ គឺឃើញនូវចក្ខុសម្ពុស្សៈ
 ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកខ្លួនផង ចាកវត្ថុរបស់ខ្លួនផង ចាកវត្ថុដ៏ទៀងទាត់ផង
 ចាកវត្ថុដ៏បិតបេរផង ចាកវត្ថុដ៏ខាប់ខ្លួនផង ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួល
 ផង ។ ឃើញសោតសម្ពុស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញឃានសម្ពុស្សៈ
 ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញជីវ្ហសម្ពុស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញកាយ-
 សម្ពុស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញមនោសម្ពុស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។

វសមោ បុរាណវស្សត្តនិទ្ទេសោ

អធិវចនសម្មស្សំ វិវិទំ បស្សតិ ។ បដិយសម្មស្សំ វិវិទំ
 បស្សតិ ។ សុខវេទនីយំ សម្មស្សំ ។ ទុក្ខវេទនីយំ
 សម្មស្សំ ។ អទុក្ខបសុខវេទនីយំ សម្មស្សំ ។
 កុសលំ ជស្សំ ។ អកុសលំ ជស្សំ ។ អព្យាភាតំ
 ជស្សំ ។ កាមាវចរំ ជស្សំ ។ រូចាវចរំ ជស្សំ ។
 អរូចាវចរំ ជស្សំ ។ លោភិយំ ជស្សំ ។ លោកុត្តរំ ជស្សំ
 វិវិទំ បស្សតិ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា និច្ឆេន វា
 ធុវេន វា សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា ។ អថវា
 អតីតំ ជស្សំ អនាគតេហំ ច ជស្សេហំ បច្ចុប្បន្នេហំ
 ច ជស្សេហំ វិវិទំ បស្សតិ ។ អនាគតំ ជស្សំ អត្ត-
 តេហំ ច ជស្សេហំ បច្ចុប្បន្នេហំ ច ជស្សេហំ វិវិទំ
 បស្សតិ ។ បច្ចុប្បន្នំ ជស្សំ អតីតេហំ ច ជស្សេហំ
 អនាគតេហំ ច ជស្សេហំ វិវិទំ បស្សតិ ។ អថវា យេ
 តេ ជស្សា អរិយា អនាសវា លោកុត្តរា សុញ្ញតប្ប-
 ដិសំយុត្តា តេ ជស្សេ វិវិទុ បស្សតិ វាគេន គោសេន
 មោហេន កោធនេន ឧបនាហេន មក្ខេន បណ្ឌសេន
 ឥស្សាយ មច្ឆរិយេន មាយាយ សាវេយ្យេន វេម្ពេន

បុរាណទស្សន៍ឌីស ទី ១០

ឃើញអធិបតីសម្ព័ន្ធស្រៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញបដិយសម្ព័ន្ធស្រៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។
 ឃើញសុខវេទន៍យសម្ព័ន្ធស្រៈ ។ ទុក្ខវេទន៍យសម្ព័ន្ធស្រៈ ។ អទុក្ខមសុខវេទ-
 ន៍យសម្ព័ន្ធស្រៈ ។ កុសលផស្រៈ ។ អកុសលផស្រៈ ។ អព្យាកតផស្រៈ ។
 កាមាវចរផស្រៈ ។ រូបាវចរផស្រៈ ។ អរូបាវចរផស្រៈ ។ លោកិយ-
 ផស្រៈ ។ ឃើញលោកុត្តរផស្រៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកខ្លួនផង ចាកវត្ថុ
 ជាប់ស្រាប់ខ្លួនផង ចាកវត្ថុដ៏ទៀងទាត់ផង ចាកវត្ថុដ៏បិតថេរផង ចាកវត្ថុដ៏
 ខ្ជាប់ខ្ជួនផង ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលផង ។ មួយទៀត ឃើញអតីតផស្រៈ
 ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកពួកអនាគតផស្រៈផង ចាកពួកបច្ចុប្បន្នផស្រៈផង ។
 ឃើញអនាគតផស្រៈ ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកពួកអតីតផស្រៈផង ចាកពួក
 បច្ចុប្បន្នផស្រៈផង ។ ឃើញបច្ចុប្បន្នផស្រៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកពួកអតីត-
 ផស្រៈផង ចាកអនាគតផស្រៈផង ។ មួយទៀត ពួកផស្រៈណា ដ៏ប្រសើរ
 មិនមានអាសវៈ ជាលោកុត្តរៈ ប្រកបដោយសុញ្ញត្តិៈ បុគ្គលរមែងឃើញ
 ពួកផស្រៈនោះ ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាករាគៈ ទោសៈ មោហៈ ភោជៈ
 ឧបនាហៈ មក្ខៈ បទ្បាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ថម្កៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សារម្កេន មារនន អតិមារនន មនេន បមារនន

សព្វក្តីលេសេហំ សព្វទុច្ចរិតេហំ សព្វទរដេហំ សព្វ-

បរិទ្យាហេហំ សព្វសន្តាបេហំ សព្វាគុសលាភសុទ្ធា

រេហំ វិវិត្តេ បស្សតីតិ វិវេកទស្សី ដស្សេសុ ។

(៧២) ទិដ្ឋីសុ ច ន និយ្យតីតិ តស្ស ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិ-

កតានិ បហំនានិ សមុច្ឆន្ទានិ វ្យាបសន្តានិ បដិប្បស្សន្ទានិ

អកព្វប្បតិកានិ ញ្ញាណក្ខន្ធា ទន្សានិ សោ ទិដ្ឋិយា

ន យាយតិ ន និយ្យតិ ន វ្យាបសន្តានិ ន សំហារិយតិ ន បិ

តំ ទិដ្ឋិកតំ សារតោ បច្ឆេតិ ន បច្ឆាកច្ឆតីតិ ទិដ្ឋីសុ

ច ន និយ្យតិ ។ តេនាហ កកវា

និវាសត្តិ អនាគតេ

អតីតំ នាទុសោចតិ

វិវេកទស្សី ដស្សេសុ ទិដ្ឋីសុ ច ន និយ្យតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ ឃើញពួកលោកុត្តរផស្សៈដ៏ស្ងប់
ស្ងាត់ ចាកកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង
សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិ-
សង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់
ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ ។

(៧៤) ពាក្យថា ទិដ្ឋទាំងឡាយនាំទៅមិនបាន គឺ ទិដ្ឋទាំង ៦២
បុគ្គលនោះលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យ
កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋឲ្យ
ទៅមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្យាត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន
ទាំងមិនជឿ មិនត្រឡប់មក កាន់ទិដ្ឋនោះថាមានខ្លឹម ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ទិដ្ឋទាំងឡាយនាំទៅមិនបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះកាគត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជាអនាគត មិន
សោយស្គាយ ចំពោះវត្ថុជាអតីត អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់
ស្ងាត់ ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋទាំងឡាយ
នាំទៅមិនបាន ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរសោ

(៧៥) បដិលីនោ អ កុហកោ អបិហាលុ អមច្ឆរី

អប្បគត្តោ អដេតុន្តោ បេសុណោយេ ច នោ យុតោ ។

(៧៦) បដិលីនោ អកុហកោតិ បដិលីនោតិ រាគស្ស

បហ៍នត្តា បដិលីនោ នោសស្ស បហ៍នត្តា បដិលីនោ

មោហស្ស បហ៍នត្តា បដិលីនោ កោធស្ស ឧបនាហស្ស

មក្ខស្ស បណ្ឌសស្ស ឥស្សយេ មច្ឆរិយស្ស ។ បេ ។

សព្វកុសលាភិសង្ខារាទំ បហ៍នត្តា បដិលីនោ ។

វុត្តំ ហេតុំ ភក្កតា កថព្វំ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ បដិលីនោ

ហោតិ ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ អស្មិមាលោ បហ៍នោ

ហោតិ ឧច្ឆិទ្ធម្មលោ តាលាវត្ថុកេតោ អនការ្ម្មតោ

អាយតី អនុប្បន្នធម្មោ ឃីវោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ បដិលីនោ

ហោតិ បដិលីនោ ។

(៧៧) អកុហកោតិ តិណិ កុហនវត្ថុនិ បច្ចយ-

ប្បដិសេវនសង្ខារំ កុហនវត្ថុ ឥវិយោ បដសង្ខារំ

កុហនវត្ថុ សាមន្តជប្បនសង្ខារំ កុហនវត្ថុ ។

បុរាណសម្ភាសន៍ទ្រង់ ទី ១០

(៧៥) បុគ្គលអ្នករូបចិត្ត អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រា-
 ថា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ អ្នកមិនមានការឃើសឃ្លង់
 អ្នកដែលគេមិនគួរឆ្លើម រមែងមិនប្រកប ក្នុងការព្រះញង់ទេ ។

(៧៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នករូបចិត្ត អ្នកមិនកុហក ត្រង់ពាក្យ
 ថា អ្នករូបចិត្ត សេចក្តីថា ដែលឈ្មោះថា អ្នករូបចិត្ត ព្រោះលះបង់
 រាគៈ អ្នករូបចិត្ត ព្រោះលះបង់ទោសៈ អ្នករូបចិត្ត ព្រោះលះបង់
 នូវមោហៈ កាធនៈ ឧបនាហៈ មន្ទៈ បលាសៈ ឥស្សរ មច្ឆរិយៈ ។ បេ ។
 អ្នករូបចិត្ត ព្រោះលះបង់អកុសលាភិសន្ធុរទាំងពួង ។ សមដូច
 ព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង
 ឡាយ ភិក្ខុជាអ្នករូបចិត្ត តើដូចម្តេច ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អស្មិមានៈ
 ភិក្ខុក៏សាសនានេះ លះបង់ហើយ មានឫសគល់គាស់រលើងហើយ
 ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន
 បែបភាព ជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុជា
 អ្នករូបចិត្ត យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នករូបចិត្ត ។

(៧៧) ពាក្យថា អ្នកមិនកុហក អធិប្បាយថា កុហនវត្ថុ ៣
 យ៉ាង កុហនវត្ថុ ខាងការសេពបច្ច័យ ១ កុហនវត្ថុ ខាងឥរិយាបថ ១
 កុហនវត្ថុខាងការខ្សឹបជិត ១ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមំ បច្ចុយប្បដិសេវនសង្ខតំ កុហនវត្ថុ ។ ឥធន
 កហបតីកា ភិក្ខុំ និមន្តន្តិ ចីវរបិណ្ឌទាតសេនាសន-
 តិលានប្បច្ចុយភេសជ្ជបរិក្ខារេហំ ។ សោ ទាបិច្ឆោ
 ឥច្ឆាបកតោ អត្ថិកោ ចីវរបិណ្ឌទាតសេនាសនតិលាន-
 ប្បច្ចុយភេសជ្ជបរិក្ខារាធិ ភិយ្យោកម្យតំ ឧទានាយ ចីវរំ
 បច្ចុក្ខាតំ បិណ្ឌទាតំ បច្ចុក្ខាតំ សេនាសនំ បច្ចុក្ខាតំ
 តិលានប្បច្ចុយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បច្ចុក្ខាតំ ។ សោ ឯវមាហ
 កី សមណស្ស មហាក្សេន ចីវរេន ឯតំ សារុប្បំ យំ
 សមណោ សុសាធា វា សង្ការក្ខដា វា ថាបណីកា
 វា នន្តកានិ ឧត្ថិនិត្វា សង្ឃដី កត្វា ជាវេយ្យ កី
 សមណស្ស មហាក្សេន បិណ្ឌទាតេន ឯតំ សារុប្បំ
 យំ សមណោ ឧត្តា ចរិយាយ បិណ្ឌិយាលោថេន
 ដីវតំ កេហ្មេយ្យ កី សមណស្ស មហាក្សេន សេនា-
 សនេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ រុក្ខម្វលីកោ
 វា អស្ស សោសានិកោ វា អព្ភោកាសិកោ វា កី
 សមណស្ស មហាក្សេន តិលានប្បច្ចុយភេសជ្ជបរិក្ខារេន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កុហនវត្ថុ ខាងការសេចក្តីយ តើដូចម្តេច ។ ពួកគហបតី
 ក្នុងសាសនានេះ រមែងនិមន្តភិក្ខុដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
 នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាក្រក់
 ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកមានសេចក្តីត្រូវការ នូវចីវរ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ អាស្រ័យ
 នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ដ៏លើសលប់ ទើបហាមឃាត់ចីវរ ហាមឃាត់
 បិណ្ឌបាត ហាមឃាត់សេនាសនៈ ហាមឃាត់គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
 បរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះបានពោលយ៉ាងនេះថា សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី
 ដោយចីវរមានថ្ងៃច្រើន ការប្រើប្រាស់ចីវរដ៏សមគួរ ដល់សមណៈ⁺នុ៎ះ
 គឺសមណៈ ត្រូវតែរើសកំណត់សំពត់ទាំងឡាយ អំពីព្រៃសួសាន ឬ
 អំពីគំនរសម្រាម ឬអំពីពនឡូរ មកធ្វើជាសន្លឹកដ៏ប្រើប្រាស់ សមណៈ
 មានប្រយោជន៍អ្វីដោយបិណ្ឌបាត មានថ្ងៃច្រើន ការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សម
 គួរដល់សមណៈ⁺នុ៎ះ គឺសមណៈត្រូវតែចិញ្ចឹមជីវិតដោយពុទ្ធាហារ ដោយ
 ការដើរទៅដើម្បីស្វ័យ សមណៈ មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយសេនាសនៈ
 មានថ្ងៃច្រើន ការនៅដ៏សមគួរដល់សមណៈ⁺នុ៎ះ គឺសមណៈត្រូវតែជាអ្នក
 នៅដឹកគល់ឈើ ឬនៅក្នុងព្រៃសួសាន ឬក៏នៅក្នុងទីវាល សមណៈ
 មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ មានថ្ងៃច្រើន

សមា បុរាណសុត្តន្តបិដក

ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ បូតិមុត្តេន វា ហរីតក្កិ-
 ខណ្ឌេន វា ឌុសបំ កកេយ្យតិ តទុទាទាយ លូទំ ចីវរំ
 ធាវេតិ លូទំ បណ្ឌិតំ កុញ្ញតិ(១) លូទំ សេនាសនំ បដិ-
 សេវតិ លូទំ តិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារំ បដិសេវតិ ។
 តមេនំ កហបតិកា ឯវំ ជានន្តិ អយំ សមណោ អប្បិ-
 ច្ឆោ សន្តេជ្ជា បរិវិត្តោ អសិសដ្ឋោ អារទ្ធវិរិយោ ធុតវំនោតិ
 ភិយ្យោ ភិយ្យោ និមន្តន្តិ ចីវរបណ្ឌិតាសេនាសន-
 តិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារេហំ ។ សោ ឯវមាមា តិល្លំ
 សម្មជីកាវា សន្ធា កុលបុត្តោ ពហំ បុញ្ញំ បសេវតិ
 សទ្ធាយ សម្មជីកាវា សន្ធា កុលបុត្តោ ពហំ បុញ្ញំ
 បសេវតិ ធម្មេយ្យធម្មស្ស សម្មជីកាវា សន្ធា កុលបុត្តោ
 ពហំ បុញ្ញំ បសេវតិ ធម្មិណោយ្យនំ សម្មជីកាវា សន្ធា
 កុលបុត្តោ ពហំ បុញ្ញំ បសេវតិ តុម្ហាកោរោយំ សទ្ធា
 អត្ថំ ធម្មេយ្យធម្មោ ចាយំ(២) សិរិដ្ឋតិ អហោ បដិក្កហកោ
 សទាហំ ន បដិក្កហស្សមិ ឯវំ តុម្រេ បុព្វេន បរិហ័នា(៣)
 ភវិស្សេន ន មហ្មំ ឥមំនា អន្តោ អបិច តុម្ហាកោរោ
 អនុកម្មាយ បដិក្កហមីតិ តទុទាទាយ ពហុប្បំ ចីវរំ

១ ម. បរិក្ខតិ ។ ២ ម. ប ។ ៣ ម. បរិពាហិក ។

បុរាណេសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ការធ្វើសង្គមសមគ្គីវេលសមណៈនេះ គឺសមណៈត្រូវតែធ្វើថ្នាំដោយម្យ៉ាង
 ផ្អែម ឬដោយចំណិតស្រមៃ តាំងអំពីនោះមក ភិក្ខុនោះក៏ទ្រទ្រង់ចីវរដ៏សៅ
 ហ្មង បរិភោគបិណ្ឌបាតដ៏សៅហ្មង សេនាសនៈដ៏សៅហ្មង សេនា
 គិលានប្បច្ចយកេសជួបរិការដ៏សៅហ្មង ។ ពួកគេហឯងនឹងភិក្ខុនោះយ៉ាង
 នេះថា សមណៈនេះមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច មានសន្តោស ស្ងប់ស្ងាត់
 មិនច្របូកច្របល់ (ដោយពួក) ប្រារព្ធព្យាយាម ពោលធុតគុណ ក៏រឹង
 រឹតតែនិមន្ត ដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈនឹងគិលានប្បច្ចយកេសជួ
 បរិការ ។ ភិក្ខុនោះពោលយ៉ាងនេះថា កុលបុត្រមានសទ្ធា តែងប្រសព
 នូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះធម៌ព្យាយាមមានចំពោះមុខ គឺកុលបុត្រមានសទ្ធា
 តែងប្រសពនូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះសទ្ធាមានចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រមាន
 សទ្ធា តែងប្រសពនូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះឧបាសម័យមានចំពោះមុខ ១
 កុលបុត្រមានសទ្ធា តែងប្រសពនូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះពួកទុក្ខិណេយ្យ
 បុគ្គលមានចំពោះមុខ ១ សទ្ធានេះ របស់ពួកអ្នកក៏មានផង ឧបាសម័យ
 នេះ ក៏មានព្រមផង ទាំងអាត្មាក៏ជាអ្នកទទួល បើអាត្មាមិនទទួលទេ
 ពួកអ្នកនឹងជាបុគ្គលសាបសូន្យថាកុលបុណ្យយ៉ាងនេះ អាត្មាមិនមានសេចក្តី
 ត្រូវការ ដោយឧបាសម័យនេះទេ ប៉ុន្តែអាត្មាទទួល ដើម្បីអនុគ្រោះ
 ដល់ពួកអ្នកតែម្យ៉ាង តាំងអំពីនោះមក ភិក្ខុនោះ ក៏ទទួលចីវរច្រើនផង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាសិទ្ធភោ

បដិគុណាតិ ពហុម្បិ បិណ្ឌនាតិ បដិគុណាតិ ពហុម្បិ
សេនាសនំ បដិគុណាតិ ពហុម្បិ គិលានប្បច្ចយ-
កេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិគុណាតិ ។ យា ឯវុចា ភាក្កដិ-
កា ភាក្កដិយំ កុហនា កុហាយនា កុហិតត្ថំ
ឥទំ វុច្ឆតិ បដិសេវនសម្មាតំ កុហនវត្ថុ ។ កតមំ
ឥវិយាបថសម្មាតំ កុហនវត្ថុ ។ ឥនេកទ្វា ចាបិច្ឆា
ឥច្ឆាបកតោ សម្មាវេយ្យោ ឯវុចំ មំ ជនោ សម្មាវេ-
ស្សតីតិ កមំ ឥសណ្ឌាបេតិ ហំ ឥសណ្ឌាបេតិ ឯសន្និ
សណ្ឌាបេតិ សយំ ឥសណ្ឌាបេតិ បណិទាយ កច្ឆតិ
បណិទាយ តិដ្ឋតិ បណិទាយ ឯសីទតិ បណិទាយ
សេយ្យំ កប្បេតិ សមាហិតោ វិយ កច្ឆតិ សមា-
ហិតោ វិយ តិដ្ឋតិ សមាហិតោ វិយ ឯសីទតិ សមា-
ហិតោ វិយ សេយ្យំ កប្បេតិ អាចាបកជ្ជាយ្ហ
ហោតិ ។ យា ឯវុចា ឥវិយាបថស្ស អាថបនា វេបនា
សណ្ឌាបនា ភាក្កដិកា ភាក្កដិយំ កុហនា កុហាយនា
កុហិតត្ថំ ឥទំ វុច្ឆតិ ឥវិយាបថសម្មាតំ កុហន-
វត្ថុ ។ កតមំ សាមន្តជប្បនសម្មាតំ កុហនវត្ថុ ។

ឧត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទទួលបិណ្ឌបាតច្រើនផង ទទួលសេនាសនៈច្រើនផង ទទួលតិ-
 លានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិការច្រើនផង ។ ភិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃ
 ភិក្ខុធ្វើមុខស្រពោន ការកុហក ការប្រព្រឹត្តទៅនៃភិក្ខុកុហក ភាពនៃ
 ភិក្ខុកុហក ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា កុហកវត្ថុ
 ខាងការសេព(បច្ច័យ) ។ កុហកវត្ថុ ខាងវិវាទបឋម តើដូចម្តេច ។
 ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នា
 គ្របសង្កត់ហើយ ប្រាថ្នាសេចក្តីសរសើរថា អ្នកផងនឹងសរសើរអញ
 យ៉ាងនេះ ក៏រៀបចំទំនងដើរ រៀបចំទំនងឈរ ក៏រៀបចំទំនងអង្គុយ
 រៀបចំទំនងដេក ប្រុងប្រៀបហើយទើបដើរទៅ ប្រុងប្រៀបឈរ ប្រុង
 ប្រៀបអង្គុយ ប្រុងប្រៀបសម្រេចការដេក ដើរទៅហាក់ដូចជាមានចិត្ត
 តាំងមាំ ឈរហាក់ដូចជាមានចិត្តតាំងមាំ អង្គុយហាក់ដូចជាមានចិត្តតាំង
 មាំ សម្រេចការដេក ហាក់ដូចជាមានចិត្តតាំងមាំ ហាក់ដូចជាចូលឈាន
 ក្នុងទីចំពោះមុខ (នៃអ្នកផង) ។ ការតាំងទុកខាងដើម អាការនៃការតាំង
 ទុក ការរៀបចំវិវាទបឋម ភិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃភិក្ខុអ្នកធ្វើមុខ
 ស្រពោន ការកុហក ការប្រព្រឹត្តទៅនៃភិក្ខុកុហក ភាពនៃភិក្ខុកុហក
 ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា កុហកវត្ថុ ខាង
 វិវាទបឋម ។ កុហកវត្ថុ ខាងការរៀបជិត តើដូចម្តេច ។

ទស្សនា បុរាណទស្សន៍ទិស

ឥន្ទ្រគោត្តោ ចាបិច្ឆោ ឥន្ទ្របតីតោ សម្ពាវនាធិប្បាយោ
 ឯវំ មំ ជនោ សម្ពាវស្ស័ត្តិ អរិយធម្មសង្ខេបស្ស័ត្តិ
 វាចំ កាសតិ យោ ឯវុបំ ចីវរំ ជារេតិ សោ សមណោ
 មហេសក្ខោតិ កណាតិ យោ ឯវុបំ បត្តិ ជារេតិ
 លោហថាលកំ ជារេតិ ធម្មតរកំ ជារេតិ បរិសាវនំ
 ជារេតិ កុញ្ញកំ ជារេតិ ឧទាហនំ ជារេតិ កាយពន្ធនំ
 ជារេតិ អាយោកំ ជារេតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ
 កណាតិ ។ យស្ស ឯវុបោ ឧបជ្ឈាយោ សោ សមណោ
 មហេសក្ខោតិ កណាតិ ។ យស្ស ឯវុបោ អាចរិយោ
 ឯវុបោ សមាទុបជ្ឈាយកា សមាធាចរិយកា មិត្តា
 សង្ខិដ្ឋា សម្ពត្តា សហាយា សោ សមណោ មហេ-
 សក្ខោតិ កណាតិ ។ យោ ឯវុបេ វិហារេ វសតិ
 សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ កណាតិ ។ យោ
 ឯវុបេ អឱ្យយោគេ វសតិ ទាសាទេ វសតិ ហម្មិយេ
 វសតិ កុហាយំ វសតិ លេណេ វសតិ កុដិយា វសតិ
 ក្សជាតារេ វសតិ អដ្ឋេ វសតិ មាឡេ វសតិ ឧទ្ធអោ
 វសតិ ឧបដ្ឋានសាលាយំ វសតិ មណ្ឌបេ វសតិ

បុរាណសម្ភ័ន្ធនៃស្រី ទី ១០

ភិក្ខុខ្លះក៏សាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប
សង្កត់ហើយ ប្រាថ្នាសេចក្តីសរសើរថា អ្នកផងនឹងសរសើរអញយ៉ាង
នេះ ក៏ពោលវាថា ដែលអាស្រ័យអរិយធម៌ ពោលថា សមណៈណា
ទ្រទ្រង់ថ្វីវេ មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានស័ក្តិធំ ពោលថា
សមណៈណា ទ្រទ្រង់បាត្រមានសភាពយ៉ាងនេះ ទ្រទ្រង់ផ្តល់ជាវិការៈ
នៃលោហៈ ទ្រទ្រង់ធម្មក្រក ទ្រទ្រង់តម្រងទឹក ទ្រទ្រង់កូនសោ ទ្រទ្រង់
ស្បែកជើង ទ្រទ្រង់វត្ថុពន្លឺចង្អុល ទ្រទ្រង់សំពត់អាយោគ សមណៈនោះ
មានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា ឧបជ្ឈាយ៍របស់សមណៈណា មានសភាព
យ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា អាចារ្យរបស់
សមណៈណា មានសភាពយ៉ាងនេះ ពួកភិក្ខុរបស់សមណៈណា មាន
សភាពយ៉ាងនេះ មានឧបជ្ឈាយ៍ស្មើគ្នា មានអាចារ្យស្មើគ្នា ជាមិត្ត
មិត្តឃើញព្រម ជាសំឡាញ់ សមណៈនោះមានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា
សមណៈណា នៅក្នុងវិហារមានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះ មាន
ស័ក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា នៅក្នុងបន្ទីរ មានសភាពយ៉ាង
នេះ នៅក្នុងប្រាសាទ នៅក្នុងប្រាសាទមានកំពូល នៅក្នុងគុហា
នៅក្នុងទីជ្រកកាន់ នៅក្នុងកូដិ នៅក្នុងផ្ទះមានកំពូល នៅក្នុង
ប៉ម នៅក្នុងរោង នៅក្នុងថែវ នៅក្នុងរោងឆាន់ នៅក្នុងបារី

កត្តខ្មែរពិភព ខ្មែរនិកាយស្ស មហានិកាយ

វត្តម្លូល វស្សា គោ សមណោ មហេសក្ខត្ត
 កណ្ឌត្ត ។ អថវា គោរជិតគោរជិតោ ភាគុដិក-
 ភាគុដិកោ កុហកកុហកោ លបកលបកោ
 មុខសម្ភារិកោ(១) អយំ សមណោ ឥមាសំ ឯវុច្ឆានំ
 សន្តានំ វិហារសមាបត្តំនំ លាភីតំ តាដិសំ កម្ម្រ
 កុដ្ឋិ(២) ដិប្បណំ បដិច្ចនំ លោកុត្តរសព្វាតបដិសព្វាត
 កដិ កថេតិ ។ យោ ឯវុច្ឆា ភាគុដិកោ ភាគុដិយំ
 កុហកោ កុហាយកោ កុហាយិតតំ ឥដំ វុច្ឆតិ
 សាមន្តជប្បនសដ្ឋានំ កុហនវត្ថុ ។

យស្សីមាដិ តិណិ កុហនវត្ថុនិ បហំនាដិ សមុច្ឆ-
 នាដិ វ្របសន្តានំ បដិច្ចស្សន្ទានំ អកតុប្បត្តិកានំ
 ញាណត្ថិនា ឧឡ្យនំ សោ វុច្ឆតិ អកុហកោតិ បដិ-
 លំនោ អកុហកោ ។

[៧៨] អបិហាលុ អមច្ឆរិតំ បិហា វុច្ឆតិ តណ្ហា យោ
 រកោ សារកោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសល-
 មូលំ ។ យស្សីសា បិហា បហំនា សមុច្ឆន្ទា វ្របសន្តា

១ ម. មុខសម្ភារិកោ ។ ២ ឧ. កុដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នៅជិតគល់ឈើ សមណៈនោះ មានស័ក្តិធំ ។ មួយទៀត សមណៈជា
អ្នកស្រឡាត់ស្រឡាត់ពេក មានមុខស្រពោនក្រៃពេក ជាអ្នកកុហកក្រៃពេក
រូសរាយក្រៃពេក ត្រូវគេសរសើរដោយអំណាចមាត់ (របស់ខ្លួន) ថា
សមណៈនេះបានវិហារសមាបត្តិទាំងឡាយដ៏ស្ងប់ស្ងាត់នេះ មានសភាព
យ៉ាងនេះពោលពាក្យប្រាកដដូច្នោះ ជាពាក្យដ៏ជ្រៅ លំបាកយល់ ដ៏ល្អិត
កំបាំង ជាវេទប្រកបដោយសុញ្ញតនិព្វាន ជាលោកុត្តរ ។ កិរិយាធ្វើមុខ
ស្រពោន ភាពនៃភិក្ខុជាអ្នកធ្វើមុខស្រពោន ការកុហក ការប្រព្រឹត្តិទៅ
នៃភិក្ខុកុហក ភាពនៃភិក្ខុកុហក ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោក
ហៅថា កុហកវត្ថុ ខាងការរូបជិត ។ កុហកវត្ថុទាំង ៣ ប្រការនេះ
ភិក្ខុណាលះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត
ឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា
អ្នកមិនកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នករួញចិត្ត អ្នកមិនកុហក ។

(៧៩) ពាក្យថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីជាប់ចំពាក់ បានដល់
សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានេះ ភិក្ខុណាលះបង់ ផ្តាច់បង់

ឧសមោ បុរាណេស្ថតិក្ខណៈ

បដិប្បស្សន្តា អភិព្វប្បតិកា ញាណត្ថិនា ទុក្ខា សោ
 វុច្ចតិ អបិហាលុ ។ សោ វុច្ច ន បិហេតិ សន្តេ គន្ធា
 រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កលំ អាវាសំ លាភំ យសំ
 បសំសំ សុខំ ជីវំ បិណ្ឌចាតិ សេនាសនំ ភិលាន-
 ប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ
 កាមករំ រូបករំ អរូបករំ សញ្ញាករំ អសញ្ញាករំ នេវ-
 សញ្ញានាសញ្ញាករំ ឯកវេការករំ ចតុវេការករំ បញ្ច-
 វេការករំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ទិដ្ឋសុតមុត-
 វិញ្ញាតព្វេ ឆម្មេ ន បិហេតិ ន ឥច្ចតិ ន សាទិយតិ ន
 បត្តេតិ នាភិជប្បតីតិ អបិហាលុ ។ អមច្ឆរីតិ បញ្ច-
 មច្ឆរិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ
 វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឯវរូបំ មច្ឆរិយំ មច្ឆរ-
 យនា មច្ឆរាយតត្ថំ វេរីច្ឆំ កុទិយំ កដុកញ្ចកតា
 អត្តហិតត្ថំ ចិត្តសង្កេតំ វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ អបិច-
 ទន្ធមច្ឆរិយម្បំ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិយម្បំ មច្ឆរិយំ

បុរាណសុត្តន្តទេស ទី ១០

ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្ខាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺ
ញាណហើយ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។
ភិក្ខុនោះ មិនប្រាថ្នារូបទាំងឡាយ មិនប្រាថ្នា មិនបីដ មិនត្រេកអរ
មិនចង់បាន មិនជាប់ចិត្តនឹងសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល
អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព
រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នៅសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯក-
ញ ញ ញ ញ
វេការភព ចតុវេការភព បញ្ចវេការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន
នឹងពួកធម៌ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា អ្នកមិនមាន
សេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីថា សេចក្តីកំណាញ់៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១
កំណាញ់ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់វណ្ណៈ ១ កំណាញ់
ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់ អាការវន្តសេចក្តីកំណាញ់ ភាពសេចក្តីកំណាញ់
សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ សេចក្តីកំណាញ់រឹង សេចក្តីស្វិតស្វាញ ភាពវន្ត
បុគ្គលមិនយកចិត្ត (នៃបុគ្គលដទៃ) ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
នេះលោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត សេចក្តីកំណាញ់ខ្លួន
ក៏ហៅថា កំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ធាតុ ក៏ ហៅថា កំណាញ់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាយតនមច្ឆរិយម្យំ មច្ឆរិយំ តាហោ វេទំ វុច្ឆតិ
មច្ឆរិយំ ។ យស្មេតំ មច្ឆរិយំ បហំនំ សមុច្ឆន្តំ វុច្ឆសន្តំ
បដិច្ចស្សន្តំ អភព្វប្បត្តិកំ ញាណត្ថិនា ទឡំ សោ
វុច្ឆតិ អមច្ឆរិតំ អបិហាលុ អមច្ឆរិ ។

(៧៩) អប្បកត្តោ អដេកុច្ឆោតំ ចាតត្ថិយន្តំ តីណិ
ចាតត្ថិយានំ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ វាចសីកំ ចាតត្ថិ-
យំ ចេតសីកំ ចាតត្ថិយំ ។ កតថំ កាយិកំ ចាត-
ត្ថិយំ ។ វេទកច្ឆោ សង្ឃកតោបិ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ
ទស្សេតិ កណ្តកតោបិ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ ទស្សេតិ
កោដនសាលាយបិ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ ទស្សេតិ
ដណ្តាយវេបិ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ ទស្សេតិ ឧទក-
តិត្ថេបិ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិស-
ន្តោបិ កាយិកំ ចាតត្ថិយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិដ្ឋោបិ
កាយិកំ ចាតត្ថិយំ ទស្សេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីកំណាញ់អាយតនៈ ក៏ហៅថា កំណាញ់ ទាំងហៅថា ការប្រកាន់
 នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ សេចក្តីកំណាញ់នេះ បុគ្គល
 ណា លះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមាន
 សេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តី
 ប្រាថ្នា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ។

(៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានការឃើសឃ្លង ជាអ្នកដែល
 គេមិនគួរខ្លើម ត្រង់ពាក្យថា ការឃើសឃ្លង បានដល់ការឃើសឃ្លង ៣
 គឺការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយ ១ ការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងវាចា ១ ការ
 ឃើសឃ្លងប៉ែកខាងចិត្ត ១ ។ ការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយ តើដូចម្តេច ។
 ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយ
 ខ្លះ ទៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយខ្លះ សំដែងការ
 ឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយក្នុងពេលឆាន់ខ្លះ សំដែងការឃើសឃ្លងប៉ែកខាង
 កាយក្នុងពេលភ្លើងខ្លះ សំដែងការឃើសឃ្លង ប៉ែកខាងកាយក្នុងកំឡាំងទឹក
 ខ្លះ កំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយខ្លះ
 ចូលទៅហើយ កាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃើសឃ្លងប៉ែកខាងកាយខ្លះ ។

ឧសមោ បុរាណសុត្តន្តទ្ធសោ

កថំ សង្ឃកតោ កាយំកំ ទាគត្តិយំ ទស្សេតិ ។
 ឥនេកោច្ឆោ សង្ឃកតោ អចិត្តការកតោ យេវ ភិក្ខុ
 យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោបិ និសីទតិ បុរតោបិ
 តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ ឡច្ចេបិ អាសនេ និសីទតិ
 សសីសំ ទារុបិស្វាបិ និសីទតិ វិសកោបិ កណាតិ
 ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ ឯវំ សង្ឃកតោ កាយំកំ
 ទាគត្តិយំ ទស្សេតិ ។

កថំ កណាតតោ កាយំកំ ទាគត្តិយំ ទស្សេតិ ។
 ឥនេកោច្ឆោ កណាតតោ អចិត្តការកតោ យេវនំ ភិក្ខុនំ
 អនុចាហនានំ ចន្ទ្រមន្តានំ សន្តាហនោ ចន្ទ្រមតិ ជីវេ
 ចន្ទ្រមេ ចន្ទ្រមន្តានំ ឡច្ចេ ចន្ទ្រមេ ចន្ទ្រមតិ ធម្មាយំ ចន្ទ្រម-
 ន្តានំ ចន្ទ្រមេ ចន្ទ្រមតិ យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោបិ
 និសីទតិ បុរតោបិ តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ ឡច្ចេបិ
 អាសនេ និសីទតិ សសីសំ ទារុបិស្វាបិ និសីទតិ វិស-
 កោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ ឯវំ
 កណាតតោ កាយំកំ ទាគត្តិយំ ទស្សេតិ ។

កថំ កោជនសាលាយ កាយំកំ ទាគត្តិយំ ទស្សេតិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសយុទ្ធវិបាកខាងកាយ តើដូចម្តេច ។

ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺឈរ
ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយ
ខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះឈរនិយាយ
ខ្លះ និយាយវាសវដ្ឋខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសយុទ្ធវិបាក
កាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើសយុទ្ធវិបាក
ខាងកាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងគណៈ មិន
ធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺកាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ មិនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្រម
ខ្លួនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្រម កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រមដ៏ទាប
ខ្លួនចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រមដ៏ខ្ពស់ កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ ចង្រ្រមលើផែនដី
ខ្លួនចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រម ឈរប្រជ្រៀតខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាង
មុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ
ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសវដ្ឋខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើស
យុទ្ធវិបាកខាងកាយ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុសំដែងការឃើសយុទ្ធវិបាកខាងកាយក្នុងពេលឆាន់ តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥនេកោច្ឆោ ភោជនសាលាយ អចិត្តិការកតោ ថេរេ
 ភិក្ខុ អនុប្បមជ្ជ និសីទតិ នវេបិ ភិក្ខុ អាសនេន បដិ-
 ពាហតិ យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោបិ និសីទតិ
 បុរតោបិ តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ ឧទ្ទេបិ អាសនេ
 និសីទតិ សសីសំ ចារុបិត្វាបិ និសីទតិ វិវតកោបិ
 ភណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ ភណាតិ វរំ ភោជន-
 សាលាយ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

កថំ ជន្ហាយេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។
 ឥនេកោច្ឆោ ជន្ហាយេ អចិត្តិការកតោ ថេរេ ភិក្ខុ
 យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោបិ និសីទតិ បុរតោបិ
 តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ ឧទ្ទេបិ អាសនេ និសីទតិ
 អនាបុច្ឆាបិ កដ្ឋំ បត្តិបតិ អនាបុច្ឆាបិ ឆារំ បិទហតិ(១)
 វរំ ជន្ហាយេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

កថំ ឧទកតត្ថេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ
 នស្សេតិ ។ ឥនេកោច្ឆោ ឧទកតត្ថេ អចិត្តិការកតោ

១ ឧ. ម. អនាបុច្ឆបិ អនុជ្ឈិដ្ឋោបិ កដ្ឋំ បត្តិបតិ ឆារំ បិទហតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ ភណាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងពេលឆាន់ គឺអង្គុយ
 ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ឃាត់ពួកភិក្ខុថ្មី ដោយអាសនៈខ្លះ ឈរ
 ប្រជ្រៀតខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ
 អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយខ្លះ
 និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃើសឃ្លង់បែកខាងកាយ ក្នុងពេល
 ឆាន់ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុសំដែងការឃើសឃ្លង់បែកខាងពេលភ្លើង តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ
 ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងពេលភ្លើង គឺឈរប្រជ្រៀត
 ពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាង
 មុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ មិនប្រាប់សិនហើយដាក់អុសខ្លះ
 មិនប្រាប់សិនហើយបិទទ្វារខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃើសឃ្លង់បែកខាងកាយ
 ក្នុងពេលភ្លើង យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុសំដែងការឃើសឃ្លង់បែកខាងកាយ ក្នុងកំពង់ទឹក តើដូច
 ម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងកំពង់ទឹក

ទស្សនា បុរាណទស្សន៍ទូលោ

ដើរ ភិក្ខុ យដ្ឋយន្តោបិ ឡត្ថតិ បុរតោបិ ឡត្ថតិ យដ្ឋ-
យន្តោបិ ញាយតិ បុរតោបិ ញាយតិ ឧបរិបិ(១) ញាយតិ
យដ្ឋយន្តោបិ ឡត្ថតិ បុរតោបិ ឡត្ថតិ ឧបរិបិ(២) ឡត្ថតិ
ឯវំ ឧទកតិភ្នេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្ស័តិ ។

កថំ អន្តរយំ បរិសន្តោ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ
នស្ស័តិ ។ ឥន្ទេកន្តោ អន្តរយំ បរិសន្តោ អចិត្តិ-
ការកតោ ដើរ ភិក្ខុ យដ្ឋយន្តោបិ កឡតិ បុរតោបិ
កឡតិ វេក្កម្មិ ដើរនំ ភិក្ខុនំ បុរតោ កឡតិ ឯវំ
អន្តរយំ បរិសន្តោ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្ស័តិ ។

កថំ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្ស័តិ។
ឥន្ទេកន្តោ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ ន បរិស កន្តេតិ វុច្ចមានោ
បរិសតិ ន តិដ្ឋ កន្តេតិ វុច្ចមានោ តិដ្ឋតិ ន និសីទ
កន្តេតិ វុច្ចមានោ និសីទតិ អនោកាសម្បំ បរិសតិ
អនោកាសេបិ តិដ្ឋតិ អនោកាសេបិ និសីទតិ យោនិ
តានិ ហោន្តិ កុលានិ ឧវកានិ ភូម្មានិ ច បដិច្ចន្ទានិ
ច យត្ថ កុលត្ថិយោ កុលជីវរោ កុលសុណ្ណាយោ
កុលតុមារិយោ និសីទន្តិ តត្ថបិ សហសា បរិសតិ

១២ ឧ. ប. ឧបរិបិ ។

បុរាណវត្ថុនិទ្ទេស ទី ១០

គឺចុះទៅប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ចុះទៅខាងមុខខ្លះ ឆ្លុតប្រជ្រៀតខ្លះ
 ឆ្លុតខាងមុខខ្លះ ឆ្លុតខាងលើខ្លះ ឡើងប្រជ្រៀតខ្លះ ឡើងខាងមុខខ្លះ
 ឡើងខាងលើខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងបែកខាងកាយ ក្នុងកំពង់
 ទឹក យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុកំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងបែកខាង
 កាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ កំពុងចូលទៅកាន់
 ចន្លោះផ្ទះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺដើរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ
 ដើរខាងមុខខ្លះ កន្លងហើយដើរខាងមុខពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ភិក្ខុកំពុងចូល
 ទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងបែកខាងកាយ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃ្លើសឃ្លង បែកខាង
 កាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ
 គេមិនទាន់និយាយថា សូមចូលមកលោកម្ចាស់ ក៏ចូលទៅ គេមិនទាន់
 និយាយថា សូមឈររង់សិនលោកម្ចាស់ ក៏ឈររង់ គេមិនទាន់និយាយ
 ថា សូមគង់លោកម្ចាស់ ក៏អង្គុយ ចូលទៅកាន់ទីមិនមាន ឧកាសខ្លះ
 ឈរក្នុងទីមិនមានឧកាសខ្លះ អង្គុយក្នុងទីមិនមានឧកាសខ្លះ ម្តងចូល
 ទៅក្នុងបន្ទប់ទាំងឡាយ របស់ត្រកូលទាំងឡាយ ជាទីលាក់ពួនបិទបាំង
 ដែលពួកស្រីក្នុងត្រកូល ដែលពួកកូនស្រីរបស់ត្រកូល ដែលពួកកូន
 ប្រសាស្រីរបស់ត្រកូល ដែលពួកកុមាររបស់ត្រកូល កំពុងអង្គុយនោះខ្លះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុមារកស្សបិ សីសំ បរាមសតំ ឯវំ អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ កា-
យំ កំ ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ ។ ឥទំ កាយំ កំ ចាកត្ថំយំ^(១) ។

កតមំ វាចសីកំ ចាកត្ថំយំ ។ ឥនេកោច្ឆោ សង្ឃ-
កតោបិ វាចសីកំ ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ កណាគតោបិ
វាចសីកំ ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិដ្ឋោបិ
វាចសីកំ ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ ។

កថំ សង្ឃកតោ វាចសីកំ ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ ។
ឥនេកោច្ឆោ សង្ឃកតោ អចិត្តិការកតោ យេវ ភិក្ខុ អ-
នាបុច្ឆា វា អនជ្ឈិដ្ឋោ វា អាវាមគតានំ ភិក្ខុនំ ធម្មំ កណាតិ
បញ្ចំ វិសដ្ឋេតិ ចាតិហោត្វំ ឧទ្ទិសតិ វិវតកោបិ កណាតិ
ពាហារីក្ខេបកោបិ កណាតិ ឯវំ សង្ឃកតោ វាចសីកំ
ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ ។

កថំ កណាគតោ វាចសីកំ ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ ។ ឥនេ-
កោច្ឆោ កណាគតោ អចិត្តិការកតោ យេវ ភិក្ខុ អនាបុច្ឆា
វា អនជ្ឈិដ្ឋោ វា អាវាមគតានំ ភិក្ខុនំ ធម្មំ កណាតិ បញ្ចំ
វិសដ្ឋេតិ វិវតកោបិ កណាតិ ពាហារីក្ខេបកោបិ កណាតិ

១ ម. ចាកត្ថំយំ ទស្សេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

ស្ថាបអវ័ន្តលក្ខណ៍របស់កុមារតូចៗ ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែង
ការឃើសឃ្លងបែកខាងកាយ យ៉ាងនេះឯង ។ នេះ ការឃើសឃ្លង
បែកខាងកាយ ។

ការឃើសឃ្លងបែកខាងវាចា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនា
នេះ ទៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសឃ្លងបែកខាងវាចាខ្លះ ទៅក្នុងគណៈ
សំដែងការឃើសឃ្លងបែកខាងវាចាខ្លះ ចូលទៅក្នុងចន្លោះផ្ទះ សំដែង
ការឃើសឃ្លងបែកខាងវាចាខ្លះ ។

ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសឃ្លងបែកខាងវាចា តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺមិន
ប្រាប់ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬ (ពួកភិក្ខុជាថេរៈ) មិនបានអារាធនា ក៏សំដែង
ធម៌ វិសជ្ជនាប្រសា សំដែងបាតិមោក្ខ ដល់ពួកភិក្ខុដែលទៅកាន់អារាម
ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសវ័ដ្ឋខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការ
ឃើសឃ្លងបែកខាងវាចា យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើសឃ្លងបែកខាងវាចា តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងគណៈ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺមិនប្រាប់
ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬ (ភិក្ខុជាថេរៈ) មិនបានអារាធនា ក៏សំដែងធម៌ វិសជ្ជនា
ប្រសាដល់ពួកភិក្ខុដែលទៅកាន់អារាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសវ័ដ្ឋខ្លះ

ទស្សនា បុរាណទស្សន៍ទ្រព្យ

អាហារមកតាម ក៏ក្នុងន័យ ឧទាសកាន់ ឧទាសកាន់ ឈ្នួល
កណ្តាល បញ្ជា វិសេស្ត បិតកោបិ កណ្តាល ពាហារិត្តប-
កោបិ កណ្តាល ឃុំ កណ្តាល វេសសីតំ ចាតត្រូវ
ទស្សន៍ ។

ក៏ដូច អន្តរាយ បរិដ្ឋា វេសសីតំ ចាតត្រូវ
ទស្សន៍ ។ ឥតក្រោយ អន្តរាយ បរិដ្ឋា ឥត វា កុមារ
វា អាហារ ឥតក្រោយ ឥតក្រោយ ក៏ អត្ថ យាត្រ អត្ថ កត្ត
អត្ថ ខាងឈ្នួល អត្ថ ក៏ បរិស្សាម ក៏ កុញ្ញស្សាម ក៏
ខាងស្សាម ក៏ វា អត្ថ ក៏ វា មេ ទស្សន៍ វិស្សាម ឬ
ឃុំ អន្តរាយ បរិដ្ឋា វេសសីតំ ចាតត្រូវ ទស្សន៍ ឥត
វេសសីតំ ចាតត្រូវ ។

ក៏ដូច វេសសីតំ ចាតត្រូវ ។ ឥតក្រោយ ទ
ឧទាត្ថកុលា បព្វជិតោ សមាធា ឧទាត្ថកុលា បព្វ-
ជិតោ សុទ្ធិ សុទិសំ អត្ថានំ ទហតិ ចិត្តោ ។
ន មហាត្ថកុលា បព្វជិតោ សមាធា មហាត្ថកុលា បព្វ-
ជិតោ សុទ្ធិ សុទិសំ អត្ថានំ ទហតិ ចិត្តោ ។ ន
មហាត្ថកុលា បព្វជិតោ សមាធា មហាត្ថកុលា
បព្វជិតោ សុទ្ធិ សុទិសំ អត្ថានំ ទហតិ ចិត្តោ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

សំដែងធម៌ វិសជ្ជនាប្រសាដល់ពួកភិក្ខុនី ពួកឧបាសក ពួកឧបាសិកា
ដែលទៅកាន់អាពាហ៍ ឈរនិយាយវាសដ៏ខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈ សំដែង
ការឃើសយូងបែកខាងវាចា យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃើសយូងបែកខាងវាចា តើ
ដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ និយាយនឹង
ស្រី ឬនឹងកុមារី និយាយរក់ទាក់ថា នៃនាងឈ្មោះនេះ នៃនាងគាត្រនេះ
មានអ្វីទេ មានបបរទេ មានបាយទេ មានបង្អែមទេ អាត្មានឹងផឹកអ្វី
បរិភោគអ្វី ស៊ីអ្វី មានអ្វីទេ ពួកនាងនឹងឲ្យអ្វី ដល់អាត្មា ភិក្ខុចូលទៅ
កាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃើសយូងបែកខាងវាចា យ៉ាងនេះឯង ។
នេះ ការឃើសយូងបែកខាងវាចា ។

ការឃើសយូងបែកខាងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនា
នេះ ជាអ្នកមិនមែន (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួសទេ តែមាន
ចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គលដែល (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួស ។
មិនមែនចេញអំពីត្រកូលធំហើយបួសទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គល
ដែល (ចេញ) អំពីត្រកូលធំហើយបួស ។ មិនមែន (ចេញ)
អំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើនហើយបួសទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹង
បុគ្គលដែល (ចេញ) អំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើន ហើយបួស ។

ពុទ្ធក្រឹត្យបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បរោសិទ្ធសោ

ន ឧទ្យានភោគតុលា បព្វជីវិតោ សមាធនោ ។ ន
 សុត្តន្តិកោ សមាធនោ សុត្តន្តិកេន សុទ្ធិ សុទិសំ
 អត្តានំ ទហតិ ចិត្តេន ។ ន វិនយធមោ សមាធនោ ។ ន
 ធម្មតថិកោ សមាធនោ ។ ន អារាហិតោ សមាធនោ ។ ន
 បិណ្ឌចាតិកោ សមាធនោ ។ ន បិសុក្ខលិកោ សមាធនោ ។
 ន តេជវិកោ សមាធនោ ។ ន សបទានទារិកោ
 សមាធនោ ។ ន ទលុបច្ឆាកតិកោ សមាធនោ ។ ន
 នេសន្តិកោ សមាធនោ ។ ន យថាសន្តតិកោ សមាធនោ ។
 ន បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី សមាធនោ បឋមស្ស
 ឈានស្ស លាភិនា សុទ្ធិ សុទិសំ អត្តានំ ទហតិ ចិត្តេន
 ។ បេ ។ ន នេវសញ្ញាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា
 លាភី សមាធនោ នេវសញ្ញាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា
 លាភិនា សុទ្ធិ សុទិសំ អត្តានំ ទហតិ ចិត្តេន ។ ឥទិ
 ចេតសីតំ ចាកត្ថយំ ។ យស្សីមាជំ តីណិ ចាកត្ថយាជំ
 បហំនាជំ សមុច្ឆិទ្ធាជំ វ្យាបសន្តាជំ បដិប្បស្សន្តាជំ
 អភព្វប្បត្តិកាជំ ញាណត្ថិតា ទុក្ខានិ សោ វុច្ចតិ
 អប្បកញ្ចេតិ អប្បកញ្ចេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនមែន (ចេញ) អំពីត្រកូលមានភោគៈ លើសលប់ហើយឬសទេ ។ មិនបេះ
 ព្រះសូត្រទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គលដែលបេះព្រះសូត្រ ។ មិន
 ទ្រទ្រង់ព្រះវិន័យ ។ មិនមែនជាធម្មកថិក ។ មិនប្រព្រឹត្តិការពាក់កណ្តុក ។
 មិនប្រព្រឹត្តិបិណ្ឌបាតិកកណ្តុក ។ មិនប្រព្រឹត្តិបំសុគុលិកកណ្តុក ។ មិន
 ប្រព្រឹត្តិគេបីវរកកណ្តុក ។ មិនប្រព្រឹត្តិសបទានចារិកកណ្តុក ។ មិនប្រព្រឹត្តិ
 ខលុបចាកតិកកណ្តុក ។ មិនប្រព្រឹត្តិនេសជ្ជិកកណ្តុក ។ មិនប្រព្រឹត្តិយថា-
 សន្តិកកណ្តុក ។ មិនបានបឋមជ្ឈានទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គល
 ដែលបានបឋមជ្ឈាន ។ លេ។ មិនបាននេវេសញ្ញា នាសញ្ញាយតនសមាបត្តិទេ
 តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គលបាននេវេសញ្ញា នាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។
 នេះ ការឃើសយ្ម័នបៃកខាងចិត្ត ។ ការឃើសយ្ម័ន ៣ នេះ បុគ្គលណា
 លះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមាន
 ការឃើសយ្ម័ន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការឃើសយ្ម័ន ។

សមោ បុរាណទេវត្តន៍ខ្មែរ

(៨០) អង្គេតុន្ទ្រាតិ អត្ថិ បុគ្គលោ ងេតុន្ទ្រា អត្ថិ
អង្គេតុន្ទ្រា ។ កតតេហ ច បុគ្គលោ ងេតុន្ទ្រា ។
ឥង្គេតុន្ទ្រា បុគ្គលោ ទុស្ស័លោ ហោតិ ចាបធម្មោ
អស្មិច្ចិស្ម័ក្កស្សរសមាចារោ បដិច្ចន្ទកម្មន្តោ អស្សម-
ណោ សមណប្បដិញ្ញោ អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារីប្បដិ-
ញ្ញោ អន្តោបូតិ អវស្សតោ កសម្ពជ្ជាតោ អយំ វុច្ចតិ
បុគ្គលោ ងេតុន្ទ្រា ។ អថវា កោធនោ ហោតិ ឧបា-
យាសតហ្មលោ អប្បម្បំ វុត្តោ សមាធនោ អភិសង្កតិ
កុប្បតិ ព្យាបដ្ឋតិ បតិដ្ឋិយតិ កោបញ្ចនោសញ្ច អប្បច្ច-
យញ្ច ចាតុកករេតិ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ ងេតុន្ទ្រា ។
អថវា កោធនោ ហោតិ ឧបនាហំ ហោតិ មគ្គិ ហោតិ
ចន្ទ្រាសី ហោតិ ឥស្ស័ក្កិ ហោតិ មច្ឆរី ហោតិ សហេ
ហោតិ មាយាវី ហោតិ វេន្ទ្រោ ហោតិ អតិមាជំ ហោតិ
ចាបិច្ឆោ ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហោតិ សង្កតិបរមាសី
ហោតិ អាណនត្ថាហំ ទុប្បដិទិស្សត្ថិ ហោតិ អយំ វុច្ចតិ
បុគ្គលោ ងេតុន្ទ្រា ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១០

(៨០) ពាក្យថា ជាអ្នកដែលគេមិនគួរឆ្លើម អធិប្បាយថា បុគ្គល
 ដែលគេគួរឆ្លើមក៏មាន ដែលគេមិនគួរឆ្លើមក៏មាន ។ បុគ្គលដែលគេ
 គួរឆ្លើម តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកទ្រុស្គស័ល
 មានធម៌ដ៏លាមក មានមាយាទដែលបុគ្គលគួរឆ្លើមឃើញ ដោយសេចក្តី
 រង្វៀសថាមិនស្អាត មានអំពើបិទបាំងទុក មិនមែនជាសមណៈ ប្តេជ្ញា
 ខ្លួនថាជាសមណៈ មិនមែនជាព្រហ្មចារីបុគ្គល ប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាព្រហ្ម-
 ចារីបុគ្គល ជាអ្នកស្អុយក្នុង ជោគដោយពតៈ ជាបុគ្គលជ្រោកជ្រាក់ នេះ
 ហៅថា បុគ្គលដែលគេគួរឆ្លើម ។ មួយទៀត បុគ្គលជាអ្នកក្រោធ
 ច្រើនដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សូម្បីគេនិយាយតិចតួច ក៏មែនចាប់
 ថ្នាក់ ខឹង គំគុន តបត ធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ ប្រទូស្ត ពាក់អន់ ឲ្យ
 ប្រាកដ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេគួរឆ្លើម ។ មួយវិញទៀត បុគ្គល
 ជាអ្នកក្រោធ ចង់សេចក្តីក្រោធទុក លុបគុណគេ វាយបូកស្មើ ច្រ-
 ណែន កំណាញ់ អួតអាង មានមាយា រើសរូស មើលងាយគេ
 មានប្រាថ្នាដ៏លាមក មានសេចក្តីយល់ខុស ប្រកាន់តាមសេចក្តីយល់
 របស់ខ្លួន ប្រកាន់មាំ ជាអ្នកលះបង់បានដោយកម្រ នេះ ហៅថា
 បុគ្គលដែលគេគួរឆ្លើម ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភិក្ខុមោ ច បុគ្គលោ អដេតុន្នោ ។ ឥធិ ភិក្ខុ
 សីលវា ហោតិ ចាតិមោក្ខសំវេសំវេតោ វិហារតិ អាចារ-
 តោចរសម្បន្នោ អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សវី
 សមាធាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ អយំ វុច្ចតិ
 បុគ្គលោ អដេតុន្នោ ។ អថវា អត្តោធនោ ហោតិ
 អនុបាធាសតប្បុរោ តប្បម្ប វុត្តោ សមាធា ន
 អភិសង្កតិ ន ត្រុប្បតិ ន ព្យាបដ្ឋតិ ន បតិដ្ឋិយតិ ន
 តោបញ្ច នោសញ្ច មប្បច្ចយញ្ច ចាតុត្ររោតិ អយំ
 វុច្ចតិ បុគ្គលោ អដេតុន្នោ ។ អថវា អត្តោធនោ ហោតិ
 អនុបធាហី ហោតិ អមត្តិ ហោតិ អបដ្ឋាសី ហោតិ
 អនិស្សតិ ហោតិ អមច្ឆរី ហោតិ អសចៅ ហោតិ
 អហាយវី ហោតិ អថទ្ធោ ហោតិ អនតិបាជំ ហោតិ
 ន ចាបិច្ឆោ ហោតិ ន មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហោតិ អសន្តិដ្ឋិ-
 បរាមាសី ហោតិ អនាធានត្តាហី សុប្បដ្ឋនិស្សតិ ហោតិ
 អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ អដេតុន្នោ ។ សព្វោ កល្យាណ-
 បុគ្គដ្ឋនំ ឧបាធាយ អរិយបុគ្គលោ អដេតុន្នោតិ
 អប្បគព្វោ អដេតុន្នោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលដែលគេមិនគួរឆ្លើម តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក៏សាសនានេះ
 ជាអ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរេៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈនឹង
 គោចរៈ ជាអ្នកឃើញភ័យក្នុងទោសទាំងឡាយ សូម្បីបន្តិចបន្តួច សមា-
 ទាន សិក្សា ក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេមិន
 គួរឆ្លើម ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកមិនក្រោធ មិនច្រើនដោយសេចក្តី
 ចង្អៀតចង្អល់ បើទុកជាគេនិយាយច្រើន ក៏មិនចាប់ថ្នាក់ មិនខឹង
 មិនគំគុន មិនតបត មិនធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ សេចក្តីប្រទូស្ត នឹងសេចក្តី
 អាក់អន់ឲ្យប្រាកដ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេមិនគួរឆ្លើម ។ មួយវិញ
 ទៀត បុគ្គលជាអ្នកមិនក្រោធ មិនចងសេចក្តីក្រោធទុក មិនលុបគុណគេ
 មិនវាយបូកស្មើ មិនច្រណែន មិនកំណាញ់ មិនអួតអាន មិនមានមាយា
 មិនរើងត្អឹង មិនមើលរើយគេ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក មិនមាន
 សេចក្តីយល់ខុស មិនប្រកាន់តាមសេចក្តីយល់របស់ខ្លួន មិនប្រកាន់មាំ
 ជាអ្នកលះបង់បានដោយរិយ ។ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេមិនគួរឆ្លើម ។
 អរិយបុគ្គលទាំងអស់ រាប់ទាំងកល្យាណបុគ្គល ឈ្មោះថា បុគ្គលដែល
 គេមិនគួរឆ្លើម ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) បុគ្គលមិនមានការឃើសឃ្លង់
 ជាអ្នកដែលគេមិនគួរឆ្លើម ។

សមេ បុរាណសុត្តន្តបិដក

(៨១) បេសុណោយ្យ ច ឆោ យុត្តោតិ បេសុញ្ញនិ
 ឥនេកោ បិសុណាវចោ ហោតិ ឥតោ សុត្វា
 អមុត្រ អត្វាតា ឥមេសំ ភេទាយ អមុត្រ វា សុត្វា
 ឥមេសំ អត្វាតា អមុសំ ភេទាយ ឥតិ សមត្ថានំ
 វា ភេត្តា ភិញ្ញនំ វា អនុប្បនាតា វត្តាវមោ វត្តរតោ
 វត្តនន្ទំ វត្តករណី វាចំ កាសីតា ហោតិ ឥទំ វត្តនិ
 បេសុញ្ញំ ។ អបិច ទ្ធិហិ ការណេហិ បេសុញ្ញំ ឧប-
 សំហរតិ បិយកម្យតាយ វា ភេទានិប្បយោ វា ។

កថំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។
 ឥមស្ស បិយោ ភវិស្សមិ បទាចោ ភវិស្សមិ វិស្ស-
 សីកោ ភវិស្សមិ អត្តន្តរិកោ ភវិស្សមិ សុហនយោ
 ភវិស្សមីតិ ឯវំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

កថំ ភេទានិប្បយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

[៨១] ពាក្យថា បុគ្គលមិនប្រកបក្នុងការញ្ចុះញាត់ ត្រង់ពាក្យថា
 ការញ្ចុះញាត់ អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកនិយាយ
 ញ្ចុះញាត់ គឺពួកអំពើពួកជននេះ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ
 ឬពួកអំពើពួកជនឯណោះ ប្រាប់ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ
 ឬក៏ជាអ្នកបំបែកពួកជន ដែលព្រមព្រៀងគ្នា បែងចែកទាំងដល់ពួកជន
 ដែលបែកគ្នាហើយក្តី ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងពួក
 រីករាយក្នុងពួក ជាអ្នកនិយាយនូវពាក្យជាគ្រឿងធ្វើនូវពួក នេះ លោក
 ហៅថា ការញ្ចុះញាត់ ។ មួយទៀត បុគ្គលវែមន៍សន្សំការញ្ចុះញាត់
 ដោយហេតុពីរគឺ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឱ្យគេស្រឡាញ់ ឬដោយសេចក្តី
 ប៉ិនប៉ងដើម្បីបំបែក ។

បុគ្គលសន្សំការញ្ចុះញាត់ ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាឱ្យគេស្រឡាញ់ តើ
 ដូចម្តេច ។ បុគ្គលសន្សំការញ្ចុះញាត់ ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាឱ្យគេស្រ-
 ឡាញ់យ៉ាងនេះ ដូចនេះថា ភាគអញនឹងបានជាទីស្រឡាញ់នៃជននេះ
 នឹងបានជាទីពេញចិត្ត នឹងបានជាទីស្និទ្ធស្នាល នឹងបានជាអ្នកនៅខាង
 ក្នុង នឹងបានជាអ្នកមានចិត្តល្អ ។

បុគ្គលមានសេចក្តីប៉ិនប៉ង ដើម្បីបំបែក វែមន៍សន្សំការញ្ចុះញាត់
 តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កកមំ ឥមេ នាណា អស្សុ វិនា អស្សុ វត្តា
 អស្សុ ទ្វេតា អស្សុ ទ្វេជ្ឈា អស្សុ ទ្វេបត្តា អស្សុ
 ភិវ្មេយ្យំ ន សមាគម្មេយ្យំ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហរេយ្យន្តិ
 ឯវំ កេនាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

យស្មេតំ បេសុញ្ញំ បឋំនំ សម្មន្តំ វ្យបសន្តំ
 បដិប្បស្សន្តិ អភព្វប្បត្តិកំ ញាណត្ថំនា ទទ្ខំ សោ
 បេសុញ្ញោ ន យុត្តោ នប្បយុត្តោ នាយុត្តោ ន សមា-
 យុត្តោតិ បេសុណោយ្យេ ច នោ យុត្តោ ។
 តេនាហា ភកា

បដិលំនោ អកុហាកោ អថហាលុ អមច្ឆរ
 អប្បគត្តោ អដេតុច្ឆោ បេសុណោយ្យេ ច នោ យុត្តោតិ ។
 (៨២) សាតិយេសុ អនស្សវី អតិមោនេ ច នោ យុត្តោ
 សណ្ណោ ច បដិកាណាវា ន សុទ្ធោ ន វិវដ្តតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលមានសេចក្តីប៉ិនប៉ង ដើម្បីបែក រមែងសន្សំការញ្ចុះញាត់
 យ៉ាងនេះថា ធ្វើម្តងឲ្យពួកជននេះ ផ្សេងៗ ពីគ្នា ទី១ ពីគ្នា ជាពួក ជា
 ចំណែកពីរ បែកគ្នាជាពីរ ជាពីរក្រុម គប្បីបែកគ្នា មិនគប្បីរួបរួមគ្នា
 នៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ។

ការញ្ចុះញាត់នេះ ដែលបុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យ
 ស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្ខាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ បុគ្គលនោះ មិនប្រកប មិនឈម មិនធ្លាក់ មិនស្របចុះ
 ក្នុងការញ្ចុះញាត់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងមិនប្រកប ក្នុង
 ការញ្ចុះញាត់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអកុវញ្ញចិត្ត អកុមិនភុហក អកុមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា
 អកុមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ អកុមិនមានការឃើសយឺត អក
 ដែលគេមិនគួរឆ្លើម រមែងជាអកុមិនប្រកប ក្នុងការញ្ចុះញាត់ ។

(៨២) បុគ្គលអកុមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរផង អកុមិន
 ប្រកបក្នុងការមើលរំលាយផង អកុមិនភ័យផង អកុមិនមានប្រាជ្ញា
 វង់វៃផង រមែងជាអកុមិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាកតម្រេក ។

ទសមោ បុរោហិត្តនិទ្ទេសោ

(៨៣) សាតិយេស្ថ អនុស្សាវរីតំ សាតិយោ វុច្ឆន្តិ
 បញ្ច កាមគុណា ។ តិកាណា សាតិយោ វុច្ឆន្តិ បញ្ច
 កាមគុណា ។ យេគុយ្យេន ទេវមនុស្សា បញ្ចកាម-
 គុណោ វុច្ឆន្តិ សាទិយន្តិ បត្តយន្តិ បិហាយន្តិ អភិជ-
 ប្បន្តិ តិកាណា សាតិយោ វុច្ឆន្តិ បញ្ច កាមគុណា ។
 យេសំ ឯសា សាតិយោ តណ្ហា អប្បហំនា តេសំ
 ចក្កតោ រូបតណ្ហា សវតំ បសវតំ^(១) សន្នតិ បវត្តតិ ។
 សោតតោ សន្នតណ្ហា ។ យានតោ គន្ធាតណ្ហា ។ ជីវា-
 តោ វសតណ្ហា ។ កាយតោ ដោជ្ជតណ្ហា ។ មន-
 តោ ធម្មតណ្ហា សវតំ បសវតំ សន្នតិ បវត្តតិ ។
 យេសំ ឯសា សាតិយោ តណ្ហា បហំនា សមុច្ឆន្នា
 វុបសន្តា បដិប្បស្សន្ធា អភិព្វប្បតិកោ ញាណាភិក្ខុនា ទន្ស៊ី
 តេសំ ចក្កតោ រូបតណ្ហា ន សវតំ ន បសវតំ ន
 សន្នតិ ន បវត្តតិ ។ សោតតោ សន្នតណ្ហា ។ បេ ។
 មនតោ ធម្មតណ្ហា ន សវតំ ន បសវតំ ន សន្នតិ ន
 បវត្តតិ សាតិយេស្ថ អនុស្សាវរីតំ ។

បុរាណទេសត្ថនិទ្ទេសទី ១០

(៨៣) ពាក្យថា អ្នកមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរ
 អធិប្បាយថា តាមគុណ ៥ លោកហៅថា វត្ថុជាទីត្រេកអរ ។ តាម
 គុណ ៥ លោកហៅថា វត្ថុជាទីត្រេកអរ តើព្រោះហេតុអ្វី ។ (ព្រោះ
 ថា) ពួកទេវតានឹងមនុស្ស ច្រើនតែចង់បាន ត្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រ-
 ឡាញ់ ក្នុងកាន់ នូវតាមគុណ ៥ ហេតុនោះ តាមគុណ ៥ លោកហៅថា
 វត្ថុជាទីត្រេកអរ ។ តណ្ហាជាទីត្រេកអរ⁺នេះ ដែលពួកជនណា មិនទាន់លះ
 បង់ហើយ រូបតណ្ហារបស់ជននោះ រមែងផ្សាយទៅ រសាត់ទៅ ហូរ
 ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចក្ខុ ។ សទ្ធិតណ្ហា តាមសោតៈ ។ គន្ធិតណ្ហា
 តាមឃ្លានៈ ។ រសតណ្ហា តាមជីវ្ហា ។ ផោដ្ឋតណ្ហា តាមកាយ ។
 ធម្មតណ្ហា រមែងផ្សាយទៅ រសាត់ទៅ ហូរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ តាម
 ចិត្ត ។ តណ្ហាជាទីត្រេកអរ⁺នេះ ដែលពួកជនណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់
 ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ រូបតណ្ហារបស់ពួកជននោះ រមែងមិនផ្សាយទៅ មិនរសាត់ទៅ
 មិនហូរទៅ មិនប្រព្រឹត្តទៅ តាមចក្ខុ ។ សទ្ធិតណ្ហា តាមសោត
 ។ បេ ។ ធម្មតណ្ហា រមែងមិនផ្សាយ មិនរសាត់ទៅ មិនហូរទៅ មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅ តាមចិត្ត ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនស្រស់
 ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៨៤] អតិមារោ ច នោ យុត្តោតិ កតមោ អតិ-
 មារោ ។ ឥនេកោច្ឆា បរំ អតិមញ្ញាតិ ជាតិយា វា
 តោត្ថន វា ។ បេ ។ អញ្ញាតវាតវេន វា វុត្ថនា ។ យោ
 ឯវុត្ថោ មារោ មញ្ញាត មញ្ញាតតិ ឧណ្ហាតិ ឧណ្ហាមោ
 ធជោ សម្មត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុត្ថតិ
 អតិមារោ ។ យស្សេសោ អតិមារោ បរិវារោ
 សម្មច្ឆន្ទោ វុបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បតិកោ
 ញ្ញាណភ័ន្តនា និឡោ សោ អតិមារោ នោ យុត្តោ នប្ប-
 យុត្តោ នាយុត្តោ ន សមាយុត្តោតិ អតិមារោ ច នោ
 យុត្តោ ។

[៨៥] សុណ្ណោ ច បដិកាណាវាតិ សុណ្ណោ^(១)កាយ-
 កម្មេន សមន្តាគតោតិ សុណ្ណោ ។ សុណ្ណោ វចីកម្មេន ។
 សុណ្ណោ មនោកម្មេន សមន្តាគតោតិ សុណ្ណោ ។
 សុណ្ណាហិ សតិប្បដ្ឋានេហិ សមន្តាគតោតិ សុណ្ណោ ។
 សុណ្ណាហិ សម្មប្បដ្ឋានេហិ ។ សុណ្ណាហិ ឥន្ទ្រិទានេហិ ។
 សុណ្ណាហិ ឥន្ទ្រិយេហិ ។ សុណ្ណាហិ តលេហិ ។

១ ឱ. ម. សុណ្ណាភិ សុណ្ណោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៨៤) ពាក្យថា អ្នកមិនប្រកបក្នុងការមើលងាយ អធិប្បាយថា ចុះការមើលងាយ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ រមែងមើលងាយបុគ្គលដទៃ ដោយជាតិ ឬដោយគោត្រ ។ បេ ។ ឬក៏ដោយវត្ថុណាមួយ ។ មានៈ អាការមានៈ ភាពនៃមានៈ ការឆ្លើងឆ្លង អាការឆ្លើងឆ្លង ចិត្តដូចទង់ជ័យ ការប្រកាន់ចិត្ត ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចទង់ទង់ ឯណា មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សេចក្តីមើលងាយ ។ សេចក្តីមើលងាយនេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះមិនប្រកប មិនឈម មិនធ្លាក់ មិនស្របចុះ ក្នុងសេចក្តីមើលងាយ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនប្រកបក្នុងការមើលងាយ ។

(៨៥) ពាក្យថា អ្នកទន់ភ្លន់ផង អ្នកមានប្រាជ្ញាវង់វៃផង អធិប្បាយថា ដែលឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយកាយកម្មដ៏ទន់ភ្លន់ ដោយវច្ចិកម្មដ៏ទន់ភ្លន់ ។ ឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយមនោកម្មដ៏ទន់ភ្លន់ ។ ឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយសតិប្បដានដ៏ល្អិត ។ ដោយសម្មប្បដានដ៏ល្អិត ។ ដោយឥទ្ធិបាទដ៏ល្អិត ។ ដោយឥន្ទ្រិយដ៏ល្អិត ។ ដោយពលៈដ៏ល្អិត ។

ទសមោ បុរោហិតស្ថិតិសោ

សណ្ឋានំ ពោជ្ឈន្តំ ហិ សមន្តាគតោតិ សណ្ឋានំ ។
សណ្ឋានំ អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មត្តេន សមន្តាគតោតិ
សណ្ឋានំ ។

[៨៦] បដិកាលាវតិ តយោ បដិកាលាវន្តោ ។
បរិយត្តិប្បដិកាលាវ បរិបុត្តាបដិកាលាវ អធិកមប្បដិ-
កាលាវ ។

កតមោ បរិយត្តិប្បដិកាលាវ ។ ឥនេកច្ចស្ស
បរិយាប្បដិ ហោតិ សុត្តំ គេយ្យំ វេយ្យាករណំ តាថា
ឱនាដំ ឥត្ថិត្តកំ ជាតកំ អត្ថតធម្មំ វេទល្លំ ។ តស្ស
បរិយត្តិ ជិស្សាយ បដិកាយតិ ។ អយំ បរិយត្តិប្បដិ-
កាលាវ ។

កតមោ បរិបុត្តាបដិកាលាវ ។ ឥនេកច្ចោ បរិ-
បុត្តកោ(១) ហោតិ អត្ថត្ថេ ច ញាយត្ថេ ច លក្ខណេ
ច ការណេ ច វាជាវាជេ ច ។ តស្ស តំ បរិបុត្តិ
ជិស្សាយ បដិកាយតិ ។ អយំ បរិបុត្តាបដិកាលាវ ។

១ ម. បរិបុត្តិកា ។

បុព្វហេទសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១០

ឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយពោជ្ឈង្គដ៏ល្អិត ។ ឈ្មោះ
ថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយអរិយមគ្គ មានអង្គ៨ដ៏ល្អិត ។

(៨៦) ពាក្យថា អ្នកមានប្រាជ្ញាវង្សវៃ បានដល់ បុគ្គលអ្នក
មានប្រាជ្ញាវង្សវៃ ៣ ពួក គឺ បុគ្គលមានបរិយត្តិប្បដិសាណ (មានប្រាជ្ញា
វង្សវៃ ព្រោះអាស្រ័យការរៀនសូត្រ) ១ មានបរិបូរណបដិសាណ (មាន
ប្រាជ្ញាវង្សវៃ ព្រោះអាស្រ័យការសាកសួរ) ១ មានអធិគមប្បដិសាណ
(មានប្រាជ្ញាវង្សវៃ ព្រោះអាស្រ័យការត្រាស់ដឹង) ១ ។

បុគ្គលអ្នកមានបរិយត្តិប្បដិសាណ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួក
ខ្វះក្នុងលោកនេះ បានរៀនពុទ្ធវចនៈ គឺ សូត្រៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ
តាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្វតធម្មៈ វេទល្លៈ ។ ការបោះដីង
រមែងភ្ជួរស្រដៀងបុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យការរៀនសូត្រ ។ នេះ
បុគ្គលមានបរិយត្តិប្បដិសាណ ។

បុគ្គលអ្នកមានបរិបូរណបដិសាណ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្វះក្នុង
លោកនេះ ជាអ្នកសាកសួរក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួនផង ក្នុងប្រយោជន៍នៃ
ការបោះដីងផង ក្នុងលក្ខណៈផង ក្នុងហេតុផង ក្នុងការណ៍គួរនឹងការណ៍
មិនគួរផង ។ ការបោះដីងរមែងភ្ជួរស្រដៀងបុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យ
ការសាកសួរនោះ ។ នេះ បុគ្គលមានបរិបូរណបដិសាណ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតតមោ អធិកមប្បដិកាណាវា ។ ឥនេកេច្ចស្ស
អធិកតា ហោន្តិ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ សម្ម-
ប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិទានា បញ្ចិន្ទ្រយានិ បញ្ច តលានិ
សត្ត ពោជ្ឈន្តា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ ចត្តាវ
សាមញ្ញធិលានិ ចតស្សោ បដិសម្ពិទាន ធម៌កិញ្ញា ។
តស្ស អត្តោ ញ្ញាតោ ធម្មោ ញ្ញាតោ និរុត្តិ ញ្ញាតា ។
អត្ថោ ញ្ញាតោ អត្តោ បដិកាយតិ ។ ធម្មោ ញ្ញាតោ
ធម្មោ បដិកាយតិ ។ និរុត្តិយោ ញ្ញាតាយ និរុត្តិ
បដិកាយតិ ។ ឥនេសុ តិសុ ញ្ញាណំ បដិកាណាប្បដិ-
សម្ពិទាន ។ ឥមាយ បដិកាណាប្បដិសម្ពិទាយ ឧបេតោ
សមុបេតោ ឧបគតោ សមុបគតោ ឧបបន្នោ សមុបន្នោ
សមន្នាគតោ ហោតិ សោ វុច្ចតិ បដិកាណាវា ។
យស្ស បរិយត្តិ នត្តិ បរិប្បទា នត្តិ អធិកមោ នត្តិ
កី តស្ស បដិកាយិស្សតីតិ សល្លោកា ប បដិកាណាវា ។

(៨៧) ន សន្នោ ន វិវជ្ជតីតិ ន សន្នោតិ សាមិ
សយមកិញ្ញាតំ អត្ថប្បច្ចត្តំ ធម៌ំ ន កស្សចិ សទ្ធិហតិ
អញ្ញាស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា ទេវស្ស វា

កត្តត្ថបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលអ្នកមានអធិគមប្បដិសាណ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុង
 លោកនេះ ជាអ្នកត្រាស់ដឹងសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤
 ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គមានអង្គ ៨ សាមញ្ញាផល ៤
 បដិសម្ពិទ្ធ ៤ អភិញ្ញា ៦ ។ បុគ្គលនោះយល់អត្ត យល់ធម៌ យល់
 និរុត្តិ ។ អត្តរមែងភ្ជាប់សក្ខីសេចក្តីដែលខ្លួនដឹង ។ ធម៌រមែង
 ភ្ជាប់សក្ខីធម៌ដែលខ្លួនដឹង ។ និរុត្តិរមែងភ្ជាប់សក្ខីនិរុត្តិដែលខ្លួន
 ដឹង ។ ញាណក្នុងសភាវៈទាំងបីនេះ ឈ្មោះថា បដិសាណប្បដិសម្ពិទ្ធ ។
 បុគ្គលណា ព្រមព្រៀង មូលមិត្ត ចូលទៅជិត អែបនែប កៀកកើយ
 ផ្តេកផ្តិត ប្រកប ដោយបដិសាណប្បដិសម្ពិទ្ធនេះ បុគ្គលនោះ លោក
 ហៅថា អ្នកមានបដិសាណ ។ បរិយត្តិ មិនមានដល់បុគ្គលណា ការ
 សាកសួរក៏មិនមាន ការត្រាស់ដឹងក៏មិនមាន ការបេះដឹងនឹងភ្ជាប់សក្ខីដល់
 បុគ្គលនោះដូចម្តេចបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកទន់ភ្លន់ផង
 អ្នកមានប្រាជ្ញាវង់វែងផង ។

(៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា រមែងជាអ្នកមិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាក
 តម្រេក ត្រង់ពាក្យថា មិនមានជំនឿ សេចក្តីថា បុគ្គលរមែងមិនជឿធម៌
 ដែលខ្លួនដឹងដោយខ្លួនឯង ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ ក្នុងខ្លួនហើយ (អំពីសំ
 ណាក៏) របស់បុគ្គលណាមួយ ទោះជាសមណៈដទៃក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី

វសមោ បុរោហិត្តនិទ្ទេសោ

ហរស្ស វា^(១) ព្រហ្មនោ វា ។ សព្វេ សម្ពាហ អនិច្ចាតិ
 សាមំ សយមភិក្ខាវំ អត្ថប្បត្តត្ថំ ធម្មំ ន កសាប្បនិ
 សន្តហតិ អញ្ញាស្ស សមណាស្ស វា ព្រាហ្មណាស្ស វា
 ទេវស្ស វា ហរស្ស វា ព្រហ្មនោ វា ។ សព្វេ សម្ពាហ
 ទុក្ខាតិ ។ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ អវិជ្ជាបច្ចយោ
 សម្ពាហតិ ។ យេ ។ ជាតិប្បត្តយោ ជរាមរណាន្តំ ។
 អវិជ្ជានិរោធ�ា សម្ពារនិរោធាតិ ។ យេ ។ ជាតិនិរោធ�ា
 ជរាមរណានិរោធាតិ ។ ឥទំ ទុក្ខន្តំ ។ យេ ។ អយំ
 ទុក្ខនិរោធតាមីដំ បដិបទាតិ ។ ឥមេ អាសវាតិ ។ យេ ។
 អយំ អាសវនិរោធតាមីដំ បដិបទាតិ ។ ឥមេ ធម្មា
 អភិញ្ញាយ្យាតិ ។ យេ ។ ឥមេ ធម្មា សង្ខតាត្វាតិ ។
 ធម្មំ ជស្សាយតនាទំ សមុទយញ្ច អត្ថន្តមញ្ច អស្សា-
 ទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណាញ្ច បញ្ចន្តំ ឧបាទានត្ថ-
 វាទំ សមុទយញ្ច អត្ថន្តមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីន-
 វញ្ច និស្សរណាញ្ច ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ សមុទយញ្ច
 អត្ថន្តមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណាញ្ច ។

១ ឧ. ឯត្ថន្តរេ នវស្ស វាតិ ទិស្សតិ ។

បុរាណសម្ភាសន៍ ទី ១០

មារក្ខី ព្រហ្មក្ខី ។ វមែនមិនជឿធម៌ដែលខ្លួនដឹងដោយខ្លួនឯងហើយ ដែល
 ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួនហើយ (អំពីសំណាក់) របស់បុគ្គលណាមួយ ទោះ
 ជាសមណៈដទៃក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្ខី ព្រហ្មក្ខី ថា សង្ខារ
 ទាំងឡាយទាំងពួង មិនទៀង ។ ថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង ជាទុក្ខ ។
 ថា ធម៌ទាំងឡាយទាំងពួងជាអនត្តា ។ ថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន)
 ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ថា ជរា មរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិ
 ជាបច្ច័យ ។ ថា ការរលត់នៃសង្ខារព្រោះការរលត់អវិជ្ជា ។ បេ ។ ការ
 រលត់ជកមរណៈ ព្រោះការរលត់ជាតិ ។ ថា នេះទុក្ខ ។ បេ ។ ថា នេះទុក្ខ-
 និរោធគាមិនបដិបទា ។ ថា នេះអាសវៈទាំងឡាយ ។ បេ ។ ថា នេះអាសវៈ-
 និរោធគាមិនបដិបទា ។ ថា នេះធម៌ដែលត្រូវដឹង ។ បេ ។ ថា នេះធម៌ដែល
 ត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ (បុគ្គលវមែនមិនជឿ) នូវការកើតឡើងផង
 នូវសេចក្តីវិនាសផង នូវអាទិសង្ស័យផង នូវទោសផង នូវការរលាស់ចេញ
 ផង នៃផស្សៈធនៈទាំង៦ នូវការកើតឡើងផង នូវសេចក្តីវិនាសផង
 នូវអាទិសង្ស័យផង នូវទោសផង នូវការរលាស់ចេញផង នៃឧបា-
 ទានក្ខន្ធ ៥ នូវការកើតឡើងផង នូវសេចក្តីវិនាសផង នូវអាទិសង្ស័យ
 ផង នូវទោសផង នូវការរលាស់ចេញផង នៃមហាក្ខត្រូប ៤ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យំភិក្ខុ សមុទយធម្មំ សទ្ធានំ និរោធធម្មនំ សាមី
 សយមភិក្ខាវា អត្ថប្បត្តកំ ធម្មំ ន កស្សងិ សទ្ធិហតិ
 អញ្ញស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា ទេវស្ស វា
 មារស្ស វា ព្រាហ្មណោ វា ។ វុត្ថំ ហេតុំ ភក្កតោ សទ្ធិហសិ
 វុ សាវបុត្ត សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវិតំ ពហុលីកតំ អមតោគង្គ
 ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានំ វិរិយន្ទ្រិយំ
 សត្តន្ទ្រិយំ សមាធិន្ទ្រិយំ បញ្ញាទ្រិយំ ភាវិតំ ពហុលីកតំ
 អមតោគង្គ ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានំ នន្តិ។
 ន ទ្វាបំ ឯត្ថ កន្លេ ភក្កតោ សទ្ធាយ កច្ឆាមិ
 សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិរិយន្ទ្រិយំ សត្តន្ទ្រិយំ សមាធិន្ទ្រិយំ
 បញ្ញាទ្រិយំ ភាវិតំ ពហុលីកតំ អមតោគង្គ ហោតិ
 អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានំ យេសំ នូនេតិ
 កន្លេ អញ្ញាតំ អស្ស អនិដ្ឋំ អវិទិតំ អសន្តិកតំ
 អដ្ឋសីតំ បញ្ញាយ តេ តត្ថ បរេសំ សទ្ធាយ កច្ឆេយ្យំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលវេទនាមិនជឿធម៌ដែលខ្លួនដឹងដោយខ្លួនឯងហើយ ដែលជាធម៌ជាក់
 ច្បាស់ក្នុងខ្លួនហើយ (អំពីសំណាក់) របស់បុគ្គលណាមួយ ទោះជា
 សមណៈដទៃក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្តី ព្រហ្មក្តី ថា ធម្មជាតិណា
 មួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយា
 រលត់ទៅជាធម្មតា ។ ពិតណាស់ ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា ម្ចាស់សារីបុត្រ អ្នកជឿដែរឬ ថា សុទ្ធិន្ទ្រិយ ដែល
 បុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ
 មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុត រីឯយ្យន្ទ្រិយ
 សត្វន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យ
 ច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាង
 មុខ មានអមតៈជាទីបំផុត ។ (ព្រះសារីបុត្រក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះ
 អង្គដ៏ចំរើន ខ្ញុំព្រះអង្គមិនលះក្នុងការជឿ តាមព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងហេតុ
 នេះថា សុទ្ធិន្ទ្រិយ រីឯយ្យន្ទ្រិយ សត្វន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញន្ទ្រិយ ដែល
 បុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មាន
 អមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុតដូច្នេះទេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចំរើនគុណ ជាតិមានសុទ្ធិន្ទ្រិយជាដើមនេះ ដែលពួកជនណា មិនដឹង មិន
 ឃើញមិនយល់មិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់មិនប៉ះពាល់ដោយប្រាជ្ញាតាមពិត
 ទេ ពួកជនទាំងនោះ គប្បីលះក្នុងការជឿតាមពួកជនដទៃ ក្នុងហេតុនោះថា

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ទ្វេសោ

សង្ខត្តិយំ ។ បេ ។ បញ្ញត្តិយំ ភាវិតំ ពហុលកិតំ

អមតោគង្គំ ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ

យេសញ្ច ខោ ឯតំ កន្តេ ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សង្ខត្តិយំ

ដុស្តិតំ បញ្ញាយ និក្ខេបំ តេ តត្ថ និព្វិច្ចិតិច្ឆា

សង្ខត្តិយំ វិវិដ្ឋត្តិយំ សត្តត្តិយំ សមាដ្ឋត្តិយំ

បញ្ញត្តិយំ ភាវិតំ ពហុលកិតំ អមតោគង្គំ ហោតិ

អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ មយញ្ច ខោ ឯតំ

កន្តេ ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សង្ខត្តិយំ ដុស្តិតំ បញ្ញាយ

និក្ខេបំ តត្ថ និព្វិច្ចិតិច្ឆា សង្ខត្តិយំ វិវិដ្ឋត្តិយំ

សត្តត្តិយំ សមាដ្ឋត្តិយំ បញ្ញត្តិយំ ភាវិតំ ពហុលកិតំ

អមតោគង្គំ ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

សទ្ធិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ បញ្ញន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ
 ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈ
 ជាទីបំផុត បតិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ចំណែកខាងគុណជាតិមានសទ្ធិន្ទ្រិយ
 ជាដើម⁺នុ៎ះ ដែលពួកជនណា បានដឹង ឃើញ យល់ ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ប៉ះ
 ពាល់ ដោយប្រាជ្ញាហើយ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីសង្ស័យ មិន
 មានសេចក្តីឆ្លៀងឆ្ងល់ ក្នុងហេតុនោះថា សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ
 សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជា
 ធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទី
 បំផុត បតិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ចំណែកខាងគុណជាតិមានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើម⁺
 នុ៎ះ ដែលខ្ញុំព្រះអង្គ បានដឹង ឃើញ យល់ ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ប៉ះពាល់
 ដោយប្រាជ្ញាហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គមិនមានសេចក្តីសង្ស័យ មិនមានសេចក្តី
 ឆ្លៀងឆ្ងល់ ក្នុងហេតុនោះថា សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ សមាធិ-
 ន្ទ្រិយ បញ្ញន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិ
 ចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុត ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សាធុ សាធុ សាវ័បុត្ត យេសោត្ថោតំ សាវ័បុត្ត អញ្ញាតំ
 អស្ស អនិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អដុស័តំ បញ្ញាយ
 តេ តត្ថ បរសេ សន្ធាយ កង្កេយ្យំ សុទ្ធិន្ទ្រយំ ។ បេ ។
 បញ្ញាត្រ័យំ ភាវិតំ ពហុល័កតំ អមតោកដំ ហោតំ
 បមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តំ ។

អស្សន្ទោ អកតញ្ច ច សុទ្ធិន្ទ្រោ ច យោ នរោ
 ហតាវកាសោ វជ្ជាសោ ស វេ ឧត្តមទោវិសោតិ ។
 ន វិវដ្ឋតិ(១) សព្វេ ពាលបុត្តជ្ជនា វជ្ជន្តំ កល្យាណ-
 បុត្តជ្ជនំ ឧបាទាយ សត្ត សេខា វិវដ្ឋន្តំ អរហ-
 នេវ វជ្ជតិ នោ វិវដ្ឋតិ ។ វិរតោ សោ ខយា វាគស្ស
 វីតវាគត្តា ខយា នោសស្ស វីតនោសត្តា ខយា
 មោហស្ស វីតមោហត្តា ។ សោ វជ្ជវាសោ

១ ប. ន សព្វេន វិវដ្ឋតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សរសើរថា) ម្ចាស់សារីបុត្រ ប្រពៃហើយ
 ប្រពៃហើយ ម្ចាស់សារីបុត្រ ពិតណាស់ គុណជាតមានសទ្ធិទ្រូនយជា
 ដើមនុ៎ះ ដែលពួកជនណា មិនទាន់ដឹង មិនទាន់ឃើញ មិនទាន់យល់
 មិនទាន់ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ មិនទាន់ប៉ះពាល់ ដោយប្រាជ្ញាទេ ពួកជននោះ
 គប្បីលុះក្នុងការជឿតាមជនដទៃ ក្នុងហេតុនោះថា សទ្ធិទ្រូនយ ។ បេ ។
 បញ្ញាទ្រូនយ ដែលបុគ្គលចំរើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូល
 ទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុត ។

ជនណា ជាអ្នកមិនជឿផង ជាអ្នកដឹងនូវព្រះនិព្វានដែល
 បុគ្គលមិនធ្វើផង ជាអ្នកកាត់តំណាង ជាអ្នកមានឧកាសកំចាត់
 បង់ហើយផង ជាអ្នកខ្វាក់ចោលនូវសេចក្តីប៉ិនប៉ងផង ផន
 នោះឯង ឈ្មោះថា ទុត្តមបុរស ។

ពាក្យថា មិនប្រាសចាកតម្រេក អធិប្បាយថា ពួកពាលបុប្ផជនទាំង
 អស់ រមែងត្រេកអរ សេខបុគ្គល ៧ ពួក រាប់ទាំងកល្យាណបុប្ផជនរមែង
 ទ្រាន់ ព្រះអរហន្តមិនត្រេក មិនទ្រាន់ ។ ព្រះអរហន្តនោះ ជាអ្នកប្រាសចាក
 តម្រេក ព្រោះការអស់រាគៈ ហេតុតែលោកប្រាសចាករាគៈ ព្រោះការអស់
 ទោសៈ ហេតុតែលោកប្រាសចាកទោសៈ ព្រោះការអស់មោហៈ ហេតុតែ
 លោកប្រាសចាកមោហៈ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការអប់រំនៅស្រេចហើយ

វសមោ បុរាណវស្សត្ថិយោ

ចំណ្លាចរណា ។ បេ ។ នត្ថិ តស្ស បុណ្ណេតិ ន
សន្តោ ន វិជ្ជតិ ។ តេនាហា ភគវា

សាតិយេសុ អនស្សវី អតិមាទេ ច នោ យុតោ

សន្តោ ច បដិកាលាវា ន សន្តោ ន វិជ្ជតិ ។

(៨៨) លាភកកម្យា ន សិក្ខតិ អលាភេ ច ន កុប្បតិ

អវិទ្ធោ ច តណ្ហាយ រសេ ច នាទុកិជ្ឈតិ ។

(៨៩) លាភកកម្យា ន សិក្ខតិ អលាភេ ច

ន កុប្បតិ កកមិ អលាភកកម្យា សិក្ខតិ ។ ឥធន

ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ ភិក្ខុ បស្សតិ លាភី ចីវរចំណ្លាចាតសេ-

នាសនតិលានប្បន្ទយកេសជ្ឈបរិក្ខារាទំ ។ តស្ស ឯវិ

ហោតិ កេន នុ ខោ អយមាយស្មា លាភី ចីវរចំណ្លា-

ចាតសេនាសនតិលានប្បន្ទយកេសជ្ឈបរិក្ខារាទំ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

មានការប្រព្រឹត្តិសន្សំហើយ ។ បេ ។ ការកើតឡើងរបស់ព្រះអរហន្តនោះ
មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាក
តម្រេក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអ្នកមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរផង អ្នកមិន
ប្រកបក្នុងការមើលឆាយផង អ្នកទន់ភ្លន់ផង អ្នកមានប្រាថ្នា
រវង់វែង រមែងជាអ្នកមិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាកតម្រេក ។

(៨៨) បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភផង មិនក្រោធ
ព្រោះមិនមានលាភផង មិនអាក់អន់ ព្រោះតណ្ហាផង មិន
ជាប់ ព្រោះរសផង ។

(៨៩) ពាក្យថា បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភផង មិន
ក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភផង អធិប្បាយថា បុគ្គលសិក្សា ព្រោះ
លាភ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ
ឃើញភិក្ខុជាអ្នកមានលាភខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្ប-
ច្ចយកេសជួបវិការទាំងឡាយ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា
លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលាភខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
គិលានប្បច្ចយកេសជួបវិការទាំងឡាយ ដោយហេតុ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្ស ឯវំ ហោតិ អយំ ខោ អាយស្មា សុត្តន្តិកោ តេន
អយមាយស្មា លាភំ ធិវរិប័ណ្ណាទាតសេនាសនគិលាន
ប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារានន្តំ ។ សោ លាភហេតុ លាភ-
ប្បច្ចយា លាភការណា លាភាភិនិព្វត្តិយា លាភំ បរិចា-
ចេន្តោ សុត្តន្តំ បរិយាប្បណាតិ ។ ឯវម្បិ លាភកម្មា
សិក្ខតិ ។ អថវា ភិក្ខុ ភិក្ខុ បស្សតិ លាភំ ធិវរិ-
ប័ណ្ណាទាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារានំ ។
តស្ស ឯវំ ហោតិ តេន នុ ខោ អយមាយស្មា
លាភំ ធិវរិប័ណ្ណាទាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈ-
បរិក្ខារានន្តំ ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ អយំ ខោ អាយស្មា
វិនយធលោ ។ បេ ។ អភិធម្មិកោ តេន អយមាយស្មា
លាភំ ធិវរិប័ណ្ណាទាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈ-
បរិក្ខារានន្តំ ។ សោ លាភហេតុ លាភប្បច្ចយា លាភ-
ការណា លាភាភិនិព្វត្តិយា លាភំ បរិចាចេន្តោ អភិធម្មិ
បរិយាប្បណាតិ ។ ឯវម្បិ លាភកម្មា សិក្ខតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជា
អ្នកចេះព្រះសូត្រ លោកមានអាយុនេះ ទើបជាអ្នកមានលាភ ខាង
ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារទាំង
ឡាយ ដោយហេតុនោះ ។ ភិក្ខុនោះ កាលខ្លះខ្លាំងលាភ ក៏
រៀនយកព្រះសូត្រ ព្រោះហេតុនៃលាភ ព្រោះបច្ច័យនៃលាភ ព្រោះ
លាភជាហេតុ ព្រោះការកើតឡើងនៃលាភ ឬគ្គលសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នា
លាភ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញភិក្ខុជាអ្នកមានលាភ ខាង
ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារទាំងឡាយ ។
ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នក
មានលាភខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិ-
ក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះ-
រិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យ ។ បេ ។ ជា
អ្នកចេះអភិធម្ម ទើបលោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលាភ ខាង
ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារទាំងឡាយ
ដោយហេតុនោះ ។ ភិក្ខុនោះ កាលខ្លះខ្លាំងលាភ ក៏រៀនអភិធម្ម ព្រោះ
ហេតុនៃលាភ ព្រោះបច្ច័យនៃលាភ ព្រោះលាភជាហេតុ ព្រោះការកើត
ឡើងនៃលាភ ។ ឬគ្គលសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភ យ៉ាងនេះឯង ។

ទសមោ បុរាណទស្កតិទ្កេសោ

អថវា ភិក្ខុ ភិក្ខុំ បស្សតិ លាភី ជីវបិណ្ឌាទាតសេនា-

សនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារាទំ ។ តស្ស ឯ

ហោតិ កេន នុ ខោ អយមាយស្មា លាភី ជីវបិណ្ឌា-

ទាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារាទំ ។

តស្ស ឯ ហោតិ អយំ ខោ អាយស្មា អារាញកោ

បិណ្ឌាទាតិកោ បិសុគ្ខលិកោ តេជីវិកោ សបទាន-

ចារិកោ ខលុបច្ឆាភតិកោ នេសជ្ឈិកោ យថាសន្តតិ-

កោ តេន អយមាយស្មា លាភី ជីវបិណ្ឌាទាតសេនា-

សនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារាទំ ។ សោ លាភ-

ហេតុ លាភប្បច្ចយា លាភការណា លាភាភិណ្ឌុតិយា

លាភំ បរិទាចេន្តោ អារាញកោ ហោតិ ។ បេ ។ យថា-

សន្តតិកោ ហោតិ ។ ឯវម្បី លាភកម្មា សិក្ខតិ ។

បុរាណទេសត្ថនិទ្ទេស ទី ១១

មួយទៀត ភិក្ខុយើងភិក្ខុជាអ្នកមានលាភខាងច័វរ បិណ្ឌបាត សេនា-
 សនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តី
 ត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលាភ ខាងច័វរ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយ
 ហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោក
 មានអាយុនេះ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តការពោកធុត្តង្គ បិណ្ឌបាតិកធុត្តង្គ បង្ក្រូ-
 លិកធុត្តង្គ តេជវិកធុត្តង្គ សបទានចារិកធុត្តង្គ ខលុបប្លាកតិកធុត្តង្គ
 នេសជ្ជិកធុត្តង្គ យថាសន្តតិកធុត្តង្គ ទើបលោកមានអាយុនេះ ជា
 អ្នកមានលាភខាងច័វរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេស-
 ជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុនោះ ។ ភិក្ខុនោះ កាលខឹងខ្លាំងលាភ
 ទើបជាអ្នកប្រព្រឹត្តការពោកធុត្តង្គ ។ បេ ។ យថាសន្តតិកធុត្តង្គ ព្រោះ
 ហេតុនៃលាភ ព្រោះបច្ច័យនៃលាភ ព្រោះលាភជាហេតុ ព្រោះការ
 កើតឡើងនៃលាភ ។ បុគ្គលសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភ យ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថំ ន លាភកកម្យា សិក្ខតិ ។ ឥធិ ភិក្ខុ ន លា-
 ភហេតុ ន លាភប្បច្ចយា ន លាភការណា ន លាភា-
 ភិនិព្វត្តិយា ន លាភំ បរិចាចេន្ទោ យាវនេវ អត្តទមថាយ
 អត្តសមថាយ អត្តបរិនិព្វាបនត្ថាយ សុត្តន្តំ បរិយាប្ប-
 ណាតិ វិនយំ បរិយាប្បណាតិ អភិធម្មំ បរិយាប្បណាតិ ។
 ឯវម្បំ ន លាភកកម្យា សិក្ខតិ ។ អថេវ ភិក្ខុ ន លាភហេតុ
 ន លាភប្បច្ចយា ន លាភការណា ន លាភាភិនិព្វត្តិយា
 ន លាភំ បរិចាចេន្ទោ យាវនេវ អប្បិច្ឆញ្ញោ និស្សាយ
 សន្តិច្ឆញ្ញោ និស្សាយ សល្ខេខញ្ញោ និស្សាយ បរិវេកញ្ញោ
 និស្សាយ ឥន្ទមត្តិតញ្ញោ^(១) និស្សាយ អារាហិតោ ហោតិ
 បិណ្ឌាទាតិកោ ហោតិ បិសុក្ខលិកោ ហោតិ តេជវិ-
 កោ ហោតិ សមធានទាវិកោ ហោតិ ខលុបច្ឆាកត្តិកោ
 ហោតិ នេសដ្ឋិកោ ហោតិ យថាសន្តតិកោ ហោតិ ។
 ឯវម្បំ ន លាភកកម្យា សិក្ខតិ លាភកកម្យា ន សិក្ខតិ ។

១ ម. ឥន្ទមត្តិតញ្ញោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលមិនសិក្សាព្រោះប្រាថ្នាលោក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុកង់សាសនា
នេះ មិនមែនព្រោះហេតុនៃលោក មិនមែនព្រោះបច្ច័យនៃលោក មិនមែន
ព្រោះលោកជាហេតុ មិនមែនព្រោះការកើតឡើងនៃលោកទេ កាល
មិនខ្វះខាតរកលោក ក៏រៀនព្រះសូត្រ រៀនព្រះវិន័យ រៀនព្រះ
អភិធម្ម ដើម្បីទូន្មានខ្លួន ដើម្បីរម្ងាប់ចិត្ត ដើម្បីរំលត់ចិត្ត តែប៉ុណ្ណោះ
បុគ្គលមិនសិក្សាព្រោះប្រាថ្នាលោក យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ភិក្ខុមិនមែន
ព្រោះហេតុនៃលោក មិនមែនព្រោះបច្ច័យនៃលោក មិនមែនព្រោះលោក
ជាហេតុ មិនមែនព្រោះការកើតឡើងនៃលោកទេ កាលមិនខ្វះខាតរកលោក
អាស្រ័យសេចក្តីមិនប្រាថ្នា អាស្រ័យសេចក្តីសន្តោស អាស្រ័យសេចក្តី
ផ្លូវផង អាស្រ័យសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ អាស្រ័យវត្ថុដែលមានតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
ហើយជាអ្នកប្រព្រឹត្តការពារកុំធុតង់ បិណ្ឌបាតិកធុតង់ បង្ក្រូលិកធុតង់
តេជីវិកធុតង់ សបទានចារិកធុតង់ ខលុបចាកតិកធុតង់ នេសជ្ជិកធុតង់
យថាសន្តតិកធុតង់ បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលោក យ៉ាងនេះឯង
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលោក ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ទ្វេសោ

(៧០) អលាភេ ច ន កុប្បត្តិតំ កម្មំ អលាភេ កុប្បតិ ។
 ឥន្ទេ កថោ កុលំ វា ន លភាមិ គណំ វា ន លភាមិ អា-
 វាសំ វា ន លភាមិ លាភំ វា ន លភាមិ យសំ វា ន លភាមិ
 បសំសំ វា ន លភាមិ សុខំ វា ន លភាមិ ចរិ វា ន លភាមិ
 ចិណ្ឌាចារិ វា ន លភាមិ សេនាសនំ វា ន លភាមិ
 គិលានប្បដ្ឋយកេសជ្ជបរិក្ខារំ វា ន លភាមិ គិលានុ-
 បដ្ឋានំ វា ន លភាមិ អប្បញ្ញតោម្ពិតំ កុប្បតិ ព្យា-
 បដ្ឋតិ បតិជ្ជយតិ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បដ្ឋយញ្ច
 ចាតុកកោតិ ។ ឯវំ អលាភេ កុប្បតិ ។

កម្មំ អលាភេ ន កុប្បតិ ។ ឥន្ទ ភិក្ខុ កុលំ វា
 ន លភាមិ គណំ វា ន លភាមិ អាវាសំ វា ន លភាមិ
 លាភំ វា ន លភាមិ យសំ វា ន លភាមិ បសំសំ វា ន
 លភាមិ សុខំ វា ន លភាមិ ចរិ វា ន លភាមិ ចិណ្ឌាចារិ
 វា ន លភាមិ សេនាសនំ វា ន លភាមិ គិលានប្បដ្ឋយ-
 កេសជ្ជបរិក្ខារំ វា ន លភាមិ គិលានុបដ្ឋានំ វា ន ល-
 ភាមិ អប្បញ្ញតោម្ពិតំ ន កុប្បតិ ន ព្យាបដ្ឋតិ ន បតិជ្ជ-
 យតិ ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បដ្ឋយញ្ច ចាតុកកោតិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

(៧០) ពាក្យថា បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភផង អធិ-
ប្បាយថា បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
ខ្វះក្នុងលោកនេះ ក្រោធ គំគួន បៀតបៀន ធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ ការប្រ-
ទូស្ត ការអាក់អន់ ឲ្យប្រាកដ ដោយគិតថា អាត្មាអញមិនបានត្រកូល
(ឧបជ្ជាក) ក្តី មិនបានពួកក្តី មិនបានអាវាសក្តី មិនបានលាភក្តី មិន
បានយសក្តី មិនបានសេចក្តីសរសើរក្តី មិនបានសុខក្តី មិនបានថីវក្តី
មិនបានបិណ្ឌបាតក្តី មិនបានសេនាសនៈក្តី មិនបានគិលានប្បបូជយកេ-
សជ្ជបរិការក្តី មិនបានអ្នកបំរើជម្ងក្តី អាត្មាអញមិនមែនជាអ្នកល្បីឈ្មោះ ។
បុគ្គលក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភ យ៉ាងនេះឯង ។

បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុង
សាសនានេះ មិនក្រោធ មិនគំគួន មិនថ្វឹងថ្វា មិនធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ
ការប្រទូស្ត ការអាក់អន់ ឲ្យប្រាកដថា អាត្មាអញមិនបានត្រកូលក្តី
មិនបានពួកក្តី មិនបានអាវាសក្តី មិនបានលាភក្តី មិនបានយសក្តី
មិនបានសេចក្តីសរសើរក្តី មិនបានសុខក្តី មិនបានថីវក្តី មិនបាន
បិណ្ឌបាតក្តី មិនបានសេនាសនៈក្តី មិនបានគិលានប្បបូជយកេសជ្ជបរិ-
ការក្តី មិនបានអ្នកបំរើជម្ងក្តី អាត្មាអញមិនមែនជាអ្នកល្បីឈ្មោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវិ អលាភេ ន កុប្បត្តិ លាភកម្យា ន សិក្ខត្តិ
អលាភេ ច ន កុប្បត្តិ ។

(៧) អវិរុទ្ធោ ច តណ្ហាយ រសេ ច នាទុក្ខិជ្ឈត្តិ
វិរុទ្ធោតិ យោ ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ អនុវិ-
រោធា(១) កោចោ បកោចោ សម្មកោចោ ទោសោ
បទោសោ សម្មទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោប-
ទោសោ(២)កោធា កុដ្ឋនា កុដ្ឋតត្ថំ ទោសោ ទុស្សនា
ទុស្សតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋតត្ថំ វិរោធា បដិវិ-
រោធា ចណ្ឌិត្តំ អស្សរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ
វុច្ចតិ វិរោធា។ យស្សេសោ វិរោធា បហំធា សមុច្ឆន្នោ
វុបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បត្តិកោ ញាណត្ថិនា
ទិដ្ឋោ សោ វុច្ចតិ អវិរុទ្ធោ ។ តណ្ហាតិ វុបតណ្ហា សទ្ធី-
តណ្ហា គទ្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។
រសោតិ មូលរសោ ខន្ធរសោ តតរសោ បត្តរសោ បុប្ផរសោ
ដលរសោ អម្ពលំ មជ្ជរំ តត្ថកំ កដ្ឋកំ លោណកំ
ទាវកំ លម្ពលំ កសាវេ សាទុំ អសាទុំ សីតំ ឧណ្ហំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនសិក្សាដើម្បីលាភផង មិនក្រោធ ព្រោះមិន
មានលាភផង ។

(៩១) អធិប្បាយពាក្យថា មិនអាក់អន់ព្រោះតណ្ហាផង មិនជាប់ព្រោះ
រសផង ត្រង់ពាក្យថា ការអាក់អន់ មានសេចក្តីថា ការបៀតបៀន
ការថ្កាញ់ថ្កាត់ ការខឹង ការក្រោធ ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្វាំង
ការអាក់អន់ ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្វាំងនៃចិត្ត ការគុំគួននៃចិត្ត ការ
ប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ការក្រៅក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃចិត្តក្រោធ ការ
អាក់អន់ អាការអាក់អន់ ភាពនៃចិត្តអាក់អន់ ការគុំគួន អាការគុំ
គួន ភាពនៃចិត្តគុំគួន កំហឹង កំហឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច ការ
សម្រកទឹកភ្នែក ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ឯណា នេះហៅថា ការអាក់
អន់ ។ ការអាក់អន់ ភិក្ខុណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល ធ្វើឲ្យស្ងប់
ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនអាក់អន់ ។ ពាក្យថា តណ្ហា
គឺរូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋតណ្ហា
ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា រស គឺរសនៃឫសគល់ ឬមើម រសដើម
រសសម្បក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជូរ ផ្អែម ល្ងើង
ហឹរ ប្រៃ ខាវ ជូរអែម ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ត្រជាក់ ក្តៅ ។

១៤២ បុរាណសម្ព័ន្ធនៃសោ

សន្តោកេ សមណាព្រាហ្មណា រសគីត្វា តេ ជីវិត្តន
 រសត្តានំ បរិយេសត្តា អាហិណ្ឌានំ ។ តេ អម្ពលំ លភិត្វា
 អនម្ពលំ បរិយេសត្តំ អនម្ពលំ លភិត្វា អម្ពលំ បរិយេ-
 សត្តំ ។ មជ្ជិំ លភិត្វា អមជ្ជិំ បរិយេសត្តំ អមជ្ជិំ
 លភិត្វា មជ្ជិំ បរិយេសត្តំ ។ វត្តតំ លភិត្វា អត្តតំ
 បរិយេសត្តំ អត្តតំ លភិត្វា វត្តតំ បរិយេសត្តំ ។
 កដ្ឋតំ លភិត្វា អកដ្ឋតំ បរិយេសត្តំ អកដ្ឋតំ លភិត្វា
 កដ្ឋតំ បរិយេសត្តំ ។ លោណីតំ លភិត្វា អលោណីតំ
 បរិយេសត្តំ អលោណីតំ លភិត្វា លោណីតំ បរិយេ-
 សត្តំ ។ ខាវតំ លភិត្វា អខាវតំ បរិយេសត្តំ អខាវតំ
 លភិត្វា ខាវតំ បរិយេសត្តំ ។ លម្ពលំ លភិត្វា
 កសាវំ បរិយេសត្តំ កសាវំ លភិត្វា លម្ពលំ បរិយេ-
 សត្តំ ។ សាទិំ លភិត្វា អសាទិំ បរិយេសត្តំ អសាទិំ
 លភិត្វា សាទិំ បរិយេសត្តំ ។ សីតំ លភិត្វា ឧល្លា
 បរិយេសត្តំ ឧល្លា លភិត្វា សីតំ បរិយេសត្តំ

បុរាណសម្ព័ន្ធនិទ្ទេស ទី ១០

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ជាអ្នកជាប់ក្នុងរស ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 នោះ ដើរស្វែងរករសដ៏ប្រសើរ ព្រោះចុងអណ្តាត ។ ពួកសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍នោះ បានរសជូរ ស្វែងរករសមិនជូរ បានរសមិនជូរ ស្វែងរក
 រសជូរ ។ បានរសផ្អែម ស្វែងរករសមិនផ្អែម បានរសមិនផ្អែម
 ស្វែងរករសផ្អែម ។ បានរសល្ងើង ស្វែងរករសមិនល្ងើង បានរសមិន
 ល្ងើង ស្វែងរករសល្ងើង ។ បានរសហឺរ ស្វែងរករសមិនហឺរ បាន
 រសមិនហឺរ ស្វែងរករសហឺរ ។ បានរសប្រៃ ស្វែងរករសមិនប្រៃ
 បានរសមិនប្រៃ ស្វែងរករសប្រៃ ។ បានរសខារ ស្វែងរករសមិន
 ខារ បានរសមិនខារ ស្វែងរករសខារ ។ បានរសជូរអែម ស្វែង
 រករសចត់ បានរសចត់ ស្វែងរករសជូរអែម ។ បានរសធ្លាញ់
 ស្វែងរករសមិនធ្លាញ់ បានរសមិនធ្លាញ់ ស្វែងរករសធ្លាញ់ ។
 បានរសត្រជាក់ ស្វែងរករសក្តៅ បានរសក្តៅ ស្វែងរករសត្រជាក់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេ យំ យំ លក្ខិត្វា តេន តេន ន សន្តស្សន្តិ អបរាបរំ
 បរិយេសន្តិ មនាបិកេសុ រសេសុ រត្តា តិទ្វា គង្គតា
 មុច្ឆតា អដ្ឋោបន្នា លត្តា លត្តិតា បលិត្តា ។ យស្ស^(១)
 រសតណ្ហា បហីនា សមុច្ឆន្នា វ្យាបសន្តា បដិប្បស្សន្នា អ-
 ភព្វប្បត្តិកា ញាណត្តិនា ទុដ្ឋា សោ បដិសង្ខា យោនិ-
 សោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន មនាយ ន មណ្ឌ-
 នាយ ន វិក្ខុសនាយ យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស វិតិយា
 យាបនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុក្កហាយ
 ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្គាមិ នវញ្ច វេទនំ ន
 ឧប្បទេស្សាមិ យាត្រា ច មេ កវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច
 ដាសុវិហារោ ចាតិ ។ យថា វណំ អាសីម្បេយ្យ យាវទេវ
 រោបនត្ថាយ យថា វា បន អត្ថំ អត្តញ្ញេយ្យ យាវទេវ
 ការស្ស និត្តរណត្ថាយ យថា វា បន បុត្តមិសអាហារំ
 អាហារេយ្យ យាវទេវ កត្តារស្ស និត្តរណត្ថាយ

១ ម. យស្សសា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍នោះ បានរសណា ។ មិនសន្តោសនឹងរសនោះ ។
 រមែងស្វែងរករសប្លែក ។ ជាអ្នកត្រេកអរ ញៀន ល្មោភ រឿបរឿង
 ជ្រុលជ្រប់ ជាប់ចិត្ត ចំពាក់ លង់នៅ ក្នុងរសទាំងឡាយ ដែលជាទី
 ពេញចិត្ត ។ តណ្ហាក្នុងរស ក៏ក្នុងណាបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យ
 ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ក៏ក្នុង
 នោះពិចារណាដោយឧបាយ រមែងបរិភោគអាហារដោយគិតថា អាត្មា
 អញបរិភោគ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បី
 ប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាង (បរិភោគ) ដើម្បីតាំងនៅនៃកាយនេះ
 ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់សេចក្តីលំបាក ដើម្បី
 អនុគ្រោះដល់ព្រាហ្មចារ្យ តែប៉ុណ្ណោះ អាត្មាអញកំបាត់បង់វេទនាចាស់
 (ឃ្លាន) ទាំងមិនឲ្យវេទនាថ្មី (ឆ្អែតហួស) កើតឡើង ការត្រាច់ទៅ
 (ដោយឥរិយាបថ) ផង ការមិនមានទោសផង ការនៅជាសុខសប្បាយ
 ផង នឹងមានដល់អាត្មាអញដោយឧបាយដូចនេះ ។ បុគ្គលលាបដំបៅ
 ដើម្បីប្រយោជន៍ឲ្យដុះ (សាច់) តែប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញ មួយ
 ទៀត បុគ្គលលាបភ្លៅរទេះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការផ្គុកភារៈ តែ
 ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញ មួយវិញទៀត បុគ្គលបរិភោគអាហារគឺសាច់
 កូន ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការធ្វើនូវកត្តានៃតែប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញ

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ឡោ

ឯវមេវ ភិក្ខុ បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហា-
 រេតិ នេវ ធនាយ ន មនាយ ន មណ្ឌនាយ ន
 វិក្ខុសនាយ យាវនេវ ឥមស្ស កាយស្ស វិតិយោ
 យាបនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុក្កហាយ
 ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្គមិ នវញ្ច វេទនំ ន
 ឧប្បទេស្សមិ យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច
 ដាសុវិហារោ ពាតិ រសតណ្ហំ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យ-
 ង្គិកោតិ អនភាវង្គមេតិ រសតណ្ហាយ អារតោ វិរតោ
 បដវិរតោ និក្ខុតោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមត្តោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ អវិរុទ្ធោ ច តណ្ហាយ
 រសេ ច នានុក្ខិជ្ឈតិ ។ តេនាហ ភកវា

លាភកម្មា ន សីត្វតិ អលាភេ ច ន កុប្បតិ

អវិរុទ្ធោ ច តណ្ហាយ រសេ ច នានុក្ខិជ្ឈតិ ។

(៧២) ឧបេក្ខកោ សនា សតោ ន លោកេ មញ្ញតី សម្ម

ន វិសេសំ ន និច្ចេយ្យ តស្ស នោ សង្កំ ឧស្សនា។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ បរិភោគអាហារដោយគិតថា អាត្មាអញ
 បរិភោគ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់
 មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាង (បរិភោគ) ដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បី
 ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់សេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះ
 ដល់ព្រហ្មចារ្យ តែប៉ុណ្ណោះ អាត្មាអញកំចាត់បង់វេទនាចាស់ ទាំង
 មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើតឡើង ការគ្រាប់ទៅ (ដោយឥរិយាបថ) ផង ការមិន
 មានទោសផង ការនៅជាសុខសប្បាយផង នឹងមានដល់អាត្មាអញដោយ
 ឧបាយដូចនេះ ភិក្ខុវេសន៍លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើតណ្ហាក្នុង
 រសមិនឲ្យកើតមាន ជាអ្នកចៀសវាង វៀរស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកតណ្ហា
 ក្នុងរស មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មិនអាក់អន់ព្រោះតណ្ហាផង មិនជាប់ព្រោះរសផង ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភផង មិនក្រោធព្រោះ
 មិនមានលាភផង មិនអាក់អន់ព្រោះតណ្ហាផង មិនជាប់
 ព្រោះរសផង ។

(៩២) បុគ្គលណាជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតីគ្រប់កាល មិន
 ប្រកាន់ថាស្មើ មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថាថោកទាប
 ក្នុងលោក ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៧៣) ឧបេក្ខតោកោ សទា សតោតិ ឧបេក្ខតោកោតិ

ធន្យុត្ត្រេក្ខាយ សមន្តាគតោ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា
 នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្ពនោ ឧបេក្ខតោ វិហរតិ
 សតោ សម្បជានោ ។ សោភេន សទ្ធិំ សុត្វា ។
 យានេន កន្ធ�ំ យាយិត្វា ។ ជីវ្ហយ រសំ សាយិត្វា ។
 កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ដុសិត្វា ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ
 នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្ពនោ ឧបេក្ខតោ វិហរតិ
 សតោ សម្បជានោ ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា មនាបំ
 នាភិក្ខុជ្ឈតិ នាភិហសតិ ន រាគំ ជនេតិ ។ តស្ស
 វិតោ វ កាយោ ហោតិ វិតំ ចិត្តំ អជ្ឈតិ សុសណ្ឌិតំ
 សុវិមុត្តំ ។ ចក្កុនា ខោ បនេវ រូបំ ទិស្វា អម-
 នាបំ ន មជ្ឈំ ហោតិ អប្បតិដ្ឋនចិត្តោ អទិនមនសោ
 អព្យាបន្នចេតសោ ។ តស្ស វិតោ វ កាយោ ហោតិ
 វិតំ ចិត្តំ អជ្ឈតិ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ សោភេន
 សទ្ធិំ សុត្វា ។ យានេន កន្ធ�ំ យាយិត្វា ។ ជីវ្ហយ
 រសំ សាយិត្វា ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ដុសិត្វា ។

ពុទ្ធសូតនិកាយ មហានិកាយ

[៩៣] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី
 គ្រប់កាល ត្រង់ពាក្យថា ព្រងើយកន្តើយ សេចក្តីថា បុគ្គលប្រកបដោយ
 ឆន្ទ៍បេក្ខា ឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ ជាអ្នកមិនមានចិត្តត្រេកអរ មិន
 មានចិត្តអាក់អន់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី ដឹងខ្លួន ។ ឮសំឡេង
 ដោយត្រចៀក ។ ផុតនិយាយច្រមុះ ។ លិទ្ធក្បក្បរសដោយអណ្តាត ។
 ប៉ះពាល់ផ្សែងដោយកាយ ។ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកមិន
 មានចិត្តត្រេកអរ មិនមានចិត្តអាក់អន់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មាន
 ស្មារតី ដឹងខ្លួន ។ ឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ មិនត្រូវការ មិន
 ត្រេកអរ ចំពោះការម្នាក់ជាទីពេញចិត្ត មិនញ៉ាំងរាគៈឲ្យកើតឡើង ។
 កាយរបស់បុគ្គលនោះ ក៏តាំងនៅខាងខ្លួន ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន
 បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ (ចាកអាសវៈ) ។ ឃើញ
 រូបដោយភ្នែក ជាអ្នកមិនស្អប់ចំពោះការម្នាក់មិនជាទីពេញចិត្ត មានចិត្ត
 មិនអាក់អន់ មានចិត្តមិនរួញរា មានចិត្តមិនគុក្ខន ។ កាយរបស់បុគ្គល
 នោះ ក៏តាំងនៅខាងខ្លួន ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅដោយល្អ
 រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ ផុតនិយាយច្រ-
 មុះ ។ លិទ្ធក្បក្បរស ដោយអណ្តាត ។ ពាល់ត្រូវផ្សែង ដោយកាយ ។

ទេសមោ បុរាណទេសក្កនិទ្ទេសោ

មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាបំ នាភិក្ខុជ្ឈតំ នាភិហាសតំ
 ន រាភំ ជនេតិ ។ តស្ស បីតោ វ កាយោ ហោតិ
 បីតំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ មនសា
 ខោ បនេវ ធម្មំ វិញ្ញាយ អមនាបំ ន មជ្ឈំ ហោតិ
 អប្បតិដ្ឋនចិត្តោ អនិទមនសោ អព្យាបន្នចេតសោ ។
 តស្ស បីតោ វ កាយោ ហោតិ បីតំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ
 សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា មនាចា-
 មនាបេសុ រូបេសុ តស្ស បីតោ វ កាយោ ហោតិ
 បីតំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ សោតេន
 សទ្ធិំ សុត្វា ។ យានេន គន្ធិំ យាយិត្វា ។ ជីវ្ហយ
 រសំ សាយិត្វា ។ កាយេន ដោជ្ជតំ ធុសិត្វា ។
 មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាចាមនាបេសុ ធម្មេសុ
 តស្ស បីតោ វ កាយោ ហោតិ បីតំ ចិត្តំ អជ្ឈតំ
 សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ ដោយចិត្តហើយ រមែងមិនត្រូវការ មិនត្រេកអរ
ចំពោះការម្ស្នាក់ ជាទីពេញចិត្ត មិនញ៉ាំងរកៈឲ្យកើតឡើង ។ កាយ
របស់បុគ្គលនោះ ក៏តាំងនៅខាងខ្លួន ចិត្តក៏បិតនៅ ខាងក្នុងសន្តាន
បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះ ដោយប្រពៃ ។ ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍
ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកមិនស្អប់ចំពោះការម្ស្នាក់មិនជាទីពេញចិត្ត មាន
ចិត្តមិនអាក់អន់ មានចិត្តមិនវេញរា មានចិត្តមិនគំគ្លន់ ។ កាយរបស់
បុគ្គលនោះ តាំងនៅខាងខ្លួន ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅ
ដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឃើញរូបដោយភ្នែក កាយ
របស់បុគ្គលនោះ តាំងនៅខាងខ្លួន ក្នុងរូបទាំងឡាយជាទីពេញចិត្ត ឬ
មិនជាទីពេញចិត្ត ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅដោយល្អ រួច
ស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ ធ្វើក្លិនដោយច្រមុះ ។
លឺទឹកក្បាលដោយអណ្តាត ។ ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ។ ដឹងច្បាស់
ធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត កាយរបស់បុគ្គលនោះ តាំងនៅខាងខ្លួនក្នុងធម៌ទាំង
ឡាយជាទីពេញចិត្ត ឬមិនជាទីពេញចិត្ត ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន
បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឃើញរូបដោយភ្នែក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

រជនីយេ ន រជ្ជតិ ទោសនីយេ ន ទុស្សតិ មោហា-
 នីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន កុប្បតិ កំលេស-
 នីយេ ន កំលំស្សតិ មទនីយេ ន មជ្ជតិ ។ សោតេន
 សន្និ សុត្វា ។ យានេន កន្ធិ យាយិត្វា ។ ជីវ្ហយ
 រសំ សាយិត្វា ។ កាយេន ដោជ្ជនំ ដុសិត្វា ។
 មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ រជនីយេ ន រជ្ជតិ ទោសនីយេ
 ន ទុស្សតិ មោហានីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន
 កុប្បតិ កំលេសនីយេ ន កំលំស្សតិ មទនីយេ ន
 មជ្ជតិ ។ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តោ សុតេ សុតមត្តោ មុតេ មុត-
 មត្តោ វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តោ ទិដ្ឋេ ន លំម្បតិ សុតេ ន
 លំម្បតិ មុតេ ន លំម្បតិ វិញ្ញាតេ ន លំម្បតិ ។ ទិដ្ឋេ
 អនូបយោ (១) អនិស្សិតោ អប្បជិតោ វិប្បមុតោ
 វិសញ្ញតោ វិមរិយាទិតតេន ចេតសា វិហារតិ ។ សុតេ
 មុតេ វិញ្ញាតេ អនូបយោ អនិស្សិតោ អប្បជិតោ វិប្ប-
 មុតោ វិសញ្ញតោ វិមរិយាទិតតេន ចេតសា វិហារតិ ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អនុបយោតិ ទិស្សតិ ។

ឧត្តមបិណ្ឌ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហើយ រមែងមិនត្រេកអរកងវត្ថុដែលគួរត្រេកអរ មិនខឹងកងវត្ថុដែល
 គួរខឹង មិនវង្វេងកងវត្ថុដែលគួរវង្វេង មិនកំរើកកងវត្ថុដែលគួរកំរើក
 មិនសៅហ្មងកងវត្ថុដែលគួរសៅហ្មង មិនស្រវឹងកងវត្ថុដែលគួរស្រវឹង ។
 ពួសំឡេងដោយត្រចៀក ។ ផុតដោយព្រមុះ ។ លិទ្ធកូក្សរសដោយ
 អណ្តាត ។ ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ។ ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយ
 ចិត្តហើយ រមែងមិនត្រេកអរកងវត្ថុដែលគួរត្រេកអរ មិនខឹងកងវត្ថុដែល
 គួរខឹង មិនវង្វេងកងវត្ថុដែលគួរវង្វេង មិនកំរើកកងវត្ថុដែលគួរកំរើក
 មិនសៅហ្មងកងវត្ថុដែលគួរសៅហ្មង មិនស្រវឹងកងវត្ថុដែលគួរស្រវឹង ។
 គ្រាន់តែឃើញរូបដែលឃើញ គ្រាន់តែឮសំឡេងដែលឮ គ្រាន់តែ
 ប៉ះពាល់ផស្សៈដែលប៉ះពាល់ គ្រាន់តែដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ ដែល
 ដឹងច្បាស់ រមែងមិនប្រឡាក់ចំពោះរូបដែលឃើញ មិនប្រឡាក់ចំពោះសំ-
 ឡេងដែលឮ មិនប្រឡាក់ចំពោះផស្សៈដែលប៉ះពាល់ មិនប្រឡាក់ចំពោះ
 ធម្មារម្មណ៍ដែលដឹង ។ មិនប្រាថ្នាចំពោះរូបដែលឃើញ មិនអាស្រ័យ
 មិនជាប់ចំពាក់ ជាអ្នករួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តី
 សល់រំល់ ។ មិនប្រាថ្នាចំពោះសំឡេងដែលឮ ចំពោះផស្សៈដែលប៉ះ
 ពាល់ ចំពោះធម្មារម្មណ៍ដែលដឹង មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ចំពាក់ ជា
 អ្នករួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រំល់ ។

ឧសមោ បុរាណវគ្គខ្មែរសោ

សិរីជ័តិ អរហតោ ចក្ខុ បស្សតិ អរហា ចក្ខុនា រូបំ
 ធន្តរាតោ អរហតោ នត្ថំ សុរិម្ពត្តចិត្តោ អរហា ។ សិរីជ័តិ
 អរហតោ សោតិ សុណាតិ អរហា សោតេន សង្ខំ ធន្តរា-
 តោ អរហតោ នត្ថំ សុរិម្ពត្តចិត្តោ អរហា ។ សិរីជ័តិ អរ-
 ហតោ យានំ យាយតិ អរហា យានេន កន្លំ ធន្តរាតោ
 អរហតោ នត្ថំ សុរិម្ពត្តចិត្តោ អរហា ។ សិរីជ័តិ អរហតោ
 ជីវ្ហំ សាយតិ អរហា ជីវ្ហយ រសំ ធន្តរាតោ អរហតោ
 នត្ថំ សុរិម្ពត្តចិត្តោ អរហា ។ សិរីជ័តិ អរហតោ
 កាយោ ធុស្សតិ អរហា កាយេន ដោជ្ឈតំ ធន្តរាតោ
 អរហតោ នត្ថំ សុរិម្ពត្តចិត្តោ អរហា ។ សិរីជ័តិ
 អរហតោ មនោ វិជានាតិ អរហា មនសា ធម្មំ ធន្ត-
 រាតោ អរហតោ នត្ថំ សុរិម្ពត្តចិត្តោ អរហា ។ ចក្ខុ
 រូចារាមំ រូបរតំ រូបសម្មទិកំ តំ អរហតោ ទន្ធី កុត្ត
 រក្ខតំ សិរីតំ តស្ស ច សិរិរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ភ្នែករបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះអរហន្តឃើញរូបដោយភ្នែក តែ
 ឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រ-
 ឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ត្រចៀករបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះ
 អរហន្តឮសំឡេងដោយត្រចៀក តែឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ
 (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ច្រមុះ
 របស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះអរហន្តធុំក្លិនដោយច្រមុះ តែឆន្ទ-
 រាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រឡះ
 ហើយដោយប្រពៃ ។ អណ្តាតរបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះ
 អរហន្តលឺឮភ្លេងសំឡេងដោយអណ្តាត តែឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ
 (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ។ កាយរបស់
 ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះអរហន្តពាល់ត្រូវដោយផ្លូវដោយកាយ តែ
 ឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួច
 ស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ចិត្តរបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះ
 អរហន្តដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត តែឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ
 (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រឡះហើយ ដោយប្រពៃ ។ ភ្នែក
 មានរូបជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរូប រីករាយព្រមក្នុងរូប តែ
 ភ្នែកនោះ ព្រះអរហន្ត បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួម
 ហើយ ទាំងព្រះអរហន្តនោះ សំដែងធម៌ដើម្បីការសង្រួមភ្នែកនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោតំ សទ្ទារាមំ ។ យានំ កុញ្ញារាមំ ។ ដំរី រសារាមា

រសរតា រសសម្មទិតា សា អរហតោ ទិញ្ញោ កុត្តោ រត្និតា

សំរិតា តស្ស ច សំរិកយ ធម្មំ នេសេតិ ។ កាយោ

ដោជ្ជញ្ញារាមោ ។ មនោ ធម្មារាមោ ធម្មរតោ ធម្ម-

សម្មទិតោ សោ អរហតោ ទិញ្ញោ កុត្តោ រត្និតោ

សំរិតោ តស្ស ច សំរិកយ ធម្មំ នេសេតិ ។

ទន្ធិ ធនយន្តិ សមិត្តំ ទន្ធិ រាជាកិរហិតំ

ទិញ្ញោ សេដ្ឋោ មនុស្សេសុ យោតិវក្យំ តិច្ឆិត្តិតិ។

វរមស្សតរា ទិញ្ញោ អាជានិយា វ សិន្ធុរា

កុញ្ញារា វ មហានាតា អត្តទិញ្ញោ តតោ វរំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ត្រចៀកមានសំឡេងជាទីត្រេកអរ ។ ច្រមុះមានក្លិនជាទីត្រេកអរ ។
 អណ្តាតមានរសជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរស រីករាយព្រមក្នុងរស
 តែអណ្តាតនោះ ព្រះអរហន្ត បានទូន្មាន គ្របគ្រង រក្សា សង្រួមហើយ
 ទាំងព្រះអរហន្តនោះសំដែងធម៌ ដើម្បីការសង្រួមអណ្តាតនោះ ។ កាយ
 មានផ្សព្វជាទីត្រេកអរ ។ ចិត្តមានធម្មារម្មណ៍ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរ
 ហើយក្នុងធម្មារម្មណ៍ រីករាយព្រមក្នុងធម្មារម្មណ៍ តែចិត្តនោះ ព្រះអរហន្ត
 បានទូន្មាន គ្របគ្រង រក្សា សង្រួមហើយ ទាំងព្រះអរហន្តនោះ សំដែង
 ធម៌ដើម្បីការសង្រួមចិត្តនោះ ។

ពួកជនរមែងនាំពាហនៈ (មានដំរីជាដើម) ដែលហាត់ហើយ
 ទៅកាន់ទីប្រជុំ ព្រះរាជារមែងឡើងគង់ពាហនៈ ដែលហាត់
 ហើយ បណ្តាមនុស្សទាំងឡាយ មនុស្សណាអត់ធន់នឹង
 ពាក្យពោលត្រឆោះ មនុស្សនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកហាត់
 ហើយ ជាបុគ្គលប្រសើរផុត ។ សេះអស្សត្រក្តី សេះ
 សិន្ធពត្តាជានិយមក្តី ដំរីដ៏ប្រសើរជាតុញ្ញជាតិក្តី ដែល
 គេបង្ហាត់ហើយ ឈ្មោះថា ជាសត្វដ៏ប្រសើរ តែបុគ្គល
 អ្នកមានខ្លួនទូន្មានហើយ ប្រសើរជាងសត្វទាំងនោះ ។

វសមោ បុរាណវស្សត្ថិន្ទរេសោ

ន ហំ ឯតេហំ យានេហំ កច្ឆេយ្យ អកតំ^(១) ទំសំ

យថាត្ថនា សុទន្តេន នន្តោ នន្តេន កច្ឆតិ

វិជាសុ ន វិកម្យន្តំ វិប្បមុត្តា បុនព្វា

នន្តក្ខមី អនុប្បត្តា តេ លោកេ វិជិតាវិនោ ។

យស្ស័ន្ទ្រិយានំ ការិតានំ

អជ្ឈតំ ច តហំផ្វា ច សព្វលោកេ

និព្វិជ្ឈិមំ បរញ្ច លោកំ

កាលំ កត្ថតិ ការិតោ សុទន្តេតិ

ឧបេក្ខកោ ។ សនាតិ^(២) សព្វនា សព្វកាលំ

និព្វកាលំ ធុវកាលំ ។ បេ ។ បច្ឆិមេ វយោខន្តេ ។

១ ឱ. អមតំ ។ ២ ឱ. ម. សទតិ សទា ។

បុរាណសម្ពត្តិស្រី ទី ១០

បុគ្គលមិនគប្បីទៅកាន់ទិស ដែលមិនធ្លាប់ទៅ គឺព្រះនិព្វាន

ដោយយានទាំងឡាយនោះបានទេ លុះតែបុគ្គល អ្នក

មានខ្លួនទូន្មាន ទើបទៅកាន់ទិស គឺព្រះនិព្វាន ដោយខ្លួន

ដែលទូន្មានហើយ ទូន្មានល្អហើយ ។

ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ រួចស្រឡះចាកកថាថ្មីដល់ហើយនូវទន្ត-

ភូមិ គឺអរហត្តផល រមែងមិនកំរើក ក្នុងតណ្ហានឹងទិដ្ឋផ្សេងៗ

ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ឈ្មោះថាជាអ្នកមានជ័យជំនះក្នុងលោក ។

ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ដែលព្រះវិណាស្រពណា ចំរើន

ហើយ ព្រះវិណាស្រពនោះ ឈ្មោះថាមានធម៌ចំរើន

ហើយ មានខ្លួនទូន្មានល្អហើយ ដឹងច្បាស់នូវការម្នាក់

ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ ក្នុងលោកទាំងពួងផង នូវ

លោកនេះផង នូវលោកខាងមុខផង រមែងរង់ចាំ នូវ

កាលភកិយា (តែប៉ុណ្ណោះ)

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ ។ ពាក្យថា

ក្នុងកាលទាំងពួង គឺ គ្រប់កាល អស់កាលទាំងពួង អស់កាល

ជានិច្ច អស់កាលដ៏ទៀងទាត់ ។ បេ ។ ក្នុងគំនរនៃបច្ច័យ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

សតោតិ បត្យហំ ការណេហំ សតោ កាយេ កាយា

នុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ វេទនាសុ ចិត្តោ

ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ

។ បេ ។ សេវាវុត្ថតិ សតោតិ ឧបេក្ខតោ សទា សតោ។

(៧២) ន លោកេ មញ្ញតិ សមន្តិ សនិសោហម-

ស្ម័តិ មាណំ ន ជនេតិ ជាតិយា វា តោត្ថន វា ។ បេ ។

អញ្ញតរញ្ញតវេន វា វុត្ថនាតិ ន លោកេ មញ្ញតិ សមំ ។

(៧៣) ន វិសេសី ន ជីវេយ្យតិ សេយ្យហមស្ម័-

តិ អតិមាណំ ន ជនេតិ ជាតិយា វា តោត្ថន វា ។ បេ ។

អញ្ញតរញ្ញតវេន វា វុត្ថនា ។ ហិណោហមស្ម័តិ មាណំ

ន ជនេតិ ជាតិយា វា តោត្ថន វា ។ បេ ។

អញ្ញតរញ្ញតវេន វា វុត្ថនាតិ ន វិសេសី ន ជីវេយ្យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ យ៉ាង គឺ បុគ្គលចំរើន
 កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតី ១ ក្នុង
 វេទនាទាំងឡាយ ១ ក្នុងចិត្ត ១ បុគ្គលចំរើនធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន
 ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតី ១ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកព្រងើយ
 កន្លើយ មានស្មារតី គ្រប់កាល ។

(៧៤) ពាក្យថា មិនប្រកាន់ថាស្មើ ក្នុងលោក គឺមិនញ៉ាំងមានៈ
 ឲ្យកើតឡើង ដោយសារជាតិក្តី ដោយសារគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយ
 សារវត្ថុណាមួយក្តីថា អាត្មាអញជាបុគ្គលស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មិនប្រកាន់ថាស្មើ ក្នុងលោក ។

(៧៥) ពាក្យថា មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថាថេកទាប
 អធិប្បាយថា បុគ្គលមិនញ៉ាំងអតិមានៈឲ្យកើតឡើង ដោយសារជាតិក្តី
 ដោយសារគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយសារវត្ថុណាមួយក្តីថា អាត្មាអញជា
 បុគ្គលប្រសើរ ។ មិនញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតឡើង ដោយសារជាតិក្តី ដោយសារ
 គោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយសារវត្ថុណាមួយក្តីថា អាត្មាអញថេកទាប ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថាថេកទាប ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរលោ

(៧៦) តស្ស លោ សន្តិ ឧស្សនាតិ តស្សនាតិ

អរហតោ ជីណាសវស្ស ។ ឧស្សនាតិ សត្តស្សនា

វកុស្សនោ នោសុស្សនោ មោហុស្សនោ មាណុស្សនោ

និដ្ឋស្សនោ កិលេសុស្សនោ កម្មស្សនោ ។ តស្សីមេ

ឧស្សនា នត្ថំ ន សន្តិ ន សិរីជ្ជន្តំ នុបលត្តន្តំ បហីនា

សមុច្ឆន្នា វ្យាបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អកត្វប្បត្តិកា

ញាណត្ថិតា ទឡាតិ តស្ស លោ សន្តិ ឧស្សនា ។

តេនាហ កកវ

ឧបេក្ខតោ សទាសតោ ន លោកេ មញ្ញាតិ សមំ

នវិសេសី ន ជីវេយ្យោ តស្ស លោ សន្តិ ឧស្សនាតិ។

(៧៧) យស្ស និស្សយតា នត្ថំ ញត្វា ធម្មំ អនិស្សតោ

កវាយ វិកវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ ។

បុរាណសម្ព័ន្ធនិទ្ទេស ទី ១០

(៩៦) អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា របស់បុគ្គលនោះ គឺរបស់ព្រះអរហន្តទីណា ស្រព ។ ពាក្យថាធម៌ជាគ្រឿងដុះដាល បានដល់ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាល ៧ គឺ ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលភិកតៈ ដុះដាលគឺទោសៈ ដុះដាលគឺ មោហៈ ដុះដាលគឺមានៈ ដុះដាលគឺទិដ្ឋិ ដុះដាលគឺកិលេស ដុះដាល គឺកម្ម ។ ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលទាំងនេះ របស់ព្រះអរហន្ត មិនមាន ឥតមាន លែងមាន លោកលែងបាន គឺ លោកលះបង់ ផ្តាច់ ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់ បុគ្គលនោះមិនមានទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី គ្រប់កាល រមែងមិនប្រកាន់ថាស្មើ មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថា ថោកទាប ក្នុងលោក ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់បុគ្គល នោះ មិនមានទេ ។

(៩៧) និស្ស័យនៃបុគ្គលណា មិនមាន មួយទៀត តណ្ហា ក្នុងកតិនីវិភក្ត នៃបុគ្គលណា មិនមាន បុគ្គលនោះ មិនអាស្រ័យ ព្រោះដឹងនូវធម៌ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៧៨) យស្ស និស្សយតា នត្ថិតិ យស្សាតិ អរហតោ
 ជំណាសវស្ស ។ និស្សយាតិ ទ្វេ និស្សយេ តណ្ហា-
 និស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហា-
 និស្សយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ តស្ស
 តណ្ហានិស្សយោ បហំនោ ទិដ្ឋិនិស្សយោ បដិនិស្សដ្ឋោ
 តណ្ហានិស្សយស្ស បហំនតា ទិដ្ឋិនិស្សយស្ស បដិនិ-
 ស្សដ្ឋតា និស្សយតា យស្ស នត្ថិ ន សំវិដ្ឋតិ នុបល-
 ព្ភតិ បហំនា សមុច្ឆិន្ទា វ្យាបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា
 អកត្វប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា ទឡាតិ យស្ស និស្ស-
 យតា នត្ថិ ។

(៧៩) ញត្វា ធម្មំ អនិស្សិតោតិ ញត្វាតិ ញត្វា
 ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា
 សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា
 តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា
 ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋិត្វា សមុទ-
 យធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តំ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា
 តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ អនិស្សិតោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៩៨) អធិប្បាយពាក្យថា និស្ស័យ នៃបុគ្គលណា មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តវិណាស្រព ។ ពាក្យ ថា និស្ស័យ បានដល់និស្ស័យ ២ យ៉ាង គឺ តណ្ហានិស្ស័យ ១ ទិដ្ឋ- និស្ស័យ ១ ។ បេ ។ នេះតណ្ហានិស្ស័យ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋនិស្ស័យ ។ តណ្ហានិស្ស័យ ព្រះអរហន្តនោះ លះបង់ហើយ ទិដ្ឋនិស្ស័យលោក រលាស់ចេញហើយ និស្ស័យនៃបុគ្គលណា មិនមាន ឥតមាន លោក មិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើ មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ព្រោះតណ្ហា- និស្ស័យលោកលះបង់ហើយ ព្រោះទិដ្ឋនិស្ស័យលោករលាស់ចេញហើយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា) និស្ស័យនៃបុគ្គលណា មិនមាន ។

(៩៩) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះមិនអាស្រ័យព្រោះដឹងនូវធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះដឹង គឺ ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឃើញច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ ថាធម៌ ទាំងឡាយទាំងពួងជាអនត្តា ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតិណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិ ទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលក់ជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ទ្វេសោ

ទ្វេ និស្សយា តណ្ហានិស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច
 ។ បេ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ ។ បេ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្ស-
 យោ ។ តណ្ហានិស្សយំ បហាយ ទិដ្ឋិនិស្សយំ បដិ-
 និស្សជ្ជិត្វា ចក្កំ អនិស្សិតោ សោតំ អនិស្សិតោ យានំ
 អនិស្សិតោ ជីវិតំ អនិស្សិតោ កាយំ អនិស្សិតោ មនំ
 អនិស្សិតោ រូបេ សន្តេ កន្លេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កណំ
 អាវាសំ ។ បេ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ អនិស្សិតោ
 អនល្លោ អនុបកតោ អនន្សោសិតោ អននិមុត្តោ
 និក្ខត្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិក-
 តេន ចេតសា វិហរតីតិ ញត្វា ធម្មំ អនិស្សិតោ ។

[១០០] ភវាយ វិភវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតីតិ
 តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សន្តតណ្ហា កន្លតណ្ហា រសតណ្ហា
 ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សតិ អរហតោ
 ទីណាសវស្ស ។ ភវាយាតិ កវទិដ្ឋយា ។ វិភវាយាតិ
 វិកវទិដ្ឋយា ។ ភវាយាតិ សស្សតទិដ្ឋយា ។ វិភវាយាតិ
 ឧច្ឆេទទិដ្ឋយា ។ ភវាយាតិ បុនប្បុនំ ភវាយ បុនប្បុនំ
 កតិយា បុនប្បុនំ ឧបបតិយា បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយា

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

បានដល់និស្ស័យ ២ យ៉ាងគឺ តណ្ហានិស្ស័យ ១ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ១ ។ បេ ។
 នេះ តណ្ហានិស្ស័យ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ។ ព្រះអរហន្តលះបង់នូវ
 តណ្ហានិស្ស័យ រលាស់ចេញនូវទិដ្ឋិនិស្ស័យ មិនអាស្រ័យចក្ខុ មិនអា-
 ស្រ័យសោតៈ មិនអាស្រ័យឃានៈ មិនអាស្រ័យជីវ្ហ មិនអាស្រ័យកាយ
 មិនអាស្រ័យចិត្ត មិនអាស្រ័យរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល
 ពួក អាវាស ។ បេ ។ មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ មិនកៀកកើយ មិនជ្រុល
 ជ្រប់ មិនចុះស៊ប់ គឺលោកយូតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាស
 ចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ក្នុងធម៌ដែលគប្បីឃើញ
 ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះមិន
 អាស្រ័យ ព្រោះដឹងនូវធម៌ ។

(១០០) ធម្មប្បាយពាក្យថា តណ្ហាក្នុងភពនឹងវិភពនៃបុគ្គលណាមិន
 មាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា គឺរូបតណ្ហា សឡតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា
 ផោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺ នៃព្រះ
 អរហន្តទីណាស្រព ។ ពាក្យថា ក្នុងភព គឺ ក្នុងកវ់ទិដ្ឋិ ។ ពាក្យ
 ថា វិភព គឺ ក្នុងវិភវ់ទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងភព គឺ ក្នុងសស្សតទិដ្ឋិ ។
 ពាក្យថា វិភព គឺ ក្នុងឧបេទទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងភព គឺ ក្នុងភព
 រឿយ ។ ក្នុងគតិរឿយ ។ ក្នុងការកើតឡើងរឿយ ។ ក្នុងបដិសន្ធិរឿយ ។

ពុទ្ធកុំបិលេ ឧទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បុណ្យំ អត្ថភាវកំនិព្វតិយា ។ តណ្ហា យស្ស នត្ថំ
ន សិវិជ្ជតំ ឧបលត្ថតំ បហំនា សមុច្ឆិន្ទា វ្យាសន្តា
បដិប្បស្សន្ទា អភព្វប្បតិកា ញាណត្ថនា ទុក្ខាតំ
កវាយ វិកវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតំ ។
តេនាហ កកវា

យស្ស និស្សយតា នត្ថំ ញាតា ធម្មំ អនិស្សតោ

កវាយ វិកវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតំ ។

(១០១) តំ ព្រមិ ឧបសន្តោតិ កាមេសុ អនបេក្ខំនំ

កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តំ អតាវ សោ វិសត្តិកំ ។

(១០២) តំ ព្រមិ ឧបសន្តោតីតំ សន្តោ ឧបសន្តោ

វ្យាសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្ទាតិ តំ ព្រមិ តំ កាមេមិ

តំ កណាមិ តំ ធម្មយាមិ តំ វេហាវមីតំ តំ ព្រមិ

ឧបសន្តោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

ក្នុងកិរិយាកើតជាអត្តភាពរឿយៗ ។ តណ្ហានៃបុគ្គលណា មិនមាន គត
 មាន លោកមិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់
 ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តណ្ហាក្នុងភពនឹងវិវត ៃនបុគ្គលណា មិនមាន ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

និស្ស័យនៃបុគ្គលណាមិនមាន មួយទៀត តណ្ហាក្នុងភព
 នឹងវិវត ៃនបុគ្គលណា មិនមាន បុគ្គលនោះ មិនអាស្រ័យ
 ព្រោះដឹងនូវធម៌ ។

(១០១) តថាគតពោល នូវបុគ្គលអ្នកមិនផាល័យ ក្នុងកាម
 ទាំងឡាយនោះ ថាជាអ្នកស្ងប់ គន្លះ (កំលេសជាគ្រឿង
 ចាក់ស្រេះ) នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ បុគ្គលនោះ បាន
 ឆ្លងហើយ នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ។

(១០២) ពាក្យថា តថាគតពោលនូវបុគ្គលនោះ ថាជាអ្នកស្ងប់
 គឺតថាគតពោលនូវបុគ្គលនោះ សំដែងនូវបុគ្គលនោះ និយាយនូវបុគ្គល
 នោះ បំភ្លឺនូវបុគ្គលនោះ បញ្ចេញនូវបុគ្គលនោះ ថាជាអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់
 អ្នកចូលទៅជិតស្ងប់ អ្នករលត់ទឹក អ្នកសះស្បើយទឹក ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលបុគ្គលនោះថា ជាអ្នកស្ងប់ ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរសោ

[១០៣] កាមេសុ អនបេត្តិន្ទ្រី កាមាតិ ឧទ្ទា-
 នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច
 ។ បេ ។ ឥមេ វច្ឆន្ទី វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វច្ឆន្ទី
 កិលេសកាមា ។ វត្ថុកាមេ បរិជាតិក្ខា កិលេស-
 កាមេ បហាយ បដហិត្វា វិលោទិត្វា ព្យង្គិករិត្វា
 អនការវង្គមិត្វា កាមេសុ អនបេត្តិ^(១) វត្ថុកាមា
 ចត្តកាមា វន្តកាមា មុត្តកាមា បហ័នកាមា
 បដិទ្ធិស្សដ្ឋកាមា^(២) វត្ថុរាគោ ចត្តរាគោ វន្តរាគោ
 មុត្តរាគោ បហ័នរាគោ បដិទ្ធិស្សដ្ឋរាគោ ទិច្ឆាតោ
 ទិព្វតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មក្ខតេន អត្តនា
 វិហរតីតិ កាមេសុ អនបេត្តិន្ទ្រី ។

[១០៤] គន្ធា តស្ស ន វិជ្ជន្តិកត្តាតិ ចត្តារោ គន្ធា
 អភិជ្ឈា កាយគន្ធា ព្យាបាទោ កាយគន្ធា សីលព្វត-
 បរាមាសោ កាយគន្ធា ឥទ្ធិសទ្ធាភិទិវេសោ កាយគ-
 ន្ធា ។ អត្តនោ ទិដ្ឋិយា រាគោ អភិជ្ឈា កាយគន្ធា ។ បរ-
 វាទេសុ អាឃាតោ អប្បច្ចយោ ព្យាបាទោ កាយគន្ធា ។

១ ម. អនបេត្តិគោ ។ ២ ម. ឯត្តន្តរោ កាមេសុតិ វិស្សតិ ។

បុរាណសម្ភាសន៍ទ្រង់ ទី ១០

[១០៣] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនអាស្រ័យក្នុងកាយទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមទុក្ខាន បានដល់កាម២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ព្រះអរហន្តកំណត់ដឹងវត្ថុកាម លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកិលេសកាម ជាអ្នកមិន អាស្រ័យក្នុងកាយទាំងឡាយ ជាអ្នកមានកាយទៅប្រាស មានកាមលះបង់ មានកាមខ្ចាត់ចេញ មានកាមរួចស្រឡះ មានកាមបោះបង់ មានកាម រលាស់ចេញ មានរាគៈទៅប្រាស មានរាគៈលះបង់ មានរាគៈខ្ចាត់ ចេញ មានរាគៈរួចស្រឡះ មានរាគៈបោះបង់ មានរាគៈរលាស់ចេញ ជាអ្នកមិនមានប្រាថ្នា ជាអ្នករលត់ទុក្ខ ជាអ្នកត្រជាក់ ទទួលសុខ មាន ចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអាស្រ័យក្នុងកាយ ទាំងឡាយ ។

[១០៤] អធិប្បាយពាក្យថា គន្លះនៃបុគ្គលនោះមិនមានទេ ត្រង់ ពាក្យថា គន្លះ បានដល់គន្លះ៤ យ៉ាង គឺ អភិជ្ឈកាយគន្លះ១ ព្យាបាទ- កាយគន្លះ១ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ១ ឥន្ទ្រិយភិក្ខុវេសកាយគន្លះ ១ ។ តម្រែកក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា អភិជ្ឈកាយគន្លះ ។ ការគំគ្លន់ ការអាក់អន់ ក្នុងវារៈរបស់បុគ្គលដទៃ ឈ្មោះថា ព្យាបាទកាយគន្លះ ។

ពុទ្ធក្នុងបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អត្ថនោ សីលំ វា វតី វា សីលព្វតំ វា បរាមសតិ
 សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្តោ ។ អត្ថនោ ទិដ្ឋិ
 វេទិ សន្នាគិនិវេសោ កាយកន្តោ ។ តស្សតិ អរហតោ
 ឡីណាសវស្ស ។ កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តិ កន្តា តស្ស
 នត្ថំ ន សន្តំ ន សិវិជ្ជន្តំ ន បលព្វន្តំ បហីនា សមុទ្ទិន្នា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អកព្វប្បត្តិកា ញាណត្តិនា
 ទិឡាតិ កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តិ ។

(១០៥) អតាវិ សោ វិសត្ថិតតំ វិសត្ថិកា វុច្ឆតិ
 តណ្ហា យោ វតោ សាវតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកោ
 អកុសលម្បលំ ។ វិសត្ថិកាតិ គេនត្ថេន វិសត្ថិកា ។
 វិសតាតិ វិសត្ថិកា ។ វិសាលាតិ វិសត្ថិកា ។ វិសដាតិ
 វិសត្ថិកា ។ វិសមាតិ វិសត្ថិកា ។ វិសក្កតិវិសត្ថិកា ។
 វិសិហវតិវិសត្ថិកា ។ វិសិវាទិកាតិ វិសត្ថិកា ។
 វិសម្បលាតិ វិសត្ថិកា ។ វិសដលាតិ វិសត្ថិកា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលស្លាបអង្កែលសីល ឬវ័ត ឬក៏សីលនឹងវ័តរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា
 សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ។ ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា ឥទ្ធិសច្ចា-
 ភិនិវេសកាយគន្លះ ។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលនោះ គឺនៃព្រះអរហន្តទីណា-
 ស្រេច ។ ពាក្យថា គន្លះនៃបុគ្គលនោះមិនមានទេ បានសេចក្តីថា គន្លះ
 នៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន លោកមិនបាន គឺលោក
 លះបង់ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គន្លះនៃ
 បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

(១០៥) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ បានឆ្លងហើយនូវវិសត្តិកាតណ្ហា
 អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានដល់តម្រេក តម្រេក
 ខ្លាំង ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សំនួរត្រង់ពាក្យ
 ថា វិសត្តិកា ចុះវិសត្តិកា ដោយអត្ថដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា
 ព្រោះជាធម្មជាតិផ្សាយទៅ កាន់អារម្មណ៍ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា
 ព្រោះជាធម្មជាតិដ៏ទូលាយ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្ម-
 ជាតិជ្រួតជ្រាប ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិមិនស្មើ ។ ឈ្មោះ
 ថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិអត់ធន់ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្ម-
 ជាតិនាំត្រឡប់ (ចាកអកុសលធម៌) ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិ
 ឲ្យពោលខុស ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិទានផ្លែជាតិស ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ឆ្នាំសោ

វិសេសវិភោតាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលា វា បន សា តណ្ហា
 រូបេ សន្តេ កន្លែ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលេ កណោ អាវសេ
 ។ បេ ។ ទីដ្ឋ សុត មុត វិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ វិសជា
 វិគ្គតាតិ វិសត្តិកា ។ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ សោ
 វិសេសវិភោតាតិ វិសត្តិកា ។ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ សោ
 វិសេសវិភោតាតិ វិសត្តិកា ។ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ សោ
 វិសេសវិភោតាតិ វិសត្តិកា ។ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ សោ

តិ ព្រម ឧបសន្តោតិ កាមេសុ អនបេត្តិ

កន្លា តស្ស ន វិជ្ជន្តិ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ។

(១០៦) ន តស្ស បុត្តា បសេ ខេត្ត វត្តញ វិជ្ជន្តិ

អត្ថ(១) វាបិ ជីវត្តិ វា ន តស្ស ឧបលត្តន្តិ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិមានគ្រឿងបរិភោគជាពិស ។ មួយ
 ទៀត តណ្ហានោះ ជាធម្មជាតិដ៏ទូលាយ ជ្រួតជ្រាប ផ្សាយទៅ ក្នុងរូប
 ក្នុងសំឡេង ក្នុងក្លិន ក្នុងរស ក្នុងផ្សព្វ ក្នុងត្រកូល ក្នុងពួក ក្នុងអា-
 វាស ។ បេ ។ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ពុំ ប៉ះពាល់ ឬគួរដឹង
 ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហា ទើបឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ ពាក្យថា បុគ្គលនោះ
 បានឆ្លងហើយនូវវិសត្តិកាតណ្ហា គឺបុគ្គលនោះ បានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់
 ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហា ដែលឈ្មោះថាវិសត្តិកានេះ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ បានឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ។ ហេតុ
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តថាគតពោលនូវបុគ្គលអ្នកមិនអាស័យ ក្នុងកាមទាំងឡាយ

នោះ ថាជាអ្នកស្ងប់ គន្លះនៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ

បុគ្គលនោះ បានឆ្លងហើយ នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ។

(១០៦) បុត្ត សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ នឹងទី របស់បុគ្គលនោះ មិនមាន

ទេ អត្ថទិដ្ឋិកី និរត្ថទិដ្ឋិកី គេរកមិនបានក្នុងបុគ្គលនោះឡើយ ។

ពុទ្ធសាសនា ឧបាសម្ព័ន្ធ មហានិកាយ

(១០៧) ន តស្ស បុត្តា បសវេ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជ-
 តតិ នាតិ បដិគ្គេហោ ។ តស្សតិ អរហនោ ជីណា-
 សវស្ស ។ បុត្តាតិ ចត្តារោ បុត្តា អត្តជោ បុត្តោ ខេត្តជោ
 បុត្តោ ទិន្នកោ បុត្តោ អន្តេវាសិកោ បុត្តោ ។ បសវេតិ
 អដេឡកា កុក្កុដស្វករា ហត្ថិកវាស្សន្យវា ។ ខេត្តន្តិ
 សាលក្ខេត្តំ វិហាក្ខេត្តំ មគ្គក្ខេត្តំ មាសក្ខេត្តំ យវក្ខេត្តំ
 កោដ្ឋមក្ខេត្តំ តិលក្ខេត្តំ ។ វត្តន្តិ យវត្ត កោដ្ឋកវត្ត
 បុរេវត្ត បច្ឆាវត្ត អារាមវត្ត វិហារវត្ត ។ ន តស្ស បុត្តា
 បសវេ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជតតិ តស្ស បុត្តបរិគ្គហោ
 វា បសុបរិគ្គហោ វា ខេត្តបរិគ្គហោ វា វត្តបរិគ្គហោ វា
 នត្ថិ ន សត្ថិ ន សិវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហំនា សមុច្ឆន្នា
 វុបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អកល្យតិកា ញាណត្ថិនា
 ទឡតិ ន តស្ស បុត្តា បសវេ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជតតិ(១) ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១០៧) អធិប្បាយពាក្យថា បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ នឹងទី របស់
បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យយាត់ ។ ពាក្យ
ថា របស់បុគ្គលនោះ គឺរបស់ព្រះអរហន្តខ្ជីណាស្រេច ។ ពាក្យថា បុត្រ
បានដល់បុត្រ ៤ ពួក គឺ បុត្រកើតអំពីខ្លួន ១ បុត្រកើតក្នុងខែត្រ ១
បុត្រដែលគេឲ្យ ១ បុត្រគឺសិស្ស ១ ។ ពាក្យថា សត្វចិញ្ចឹម គឺ ពពែ
ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោលនឹងសេះញី ។ ពាក្យ
ថា ស្រែ គឺ ស្រែស្រូវសាលី ស្រែស្រូវធម្មតា ស្រែសណ្តែកបាយ
ស្រែសណ្តែករាជមាស ស្រែស្រូវដំណើប ស្រែស្រូវស្រងើ ស្រែ
ល្ង ។ ពាក្យថា ទី គឺ ទីផ្ទះ ទីជម្រក ទីខាងមុខ ទីខាងក្រោយ
ទីសួនច្បារ ទីលំនៅ ។ ពាក្យថា បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ នឹងទី
របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ បានសេចក្តីថា ការហ្នឹងហែងបុត្តក្តី ការ
ហ្នឹងហែងសត្វចិញ្ចឹមក្តី ការហ្នឹងហែងស្រែក្តី ការហ្នឹងហែងទីក្តី របស់
បុគ្គលនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន បុគ្គលនោះមិនបាន
គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យ
កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ នឹងទី របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

សមា បុរាណសុត្តន្តបិដក

(១០៤) អត្ថំ វាបិ និរត្ថំ^(១) វា ន តស្មី ឧបលត្ត-

ត្ថិតិ អត្តាតិ សស្សតទិដ្ឋិ^(២) នត្ថិ^(៣) និរត្តាតិ ឧប្បន-

ទិដ្ឋិ នត្ថិ អត្តាតិ កហិតំ នត្ថិ និរត្តាតិ មុញ្ញតត្ថំ

នត្ថិ ។ យស្ស នត្ថិ កហិតំ តស្ស នត្ថិ មុញ្ញតត្ថំ យស្ស

នត្ថិ មុញ្ញតត្ថំ តស្ស នត្ថិ កហិតំ ។ កហ ណមុញ្ញំ

សមតិក្កាដោ អរហា វុឌ្ឍិបរិហារី វីតិវត្តោ ។ សោ

វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ឌាចរណោ ។ បេ ។ នត្ថិ តស្ស បុណ្ណោតិ

អត្ថំ វាបិ និរត្ថំ វា ន តស្មី ឧបលត្តតិ។ តេនាហ កកវា

ន តស្ស បុត្តា បសវោ ខេត្តំ វុត្តញ្ច វិដ្ឋតិ^(៤)

អត្ថំ វាបិ និរត្ថំ វា ន តស្មី ឧបលត្តតិ ។

(១០៥) យេន^(៥) វុដ្ឋិ បុប្ផដ្ឋនា អថោ សមណព្រាហ្មណា

តំ តស្ស អបុរេក្ខតំ តស្មា វាទេសុ នេជតិ ។

១ ម. អត្តា វាបិ និរត្តា ។ ២ ម. អត្តទិដ្ឋិ ។ ៣ ម. នត្ថិតិ ន ទិស្សតិ ។ ៤ ម. វិដ្ឋតិ ។
៥ ម. យេន នំ ។

បុរាណសុត្តន្តិយ ទី ១០

(១០៨) អធិប្បាយពាក្យថា អត្តទិដ្ឋិកំ និរត្តទិដ្ឋិកំ គេរកមិន
បានក្នុងបុគ្គលនោះឡើយ ត្រង់ពាក្យថា អត្តា គឺសស្សតទិដ្ឋិ មិនមាន
ពាក្យថា និរត្តា គឺទច្ចេទទិដ្ឋិ មិនមាន ការប្រកាន់ថាអត្តា មិនមាន
ការគប្បីដោះថា និរត្តា មិនមាន ។ ការប្រកាន់នៃបុគ្គលណា មិន
មាន ការគប្បីដោះនៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ការគប្បីដោះនៃបុគ្គល
ណា មិនមាន ការប្រកាន់នៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ។ ព្រះអរហន្ត
កន្លងផុតការប្រកាន់នឹងការដោះ ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវការចម្រើននឹងការ
សាបសូន្យ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការនៅ (ក្នុងអរិយវាសៈ)
នៅរួចហើយ មានការប្រព្រឹត្តសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភព្វថ្មីរបស់លោក
មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អត្តទិដ្ឋិកំ និរត្តទិដ្ឋិកំ គេរកមិន
បានក្នុងបុគ្គលនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ នឹងទីរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ
អត្តទិដ្ឋិកំ និរត្តទិដ្ឋិកំ គេរកមិនបានក្នុងបុគ្គលនោះឡើយ ។

(១០៩) មួយទៀត សមណៈព្រាហ្មទាំងឡាយ ជាបុប្ផជន
គប្បីពោលដោយកិលេសណា បុគ្គលនោះ មិនធ្វើកិលេស
នោះឡើយជាប្រធាន ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ មិន
ញាប់ញ័រ ក្នុងវាទៈទាំងឡាយ ។

លុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១១០) យេន(១) វដ្តំ បុថុជ្ជនា អដោ សមណ-

ព្រាហ្មណាភិ បុថុជ្ជនាភិ កេនត្ថេន បុថុជ្ជនា ។ បុថុ
 កិលេសេ ជនេន្តិតំ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ អវិហតសក្កាយ-
 ទិដ្ឋកាភិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ សត្តារាជំ មុខុល្លោកិ-
 កាភិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ សព្វគតីហំ អារុទិតាភិ(២)
 បុថុជ្ជនា ។ បុថុ នាណភិសម្មារេហំ អភិសម្ពុរោជិតំ
 បុថុជ្ជនា ។ បុថុ នាណឱយេហំ វុយ្យន្តិតំ បុថុជ្ជនា ។
 បុថុ នាណសត្តារេហំ សន្តប្បវ្កិតំ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ
 នាណបរិឡាហេហំ បរិទយ្យន្តិតំ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ បញ្ចសុ
 កាមគុណោសុ រត្តា ភិទ្ធា គជិតា មុច្ឆិតា អន្សោបន្នា
 លត្តា លត្តិតា បលិត្តាភិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ បញ្ចហំ
 ជីវេណេហំ អារុដា និវុដា ឱវុដា ចិហិតា បដិច្ចន្នា
 បដិក្កុដ្ឋិតាភិ បុថុជ្ជនា ។ សមណាភិ យេកេចិ
 តតោ តហិទ្ធា បរិញ្ញាជុបគតា បរិញ្ញាជសមាបន្នា ។

១ ម. យេន ៩ ។ ២ ម. អារុដិតាភិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១១០) អធិប្បាយពាក្យថា មួយទៀត សមណ ពាហ្មណ៍
 ទាំងឡាយ ជាបុគ្គជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា សំនួរត្រង់ពាក្យ
 ថា បុគ្គជន ចុះបុគ្គជន ដោយអត្ថដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះ
 ញ៉ាំងកិលេសក្រាស់ឲ្យកើត ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះមិនទាន់កំចាត់
 បង់សក្កាយទិដ្ឋដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះជាអ្នកយល់មុខ
 សាស្តាទាំងឡាយដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះជាអ្នកត្រូវគិតទាំង
 ពួងដ៏ច្រើនរូបវិត ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះភាគតែងដោយអភិសង្ខារ
 ផ្សេងៗដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះត្រូវជំនន់ផ្សេងៗ ដ៏ច្រើន
 បន្យាត់ទៅ ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះអន្ទះអវិជ្ជាដោយសេច-
 ក្តីអន្ទះអវិជ្ជាផ្សេងៗ ដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន ព្រោះត្រូវ
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយផ្សេងៗ ដ៏ច្រើនដុតហើយ ។ ឈ្មោះថា បុគ្គជន
 ព្រោះជាអ្នកត្រេកអរ ចង់បាន ធ្លាក់ចុះ ឆ្កលងប់ ជ្រុលជ្រប់ ជាប់
 នៅ ចំពាក់នៅ សាន់រំនំនៅ ក្នុងកាមគុណទាំង៥ដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះ
 ថា បុគ្គជន ព្រោះត្រូវនិរោធិៈ ទាំង៥ ដ៏ច្រើន ខ្ទប់ រំង ហ៊ុម
 បិទ បាំង គ្របហើយ ។ ពាក្យថា សមណៈ គឺ ពួកជនណាមួយ
 ចូលទៅរកបរិព្វាជក ជាខាងក្រៅសាសនានេះ ឬសជាបរិព្វាជក ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ទ្វេសោ

ព្រាហ្មណាតិ យេកេចិ ភោវនិកា ។ យេន វជ្ជំ
 បុត្តជ្ជនា អថា សមណាព្រាហ្មណាតិ បុត្តជ្ជនា យេន
 រកេន វទេយ្យំ យេន នោសេន វទេយ្យំ យេន មោ-
 ហេន វទេយ្យំ យេន មាណេន វទេយ្យំ យាយ ទិដ្ឋិយា
 វទេយ្យំ យេន ឧទ្ធច្ឆេន វទេយ្យំ យាយ វិចិត្តន្តាយ
 វទេយ្យំ យេហិ អនុសយេហិ វទេយ្យំ រត្តោតិ វ ទុដ្ឋោតិ
 វ មូឡោតិ វ វិនិពោតិ វ បរមដ្ឋោតិ វ វិក្ខេបក-
 តោតិ វ អនិដ្ឋង្គតោតិ វ ជាមកតោតិ វ ។ តេ អភិស-
 ដ្ឋាក បហីនា អភិសដ្ឋាកំ បហីនត្ថា កតិយោ យេន
 វទេយ្យំ នេយ្យិកោតិ វ តិរច្ឆានយោនិកោតិ វ បិត្តិវិ-
 សយិកោតិ វ មនុស្សោតិ វ ទេវេតិ វ រូបិតិ វ អរូ-
 បិតិ វ សញ្ញាតិ វ អសញ្ញាតិ វ នេវសញ្ញានសញ្ញាតិ វ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១១

ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺពួកជនណាមួយ ជាភារវាទិ ។ ពាក្យថា មួយទៀត
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា
បានសេចក្តីថា ពួកបុប្ផជនគប្បីពោលដោយរាគៈណា គប្បីពោលដោយ
ទោសៈណា គប្បីពោលដោយមាហៈណា គប្បីពោលដោយមានៈណា
គប្បីពោលដោយទិដ្ឋិណា គប្បីពោលដោយទទ្ធច្ចៈណា គប្បីពោលដោយ
វិចិត្តិច្ឆាណា គប្បីពោលដោយអនុស័យណា ថា (អ្នកនេះ) ជាអ្នកត្រេកអរ
ឬថាជាអ្នកប្រមូស្ត ថាជាអ្នកវង្វេង ឬថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់ ថាជាអ្នកស្លាប់
អង្គែល ឬថាជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីរាយមាយ ថាជាអ្នកមិនដាច់ស្រេច
ឬថាជាអ្នកដល់នូវកំឡាំង ។ អភិសង្ខារទាំងនោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ
ព្រោះលោកលះបង់ នូវអភិសង្ខារទាំងឡាយអស់ហើយ ពួកបុប្ផជន គប្បី
ពោលនូវគតិទាំងឡាយ ថា (អ្នកនេះ) ជាអ្នកកើតក្នុងនរក ឬថាជាអ្នកកើត
ក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ថាជាអ្នកកើតក្នុងបិស្សិស័យ ឬថាជាមនុស្ស ថាជា-
ទេវតា ឬថាជារូបព្រហ្ម ថាជាអរូបព្រហ្ម ឬថាជាសញ្ញាសត្វ ថា
ជាអសញ្ញាសត្វ ឬថាជានេវសញ្ញានាសញ្ញាសត្វ ដោយហេតុណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោ ហេតុ នត្ថំ បច្ចយោ នត្ថំ ការណំ នត្ថំ យេន
វេទយ្យំ កេវេយ្យំ កណោយ្យំ ទីបយេយ្យំ វេហវេយ្យំន្ត
យេន វជ្ជំ បុដ្ឋជ្ជនា អថោ សមណព្រាហ្មណា ។

(១១១) តំ តស្ស អបុរេក្ខតន្តំ តស្សតិ អរហតោ
ទីណាសវស្ស ។ បុរេក្ខារោតិ ទ្វេ បុរេក្ខារា តណ្ហា-
បុរេក្ខារោ ធិន្ទិបុរេក្ខារោ ធិ ។ បេ។ អយំ តណ្ហា-
បុរេក្ខារោ ។ បេ។ អយំ ធិន្ទិបុរេក្ខារោ ។ តស្ស តណ្ហា-
បុរេក្ខារោ បហំនោ ធិន្ទិបុរេក្ខារោ បដិទិស្សដ្ឋោ
តណ្ហាបុរេក្ខារស្ស បហំនត្ថា ធិន្ទិបុរេក្ខារស្ស បដិទិ-
ស្សដ្ឋតា ន តណ្ហំ វា ធិន្ទំ វា បុរតោ កត្វា ចរតិ ន
តណ្ហាជដោ ន តណ្ហាកេតុ ន តណ្ហាទីបតេយ្យា ន ទិ-
ដ្ឋិទ្ធដោ ន ទិដ្ឋិកេតុ ន ទិដ្ឋាទីបតេយ្យា ន តណ្ហាយ
វា ទិដ្ឋិយោ វា បរិវារិតោ ចរតីតិ តំ តស្ស អបុរេក្ខតំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយៈ បរាសិទ្ធកៈ

ពួកបុប្ផជន គប្បីពោល គប្បីសំដែង គប្បីពណ៌នា គប្បីបំភ្លឺ គប្បី
ថ្ងែង ដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យនោះមិនមាន
ការណ៍នោះមិនមាន ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត សម-
ណាព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា ។

(១១១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះមិនធ្វើកិលេសនោះឲ្យជា
ប្រធាន ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គឺព្រះអរហន្តវិណាស្រព ។ ពាក្យថា
ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន បានដល់ការធ្វើឲ្យជាប្រធានមាន២ គឺ ការធ្វើឲ្យជា
ប្រធានគឺតណ្ហា ១ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជា
ប្រធានគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឲ្យជា
ប្រធានគឺតណ្ហា បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ
បុគ្គលនោះរលាស់ចោលហើយ ព្រោះលោកលះបង់នូវការធ្វើឲ្យជាប្រធាន
គឺតណ្ហា ព្រោះលោករលាស់ចោលនូវការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ លោក
ទើបមិនប្រព្រឹត្តធ្វើតណ្ហាឬទិដ្ឋិឲ្យជាប្រធាន ជាអ្នកមិនមានទង់ជ័យគឺតណ្ហា
មិនមានទង់គឺតណ្ហា មិនមានតណ្ហាជាអធិបតី មិនមានទង់ជ័យគឺទិដ្ឋិ មិន
មានទង់គឺទិដ្ឋិ មិនមានទិដ្ឋិជាអធិបតី មិនត្រូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិប្រព្រឹត្តចោមរោម
ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះមិនធ្វើកិលេសនោះឲ្យជាប្រធាន ។

ទសមោ បុរាណទស្សត្តន្តិទ្កេសោ

(១១២) តស្មា វាទេសុ នេជតីតិ តស្មាតិ តស្មា

តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា វាទេសុ

ឧបវាទេសុ និដ្ឋាយ ករហាយ អតីតិយា អវណ្ណ-

ហារិកាយ នេជតិ ន ឯជតិ ន ចលតិ ន វេជតិ

នប្បវេជតិ ន សម្បវេជតីតិ តស្មា វាទេសុ នេជតិ ។

តេនាហ ភក្កវា

យេន វជ្ជំ បុត្តជ្ជនា អថោ សមណាប្រាម្មណា

តំ តស្ស អប្បវេត្តតិ តស្មា វាទេសុ នេជតីតិ ។

(១១៣) វីតតេនោអមច្ឆរី ន ឌីស្សេសុ^(១) វទេតេ មុនិ

ន សមេសុ ន ឌីមេសុ កប្បំ នេតិ អកប្បិយោ ។

១ ម. ឧស្សេសុ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

(១១២) ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបទថា ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះមិនញាប់ញ័រក្នុងវេទនាទាំងឡាយ គឺ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះ ការណ៍នោះ ព្រោះទំនងនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ បុគ្គលនោះ មិនញាប់ញ័រ ឥតញាប់ញ័រ មិនកម្រើក មិនរន្ធត់ មិន រំជួយ មិនប្រក្រតឡប់ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ គឺក្នុងបទវេទនា ក្នុងពាក្យ និន្ទា ក្នុងពាក្យតិរច្ឆេទ ក្នុងពាក្យបង្កាប់ ក្នុងពាក្យមិននាំមកនូវគុណ ហេតុ នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ មិនញាប់ញ័រក្នុង វេទនាទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មួយទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាបុប្ផជន គប្បី
ពោលដោយកិលេសណា បុគ្គលនោះ មិនធ្វើកិលេសនោះ
ឲ្យជាប្រធាន ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ មិនញាប់ញ័រ
ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ។

(១១៣) បុគ្គលជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមាន
សេចក្តីកំណាញ់ ជាមុន មិនពោលក្នុងហេតុ ដ៏ខ្ពស់ទេ
មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាប
ទេ ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់នូវកប្បៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១១៤] វីតគេតោ អមច្ឆរិតិ គេតោ វុច្ឆតិ តណ្ហា

យោ វតោ សាវតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុស-

លម្បលំ ។ យស្មេសោ គេតោ បហំតោ សមុច្ឆិន្ទោ

វុបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បត្តិកោ ញាណត្ថំតា

ទិដ្ឋោ សោ វុច្ឆតិ វីតគេតោ ។ សោ វុបេ អតិទ្វោ

។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញាតព្វេសុ ធម្មេសុ អតិទ្វោ

អគតតោ អមុច្ឆតោ អនន្សេបន្តោ វីតគេតោ ចត្តគេតោ

វុច្ឆគេតោ មុតគេតោ បដិទិស្សដ្ឋគេតោ ទិច្ឆាតោ

ទិព្វតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មក្ខតេន អត្តនា

វិហរតីតិ វីតគេតោ ។ អមច្ឆរិតិ មច្ឆរិយន្តិ បញ្ច

មច្ឆរិយានិ អារាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ

វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ វរុបំ មច្ឆរិយំ ។ បេ ។

តាហោ ឥទំ វុច្ឆតិ មច្ឆរិយំ ។ យស្មេតំ មច្ឆរិយំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១១៤) ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមាន
 សេចក្តីកំណាញ់ អធិប្បាយថា ឥណ្ឌា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា
 បានដល់ តម្រេក តម្រេកខ្វាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
 អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានេះ បុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុល
 ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺ
 ញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ។
 បុគ្គលនោះ មិនប្រាថ្នាក្នុងរូប ។ បេ ។ មិនប្រាថ្នា មិនចំពាក់ មិន
 រុលរុល មិនជ្រួលជ្រប់ ក្នុងពួកធម៌ដែលគប្បីឃើញ ឮ ប៉ះពាល់
 ឬដឹង គឺជាអ្នកប្រាសចាកការប្រាថ្នា លះបង់ការប្រាថ្នា ខ្ចាក់ចោលការ
 ប្រាថ្នា រួចចាកការប្រាថ្នា លាស់ចោលការប្រាថ្នា មិនមានសេចក្តី
 ស្រេកឃ្លាន មានទុក្ខលរត់ហើយ ជាអ្នកត្រជាក់ សោយសុខ
 នៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកប្រាស
 ចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងបទថា មិនមាន
 សេចក្តីកំណាញ់ បានដល់សេចក្តីកំណាញ់៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១
 កំណាញ់ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់វណ្ណៈ ១ កំណាញ់
 ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់ឯណា មានសភាវាយ៉ាងនេះ ។ បេ ។ សេចក្តី
 ប្រកាន់ នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ សេចក្តីកំណាញ់នេះ

វសមោ បុរាណវស្សត្ថនិទ្ទេសោ

បហំនំ សមុច្ឆន្នំ វេបសន្តំ បដិប្បស្សន្តិ អកត្វប្បត្តិកំ ញា.

ណត្ថំនា នឡិំ សោ វុច្ចតិ អមច្ឆរតិ វិតតេនោ អមច្ឆរី ។

(១១៥) ន ឱស្សេស្ស វនតេ មុនំ ន សមេសុ ន

ឱមេស្សតិ មុនំតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្ក-

ជាលមតិច្ច សោ មុនំ ។ មុនំ សេយ្យោហមស្ម័តិ វា

សនិសោហមស្ម័តិ វា ហំនេ ហមស្ម័តិ វា ន វនតិ ន

កថេតិ ន ភណតិ ន ទីបយតិ ន វេហរតីតិ ន

ឱស្សេស្ស វនតេ មុនំ ន សមេសុ ន ឱមេសុ ។

(១១៦) កប្បំ នេតិ អកប្បិយោតិ កប្បេតិ ទ្វេ

កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច ទិដ្ឋិកប្បោ ច ។ បេ ។

អយំ តណ្ហាកប្បោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិកប្បោ ។

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិន
គួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតរោលដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ
លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ។

(១១៥) ពាក្យថា ជាមុនិ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ខ្ពស់ទេ មិន
ពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ ត្រង់ពាក្យថា
មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ បាន
កន្លងនូវបណ្តាញជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ មុនិ មិនពោល មិនសំដែង
មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនថ្លែងថា អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រសើរ ឬថា
អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រហែលនឹងគេ ឬក៏ថាអាត្មាអញជាបុគ្គលថោកទាប
ជាងគេដូច្នេះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិមិនពោលក្នុងហេតុដ៏
ខ្ពស់ទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ ។

(១១៦) ពាក្យថា កប្បៈ ក្នុងបទថា ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់
នូវកប្បៈ បានដល់កប្បៈ ២ គឺ កប្បៈគឺតណ្ហា ១ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ១
។ បេ ។ នេះ កប្បៈគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិស្ស វិស្សាកក្កប្បោ បហំនោ ទិដ្ឋិកក្កប្បោ បដិទិស្សដ្ឋោ
 វិស្សាកក្កប្បស្ស បហំនត្ថា ទិដ្ឋិកក្កប្បស្ស បដិទិស្សដ្ឋត្ថា
 វិស្សាកក្កប្បំ វា ទិដ្ឋិកក្កប្បំ វា នេតិ ន ឧបេតិ ន ឧបកច្ចតិ
 ន វិស្សាតិ ន បរាមសតិ នាភិវិស្សតិ កក្កប្បំ នេតិ ។
 អកក្កប្បយោតិ កក្កប្បាតិ ទ្វេ កក្កប្បា វិស្សាកក្កប្បោ ច
 ទិដ្ឋិកក្កប្បោ ច ។ បេ ។ អយំ វិស្សាកក្កប្បោ ។ បេ ។
 អយំ ទិដ្ឋិកក្កប្បោ ។ វិស្ស វិស្សាកក្កប្បោ បហំនោ
 ទិដ្ឋិកក្កប្បោ បដិទិស្សដ្ឋោ វិស្ស វិស្សាកក្កប្បស្ស បហំ-
 នត្ថា ទិដ្ឋិកក្កប្បស្ស បដិទិស្សដ្ឋត្ថា វិស្សាកក្កប្បំ វា ទិដ្ឋិ-
 កក្កប្បំ វា ន កក្កប្បាតិ ន ជនេតិ ន សញ្ញានេតិ ន
 ទិព្វត្ថេតិ នាភិទិព្វត្ថេតិ កក្កប្បំ នេតិ អកក្កប្បយោ ។
 តេនាហា ភកា

វិគគោនោ អមច្ឆរី ន ឱស្សេស្ស វិនេតេ អុនិ
 ន សមេស្ស ន ឱមេស្ស កក្កប្បំ នេតិ អកក្កប្បយោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិនោះ លះបង់កប្បៈគឺតណ្ហា រលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិហើយ ព្រោះ
 លះបង់កប្បៈគឺតណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ទើបលោកមិនដល់
 មិនចូលទៅជិតដល់ មិនចូលទៅរក មិនប្រកាន់ មិនស្តាប់អង្គុយ មិន
 ប្រកាន់ស្មិត នូវកប្បៈគឺតណ្ហា ឬកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ ។ ពាក្យថា កប្បៈ ក្នុងបទថា ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ
 បានដល់ កប្បៈ ២ គឺ កប្បៈគឺតណ្ហា ១ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ
 កប្បៈគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ។ មុនិនោះ លះបង់កប្បៈគឺ
 តណ្ហា រលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិហើយ ព្រោះលោកលះបង់កប្បៈគឺតណ្ហា
 ព្រោះលោករលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ទើបលោកមិនឲ្យសម្រេច មិនឲ្យ
 កើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ នូវកប្បៈគឺតណ្ហា
 ឬកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់
 នូវកប្បៈ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តី
 កំណាញ់ ជាមុនិ មិនពោល ក្នុងហេតុដ៏ខ្ពស់ទេ មិន
 ពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ
 ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់នូវកប្បៈ ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ទ្វេសោ

(១០៦) យស្ស លោកេ សកំ នត្ថំ អសតា ច ន សោចតិ

ធម្មេសុ ច ន កច្ចតិ ស វេ សន្តោតិ វុច្ចតិ ។

(១០៧) យស្ស លោកេ សកំ នត្ថំ យស្សតិ

អរហតោ វិណាសវស្ស ។ សកំ នត្ថំ យស្ស មយ្ហំ

វា ឥទំ បរេសំ វា ឥទំ កក្កំ រូបកតំ វេទនាកតំ

សញ្ញាកតំ សង្ខារកតំ វិញ្ញាណកតំ កហំតំ បរាមជ្ជំ

អភិវិជ្ជំ អដ្ឋោសិតំ អធិមុតំ នត្ថំ ។ បេ ។ ញាណត្ថំនា

ទឡ្យន្តំ យស្ស លោកេ សកំ នត្ថំ ។

(១០៨) អសតា ច ន សោចតិវិបរិណាតិ វា វុត្ថំ ន

សោចតិ វិបរិណាតស្មី វា វុត្ថស្មី ន សោចតិ ចក្កំ មេ

វិបរិណាតន្តំ ន សោចតិ សោតំ មេ យានំ មេ ជីវ្ហំ

បុរាណសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១០

(១១៧) ការហ្លួងហ្លិនថាជាបស្ច័ន ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា
 មិនមាន បុគ្គលណា មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិន
 មានផង មិនលុះក្នុងធម៌ទាំងឡាយផង បុគ្គលនោះឯង
 លោកហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

(១១៨) ពាក្យថា ការហ្លួងហ្លិនថាជាបស្ច័នក្នុងលោក នៃបុគ្គល
 ណាមិនមាន ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តវិញ្ញាណស្រព ។
 ពាក្យថា ការហ្លួងហ្លិនថាជាបស្ច័នមិនមាន សេចក្តីថា វត្ថុណាមួយ
 គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលបុគ្គលក្នុងកាន់ ស្លាប់
 អង្គុល ប្រកាន់មាំ ចុះចិត្តស៊ប់ បង្ហាន់ទៅថា នេះរបស់អញ ឬនេះ
 របស់ពួកជនដទៃដូច្នេះ នៃបុគ្គលណា មិនមាន ។ បេ ។ ដុតដោយ
 ភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការហ្លួងហ្លិនថា
 ជាបស្ច័នក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិនមាន ។

(១១៩) អធិប្បាយពាក្យថា មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិនមានផង
 គឺមិនសោកនឹងវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ឬមិនសោកក្នុងវត្ថុដែលប្រែប្រួល
 ហើយ គឺមិនសោកថា ភ្នែករបស់អញប្រែប្រួលហើយ មិនសោកស្តាយ
 មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រង់កន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់ទូរសេចក្តី
 វង្វេងថា ត្រចៀករបស់អញ ច្រមុះរបស់អញ អណ្តាតរបស់អញ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

មេ កាយោ មេ មនោ មេ រូកា មេ សន្តា មេ កន្ធា
 មេ រសា មេ ដោដ្ឋញ្ចា មេ កុលំ មេ កណោ មេ
 អាវាសោ មេ លាភោ មេ យសោ មេ បសំសា មេ
 សុខំ មេ ជីវំ មេ ចិណ្ឌាទាតោ មេ សេនាសនំ មេ
 តិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារោ មេ មាតា មេ បិតា មេ
 ភាតា មេ ភតិជំ មេ បុត្រោ មេ ដីតា មេ មិត្តា មេ
 អមត្តា មេ ញាតកា មេ សាលាហិតា មេ វិបរិ-
 លាតាតិ ន សោចតិ ន តិលមតិ ន បរិទេវតិ ន
 ឧរត្តាឡី កន្ធតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ វិម្មំ អសតា
 ច ន សោចតិ ។ អថា អសាតាយ(១) ទុក្ខាយ
 វេទនាយ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមម្ពាគតោ ន
 សោចតិ ន តិលមតិ ន បរិទេវតិ ន ឧរត្តាឡី កន្ធតិ ន
 សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ។ ចក្កុរោគេន ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោ
 ហិតោ សមម្ពាគតោ ន សោចតិ ន តិលមតិ ន
 បរិទេវតិ ន ឧរត្តាឡី កន្ធតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ។
 សោតរោគេន យានរោគេន ជីវ្ហរោគេន កាយរោគេន
 សីសរោគេន កណ្ណរោគេន មុទរោគេន ទិន្ធរោគេន

១ ម. អសតាយ ។ ឧ. អសតាយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កាយ របស់អញ ចិត្ត របស់អញ រូប របស់អញ សំឡេង
 របស់អញ ក្លិនរបស់អញ រសរបស់អញ ផ្សារបស់អញ ត្រកូល
 របស់អញ ពួករបស់អញ អាវាសរបស់អញ លាភរបស់អញ យស
 របស់អញ សេចក្តីសរសើររបស់អញ សុខរបស់អញ ចីវររបស់អញ
 បិណ្ឌបាតរបស់អញ សេនាសនៈរបស់អញ គិលានប្បដូរកេសជ្ជបរិក្ខារ
 របស់អញ មាតារបស់អញ បិតារបស់អញ បងប្អូនប្រុសរបស់អញ
 បងប្អូនស្រីរបស់អញ កូនប្រុសរបស់អញ កូនស្រីរបស់អញ មិត្តរបស់
 អញ អាមាត្យរបស់អញ ញាតិរបស់អញ ពួកសាលាហិតរបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ ដូច្នេះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោក
 ស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលត្រូវទុក
 វេទនាមិនជាទីត្រេកអរ ប៉ះពាល់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ប្រជុំព្រម
 ហើយ ប្រកបព្រមហើយ ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនឡឹកឡូល
 មិនគក់ទ្រង់កន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់ នូវសេចក្តីវង្វេង ។ បុគ្គលត្រូវ
 រោគក្នុងភ្នែក ប៉ះពាល់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ប្រជុំព្រមហើយ
 ប្រកបព្រមហើយ ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនឡឹកឡូល មិន
 គក់ទ្រង់កន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់ នូវសេចក្តីវង្វេង ។ មុគ្គលត្រូវ
 រោគក្នុងត្រចៀក រោគក្នុងច្រមុះ រោគក្នុងអណ្តាត រោគក្នុងកាយ
 រោគក្នុងក្បាល រោគត្រង់ស្លឹកត្រចៀក រោគក្នុងមាត់ រោគក្នុងធ្មេញ

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ខ្មែរសោ

កាសេន សាសេន បិណសេន ឧបេន ជេន កុច្ឆិរេ.
 គេន មុច្ឆាយ បក្ខិកាយ សុលាយ វិស្វកាយ
 កុដ្ឋេន គណ្ណេន កិលាសេន សោសេន អបមារេន
 ទទ្ធយា កណ្ណាយ កុច្ឆយ រាសាយ វិត្តិកាយ
 លោហិតេន បិត្តេន មជ្ជមេហេន អំសាយ បិដ្ឋកាយ
 ភក្ខន្ធលាយ បិត្តសមុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ សេម្ហស.
 មុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ វត្តសមុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ
 សន្និទាតិកេហិ អាពាធមហិ ឧត្តបរិណាមដេហិ អាពា.
 ធមហិ វិសមបរិហារដេហិ អាពាធមហិ ឱបក្កមិកេហិ
 អាពាធមហិ កម្មវិទាកដេហិ អាពាធមហិ^(១) សីតេន
 ឧណ្ហេន ជិយច្ឆាយ បិទាសាយ ឧត្តារេន បស្សារេន
 ឧសមកសវតាតបសិរសបសម្មស្សេហិ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមណ្ឌតតោ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន
 បរិទេវតិ ន ឧរត្តាឡី កន្ទតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ
 ឯវម្ប អសតា ច ន សោចតិ ។ អថវា អសន្ត
 អសិរិដ្ឋមាទេ អនុបលត្តិយមាទេ អហោ វត មេ ទំ ទំ
 វត មេ នត្ថំ សិលា វត មេ ទំ ទំ វតាហំ ន លកាមីតិ

១ ម. បិក្ខសមុដ្ឋានេន អាពាធនេ ។ល។ កម្មវិហារេន អាពាធនេ ។

បុរាណេសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

រោគក្កក ហ៊ីត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្កាំងស្កម រោគក្នុងផ្ទៃ
 វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះវែង យូន ពក ប្រែង រឹងរៃ
 ឆ្អកជ្រក ដំណូចពិស រមាស់ កម រោគកើតក្នុងខ្នាចដោយក្រចក
 យូនដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះផ្អែម ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូង
 បាត អាពាធតាំងឡើងអំពីប្រមាត់ អាពាធតាំងឡើងអំពីស្មៅស្ម អា-
 ពាធតាំងឡើងអំពីខ្យល់ អាពាធតាំងឡើងអំពីធាតុប្រជុំគ្នា អាពាធកើត
 អំពីរដូវប្រែប្រួល អាពាធកើតអំពីការរក្សាវិយាបធម៌និស្សី អាពាធកើត
 អំពីសេចក្តីព្យាយាមរបស់គេ មានវាយចងជាដើម អាពាធកើតអំពីផល
 កម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ទុក្ខារៈ បស្សៈ សម្មស្សនៃរោម
 មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់តូច នឹងពស់ធំ ពាល់ត្រូវហើយ គ្របសង្កត់
 ហើយ ប្រជុំព្រមហើយ ប្រកបព្រមហើយ ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិន
 ខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោកស្តាយព្រោះវត្ថុដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត បុគ្គលកាលបើវត្ថុមិនមាន មិនមានព្រម ដែលលោកមិនបាន
 ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់
 នូវសេចក្តីវង្វេងថា អើហ្ន៎⁺ វត្ថុនោះ របស់អញ អើហ្ន៎⁺ វត្ថុនោះអញ មិន
 មាន ធ្វើម្តេចហ្ន៎⁺ វត្ថុនោះអញគប្បីមាន អើហ្ន៎⁺ អញមិនបានវត្ថុនោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ ន ឧវត្តាធឿ
កង្កតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតីតិ ឯវម្បំ អសតា ច ន
សោចតិ ។

[១២០] ធម្មេសុ ច ន កង្កតីតិ ន ធម្មាកតី កង្កតិ
ន ទោសាកតី កង្កតិ ន មោហាកតី កង្កតិ ន ភយាកតី
កង្កតិ ន ភកវសេន កង្កតិ ន ទោសវសេន កង្កតិ ន
មោហវសេន កង្កតិ ន មាណវសេន កង្កតិ ន ទិដ្ឋវសេន
កង្កតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន កង្កតិ ន វិចីក្កាវសេន កង្កតិ
ន អនុសយវសេន កង្កតិ ន វត្តហំ ធម្មេហំ យាយតិ
និយ្យតិ វ្យ្យតិ សំហរិយតីតិ ធម្មេសុ ច ន កង្កតិ ។

[១២១] ស វេ សន្តោតិ វុច្ចតីតិ សោ សន្តោ
ឧបសន្តោ វុបសន្តោ និព្វតោ បដិច្ចស្សន្តោតិ វុច្ចតិ
កថិយតិ កណិយតិ ទីបិយតិ វេហរិយតីតិ ស វេ
សន្តោតិ វុច្ចតិ ។ តេជារា ភកវា

បុរាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១០

ដូច្នេះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុ
ដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(១៤០) ពាក្យថា មិនលុះក្នុងធម៌ទាំងឡាយផង គឺមិនលុះ
ឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះកាយាគតិ
មិនលុះដោយអំណាចពត៌ៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយ
អំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ
មិនលុះដោយអំណាចទុច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិត្តិច្ចា មិនលុះ
ដោយអំណាចអនុស័យ មិនត្រូវធម៌ជាពួកដឹកនាំទៅ មិននាំចេញ
មិនបន្ស្រាត់ មិនប្រមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនលុះក្នុងធម៌
ទាំងឡាយ ។

(១៤១) ពាក្យថា បុគ្គលនោះឯង លោកហៅថា អ្នកស្ងប់ គឺ
បុគ្គលនោះ លោកហៅ លោកសំដែង លោកពាណិនា លោកបំភ្លឺ លោក
ថ្លែងថា ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ អ្នកស្ងប់ស្ងាត់ អ្នកមានទុក្ខរលត់ អ្នក
ស្ងួតស្ងប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះឯង លោកហៅថា
អ្នកស្ងប់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ឡេសា

យស្ស លោកេ សកំ នត្ថំ អសតា ច ន សោចតិ

ធម្មេសុ ច ន កច្ចតិ សវេ សន្តាតិ វុច្ចតីតិ ។

ទសមោ បុរាណទស្សន៍ឡេសា និដ្ឋិតោ ។

បុរាណទស្សន៍ទូល ទី ១០

ការហ្នឹងហ្នឹងជាបស្ច័ន ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិន
 មាន បុគ្គលណា មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិនមាន
 ផង មិនលុះក្នុងធម៌ទាំងឡាយផង បុគ្គលនោះឯង លោក
 ហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

ចប់ បុរាណទស្សន៍ទូល ទី ១០ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តន្តិទេសោ

(១២២) កុតោ បហូតា កលហា វិវាទា

បរិទេវសោកា សហមជ្ជកា ច

មាធាតិមាធា សហមេសុណា ច

កុតោ បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មា ។

(១២៣) កុតោ បហូតា កលហា វិវាទាតិ កល-
ហោតិ ឯកេន អាការេន កលហោមិ វិវាទោមិ
តញ្ញោ យោ កលហោ សោ វិវាទោ យោ វិវាទោ
សោ កលហោ ។ អថា អថេន អាការេន វិវាទោ
វុច្ចតិ កលហស្សំ បុព្វភាតោ វិវាទោ ។ រាជានោមិ
រាជ្យមិ វិទន្តិ ខត្តិយាមិ ខត្តិយេមិ វិទន្តិ ព្រាហ្មណាមិ
ព្រាហ្មណមិ វិទន្តិ គហបតីមិ គហបតីមិ វិទន្តិ
មាតាមិ បុត្រេន វិទន្តិ បុត្រាមិ មាតរា វិទន្តិ មិតាមិ
បុត្រេន វិទន្តិ បុត្រាមិ មិតរា វិទន្តិ ភាតាមិ ភាតរា
វិទន្តិ ភគិនិមិ ភគិនិយា វិទន្តិ ភាតាមិ ភគិនិយា
វិទន្តិ ភគិនិមិ ភាតរា វិទន្តិ សហាយេមិ សហា-
យេន វិទន្តិ អយំ វិវាទោ ។ កតមោ កលហោ ។

កលហវិវិទស្ថត្ថនិទ្ទេស ទី ១១

(១២២) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតត្រាស់សួរថា) ដំលោះ វិវាទ សេចក្តី
ឡើងខ្យល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈ
នឹងអតិមានៈ ព្រម ទាំងការញុះញង់ កើតអំពើណា កិលេស
ទាំងនោះ កើតអំពើណា សូមព្រះអង្គសំដែងសេចក្តី ដែល
ខ្ញុំសួរនោះ ។

(១២៣) អធិប្បាយពាក្យថា ដំលោះ វិវាទ កើតអំពើណា ត្រង់
ពាក្យថា ដំលោះ សេចក្តីថា ដំលោះក្តី វិវាទក្តី ដូចគ្នាដោយអាការវត្ថុ
មួយ ដំលោះណា ដំលោះនោះ ឈ្មោះថាវិវាទ វិវាទណា វិវាទនោះ
ឈ្មោះថាដំលោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយអាការផ្សេងគ្នា វិវាទជាបុព្វភាគ
នៃដំលោះ លោកហៅថា វិវាទ ។ ពួកព្រះរាជាជ័យដែកនឹងពួកព្រះរាជា
ពួកខត្តិយៈជ័យដែកនឹងពួកខត្តិយៈ ពួកព្រាហ្មណ៍ជ័យដែកនឹងពួកព្រាហ្មណ៍
ពួកគហបតីជ័យដែកនឹងពួកគហបតី មាតាជ័យដែកនឹងបុត្រ បុត្រជ័យដែកនឹង
មាតា បិតាជ័យដែកនឹងបុត្រ បុត្រជ័យដែកនឹងបិតា បងប្អូនប្រុសជ័យដែក
នឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រីជ័យដែកនឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនប្រុសជ័យដែក
នឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រីជ័យដែកនឹងបងប្អូនប្រុស សំឡាញ់ជ័យដែក
នឹងសំឡាញ់ នេះ ហៅថា វិវាទ ។ ដំលោះ តើដូចម្តេច ។

ឯកាសមោ កលហវិវាសុត្តន្តសោ

អាតារិកា រន្ធបសុតា កាយេន វាចាយ កលហំ ករោន្តិ
 បព្វជិតា អាបត្តិ អាបជ្ជត្តា កាយេន វាចាយ កលហំ
 ករោន្តិ អយំ កលហោ ។ កុតោ បហូតា កលហា វិវា-
 នាតិ កលហា ច វិវាទា ច កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា
 កុតោ សញ្ញាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ
 បាតុក្កតា កីនិទានា កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវាតិ
 កលហស្ស ច មូលំ វិវាទស្ស ច មូលំ បុច្ឆតិ ហេតុ
 បុច្ឆតិ និទានំ បុច្ឆតិ សម្មវំ បុច្ឆតិ បកវំ បុច្ឆតិ ស-
 មុដ្ឋានំ បុច្ឆតិ អាហារំ បុច្ឆតិ អាម្ពណំ បុច្ឆតិ បក្ខ-
 យំ បុច្ឆតិ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ អជ្ឈេ-
 សតិ បសាទេតីតិ កុតោ បហូតា កលហា វិវាទា ។

(១២៤) បរិទេវសោកា សហមច្ចរា ចាតិ បរិទេ-
 រោតិ ញាតិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាសនេន
 វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលព្យា-
 សនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស

កលហរិវង្សសូត្រទេស ទី ១០

ពួកគ្រហស្ថ ជាអ្នកខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងការស្វែងរកទោស តែងធ្វើដំលោះ
 ដោយកាយវាចា ពួកបព្វជិតកាលត្រូវអាបត្តិ ក៏ធ្វើដំលោះ ដោយកាយវាចា
 នេះ ហៅថា ដំលោះ ។ ពាក្យថា ដំលោះ វិវាទ កើតអំពីណា គឺពុទ្ធនិមិត្ត
 សួរមូល សួរហេតុ សួរនិទាន សួរការកើតព្រម សួរការផ្ដើមកើត សួរ
 សមុជ្ជាន សួរអាហារ សួរការម្ស៊ី សួរបច្ច័យ សួរសមុទ័យ សួរឈ្មោះ
 ឈ្មួញ អន្ធរ អាភវនា ចោទ នូវសមុទ័យ នៃដំលោះនឹងវិវាទថា ដំលោះ
 វិវាទ កើតអំពីណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាល
 អំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ
 មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដៃនកើតមុន ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា)
 ដំលោះ វិវាទ កើតអំពីណា ។

(១២២) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្ដីខ្សឹកខ្សួល សេចក្ដីសាក
 ព្រមទាំងសេចក្ដីកំណាញ់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្ដីខ្សឹកខ្សួល គឺការយំ
 ការខ្សឹកខ្សួល អាការយំ អាការខ្សឹកខ្សួល ភាពនៃការយំ ភាពនៃការ
 ខ្សឹកខ្សួល សំដី ការពោល ការពោលផ្សេងៗ ការពោលរវើរវាយ អា-
 ការពោលរវើរវាយ ភាពនៃការពោលរវើរវាយ នៃបុគ្គល ដែលត្រូវសេចក្ដី
 វិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសគោតៈប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសគឺ
 រោគប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្ដី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អញ្ញតរញ្ញតវេន វា ព្យាសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញត-
 រញ្ញតវេន វា ទុក្ខធម្មេន ដុដ្ឋស្ស អាទេវេ បរិទេវេ
 អាទេវនា បរិទេវនា អាទេវិតត្ថំ បរិទេវិតត្ថំ វាចា បលាថោ
 វិច្ឆយាថោ លាលម្បោ លាលម្បាយនា លាលម្បាយិ-
 តត្ថំ ។ សោកោតិ ញាតិព្យាសនេន វា ដុដ្ឋស្ស ភោគ-
 ព្យាសនេន វា ដុដ្ឋស្ស រោគព្យាសនេន វា ដុដ្ឋស្ស សីល-
 ព្យាសនេន វា ដុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យាសនេន វា ដុដ្ឋស្ស
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា ព្យាសនេន សមន្នាគតស្ស
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា ទុក្ខធម្មេន ដុដ្ឋស្ស សោកោ
 សោចនា សោចិតត្ថំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោ
 អន្តោធាហោ អន្តោបរិធាហោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា
 ទោមនសស្សំ សោកសល្លំ ។ មច្ឆរិយន្តិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ
 អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ វណ្ណមច្ឆរិយំ
 ធម្មមច្ឆរិយំ យំ វិវាទំ មច្ឆរិយំ មច្ឆរាយនា មច្ឆរាយិតត្ថំ
 វេរិច្ឆំ កុទរិយំ កុដុកកញ្ចកតា អក្កហិតត្ថំ ចិត្តស្ស ឥទិ
 វុត្ថតិ មច្ឆរិយំ ។ អបិច ខន្ធមច្ឆរិយម្យំ មច្ឆរិយំ ជានុមច្ឆរិ-
 យម្យំ មច្ឆរិយំ អាយតនមច្ឆរិយម្យំ មច្ឆរិយំ តាហោ
 ឥទិ វុត្ថតិ មច្ឆរិយន្តិ បរិទេវសោកោ សហមច្ឆរា ច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយក្តី ទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។

ពាក្យថា សោក គឺសោក អាការសោក ភាពនៃសោក ការស្ថិតខាងក្នុង

ការក្រៀមក្រំខាងក្នុង ការក្តៅខាងក្នុង ការក្អួលក្តៅខាងក្នុង អាការដុត

ពេលចិត្ត ទោមនស្ស សរគឺសោក នៃបុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីវិនាស

ញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសនីរោគប៉ះពាល់ក្តី

ត្រូវវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី ដែលប្រកបដោយ

សេចក្តីវិនាសណាមួយក្តី ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។ ពាក្យថា

សេចក្តីកំណាញ់ បានដល់សេចក្តីកំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១

កំណាញ់ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់វណ្ណៈ ១ កំណាញ់ធម៌ ១

សេចក្តីកំណាញ់ អាការនៃសេចក្តីកំណាញ់ ភាពនៃសេចក្តីកំណាញ់

ការប្រាថ្នាខុស ភាពនៃចិត្តស្ងួតស្ងាញ់ ភាពនៃចិត្តរញ្ជ ភាពមិនយកចិត្ត

នៃបុគ្គលដទៃ ឯណាមានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា ការកំណាញ់ ។

មួយទៀត ការកំណាញ់ខន្ធ ក៏ហៅថា កំណាញ់ ការកំណាញ់ធាតុ

ក៏ហៅថាកំណាញ់ ការកំណាញ់អាយតនៈ ក៏ហៅថាកំណាញ់ សេចក្តី

ប្រកាន់ នេះហៅថា ការកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)

សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ទាំងឡាយ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តុត្ថិទ្ទេសោ

(១២៥) មាណាតិមាណា សហបេសុណា ចាតិ មាណាតិ

ឥនេកក្ខេត្តោ មាណំ ជនេតិ ជាតិយា វា គោត្តន វា
 កោលបុត្តិកេន វា វណ្ណោត្តរតាយ វា ជនេន វា
 អជ្ឈេនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា
 វិជ្ជជ្ជានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញាតញ្ញាតវេន
 វា វត្ថុនា ។ អតិមាណាតិ ឥនេកក្ខេត្តោ អញ្ញំ^(១) អតិមញ្ញាតិ
 ជាតិយា វា គោត្តន វា ។ បេ ។ អញ្ញាតញ្ញាតវេន វា
 វត្ថុនា ។ បេសុញ្ញាតិ ឥនេកក្ខេត្តោ បិសុណាវាចោ ហោតិ
 ឥតោ សុត្វា អមុត្រ អក្ខតា ឥមេសំ ភេនាយ អមុត្រ
 វា សុត្វា ឥមេសំ អក្ខតា អមុសំ ភេនាយ ឥតិ
 សមត្ថានំ វា កេត្តា^(២) ភិដ្ឋានំ វា អនុប្បនាតា វត្តារហោ
 វត្តរតោ វត្តនដ្ឋំ វត្តករណំ វាចំ កាសិតា ហោតិ ឥទ្ធិ
 វត្ថុតិ បេសុញ្ញំ ។ អបិច ទ្ធិហិ កាវណេហិ បេសុញ្ញំ
 ឧបសំហរតិ បិយកម្យតាយ វា ភេនាជិប្បាយោ វា ។

១ ប. បរិ ។ ២ ប. កេតោ ។

កលហរិវរស្តក្ខន្ធស្នេហ ទី ១១

(១៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា មានន័យអតិមានៈ ព្រមទាំងការ
 ញ្ជូនញ្ជាត់ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា មានៈ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្វះក្នុងលោក
 នេះ ញ៉ាំងមានឲ្យកើត ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាព
 នៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ដោយភាពជាអ្នកមានពណ៌សម្បុរល្អក្តី
 ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការឆ្លាតក្តី ដោយសិប្បៈក្តី
 ដោយថ្នាក់នៃវង្សក្តី ដោយសុតៈក្តី ដោយបដិសាណក្តី ដោយវត្ថុណា
 មួយក្តី ។ ពាក្យថា អតិមានៈ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ មើល
 ដោយបុគ្គលដទៃ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណា
 មួយក្តី ។ ពាក្យថា ការញ្ជូនញ្ជាត់ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ
 ជាអ្នកមានសំដីញ្ជូនញ្ជាត់ គឺឮអំពីពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជន
 ឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯនេះ ឬឮអំពីពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់
 ពួកជនឯនេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកបំបែកពួកជនដែលព្រម
 ព្រៀងគ្នាហើយផង ជាអ្នកបន្ថែមកំឡាំងដល់ពួកជនបែកបាក់គ្នាហើយ
 ផង ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក
 ពោលវាចាដែលធ្វើឲ្យជាពួក នេះលោកហៅថា ការញ្ជូនញ្ជាត់ ។
 មួយទៀត ជនបង្កការញ្ជូនញ្ជាត់ដោយហេតុ ២ គឺ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យ
 តាប ឬ មានសេចក្តីប្រាថ្នានឹងបំបែក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

ឥមស្ស បិយោ ភវិស្សមិ មនាថោ ភវិស្សមិ វិស្សា-

សិកោ ភវិស្សមិ អត្តន្តរិកោ ភវិស្សមិ សុហនយោ

ភវិស្សមីតិ វេ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

កតំ កេនាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

កតំ ឥមេ នាថា អស្ស វិទា អស្ស វត្តា អស្ស

ទ្វេនា អស្ស ទ្វេជ្ឈា អស្ស ទ្វេបក្ខា អស្ស កិដ្ឋេយ្យំ

ន សមាគន្ធយ្យំ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហរេយ្យន្តំ វេ

កេនាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតីតិ មាណសិមាណ

សហបេសុណា ច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជនបង្កការញ្ចុះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគាប់ តើដូចម្តេច ។

ជនបង្កការញ្ចុះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីឲ្យគាប់ យ៉ាងនេះថា អា-

ត្តាអញ្ចំ នឹងជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ចិត្ត ជាអ្នកស្និទ្ធស្នាល ជាអ្នក

នៅខាងក្នុង ជាអ្នកមានចិត្តល្អ នៃជននេះ ។

ជនជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក ទើបបង្កការញ្ចុះញង់ តើ

ដូចម្តេច ។ ជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក ទើបបង្កការញ្ចុះញង់យ៉ាង

នេះថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ជនទាំងនេះគប្បីផ្សេងៗគ្នា គប្បីប្រាសចាកគ្នា ទៅ

ជាពួក ទៅជាចំណែកពីរ ទៅជាមានអធ្យាស្រ័យពីរ ទៅជាពីរពួក គប្បី

បែកគ្នា មិនគប្បីរួបរួមគ្នា គប្បីនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ហេតុនោះ

(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) មាននឹងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញ្ចុះញង់ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តុត្តន្ត្រៃសោ

(១២៦) កុតោ បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មតិ
 កលហោ ច វិវាដោ ច បរិទេវោ ច សោកោ ច
 មជ្ឈិយញ្ច មាដោ ច អតិមាដោ ច បេសុញ្ញញ្ច^(១)
 ឥមេ អដ្ឋ កិលេសា កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា
 កុតោ សញ្ញាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា
 កុតោ ចាតុក្កតា កីធិនាមា កីសមុទយា កីជាតិកា
 កីបកវតិ ឥមេសំ អដ្ឋនំ កិលេសានំ មូលំ បុច្ឆតិ
 ហេតុំ បុច្ឆតិ និទានំ បុច្ឆតិ សម្ពុំ បុច្ឆតិ បកវំ
 បុច្ឆតិ សមុដ្ឋានំ បុច្ឆតិ អាហារំ បុច្ឆតិ អារម្មណំ
 បុច្ឆតិ បច្ចយំ បុច្ឆតិ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ
 អដ្ឋេសតិ បសាទេតិកំ កុតោ បហូតា តេ ។ តទិដ្ឋ្យ
 ព្រហ្មតិ ឥដ្ឋ្យ ព្រហ្ម អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញាបេហិ
 បដ្ឋបេហិ វិវរ វិកដ ឧត្តានិករោហិ បកាសេហិតិ កុតោ
 បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្ម ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

១ ម. បេសុញ្ញញ្ចតិ ។

កលហារិវស្ថន្តិទ្ទេស ទី ១១

(១៤៦) ពាក្យថា កិលេសទាំងនោះ កើតអំពីទីណា សូមព្រះ
អង្គទ្រង់សំដែងសេចក្តីដែលខ្ញុំសួរនោះ គឺពុទ្ធនិម្មិតនោះ សួរមូល សួរ
ហេតុ សួរនិទាន សួរការកើត សួរហេតុជាដែនកើតមុន សួរសមុជ្ជាន
សួរអាហារ សួរការមូល សួរបច្ច័យ សួរ សួរឈ្មួចឈ្មី អង្គរ
អាពធនា ចោទ ខ្យល់សមុទ័យ នៃកិលេសទាំងនេះថា កិលេស
ទាំងនេះ គឺ ជំលោះ១ វិវាទ១ ការខ្សឹកខ្សួល១ សេចក្តីសោក ១
សេចក្តីកំណាញ់១ មានៈ១ អតិមានៈ១ ការញ្ជះញង់១ កើត
អំពីណា កំអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពី
ណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ កើត
អំពីអ្វី មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) កិលេស
ទាំងនោះ កើតអំពីណា ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គទ្រង់សំដែង
សេចក្តីដែលខ្ញុំសួរនោះ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តំ
កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
កិលេសទាំងនោះ កើតអំពីណា សូមព្រះអង្គទ្រង់សំដែងសេចក្តីដែលខ្ញុំ
សួរនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុតោ បហូតា កលហា វិវាទា

បរិទេវសោកា សហមច្ឆរា ច

មាណវិមាណា សហបេសុណា ច

កុតោ បហូតា តេ តទិដ្ឋ្ឋ ព្រហ្មតិ ។

(១២៧) បិយប្បហូតា កលហា វិវាទា

បរិទេវសោកា សហមច្ឆរា ច

មាណវិមាណា សហបេសុណា ច

មច្ឆេវយុត្តា កលហា វិវាទា

វិវាទជាតេសុ ច បេសុណានិ ។

(១២៨) បិយប្បហូតា កលហា វិវាទា បរិទេវ-

សោកា សហមច្ឆរា ចាតិ បិយាតិ ទ្វេ បិយា សត្តា
វា សង្ខារា វា ។

កតមេ សត្តា បិយា ។ ឥធិ យស្ស តេ
ហោន្តិ អត្តកាមា ហិតកាមា ដាសុកាមា យោគ-
ក្ខេមកាមា មាតា វា បិតា វា ភាតា វា ភតិដិ
វា បុត្រា វា ជីតា វា មិត្តា វា អមច្ឆា វា ញាតិ
វា សាលាហិតា វា ឥមេ សត្តា បិយា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដំណោះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈ នឹងអតិមានៈ ព្រមទាំងការព្យាបាទ កើតអំពីណា កិលេសទាំងនោះ កើតអំពីណា សូមព្រះអង្គ សំដែងសេចក្តីដែលខ្ញុំសួរនោះ ។

(១២៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) ដំណោះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈនឹងអតិមានៈ ព្រមទាំងការព្យាបាទ កើតអំពីសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ (មួយទៀត) ដំណោះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ កាលបើវិវាទកើតហើយ ជនទាំងឡាយ (ក៏បង្ក) នូវការព្យាបាទ ។

(១២៨) អធិប្បាយពាក្យថា ដំណោះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ កើតអំពីសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ត្រង់ពាក្យថា សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ បានដល់ សភាវៈជាទីស្រឡាញ់២ គឺ ពួកសត្វ ឬពួកសង្ខារ ។

ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងលោកនេះ ជនទាំងនោះ គឺមាតាក្តី បិតាក្តី បងប្អូនប្រុសក្តី បងប្អូនស្រីក្តី កូនប្រុសក្តី កូនស្រីក្តី មិត្តក្តី អាមាត្យក្តី ញាតិក្តី សាលាហិតក្តី ជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមក្សានិពាក្យយោគៈ ដល់បុគ្គលនោះ នេះ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវង្សត្ថនិទ្ទេសោ

កតមេ សង្ខារ បិយា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា
 សន្តា មនាបិកា កន្តា មនាបិកា រសា មនាបិកា
 ដោជ្ជត្វា ឥមេ សង្ខារ បិយា ។

បិយវត្ថុអច្ឆេទសង្ក្កោបិ កលហំ ករោន្តិ អច្ឆ័-
 ជ្ជន្តេបិ កលហំ ករោន្តិ អច្ឆ័ន្តេបិ កលហំ ករោន្តិ ។
 បិយវត្ថុវិបរណាមសង្ក្កោបិ កលហំ ករោន្តិ វិបរណា-
 មន្តេបិ កលហំ ករោន្តិ វិបរណាតេបិ កលហំ ករោន្តិ ។
 បិយវត្ថុអច្ឆេទសង្ក្កោបិ វិវិន្និ អច្ឆ័ជ្ជន្តេបិ វិវិន្និ អច្ឆ័-
 ន្តេបិ វិវិន្និ ។ បិយវត្ថុវិបរណាមសង្ក្កោបិ វិវិន្និ
 វិបរណាមន្តេបិ វិវិន្និ វិបរណាតេបិ វិវិន្និ ។ បិយវត្ថុអ-
 ច្ឆេទសង្ក្កោបិ បរិនេវន្តិ អច្ឆ័ជ្ជន្តេបិ បរិនេវន្តិ អច្ឆ័ន្តេបិ
 បរិនេវន្តិ ។ បិយវត្ថុវិបរណាមសង្ក្កោបិ បរិនេវន្តិ
 វិបរណាមន្តេបិ បរិនេវន្តិ វិបរណាតេបិ បរិនេវន្តិ ។

កាលហរិវិទ្យាស្ថានទី ១១

ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទី
គាប់ចិត្ត ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផោដ្ឋព្វៈជាទីគាប់ចិត្ត នេះ
ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។

ពួកជនមានសេចក្តីរង្ស៊ីស ក្នុងការដណ្តើមយកវត្ថុជាទីស្រឡាញ់
ធ្វើនូវជំលោះក៏មាន កាលបើត្រូវគេកំពុងដណ្តើម ធ្វើនូវជំលោះក៏មាន
កាលបើត្រូវគេដណ្តើមហើយ ធ្វើនូវជំលោះក៏មាន ។ មានសេចក្តី
រង្ស៊ីសក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ធ្វើនូវជំលោះក៏មាន កាល
បើវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល ធ្វើនូវជំលោះក៏មាន កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ
ធ្វើនូវជំលោះក៏មាន ។ មានសេចក្តីរង្ស៊ីសក្នុងការដណ្តើមយកនូវវត្ថុ
ជាទីស្រឡាញ់ ទាស់ទែនក៏មាន កាលបើត្រូវគេកំពុងដណ្តើម ទាស់
ទែនក៏មាន កាលបើត្រូវគេដណ្តើមហើយ ទាស់ទែនក៏មាន ។ សេចក្តី
រង្ស៊ីសក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ទាស់ទែនក៏មាន កាលបើ
វត្ថុកំពុងប្រែប្រួល ទាស់ទែនក៏មាន កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ ទាស់
ទែនក៏មាន ។ មានសេចក្តីរង្ស៊ីសក្នុងការដណ្តើមយកវត្ថុជាទីស្រឡាញ់
ឡឹកឡូលក៏មាន កាលបើគេកំពុងដណ្តើម ឡឹកឡូលក៏មាន កាលបើវត្ថុ
ត្រូវគេដណ្តើមហើយ ឡឹកឡូលក៏មាន ។ មានសេចក្តីរង្ស៊ីសក្នុងការ
ប្រែប្រួលនៃវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ឡឹកឡូលក៏មាន កាលបើវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល
ឡឹកឡូលក៏មាន កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ ឡឹកឡូលក៏មាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បិយវត្ថុអច្ឆន្ទសង្ការោបិ សោចន្តិ អច្ឆន្ទន្តេបិ សោចន្តិ
 អច្ឆន្ទេបិ សោចន្តិ ។ បិយវត្ថុវិបរិណាមសង្ការោបិ
 សោចន្តិ វិបរិណាមន្តេបិ សោចន្តិ វិបរិណាតេបិ
 សោចន្តិ ។ បិយវត្ថុំ រក្ខន្តិ កោបេន្តិ បរិក្កលោន្តិ
 មយាយន្តិ មជ្ជរាយន្តិ ។

(១២៧) មាតាតិមាតា សហមេសុណា ចាតិ
 បិយវត្ថុំ និស្សាយ មាទំ ជនេន្តិ បិយវត្ថុំ និស្សាយ
 អតិមាទំ ជនេន្តិ ។

កថំ បិយវត្ថុំ និស្សាយ មាទំ ជនេន្តិ ។ មយំ
 លាភំនោ មនាបិកាទំ រូបាទំ សន្តាទំ កន្តាទំ រសាទំ
 ដោជ្ជត្វានន្តិ ឯវំ បិយវត្ថុំ និស្សាយ មាទំ ជនេន្តិ ។

កថំ បិយវត្ថុំ និស្សាយ អតិមាទំ ជនេន្តិ ។
 មយំ លាភំនោ មនាបិកាទំ រូបាទំ សន្តាទំ កន្តាទំ
 រសាទំ ដោជ្ជត្វានំ ឥមេ បន ន លាភំនោ(១) មនា-
 បិកាទំ រូបាទំ សន្តាទំ កន្តាទំ រសាទំ ដោជ្ជត្វា-
 នន្តិ ឯវំ បិយវត្ថុំ និស្សាយ អតិមាទំ ជនេន្តិ ។

១ ម. ឥមេ បនពោ ន លាភំនោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានសេចក្តីរឿងសក្ខីការដណ្តើមយកនូវវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ សោកក៏មាន
 កាលបើត្រូវគេកំពុងដណ្តើម សោកក៏មាន កាលបើត្រូវគេដណ្តើម
 ហើយ សោកក៏មាន ។ មានសេចក្តីរឿងសក្ខីការប្រែប្រួលនៃវត្ថុជា
 ទីស្រឡាញ់ សោកក៏មាន កាលបើវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល សោកក៏មាន
 កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ សោកក៏មាន ។ ពួកជនតែងតែរក្សា គ្រប់
 គ្រង ហ្នឹងហែង ប្រកាន់ កំណាញ់ នូវវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ។

(១២៩) ពាក្យថា មាននឹងអតិមានៈ ព្រមទាំងការព្យាបាល
 សេចក្តីថា ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងមានឲ្យកើត
 អាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងអតិមានឲ្យកើត ។

ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងមានឲ្យកើត តើ
 ដូចម្តេច ។ ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ហើយញ៉ាំងមានឲ្យ
 កើតយ៉ាងនេះថា យើងទាំងឡាយ ជាអ្នកបាននូវរូប សំឡេង ក្លិន
 រស ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្ត ។

ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងអតិមានឲ្យកើត
 តើដូចម្តេច ។ ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ហើយញ៉ាំង
 អតិមានឲ្យកើតយ៉ាងនេះថា យើងទាំងឡាយ ជាអ្នកបាននូវរូប សំ-
 ឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្ត ឯជនទាំងនេះ ជាអ្នក
 មិនបាននូវរូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្តទេ ។

ឯកវេទនា កលហវិវេកសុត្តន្តបិដក

បេសុញ្ញន្តំ ឥនេកតោ បេសុណាវតោ ហោតិ ឥតោ
 សុត្វា អមុត្រ អក្ខតា ឥមេសំ ភេទាយ ។ បេ ។ ឃី
 ភេទាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតីតិ ។ បេ ។
 មាណាតិមាណា សហបេសុណា ច ។

[១៣០] មច្ឆេយ្យត្តា កលហា វិវាទាតិ កល-
 ហោ ច វិវាទោ ច បរិទេវោ ច សោកោ ច មាណោ ច
 អតិមាណោ ច បេសុញ្ញំ ឥមេ សុត្ត កលេសា មច្ឆ-
 រិយេ យុត្តា បយុត្តា អាយុត្តា សហយុត្តាតិ មច្ឆេ-
 យុត្តា កលហា វិវាទា ។

[១៣១] វិវាទជាតេសុ ច បេសុណាធិតិ វិវាទេ
 ជាតេ សញ្ញាតេ ធិត្ថត្ថេ អភិធិត្ថត្ថេ ហត្ថក្ខតេ បេសុញ្ញំ
 ឧបសំហរន្តំ ឥតោ សុត្វា អមុត្រ អក្ខាយន្តំ ឥមេសំ
 ភេទាយ អមុត្រ វា សុត្វា ឥមេសំ អក្ខាយន្តំ
 អមុសំ ភេទាយ ឥតិ សមត្ថានំ វា ភេត្តា ភិញ្ញានំ វា
 អនុប្បធាតា វត្ថុរាមា វត្ថុរតា វត្ថុនន្តំ វត្ថុក-
 រណី វាចំ ភាសិតា ហោន្តំ ឥទំ វត្ថុតិ បេសុញ្ញំ ។

កលហវិវាទសុត្តន្តិស្កេស ទី ១១

ពាក្យថា ការញ្ចុះញង់ គឺជនពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានសំដីញ្ចុះញង់ គឺពួកអំពើពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ។ បេ ។ ជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក បង្កនូវការញ្ចុះញង់យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ ។ បេ ។ មាននឹងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញ្ចុះញង់ ។

(១៣០) ពាក្យថា ដំណោះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តី កំណាញ់ សេចក្តីថា កិលេសទាំង ៧ នេះ គឺ ដំណោះ១ វិវាទ១ ការឡើង ឡូល១ សេចក្តីសោក១ មាន១ អតិមាន១ ការញ្ចុះញង់១ ប្រកប ប្រកប សព្វគ្រប់ ប្រកបទ្បទៅ ប្រកបទ្បទៅព្រម ក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដំណោះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ ។

(១៣១) ពាក្យថា កាលបើវិវាទកើតហើយ ជនទាំងឡាយ (ក៏បង្ក) នូវការញ្ចុះញង់ អធិប្បាយថា កាលវិវាទកើតហើយ កើតព្រម ហើយ លេចឡើងហើយ លេចឡើងចំពោះហើយ កើតប្រាកដហើយ ជនទាំងឡាយ បង្កនូវការញ្ចុះញង់ គឺពួកអំពើពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពើពួកជនឯណោះ ហើយប្រាប់ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកបំបែកពួក ជន ដែលព្រមព្រៀងគ្នាផង ជាអ្នកបន្ថែមកំឡាំងដល់ពួកជនដែលបែកគ្នា ហើយផង ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងពួក រីករាយ ក្នុងពួក ពោលវាចាដែលធ្វើឲ្យជាពួក នេះហៅថា ការញ្ចុះញង់ ។

ឈ្មោះប្រាសាទ ឧទ្ទកនិកាយស្ស មហាឧទ្ទេសោ

អបិច ទ្វីបា កាវណាហា បេសុត្ថំ ឧបសំហារន្តិ បិយ-

កម្សតាយ វា កេនាធិប្បាយា វា ។

កថំ បិយកម្សតាយ បេសុត្ថំ ឧបសំហារន្តិ ។

ឥមស្ស បិយា ភវិស្សាម មនាថា ភវិស្សាម វិស្សា-

សំភា ភវិស្សាម អត្តន្តរិកា ភវិស្សាម សុហនយា

ភវិស្សាមាតិ ឯវំ បិយកម្សតាយ បេសុត្ថំ ឧបសំហារន្តិ ។

កថំ កេនាធិប្បាយា បេសុត្ថំ ឧបសំហារន្តិ ។

កថំ ឥមេ ធានា អស្ស វិទា អស្ស វត្តា អស្ស

ទ្វេនា អស្ស ទ្វេជ្ឈា អស្ស ទ្វេបត្តា អស្ស ភិដ្ឋេយ្យំ

ន សមាគន្ធម្បំ ធុត្ថំ ន ដាសុ វិហរេយ្យន្តិ ឯវំ កេនា-

ធិប្បាយា បេសុត្ថំ ឧបសំហារន្តិ វិវាទជាតេសុ ច

បេសុណានិ ។ តេនាហា ភគវា

បិយប្បហូតា កលហា វិវាទា

បរិទេវសោកា សហមជ្ឈា ច

មាណាតិមាណា សហបេសុណា ច

មច្ឆេយ្យតា កលហា វិវាទា

វិវាទជាតេសុ ច បេសុណានិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

មួយទៀត ពួកជនបង្កការព្រះញង់ ដោយហេតុពីរ គឺ ដោយសេចក្តី
ប្រាថ្នាឱ្យគាប់ ឬមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែកគេ ។

ពួកជនបង្កការព្រះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឱ្យគាប់ តើដូចម្តេច ។
ពួកជនបង្កការព្រះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឱ្យគាប់ យ៉ាងនេះថា យើង
ទាំងឡាយនឹងជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ចិត្ត ប្រកបដោយសេចក្តីសុខ
ស្គាល់ ជាអ្នកខាងក្នុង ជាអ្នកមានចិត្តល្អ នៃជននេះ ។

ពួកជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក ហើយបង្កការព្រះញង់ តើ
ដូចម្តេច ។ ពួកជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក បង្កការព្រះញង់យ៉ាង
នេះថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ជនពួកនេះគប្បីផ្សេងៗ គ្នា គប្បីប្រាសចាកគ្នា
ទៅជាពួក ទៅជាចំណែកពីរ មានអធ្យាស្រ័យពីរ មានពួកពីរ គប្បី
បែកគ្នា មិនគប្បីមកជួបគ្នា គប្បីនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើវិវាទកើតហើយ (ជនទាំងឡាយក៏បង្ក) នូវការ
ព្រះញង់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះកាគ ត្រាស់ថា

ដំលោះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំង
សេចក្តីកំណាញ់ មាននឹងអតិមានៈ ព្រមទាំងការព្រះញង់
កើតអំពីសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ (មួយទៀត) ដំលោះ វិវាទ
(ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ កាលបើវិវាទកើតហើយ
(ជនទាំងឡាយក៏បង្ក) នូវការព្រះញង់ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តុត្ថិទ្ធោសោ

(១៣២) បិយា សុ លោកស្ម័ត្តិ^(១) កុតោនិទានា

យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ

អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា

យេ សម្បរាយាយ នវស្ស ហោន្តិ ។

(១៣៣) បិយា សុ លោកស្ម័ត្តិ កុតោនិទានាតិ

បិយា កុតោនិទានា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញតា
 កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ចាតុក្កតា
 កុតោនិទានា កុសម្ពុទ្ធយា កុតោនិទានា កុតោនិទានា បិយា
 មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ។ សម្ពុទ្ធយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ
 អដ្ឋេសតិ បសាទេតិ បិយា សុ លោកស្ម័ត្តិ កុតោ-
 និទានា ។

(១៣៤) យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេតិ យេវា-

បិតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា ច
 កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ លោកាតិ
 យោ លោកោ លុព្វនា លុព្វតត្ថំ សាវតោ សាវ-
 ជ្ជនា សាវជ្ជតត្ថំ អភិជ្ឈោ លោកោ អកុសលមូលំ ។

១ ឧ.ម. លោកស្ម័ត្តិ ។

កលហវិវេកសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

(១៣២) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត ត្រាស់សួរថា) អើចុះ សត្វនឹង
 សង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក (របស់ពួកជន) ដែលគ្រាប់
 ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានអ្វីជានិទាន ចាំបំណង
 នឹងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន មានអ្វីជានិទាន ។

(១៣៣) ពាក្យថា សត្វនឹងសង្ខារ ជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងលោក
 មានអ្វីជានិទាន គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិតស្នូលមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះ
 ឈ្មោះ អង្គរ អារាធនា ចោទ នូវសមុទ័យ នៃសត្វនឹងសង្ខារ ជាទី
 ស្រឡាញ់ថា សត្វនឹងសង្ខារ ជាទីស្រឡាញ់ កើតអំពីណា កអំពីណា
 កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា
 មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែន
 កើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) អើចុះ សត្វនឹងសង្ខារជាទី
 ស្រឡាញ់ក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន ។

(១៣៤) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជន ដែលគ្រាប់ទៅក្នុងលោក
 ព្រោះលោកៈ ត្រង់ពាក្យថា ពួកជន បានដល់ ពួកក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍
 វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និងមនុស្ស ។ ពាក្យថា ព្រោះ
 លោកៈ បានដល់ លោកៈ អាការនៃលោកៈ ភាពនៃលោកៈ សេចក្តី
 ត្រេកអរ មានកំឡាំង អាការនៃសេចក្តីត្រេកអរ មានកំឡាំង ភាពនៃ
 សេចក្តីត្រេកអរ មានកំឡាំង អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិចារន្តិកំ វិចារន្តិ វិហារន្តិ វិវាយន្តិ វត្តន្តិ ចារលេន្តិ យមេន្តិ
យារមេន្តិ ។ លោកេតិ អចាយលោកេ មនុស្សលោកេ
នេវលោកេ ខន្ធលោកេ ឆាតុលោកេ អាយតន-
លោកេតិ យេ វាចំ លោកា វិចារន្តិ លោកេ ។

[១៣៥] អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានាតិ
អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា កុតោ ជាតា កុតោ
សញ្ញាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ
ចាតុក្កតា កីនិទានា កីសមុទយា កីជាតិកា កី-
បកវាតិ អាសាយ ច និដ្ឋាយ ច មូលំ បុច្ឆតិ ។ មេ ។
សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ អន្លេសតិ បសា-
នេតីតិ អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា ។

[១៣៦] យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិកំ យេ
នរស្ស បរាយនា ហោន្តិ ធិតា ហោន្តិ តាណា ហោន្តិ
លេណា ហោន្តិ សរណា ហោន្តិ នរោ និដ្ឋាបរាយ-
នោ ហោតីតិ យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិ ។
តេនាហា សោ និម្មិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ត្រាច់ទៅ គឺត្រាច់ទៅ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា
ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអប្បាយលោក មនុស្ស-
លោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ពួកជនដែលត្រាច់ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ ។

(១៣៥) ពាក្យថា បំណងនឹងសេចក្តីសម្រេច មានអ្វីជានិទាន
គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរ នូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះឈ្មួញ អង្គរ អាពាធនា
ចោទ នូវសមុទ័យ នៃបំណង នឹងសេចក្តីសម្រេចថា បំណងនឹង
សេចក្តីសម្រេច កើតអំពីណា កំអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពី
ណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វី
ជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជា ដែនកើតមុន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បំណងនឹងសេចក្តីសម្រេច មានអ្វីជានិទាន ។

(១៣៦) ពាក្យថា ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន បានដល់ធម៌ទាំង
ឡាយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ជាទីពឹង ជាទីពឹងនាក់ ជាទីជ្រក
ជាទីពឹងរបស់នរជន គឺថា នរជនមានសេចក្តីសម្រេច ប្រព្រឹត្តទៅខាង
មុខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន ។ ហេតុ
នោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ឯកាទសមោ កលហវិវិទស្តុត្ថិន្ទ្រសោ

បិយា សុ លោកស្មី កុតោនិទានា

យេ វាបិ លោកា វិចរន្តំ លោកេ

អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា

យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិតំ ។

(១៣៧) ឆន្ទានិទានានិ បិយានិ លោកេ

យេ វាបិ លោកា វិចរន្តំ លោកេ

អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា

យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិតំ ។

(១៣៨) ឆន្ទានិទានានិ បិយានិ លោកេតិ

ឆន្ទេតិ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរតោ

កាមនន្តំ កាមតណ្ហា កាមស្មេហោ កាមបរិទ្គ្គា-

ហោ កាមមុត្តា កាមជ្ឈោសានំ កាមោយោ

កាមយោតោ កាមុទានានំ កាមច្ឆន្ទនិវរណំ ។

អបិច បញ្ច ឆន្ទា បរិយេសនច្ឆន្ទោ បដិលាភច្ឆ-

ន្ទោ បរិភោគច្ឆន្ទោ សន្តិជិត្តន្ទោ វិសដ្ឋនច្ឆន្ទោ ។

កលហារិទ្ធសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១១

អើចុះសត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក (របស់ពួកជន)
 ដែលគ្រាប់ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានអ្វីជានិទាន
 ទាំងបំណងនឹងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹង របស់នរជន
 មានអ្វីជានិទាន ។

(១៣៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សត្វនឹងសង្ខារ
 ជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក (របស់ពួកជន) ដែលគ្រាប់ទៅ
 ក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានឆន្ទៈជានិទាន ទាំងបំណង
 នឹងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន ក៏មានឆន្ទៈ
 នេះ ជានិទានដែរ ។

(១៣៨) អធិប្បាយពាក្យថា សត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក
 មានឆន្ទៈជានិទាន ត្រង់ពាក្យថា ឆន្ទៈ បានដល់ កាមច្ចន្ទៈក្នុងកាមទាំង
 ឡាយ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម ការរីករាយក្នុងកាម បំណងក្នុងកាម
 ការស្រឡាញ់ក្នុងកាម សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយព្រោះកាម ការផ្តល់ដល់
 ក្នុងកាម ការជ្រុលជ្រប់ក្នុងកាម អន្ទង់គឺកាម ការប្រកបក្នុងកាម
 សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងកាម ការរារាំងព្រោះកាមច្ចន្ទៈ ។ មួយទៀត ឆន្ទៈ
 មាន ៥ គឺ បរិយេសនច្ចន្ទៈ ១ បដិលាភច្ចន្ទៈ ១ បរិភោគច្ចន្ទៈ ១
 សន្មធិច្ចន្ទៈ ១ វិសជ្ជនច្ចន្ទៈ ១ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោ

កតមោ បរិយេសនច្ចន្តោ ។ ឥនេកោច្ឆា អន្លោ-
សិតោយេវ អត្ថំកោ ធន្ធាតោ រូបេ បរិយេសតិ សន្តេ
កន្ធិ រសេ ដោជ្ឈេ បរិយេសតិ អយំ បរិយេសនច្ចន្តោ ។

កតមោ បដិលាភច្ចន្តោ ។ ឥនេកោច្ឆា អន្លោ-
សិតោយេវ អត្ថំកោ ធន្ធាតោ រូបេ បដិលាភតិ សន្តេ
កន្ធិ រសេ ដោជ្ឈេ បដិលាភតិ អយំ បដិលាភច្ចន្តោ ។

កតមោ បរិភោគច្ចន្តោ ។ ឥនេកោច្ឆា អន្លោ-
សិតោយេវ អត្ថំកោ ធន្ធាតោ រូបេ បរិភូញ្ចតិ សន្តេ
កន្ធិ រសេ ដោជ្ឈេ បរិភូញ្ចតិ អយំ បរិភោគច្ចន្តោ ។

កតមោ សន្និធិច្ចន្តោ ។ ឥនេកោច្ឆា អន្លោសិ-
តោយេវ អត្ថំកោ ធន្ធាតោ ធនសន្និធិយំ កកោតិ
អាបទាសុ កវិស្សត្ថិតិ អយំ សន្និធិច្ចន្តោ ។

កតមោ វិសដ្ឋនច្ចន្តោ ។ ឥនេកោច្ឆា អន្លោសិ-
តោយេវ អត្ថំកោ ធន្ធាតោ ធនំ វិសដ្ឋតិ ហត្ថារោ-
ហានំ អស្សារោហានំ រថីកានំ ធនុត្តហានំ បត្តិកានំ
ឥមេ មំ រត្ន្តិស្សន្តិ កោចិស្សន្តិ សំបរិវាវិស្សន្តិតិ អយំ
វិសដ្ឋនច្ចន្តោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បរិយេសនច្ចន្តៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវ
កាមគ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ស្វែងរក
រូប ស្វែងរកសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះ បរិយេសនច្ចន្តៈ ។

បដិលោកច្ចន្តៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ត្រូវ
កាមគ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏បាន
រូប បានសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះ បដិលោកច្ចន្តៈ ។

បរិភោគច្ចន្តៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវកាម
គ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ប្រើប្រាស់រូប
ប្រើប្រាស់សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះ បរិភោគច្ចន្តៈ ។

សន្មិធិច្ចន្តៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវកាមគ្រប
សង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ធ្វើការសន្សំទ្រព្យ
ដោយគិតថា ទ្រព្យនឹងមានក្នុងកាលមានសេចក្តីអន្តរាយ នេះ សន្មិធិច្ចន្តៈ ។

វិសជ្ជនច្ចន្តៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវកាម
គ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏បាយទ្រព្យ
ឲ្យដល់ពួកអ្នកជិះដំរី ពួកអ្នកជិះសេះ ពួកអ្នកជិះរថ ពួកខាន់ធ្ម ពួកថ្មើរ
ជើង ដោយគិតថា ជនទាំងនេះ នឹងរក្សា គ្រប់គ្រង ចោមរោម
អាភ័រាអញ នេះ វិសជ្ជនច្ចន្តៈ ។

ឯកវេសមោ កលហរិវិទស្សត្ថនិទ្ទេសោ

បិយានីតិ ទ្វេ បិយា សត្តា វា សង្ខារា វា ។ បេ ។

ឥមេ សត្តា បិយា ។ បេ ។ ឥមេ សង្ខារា បិយា ។

ធន្ទានិទានានិ បិយានិ លោកេតិ បិយា ធន្ទានិទានា

ធន្ទសមុទយា ធន្ទជាតិកា ធន្ទប្បកវាតិ ធន្ទានិទានានិ

បិយានិ លោកេ ។

[១៣៩] យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេតិ

យេ វាបីតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា

ច កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។

លោកាតិ យោ លោកោ លុត្តនា លុត្តិតត្ថំ សារាតោ

សារជ្ជនា សារជ្ជិតត្ថំ អភិជ្ឈោ លោកោ អកុសលម្វលំ ។

វិចរន្តិតិ វិចរន្តិ វិហរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្ថន្តិ ចាលេន្តិ យបេន្តិ

យាបេន្តិ ។ លោកេតិ អចាយលោកេ ។ បេ ។ អាយ-

តនលោកេតិ យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ ។

កលហរិវិទស្តក្ខន្ធខ្មេស ទី ១១

ពាក្យថា សត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ បានដល់ពួកសត្វឬសង្ខារ
 ជាទីស្រឡាញ់ទាំងពីរ ។ បេ ។ នេះ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។ បេ ។
 នេះ ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា សត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់
 ក្នុងលោក មានឆន្ទៈជានិពាន គឺសត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ មាន
 ឆន្ទៈជានិពាន មានឆន្ទៈជាសមុទ័យ មានឆន្ទៈជាកំណើត មានឆន្ទៈជា
 ដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វនឹងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់
 ក្នុងលោក មានឆន្ទៈ ជានិពាន ។

(១៣៩) ពាក្យថា ពួកជនណា ក្នុងបទថា ពួកជនដែលត្រាច់
 ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ គឺពួកក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ
 គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា នឹង មនុស្ស ។ ពាក្យថា ព្រោះលោកៈ
 បានដល់លោកៈ អាការៈនៃលោកៈ ភាពនៃលោកៈ សេចក្តីត្រេកអរមាន
 កំឡាំង អាការៈនៃសេចក្តីត្រេកអរមានកំឡាំង ភាពនៃសេចក្តីត្រេកអរ
 មានកំឡាំង អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ត្រាច់ទៅ
 គឺត្រាច់ទៅ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា
 ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនដែលត្រាច់ទៅ ក្នុងលោកព្រោះលោកៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១២០] អាសា ច និដ្ឋា ច ឥតោនិទាចាតិ អាសា
 វុត្ថុតិ តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលម្ហូលំ ។ និដ្ឋាតិ ឥនេកោច្ឆោ រូបេ
 បរិយេសន្តោ រូបំ បដិលភតិ រូបនិដ្ឋោ ហោតិ ។ សន្តេ
 កន្ធូ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កណំ អាវាសំ លាភំ
 យសំ បសិសំ សុខំ ជីវំ បិណ្ឌាចាតិ សេនាសនិ
 តិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការំ សុត្តន្តំ វិនយំ អភិធម៌
 អារញ្ញកន្តំ បិណ្ឌាចាតិកន្តំ បិសុក្ខុលកន្តំ តេជីវិកន្តំ
 សបទានចារិកន្តំ ខលុបច្ឆាកតិកន្តំ នេសជ្ជិកន្តំ យថា
 សន្តតិកន្តំ បវេមំ ឈានំ ធុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ
 ចតុត្ថំ ឈានំ អាគាសានិកាយននសមាបត្តិ វិញ្ញាណ
 ញាយននសមាបត្តិ អាត្មញ្ញាយននសមាបត្តិ នេវ
 សញ្ញាសញ្ញាយននសមាបត្តិ បរិយេសន្តោ នេវស
 ញាសញ្ញាយននសមាបត្តិ បដិលភតិ នេវសញ្ញា
 សញ្ញាយននសមាបត្តិនិដ្ឋោ ហោតិ ។

អាសាយ កេសតេ ខេត្តំ វីជំ អាសាយ វិប្បតិ
 អាសាយ វាលិដា យន្តំ សម្មុទ្ធំ ធនហារកា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១២០) ពាក្យថា បំណងនឹងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះ
 ជានិទានដែរ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា បំណង បានដល់
 សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
 អកុសលមូល ។ ពាក្យថា សេចក្តីសម្រេច សេចក្តីថា បុគ្គល
 ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ស្វែងរករូប ក៏បានរូប ឈ្មោះថា អ្នកមាន
 រូបសម្រេចហើយ ។ ស្វែងរកសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល
 ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីសុខ ចីវរ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គំលានប្បូចយកេសជ្ជបរិក្ខារ ព្រះសូត្រ ព្រះវិន័យ
 ព្រះអភិធម្ម អារព្វាភិក្ខុធម៌ បិណ្ឌបាតិកធម៌ បំសុកុលិកធម៌
 តេចិវរិកធម៌ សបទានចារិកធម៌ ខលុបចាកតិកធម៌ នេសជ្ជ-
 កធម៌ យថាសន្តតិកធម៌ បឋមជ្ឈាន ទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន
 ចតុត្ថជ្ឈាន អាកាសានញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិ
 អាកិញ្ញាយតនសមាបត្តិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ក៏បាន
 នូវនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ឈ្មោះថា អ្នកមាននេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនសមាបត្តិសម្រេចហើយ ។

បុគ្គលក្នុងស្រែដោយបំណង បុគ្គលសាបព្រោះពូជ ក៏ដោយបំ
 ណង ពួកឈ្មួញនាំយកទ្រព្យទៅកាន់សមុទ្រ ក៏ដោយបំណង

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តន្តិយោ

យាយ អាសាយ តិដ្ឋាមិ សា មេ អាសា សមិជ្ឈតីតិ។
 ធិដ្ឋា វុច្ចតេ អាសាយ សមិទ្ធិ^(១) ។ អាសា ច ធិដ្ឋា ច
 ឥតោនិទានាតិ អាសា ច ធិដ្ឋា ច ឥតោធន្ធិនិទានា
 ធន្ធិសមុទយោ ធន្ធិជាតិកា ធន្ធិប្បកវតិ អាសា ច
 ធិដ្ឋា ច ឥតោនិទានា ។

[១៤០] យេ សម្បកយាយ នវស្ស ហោន្តិតិ យេ
 នវស្ស បរាយនា ហោន្តិ ធីតា ហោន្តិ តាណា ហោន្តិ
 លេណា ហោន្តិ សរណា ហោន្តិ នរោ ធិដ្ឋាបរាយនោ
 ហោតីតិ យេ សម្បកយាយ នវស្ស ហោន្តិ ។
 តេនាហា កកវា

ធន្ធិនិទានានិ បិយានិ លោក
 យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ
 អាសា ច ធិដ្ឋា ច ឥតោនិទានា
 យេ សម្បកយាយ នវស្ស ហោន្តិតិ ។

១ ម. អាសាយ សមិទ្ធិ វុច្ចតេ និដ្ឋា ។

កលហវិវាទសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

អាត្មាអញតាំងនៅដោយបំណងណា បំណងនោះ ក៏សម្រេច

ដល់អាត្មាអញ ។

ការសម្រេច នៃបំណង លោកហៅថា សេចក្តីសម្រេច ។

ពាក្យថា បំណង នឹងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះជានិទាន គឺបំណង
នឹងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះជានិទាន មានឆន្ទៈជាសមុជ្ជយ មាន
ឆន្ទៈជាកំណើត មានឆន្ទៈជាដៃនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
បំណងនឹងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះជានិទាន ។

[១៤១] ពាក្យថា ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន គឺធម៌ទាំងឡាយ
ណា ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ជាទីពឹង ជាទីពឹងនាក់ ជាទីជ្រកកោន ជាទី
រពូករបស់នរជន គឺថា នរជនមានសេចក្តីសម្រេច ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សត្វនឹងសង្ខារ ជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងលោក (របស់ពួកជន)

ដែលត្រាច់ទៅ ក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានឆន្ទៈជា

និទាន ទាំងបំណងនឹងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹង

របស់នរជន ក៏មានឆន្ទៈជានិទានដែរ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១៤២) ឆន្ទោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោ

វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតា

កោណោ មោសវដ្ឋញ្ច កេមីកថា ច

យេ វាបិ ឆន្ទា សមណោ ន វុត្តា ។

(១៤៣) ឆន្ទោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោតិ ឆន្ទោ

កុតោនិទានោ កុតោ ជាតោ កុតោ សញ្ញាតោ

កុតោ និព្វត្តោ កុតោ អភិនិព្វត្តោ កុតោ ហតុក្កតោ

កីនិទានោ កីសមុទយោ កីជាតិកោ កីបកវាតិ

ឆន្ទស្ស មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ

យាចតិ អជ្ឈេសតិ បសាទេតតិ ឆន្ទោ នុ លោកស្មី

កុតោនិទានោ ។

(១៤៤) វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតាតិ វិនិច្ឆយា

កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា កុតោ

និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ហតុក្កតា កីនិទានោ

កីសមុទយោ កីជាតិកោ កីបកវាតិ វិនិច្ឆយា នំ មូលំ

បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ

អជ្ឈេសតិ បសាទេតតិ វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១៤៤) (ព្រះពុទ្ធនិមិត្តសួរថា) ចុះ ឆន្ទៈក្នុងលោក មានអ្វីជា
និទាន ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ នឹងធម៌ទាំងឡាយណា ដែល
សមណៈពោលហើយ ធម៌ទាំងនោះ គឺសេចក្តីក្រោធ ១

ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ កើតអំពីណា ។

(១៤៥) ពាក្យថា ចុះឆន្ទៈ ក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន គឺព្រះ
ពុទ្ធនិមិត្តសួរនូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះឈ្មួញ អង្វរ អាកាធិនា ចោទ
នូវសមុទ័យនៃឆន្ទៈថា ឆន្ទៈកើតអំពីណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា
ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន
មានអ្វីជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ចុះឆន្ទៈ ក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន ។

(១៤៦) ពាក្យថា ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ កើតអំពីណា គឺព្រះ
ពុទ្ធនិមិត្ត សួរនូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះឈ្មួញ អង្វរ អាកាធិនា
ចោទនូវសមុទ័យនៃវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយថា វិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ កើតអំពី
ណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើត
ប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត
មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំង
ឡាយ កើតអំពីណា ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិស្សត្តទិទ្ទេសោ

[១៤៥] កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កដិកថា ចាតិ កោ-
 ដោតិ យោ(១) ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ បដិយំ
 បដិវិរោដោ កោចោ បកោចោ សម្មកោចោ ទោសោ
 បទោសោ សម្មទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោ-
 សោ កោដោ កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ ទុស្សនា
 ទុស្សិតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិរោដោ
 បដិវិរោដោ ចណ្ឌិត្តំ អស្សរោចោ អនត្តមនតា
 ចិត្តស្ស ។ មោសវដ្ឋំ វុច្ឆតិ មុសាវនោ ។ កដិកថា
 វុច្ឆតិ វិចិត្តិត្តាតិ កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កដិកថា ច ។

[១៤៦] យេ វាបិ ធម្មា សមណោន វុត្តាតិ យេ
 វាបិ យេ កោដេន ច មោសវដ្ឋេន ច កដិកថាយ
 ច សហគតា សហជាតា សំសដ្ឋា សម្មយុត្តា ឯកុ-
 ប្បាទា ឯកនិរោដា ឯកវត្ថុកា ឯការម្ពណា ឥមេ
 វុច្ឆន្តិ យេ វាបិ ធម្មា ។ អថវា យេ វាបិ តិលេសា(២)
 អពាជាតិកា អពាវិហិតា ឥមេ វុច្ឆន្តិ យេ វាបិ ធម្មា ។

១ ម យោ ឯរូបោ ។ ២ ម.យេ តេ កិលេសា ។

កលហរិវង្សសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

[១៤៥] អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ១ ការពោលពាក្យកុហក១
 សេចក្តីសង្ស័យ ១ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ បានដល់ការគំនុននៃចិត្ត
 សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីតានតឹង សេចក្តីថ្លាំងថ្លាក់ ការខឹង ការខឹង
 ខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការប្រទូស្តក្រៃលែង
 ព្យាបាទនៃចិត្ត ការប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ការក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃការ
 ក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃការប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការ
 ព្យាបាទ ភាពនៃការព្យាបាទ ការខឹង ការខឹងតប ការក្តាច ការសម្រក់
 ទឹកភ្នែក សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត ។ មុសាវាទ លោកហៅថា ការពោល
 ពាក្យកុហក ។ វិចិត្តា លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់សួរថា)សេចក្តីក្រោធ១ ការពោលពាក្យកុហក១សេចក្តីសង្ស័យ១។

[១៤៦] អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយណា ដែលសមណៈ
 ពោលហើយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺធម៌ទាំងឡាយណា
 ជាធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នា កើតព្រមគ្នា ច្រឡំគ្នា ប្រកបព្រមគ្នា មាន
 ការកើតឡើងតែមួយ មានការរលត់តែមួយ មានវត្ថុតែមួយ មានអារម្មណ៍
 តែមួយ ជាមួយនឹងសេចក្តីក្រោធផង ការពោលពាក្យកុហកផង សេចក្តី
 សង្ស័យផង ទាំងនេះលោកពោលថា ធម៌ទាំងឡាយណា ។ ម្យ៉ាងទៀត
 ពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺកំលេសទាំងឡាយ មានសភាវៈដទៃ តាំង
 នៅដោយអាការៈដទៃ ទាំងនេះលោកពោលថា ធម៌ទាំងឡាយណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សមណោ វុត្ថាតិ សមណោ សមិត្តចារេន ព្រាហ្មណោ
 វាហិតចារេន ភិក្ខុនា ភិក្ខុកិលេសមូលេន
 សព្វាគុសលមូលពន្ធនា បមុត្តេន វុត្ថា បវុត្ថា
 អាចិត្តិតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា បដ្ឋបិតា វិវេជា វិភត្តា
 ឧត្តានិកតា បកាសិតាតិ យេ វាបិ ធម្មា សមណោ
 វុត្ថា ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

ធម្មោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោ
 វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បញ្ចតា
 កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កម្រិតាថា ច
 យេ វាបិ ធម្មា សមណោ វុត្ថាតិ ។

(១៤៧) សាតំ អសាតន្តំ យមាហុ លោកេ

តម្របនិស្សាយ បហោតិ ធម្មោ
 រូបេសុ ទិស្វា វិភវំ កវញ្ច
 វិនិច្ឆយំ ក្បួតេ(១) ជន្ទំ លោកេ ។

(១៤៨) សាតំ អសាតន្តំ យមាហុ លោកេតិ

សាតន្តំ សុខា ច វេទនា ឥដ្ឋញ្ច វុត្ថា ។

ពុទ្ធសាសនា ឧទ្ទិសនិកាយ មហានិកាយ

ពាក្យថា ដែលសមណៈពោលហើយ គឺសមណៈមានបាបរម្ងាប់ហើយ
 ព្រាហ្មណ៍មានបាបបន្ទាត់បង់ហើយ ភិក្ខុមានកិលេសមូល ឡើយបង់
 ហើយ ជាអ្នករួចស្រឡះចាកចំណងគឺអកុសលមូលទាំងឡាយ ពោល
 ពោលដោយបការៈ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យ
 រក ប្រកាសហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) នឹងធម៌ទាំងឡាយ
 ណា ដែលសមណៈពោលហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា
 ចុះឆន្ទៈក្នុងលោក មានអ្វីជាទីទាន ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ
 នឹងធម៌ទាំងឡាយណា ដែលសមណៈពោលហើយ ធម៌
 ទាំងនោះ គឺសេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១
 សេចក្តីសង្ស័យ ១ កើតអំពីណា ។

(១៤៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយពោលនូវ
 ធម្មជាតិណាថាឆ្ងាញ់នឹងមិនឆ្ងាញ់ ក្នុងលោក ឆន្ទៈកើតឡើង
 អាស្រ័យនូវធម្មជាតិនោះ ជនក្នុងលោក ឃើញនូវសេចក្តីវិនាស
 នឹងសេចក្តីចម្រើន ក្នុងរូបទាំងឡាយហើយ ក៏ធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ។

(១៤៨) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ ពោលនូវធម្មជាតិណាថា ឆ្ងាញ់
 នឹងមិនឆ្ងាញ់ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ឆ្ងាញ់ បានដល់សុខវេទនាផង

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តុត្តិទេសោ

អសាតន្តិ ទុក្ខា ច វេទនា អនិជ្ជញ្ច វត្ថុ ។ យមាហ្ម
 លោកេតិ យំ អាហំសុ យំ កេវេន្តិ យំ កណ្តិន្តិ យំ
 ទីបយន្តិ យំ វេហវន្តិសាតំ អសាតន្តិ យមាហ្ម
 លោកេ ។

[១៤៧] តម្របនិស្សាយ បហោតិ ឆន្ទោតិ សាតា-
 សាតំ និស្សាយ សុខទុក្ខំ និស្សាយ សោមនស្សនោ-
 មនស្សំ និស្សាយ ឥដ្ឋានិដ្ឋំ និស្សាយ អនុនយបដិ-
 យំ និស្សាយ ឆន្ទោ ហោតិ បហោតិ ជាយតិ
 សញ្ញាយតិ និព្វត្តតិ អភិនិព្វត្តតិ តម្របនិស្សាយ
 បហោតិ ឆន្ទោ ។

[១៤៨] រូបេសុ ទិស្វា វិករំ ករញ្ចាតិ រូបេស្វតិ ចត្តារោ
 ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបំ ។
 កតមោ រូបានំ ករោ ។ យោ រូបានំ ករោ ជាតិ
 សញ្ញាតិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ចាតុការោ អយំ រូបានំ ករោ ។

កលហរិវង្សត្ថនិទ្ទេស ទី ១១

វត្ថុជាទីប្រាថ្នាផង ។ ពាក្យថា មិនធ្លាប់ បានដល់ទុក្ខវេទនាផង វត្ថុ
មិនជាទីប្រាថ្នាផង ។ ពាក្យថា ពោលនូវធម្មជាតិណា ក្នុងលោក គឺ
ពោលនូវធម្មជាតិណា សំដែងនូវធម្មជាតិណា ពណ៌នានូវធម្មជាតិណា
បំភ្លឺនូវធម្មជាតិណា ថ្លែងនូវធម្មជាតិណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ជនទាំងឡាយ ពោលនូវធម្មជាតិណាថា ធ្លាប់នឹងមិនធ្លាប់ក្នុងលោក ។

(១៤៩) ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យធម្មជាតិនោះ គឺឆន្ទៈ កើតមាន
កើតប្រាកដ កើតឡើង កើតឡើងព្រម លេចឡើង លេចឡើងចំពោះ
អាស្រ័យវត្ថុធ្លាប់នឹងមិនធ្លាប់ អាស្រ័យសុខនឹងទុក្ខ អាស្រ័យសោម-
នស្ស នឹងទោមនស្ស អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា នឹងមិនជាទីប្រាថ្នា
អាស្រ័យសេចក្តីត្រេកអរ នឹងសេចក្តីប៉ងថ្នាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យនូវធម្មជាតិនោះ ។

(១៥០) អធិប្បាយពាក្យថា ឃើញសេចក្តីវិនាស នឹងសេចក្តីចំរើន
ក្នុងរូបទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងរូបទាំងឡាយ បានដល់មហាក្ខត-
រូប ៤ នឹងរូបដែលអាស្រ័យមហាក្ខតរូប ៤ ។

សេចក្តីចំរើនឡើង នៃរូបទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីចំរើន
ការកើត ការកើតព្រម ការលេចឡើង ការលេចឡើងចំពោះ ការ
កើតប្រាកដនៃរូបទាំងឡាយឯណា នេះ សេចក្តីចំរើននៃរូបទាំងឡាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមោ ភូមានំ វិភវេ ។ យោ ភូមានំ ឧយោ វយោ

ភេនោ បរិភេនោ អនិច្ចតា អន្តរដានំ អយំ ភូមានំ វិភវេ ។

ភូមេសុ ទិស្វា វិភវំ ភវញ្ញាតិ ភូមេសុ ភវញ្ញា វិភវញ្ញា

ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតិ

កត្វាតិ ភូមេសុ ទិស្វា វិភវំ ភវញ្ញា ។

[១៥១] វិនិច្ឆយំ ក្សត្រេ ជន្ទុ លោកេតិ វិនិច្ឆយាតិ

ទ្វេ វិនិច្ឆយា តណ្ហាវិនិច្ឆយោ ច ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយោ ច ។

កដំ តណ្ហាវិនិច្ឆយំ ករោតិ ។ ឥនេកច្ចស្ស

អនុប្បដ្ឋា ថេវ ភោតា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា

បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ កេន នុ ចោ មេ

ឧទាយេន អនុប្បដ្ឋា ថេវ ភោតា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច

ភោតា បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ ។ តស្ស បន ឯវំ ហោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីវិនាសនៃរូបទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ ការអស ការ
សូន្យ ការបែកបាក់ ការផ្ទុះផ្ទាយ ការមិនទៀងទាត់ ការអន្តរធាន
នៃរូបទាំងឡាយ ឯណា នេះ សេចក្តីវិនាសនៃរូបទាំងឡាយ ។

ពាក្យថា ឃើញសេចក្តីវិនាស នឹងសេចក្តីចំរើនក្នុងរូបទាំងឡាយ
គឺឃើញ យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ
នូវសេចក្តីចំរើននឹងសេចក្តីវិនាស ក្នុងរូបទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ឃើញសេចក្តីវិនាស នឹងសេចក្តីចំរើន ក្នុងរូបទាំងឡាយ ។

[១៥១] អធិប្បាយពាក្យថា ជនក្នុងលោកធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ត្រង់ពាក្យ
ថា វិនិច្ឆ័យ បានដល់វិនិច្ឆ័យ ២ គឺ តណ្ហាវិនិច្ឆ័យ ១ ទិដ្ឋវិនិច្ឆ័យ ១ ។

បុគ្គលធ្វើតណ្ហាវិនិច្ឆ័យ តើដូចម្តេច ។ ភោគៈទាំងឡាយរបស់
បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង
ភោគៈទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង ។
បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា ដោយហេតុដូចម្តេចហ្ន៎
ភោគៈទាំងឡាយ របស់អាត្មាអញ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិន
កើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការ
អស់រលីងផង ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា

ឯកវេសមោ កលហរិវិស្សន្តនិទ្ទេសោ

សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានានុយោគំ អនុយុត្តស្ស មេ
អនុប្បដ្ឋា ចេវ ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា
បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ វិកាលវិសិក្ខាបរិយានុយោគំ អនុ-
យុត្តស្ស មេ អនុប្បដ្ឋា ចេវ ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ
ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ សមដ្ឋាភិច្ចរណំ
អនុយុត្តស្ស មេ ដុតប្បមាទដ្ឋានានុយោគំ អនុយុត្តស្ស
មេ ថាបមិត្តានុយោគំ អនុយុត្តស្ស មេ អនុប្បដ្ឋា ចេវ
ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ
អាលស្សានុយោគំ អនុយុត្តស្ស មេ អនុប្បដ្ឋា ចេវ
ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិតិ។
ឯវំ ញាណំ កត្វា ធិ ភោតានំ អទាយមុខានិ ន
សេវតិ(១) ។ ឯវម្បី តណ្ហាវិនិច្ឆយំ ករោតិ ។

១ ឧ. ម. ឯត្ថន្តរេ ធិ ភោតានំ អាបាយមុខានំ សេវតីតិ ទិស្សតិ ។

កលហរិវង្សត្ថនិទ្ទេស ទី ១១

កាលបើអាត្មាអញប្រកបរឿយ ។ នូវការប្រកបក្នុងហេតុជាទីតាំង នៃ
សេចក្តីប្រមាទ គឺសុវាសនីមេរ័យ ភោគៈទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់
កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែលកើតឡើង
ហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង កាលបើអាត្មាអញ ប្រកបរឿយ ។
នូវការប្រកបក្នុងការដើរលេងតាមច្រកក្នុងវេលាយប់ ភោគៈទាំងឡាយ
ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែល
កើតឡើយហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង កាលបើអាត្មាអញ ប្រកប
រឿយ ។ នូវការដើរទៅកាន់ទីមហាស្រព កាលបើអាត្មាអញ ប្រកប
រឿយ ។ នូវការប្រកបក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺល្បែង
ក្តាល កាលបើអាត្មាអញប្រកបរឿយ ។ នូវការប្រកបដោយមិត្តអាក្រក់
ភោគៈទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈ
ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង កាល
បើអាត្មាអញ ប្រកបរឿយ ។ នូវការប្រកបក្នុងការខ្ចីលប្រមូល ភោគៈ
ទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំង
ឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង ។ បុគ្គលនោះ
ធ្វើនូវការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ក៏មិនសេពនូវប្រធាននៃសេចក្តីវិនាស ៦
យ៉ាងនៃភោគទាំងឡាយ ។ បុគ្គលធ្វើតណ្ហានិច្ច យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា កកសិយា វា វណិជ្ជាយ វា តោរក្ខេន វា ឥស្ស-
ត្ថេន វា វាជតោវិសេន វា សិប្បញ្ញាតវេន វា បដិបដ្ឋិតិ ។
ឯវម្ប តណ្ហាវិនិច្ឆយំ កកោតិ ។

កកំ ទិដ្ឋវិនិច្ឆយំ កកោតិ ។ ចក្កុស្មី ឧប្បន្នេ
ជាធាតុ អត្តា មេ ឧប្បន្នោតិ ។ ចក្កុស្មី អន្តរហិតោ
ជាធាតុ អត្តា មេ អន្តរហិតោ វិគតោ មេ អត្តាតិ ។ ឯវ-
ម្ប ទិដ្ឋវិនិច្ឆយំ កកោតិ ។ សោតស្មី យានស្មី ជីវ្ហយ
កាយស្មី រូបស្មី សទ្ធិស្មី កន្ធិស្មី វសស្មី ដោដ្ឋព្វស្មី
ឧប្បន្នេ ជាធាតុ អត្តា មេ ឧប្បន្នោតិ ។ ដោដ្ឋព្វស្មី
អន្តរហិតោ ជាធាតុ អត្តា មេ អន្តរហិតោ វិគតោ មេ
អត្តាតិ ។ ឯវម្ប ទិដ្ឋវិនិច្ឆយំ កកោតិ ជនេតិ សញ្ញ-
នេតិ និព្វត្តេតិ អភិនិព្វត្តេតិ ។

ជន្ធិតិ សត្តោ នរោ មាណវោ ។ បេ។ មនុស្សោតិ ។
លោកេតិ អមាយលោកេ ។ បេ។ អាយតនលោកេតិ
វិនិច្ឆយំ ក្បួតេ ជន្ធិ លោកេ ។ តេនាហ ភគវា

សាតិ អសាតន្តិ យមាហា លោកេ

តម្បបនិស្សាយ បហោតិ នន្ទោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មួយទៀត ជនប្រកបដោយកសិកម្មក្តី ពាណិជ្ជកម្មក្តី គោរក្ខកម្មក្តី សិល្បៈ
ធុក្តី ភាពអ្នករាជការក្តី សិល្បៈណាមួយក្តី ។ បុគ្គលធ្វើតណ្ហវិនិច្ឆ័យ
យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ជនធ្វើទិដ្ឋវិនិច្ឆ័យ តើដូចម្តេច ។ កាលចក្ខុកើតហើយ បុគ្គល
ដឹងថា ខ្លួនអាត្មាអញកើតហើយ ។ កាលចក្ខុវិនាសហើយ បុគ្គលក៏ដឹង
ថា ខ្លួនអាត្មាអញវិនាសហើយ ខ្លួនអាត្មាអញទៅប្រាសហើយ ។
ជនធ្វើទិដ្ឋវិនិច្ឆ័យ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ កាលត្រចៀក ប្រមុះ អណ្តាត
កាយ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ កើតហើយ បុគ្គលក៏ដឹងថាខ្លួន
អាត្មាអញកើតហើយ ។ កាលផោដ្ឋព្វៈវិនាសហើយ បុគ្គលក៏ដឹងថា
ខ្លួនអាត្មាអញវិនាសហើយ ខ្លួនអាត្មាអញទៅប្រាសហើយ ។ បុគ្គល
ធ្វើឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យលេចឡើង ឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវ
ទិដ្ឋវិនិច្ឆ័យ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ពាក្យថា ជន គឺសត្វ នរៈ មាណព ។ បេ ។ សត្វកើតអំពី
មនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ អាយ-
តនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនក្នុងលោក ធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ជនទាំងឡាយ ពោលនូវធម្មជាតិណាថា ឆ្ងាញ់នឹងមិនឆ្ងាញ់
ក្នុងលោក ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យ នូវធម្មជាតិនោះ

ឯកាទសមោ កលហវិវាទឥន្ទ្រសោ

រូបេសុ ទិស្វា វិករំ កវញ្ញ

វិនិច្ឆ័យំ ក្បុរតេ ជន្តុ លោកេតិ ។

[១៥២] កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កមីកថា ច

ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តេ

កមីកថំ ញ្ញាណបថាយ សិក្ខេ

ញត្វា បុត្តា សមណោ ធម្មា ។

[១៥៣] កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កមីកថា ចាតិ

កោដោតិ យោ ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ

។ បេ ។ មោសវដ្ឋំ វុច្ឆតិ មុសាវាទោ ។ កមីកថា វុច្ឆតិ

វិចិត្តា ។ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយបិ កោដោ ជាយតិ ។

អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយបិ កោដោ ជាយតិ ។ ឥដ្ឋំ

វត្ថុំ និស្សាយបិ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ

និស្សាយបិ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ

និស្សាយបិ កមីកថា ឧប្បជ្ជតិ ។ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សា-

យបិ កមីកថា ឧប្បជ្ជតិ ។

កាលហិរិទ្ធ សុត្តន្តទ្រឹស ទី ១១

ជនក្នុងលោកឃើញ នូវសេចក្តីវិនាសនឹងសេចក្តីចំរើន ក្នុង
រូបទាំងឡាយហើយ ក៏ធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ។

(១៥២) កាលធម្មជាតិទាំងពីរ គឺឆ្ងាញ់នឹងមិនឆ្ងាញ់ មាន ទើប
ធម៌ទាំងនេះ គឺសេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១
សេចក្តីសង្ស័យ ១ (ក៏កើតឡើងដែរ) ជនអ្នកមានសេចក្តី
សង្ស័យ គប្បីសិក្សា តាមគន្លងញាណ ជាធម៌ដែល
សមណៈជ្រាបហើយពោល ។

(១៥២) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១
សេចក្តីសង្ស័យ ១ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ បានដល់ការចង្អៀត
ចង្អល់ ការបាំងថ្នាក់នៃចិត្ត ។ បេ ។ មុសាវាទ លោកហៅថា ការពោល
ពាក្យកុហក ។ វិចិត្តចា លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ ។ សេចក្តី
ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ សេចក្តីក្រោធកើត អាស្រ័យ
វត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នាក៏
មាន ។ មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ សេចក្តី
សង្ស័យកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ សេចក្តីសង្ស័យកើត
អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កក្កដំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កោដោ ជាយតិ(១) ។

អនត្ថំ មេ អចរិតំ កោដោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតតំ
 កោដោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិកំ កោដោ
 ជាយតិ ។ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ អនត្ថំ
 ចរិតំ អនត្ថំ ចរិស្សតិកំ កោដោ ជាយតិ ។ អប្បយស្ស
 មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ អត្ថំ ចរិតំ អត្ថំ ចរិស្ស-
 តិកំ កោដោ ជាយតិ ។ ឯវំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ
 កោដោ ជាយតិ ។

កក្កដំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កោដោ ជាយតិ ។
 ឥដ្ឋវត្ថុអច្ឆន្ទសង្ក្ខោបិ កោដោ ជាយតិ អច្ឆន្ទន្ទេបិ
 កោដោ ជាយតិ អច្ឆន្ទេបិ កោដោ ជាយតិ ។
 ឥដ្ឋវត្ថុវិបរិណាមសង្ក្ខោបិ កោដោ ជាយតិ
 វិបរិណាមន្ទេបិ កោដោ ជាយតិ វិបរិណានេបិ

១ ម. ឯន្តរេ បរតិណា អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កោដោ ជាយតិ ទិស្សតិក្ខំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេនឹងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ។ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ នឹងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ។ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវហេតុជាប្រយោជន៍ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវហេតុជាប្រយោជន៍ នឹងប្រព្រឹត្តនូវហេតុជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ។ ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គលមានសេចក្តីអង្គេស ក្នុងការដណ្តើម នូវវត្ថុជាទីប្រាថ្នា ក្រោធកើត ក៏មាន កាលត្រូវគេកំពុងដណ្តើម ក្រោធកើតក៏មាន កាលវត្ថុដែលត្រូវគេដណ្តើមហើយ ក្រោធកើត ក៏មាន ។ កាលបុគ្គលមានសេចក្តីអង្គេស ក្នុងការប្រែប្រួល ចាកវត្ថុជាទីប្រាថ្នា ក្រោធកើតក៏មាន កាលវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ក្រោធកើតក៏មាន

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តក្កនិទ្ទេសោ

កោណោ ជាយតិ ។ ឯវិ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ ឯស្សាយ កោណោ
ជាយតិ ។

កថំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ ឯស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ឈតិ ។
ឥធរកត្តោ អន្តតន្តនេន វា តត្ថោ តស្ស តន្តនស្ស
មោក្ខត្តាយ សម្មជាទមុសា កាសតិ ។ វជ្ជតន្ត
នេន វា តត្ថោ ។ សង្ខល័កតន្តនេន វា តត្ថោ ។
វត្ថុតន្តនេន វា តត្ថោ ។ លតាតន្តនេន វា តត្ថោ ។
បរិក្កេបតន្តនេន(១) វា តត្ថោ ។ តាមនិកមនករតន្ត
នេន(២) វា តត្ថោ ។ ជនបទតន្តនេន វា តត្ថោ តស្ស
តន្តនស្ស មោក្ខត្តាយ សម្មជាទមុសា កាសតិ ។
ឯវិ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ ឯស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ឈតិ ។

កថំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ ឯស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ឈតិ។
ឥធរកត្តោ មនាបិកានំ រូទានំ ហេតុ សម្មជាទមុសា
កាសតិ ។ មនាបិកានំ សន្នានំ កត្តានំ រសានំ ដោដ្ឋព្វានំ
ហេតុ បរិហេតុ បិណ្ឌទាតហេតុ សេនាសនហេតុ

១ ម. បក្ខេបពន្ធនេន វា តត្ថោ ។ បរិក្ខេបពន្ធនេន ។ ២ ឧ. ម. តាមនិកមនករពន្ធនេន ។

ពលហរិវង្សត្ថនិទ្ទេស ទី១១

កាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ក្រោធកើតក៏មាន ។ ក្រោធកើត
អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

មុសាវាទ កើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាប់ដោយចំណងគឺខ្លោះ ហើយពោលមុសាទាំង
ដ៏ធំខ្លួន ដើម្បីរួចចាកចំណងនោះខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺខ្សែ
ខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺច្រវាក់ខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺផ្តៅ
ខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺវល្លិខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺរបងខ្លះ ។
ជាប់ដោយចំណងគឺស្រុក នគរម នគរខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺ
ជនបទខ្លះ ពោលមុសាទាំងដ៏ធំខ្លួន ដើម្បីរួចចាកចំណងនោះ ។
មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ
ក្នុងលោកនេះ និយាយកុហកទាំងដ៏ធំខ្លួន ព្រោះហេតុនៃរូបជាទីពេញ
ចិត្ត ។ និយាយកុហកទាំងដ៏ធំខ្លួន ព្រោះហេតុនៃសំឡេង ខ្លួន រស
ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្ត ព្រោះហេតុនៃចីវរ ព្រោះហេតុនៃបិណ្ឌបាត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារហេតុ សម្បជានមុសា
កាសតិ ។ ឯវំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។

កថំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។
មុច្ឆិស្សមិ នុ ខោ ចក្កុរោគតោ ន នុ ខោ មុច្ឆិស្សមិ
ចក្កុរោគតោ មុច្ឆិស្សមិ នុ ខោ សោតរោគតោ យាន-
រោគតោ ជីវ្ហរោគតោ កាយរោគតោ សីសរោគតោ
កណ្ណរោគតោ មុខរោគតោ មុច្ឆិស្សមិ នុ ខោ
ទន្ធកោគតោ ន នុ ខោ មុច្ឆិស្សមិ ទន្ធកោគតាតិ ។
ឯវំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។

កថំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។
លភិស្សមិ នុ ខោ មនាបិកេ(១) រូបេ ន នុ ខោ លភិស្សមិ
មនាបិកេ(២) រូបេ លភិស្សមិ នុ ខោ មនាបិកេ(៣)
សន្តេ កន្ធ�េ រសេ ដោជ្ជេ កុលំ កណំ អាវាសំ លាភំ
យសំ បសំសំ សុខំ ចរិវំ បិណ្ឌាចាតំ សេនាសនំ តិលា-
នប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារត្ថំ ។ ឯវំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំ-
កថា ឧប្បជ្ជតិ កោណោ មោសវជ្ជត្វា កថំកថា ច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះហេតុនៃសេនាសនៈ ព្រោះហេតុនៃគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។

មុសាវត្ថេកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

សេចក្តីសង្ស័យ កើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។

បុគ្គលគិតថា អញនឹងរួចអំពីចក្ខុវេទនា ឬនឹងមិនរួចអំពីចក្ខុវេទនាទេ អញ

នឹងរួចអំពីសាតវេទនា យានវេទនា ជីវ្ហាវេទនា កាយវេទនា សីលវេទនា

កណ្តាវេទនា មុខវេទនា អញនឹងរួចអំពីទុក្ខវេទនា ឬនឹងមិនរួចអំពីទុក្ខវេទនាទេ។

សេចក្តីសង្ស័យកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

សេចក្តីសង្ស័យ កើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។

បុគ្គលគិតថា អញនឹងបានរូបទាំងឡាយ ជាទីពេញចិត្ត ឬនឹងមិន

បានរូបទាំងឡាយ ជាទីពេញចិត្តទេ អញនឹងបានសំឡេងទាំងឡាយ

ក្នុងទាំងឡាយ រសទាំងឡាយ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយ ត្រកូល ពួក

អាវស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ

គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ជាទីពេញចិត្ត ឬហ្ន៎ ។ សេចក្តីសង្ស័យកើត

អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវរត្តនិទ្ទេសោ

(១៥៤) ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តតិ សាតាសា-
តេ សន្តេ សុខទុក្ខេ ធម្មា សន្តេ សោមនស្សនោមនស្សេ
សន្តេ ឥដ្ឋានិដ្ឋេ សន្តេ អនុនយប្បដិយេ សន្តេ សំវិជ្ជេ-
មាណេ^(១) ឧបលត្តិយមាណេតិ ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តេ ។

(១៥៥) កុច្ឆិកេ ញាណាបថាយ សិក្ខតិ ញា-
ណាម្បំ ញាណាបថោ ញាណាស្ស អារម្មណាម្បំ ញាណាប-
ថោ ញាណាសហគុនោបិ ធម្មា ញាណាបថោ ។ យថា
អរិយមត្តោ អរិយបថោ ទេវមត្តោ ទេវបថោ ព្រហ្មមត្តោ
ព្រហ្មបថោ ឯវមេវ ញាណាម្បំ ញាណាបថោ ញាណាស្ស
អារម្មណាម្បំ ញាណាបថោ ញាណាសហគុនោបិ ធម្មា
ញាណាបថោ ។ សិក្ខតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិសីល-
សិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញសិក្ខា ។

កតមា អធិសីលសិក្ខា ។ ឥធម ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ

១ ម. ឯត្តន្តរេ អត្ថីតិ ទិស្សតិ ។

កលហវិវត្តន៍ទ្រព្យ ទី ១១

(១៥៤) ពាក្យថា កាលបើធម៌ទាំងពីរមាន ធម៌ទាំងឡាយ⁺
 នេះ សេចក្តីថា កាលបើវត្ថុជាទីត្រេកអរ នឹងមិនជាទីត្រេកអរមាន
 កាលបើសុខ នឹងទុក្ខមាន កាលបើសោមនស្ស នឹងទោមនស្សមាន
 កាលបើវត្ថុជាទីប្រាថ្នានឹងមិនជាទីប្រាថ្នាមាន កាលបើតម្រេកនឹងសេចក្តី
 ចង្អៀតចង្អល់មាន មានគ្រប់គ្រាន់ ឬគួរបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) កាលបើធម៌ទាំងពីរមាន ធម៌ទាំងឡាយ⁺នេះ ។

(១៥៥) ពាក្យថា ជនអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សា
 តាមគន្លងញាណ អធិប្បាយថា ញាណ ឈ្មោះថា គន្លងញាណ អា-
 រម្មណ៍របស់ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ ពួកធម៌កើតជាមួយនឹង
 ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ ។ ផ្លូវដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា គន្លង
 ដ៏ប្រសើរ ផ្លូវដ៏ត្រកាល ឈ្មោះថា គន្លងដ៏ត្រកាល ផ្លូវដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់
 ឈ្មោះថា គន្លងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ យោងណាមិញ ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លង
 ញាណ អាម្មណ៍របស់ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ ពួកធម៌កើត
 ជាមួយនឹងញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ យោងនោះដែរ ។ ពាក្យថា
 គប្បីសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺអធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្ប-
 ញាសិក្ខា ១ ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក៏សាសនានេះ ជាអ្នកមានសីល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នាតំមោក្ខសំវេសំវុតោ វិហារតិ អាចារតោចរសម្បជ្ជោ
អណ្តមត្តសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សវី សមាធាយ សិក្ខតិ
សិក្ខាបទេសុ ខុទ្ទកោ សីលក្ខន្ធា មហាត្តោ សីល-
ក្ខន្ធា សីលំ បតិដ្ឋា អាទិ ចរណំ សំយមោ សំវារោ មុទំ
បមុទំ កុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា អយំ អធិ-
សីលសិក្ខា ។

កតមា អធិប័ត្តសិក្ខា ។ ឥធិ ភិក្ខុ វិវិច្ឆេវ កា-
មេហំ ។ បេ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ អយំ
អធិប័ត្តសិក្ខា ។

កតមា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ឥធិ ភិក្ខុ បញ្ញាវា
ហោតិ ឧទយត្តតាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្មាគតោ
អរិយាយ និព្វេជ្ជកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយតាមិនិយា សោ
ឥទំ ទុក្ខន្តំ យថាក្ខតំ បជាធាតិ ។ បេ ។ អយំ ទុក្ខនិរោ-
ធតាមិនី បដិបទាតិ យថាក្ខតំ បជាធាតិ ឥមេ អាសវាតិ
យថាក្ខតំ បជាធាតិ ។ បេ ។ អយំ អាសវនិរោធតាមិនី-
បដិបទាតិ យថាក្ខតំ បជាធាតិ អយំ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សង្គមក្នុងបាតិមោក្ខសំវរៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈនឹងគោចរៈ ឃើញ
 ភ័យចំពោះទោសទាំងឡាយ បន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សា ក្នុងសិក្ខា
 បទទាំងឡាយ សីលក្ខន្ធច្រ ក្នុងសីលក្ខន្ធទាំង សីល ទីតំកល់ ទីខាងដើម
 ការប្រព្រឹត្តិ ការប្រយ័ត្ន ការសង្គម ប្រធាន ប្រមុខ នៃការចូល
 ប្រសព្វ នូវកុសលធម៌ទាំងឡាយ នេះ អធិសីលសិក្ខា ។

អធិបិក្ខុសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ស្ងាត់ចាក
 កាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់ចក្ខុត្ថជ្ឈាន នេះ អធិបិក្ខុសិក្ខា ។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នក
 មានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ដែលទៅក្នុងការកើតឡើងនឹងវិនាស
 ជាបញ្ញាដ៏ប្រសើរ អាចទំលុះទំលាយ (នូវកិលេស) ជាគ្រឿងដល់នូវ
 ការអស់ទុក្ខដោយប្រពៃ ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះទុក្ខ
 ។ បេ ។ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ដឹងច្បាស់
 តាមពិតថា នេះអាសវៈទាំងឡាយ ។ បេ ។ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា
 នេះអាសវៈនិរោធគាមិនីបដិបទា នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

ឯកាទសៈមោ កលហរិវិទស្សត្ថនិទ្ទេសោ

កដំកដំ ញាណាបថាយ សិក្ខេតិ កដំកដំ បុគ្គ-
 លោ សកត្ថោ សវីលេខោ សទ្ធគ្យកោ សវិចិត្តោ
 ញាណាធិគមាយ ញាណដុស្សនាយ ញាណសង្ខតិក-
 យាយ អធិសីលម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខេយ្យ
 អធិប្បញ្ញម្បិ សិក្ខេយ្យ។ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវុដ្ឋោ
 សិក្ខេយ្យ ជានន្តោ សិក្ខេយ្យ សិក្ខេយ្យ បស្សន្តោ
 សិក្ខេយ្យ បច្ចុវេត្តន្តោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ អធិដ្ឋហន្តោ
 សិក្ខេយ្យ សទ្ធាយ អធិមុត្តន្តោ សិក្ខេយ្យ វីរីយំ បុគ្គ-
 ល្ហាន្តោ សិក្ខេយ្យ សតី ឧបដ្ឋហន្តោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ
 សមាធិហន្តោ សិក្ខេយ្យ បញ្ញាយ បជានន្តោ សិក្ខេយ្យ
 អភិញ្ញេយ្យំ អភិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បរិញ្ញេយ្យំ
 បរិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បហាតត្ថំ បជហន្តោ សិក្ខេយ្យ
 ភាវេតត្ថំ ភាវេន្តោ សិក្ខេយ្យ សង្ខតានតត្ថំ សង្ខតករេន្តោ
 សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាធាយ
 វត្ថុយ្យាតិ កដំកដំ ញាណាបថាយ សិក្ខេ ។

កលហរិវរសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

ពាក្យថា ជនអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សាតាមគន្លងញាណ
 សេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកសង្ស័យ មានសេចក្តីឆ្លៀងឆ្លល់ មានស្នាមគំនូស
 (កងចិត្ត) មានផ្លូវបែកជាពីរ មានវិចិត្តច្នៃ គប្បីសិក្សាអធិសីលផង
 គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីបានញាណ
 ដើម្បីពាល់គ្រូញាណ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវញាណ ។ គប្បី
 រំពឹងសិក្សាសិក្ខាទាំង ៣ នេះ គប្បីដឹងសិក្សា គប្បីឃើញសិក្សា
 គប្បីពិចារណាសិក្សា គប្បីតាំងចិត្តសិក្សា គប្បីចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសច្ចា
 សិក្សា គប្បីផ្តន់វិរិយៈសិក្សា គប្បីតម្កល់សតិសិក្សា គប្បីតាំងចិត្ត
 សិក្សា គប្បីដឹងច្បាស់ដោយប្រាជ្ញាសិក្សា គប្បីដឹងធម៌ដែលគួរដឹង
 សិក្សា គប្បីកំណត់ធម៌ដែលគួរកំណត់សិក្សា គប្បីលះបង់ធម៌ដែល
 គួរលះបង់សិក្សា គប្បីចំរើនធម៌ដែលគួរចំរើនសិក្សា គប្បីធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា ប្រព្រឹត្តទ្បទៅ ប្រព្រឹត្ត
 ដោយល្អ ប្រព្រឹត្តជឿកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអ្នកមាន
 សេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សាតាមគន្លងញាណ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១៥៦) ញត្វា បវុត្តា សមណោ ធម្មានិ ញត្វា^(១)

ជាជិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខនំ កត្វា វុត្តា
 បវុត្តា អាចិត្តតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា បដ្ឋបិតា វិជា
 វិភត្តា ឧត្តានិកតា បកាសិតា ។ សព្វេ សង្ខារ
 អនិច្ចាតិ ញត្វា ជាជិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា
 វិក្ខនំ កត្វា វុត្តា បវុត្តា អាចិត្តតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា
 បដ្ឋបិតា វិជា វិភត្តា ឧត្តានិកតា បកាសិតា ។
 សព្វេ សង្ខារ ទុក្ខានិ ។ សព្វេ ធម្មា អនត្តានិ ។
 អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារ ។ បេ ។ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណានិ ។
 អវិជ្ជានិរោធិ សង្ខារនិរោធិ ។ បេ ។ ជាតិនិរោធិ ជរា-
 មរណានិរោធិ ។ ឥទំ ទុក្ខនិ ។ បេ ។ អយំ
 ទុក្ខនិរោធិតាមិនី បដិបទានិ ។ ឥមេ អាសវានិ ។ បេ ។
 អយំ អាសវានិរោធិតាមិនីបដិបទានិ ។ ឥមេ ធម្មា
 អភិញ្ញាយ្យានិ ។ ឥមេ ធម្មា បរិញ្ញាយ្យានិ ។
 ឥមេ ធម្មា បហាតព្វានិ ។ ឥមេ ធម្មា ការេតព្វានិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១៥៦) ពាក្យថា ជាធម៌ដែលសមណៈជ្រាប ហើយពោល
សេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយ ដែលព្រះអង្គជ្រាប ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា
ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ពោល ពោលទួលទៅ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ
តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសទុកហើយ ។ ធម៌ទាំង
ឡាយដែលព្រះអង្គជ្រាប ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើ
ឲ្យប្រាកដ ពោល ពោលទួលទៅ ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តម្កល់
ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសទុកហើយថា សង្ខារទាំងពួង
មិនទៀង ។ ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។
ថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ។ ជក
មរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ។ ថា ការរលត់សង្ខារ
ព្រោះការរលត់អវិជ្ជា ។ បេ។ ការរលត់ជក មរណៈ ព្រោះការរលត់
ជាតិ ។ ថា នេះជាទុក្ខ ។ បេ។ នេះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ។
ថា នេះ អាសវៈ ។ បេ។ នេះ អាសវៈនិរោធគាមិនីបដិបទា ។
ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរត្រាស់ដឹង ។ ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង ។
ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរលះ ។ ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរចំរើន ។

ឯកវសមោ ពលហរិវិទុស្សត្ថិនិទ្ទេសោ

ឥមេ ធម្មា សង្ខតោតញ្ចតិ ។ ធន្នំ ជស្សាយ.

តណ្ហំ សមុទយញ្ច អត្ថន្តមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច

និស្សវណញ្ច បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខណ្ឌំ ចតុន្នំ មហា.

ក្ខតានំ យន្តញ្ច សមុទយធម្មំ សព្វន្នំ និរោធម្មន្នំ ញត្វា

ជាតិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្កតំ កត្វា

វត្ថា បវត្ថា អាចិត្តតា ទេសតា បញ្ចាបិតា បដ្ឋបិតា វិវដា

វិភត្តា ឧត្តានិកតា បកាសតា ។ វត្ថំ ហេតុំ ភក្កតា

អភិញ្ញាយាហំ ភិក្ខុវេ ធម្មំ ទេសេមី នោ អនភិញ្ញាយ

សនិទានាហំ ភិក្ខុវេ ធម្មំ ទេសេមី នោ អនិទានំ សប្ប.

ដិហារិយាហំ ភិក្ខុវេ ធម្មំ ទេសេមី នោ អប្បដិហារិយំ

តស្ស មយំ ភិក្ខុវេ អភិញ្ញាយ ធម្មំ ទេសយតោ នោ

អនភិញ្ញាយ សនិទានំ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អនិ.

ទានំ សប្បដិហារិយំ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អប្បដិហា.

រិយំ ករណីយោ ឡំវនោ ករណីយា អនុសាសនំ

កលហរិវង្សស្តុតិទ្រព្យ ទី ១១

ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ធម៌ទាំងឡាយ ដែលព្រះអង្គ
 ជ្រាប ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ពោល
 ពោលទូទៅ ប្រាប់ សំដែង បញ្ចក្ខ តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក
 ប្រកាសទុកហើយថា (តថាគតដឹងច្បាស់) នូវហេតុជាទីកើតឡើងផង
 សេចក្តីវិនាសផង អានិសង្សផង ទោសផង ការរលាស់ចេញនូវ
 ផស្សៈតនៈទាំង ៦ ផង បណ្តាទុកទានក្នុងទាំង ៥ មហាក្ខត្របទាំង ៤
 វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា វត្ថុទាំងអស់នោះ មាន
 កិរិយាលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ វត្ថុណាស់ ពាក្យនេះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតសំដែងធម៌ ដើម្បី
 ត្រាស់ដឹង មិនមែនសំដែងដើម្បីមិនឲ្យត្រាស់ដឹងទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 តថាគតសំដែងធម៌ប្រកបដោយហេតុ មិនមែនសំដែងឥតហេតុទេ ម្នាល
 ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតសំដែងធម៌ប្រកបដោយបាដិហារ្យ (ធម៌ជាគ្រឿង
 ស្រោចស្រង់) មិនមែនសំដែងឥតបាដិហារ្យទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 កាលតថាគតនោះ សំដែងធម៌ដើម្បីត្រាស់ដឹង មិនសំដែងដើម្បីមិន
 ត្រាស់ដឹងទេ កាលតថាគតសំដែងធម៌ប្រកបដោយហេតុ មិនសំដែងឥត
 ហេតុ កាលតថាគតសំដែងធម៌ ប្រកបដោយបាដិហារ្យ មិនសំដែង
 ឥតបាដិហារ្យ ឧវាទបុគ្គលគួរធ្វើ អនុសាសនី ក៏បុគ្គលគួរធ្វើ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អលញ្ច បន វេ ភិក្ខុវេ តុដ្ឋិយា អលំ ចាមោជ្ជាយ
 អលំ សោមនស្សាយ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភក្ខវា ស្វាគ្គាតោ
 ធម្មោ សុប្បដិច្ចោ សង្ឃេតិ ។ ឥមស្មី ច បន
 វេយ្យាករណស្មី ភញ្ញមាទេ ទិសសហស្សំ លោក-
 ធាតុ អកម្មត្ថាតិ ញត្វា បុត្តា សមណោ ធម្មា ។
 តេនាហា ភក្ខវា

កោនោ មោសវដ្ឋញ្ច កថំកថា ច

ឯតេថ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តេ .

កថំកថំ ញ្ញាណបថាយ សិក្ខេ

ញត្វា បុត្តា សមណោ ធម្មាតិ ។

(១៥៧) សាតំ អសាតញ្ច កុតោនិទានា

ក៏ស្មី អសន្តេ ន កវន្តិ ហេតេ

វិកវំ កវញ្ចាបំ យមេតមត្តំ

ឯតេម្ហេ បព្រហ្មំ យតោនិទានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយគួរតែត្រេកអរ គួរតែរីករាយ គួរតែ
 សោមនស្សថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃ ព្រះ
 ធម៌ព្រះមានព្រះភាគសំដែងដោយប្រពៃ ព្រះសង្ឃប្រតិបត្តិហើយដោយ
 ប្រពៃ ។ កាលវេយ្យាករណ៍នេះ ដែលព្រះអង្គសំដែង លោកធាតុទាំង
 មួយប៉ុន្មានក៏កម្រើកញាប់ញ័រ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាធម៌ដែល
 សមណៈជ្រាបហើយពោល ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាលធម្មជាតិទាំងពីរ គឺឆ្ងាយនឹងមិនឆ្ងាយមាន ធម៌ទាំងនេះ គឺ
 សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១
 (ក៏កើតមានដែរ) ជនអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សា
 តាមគន្លងញាណ ជាធម៌ដែលសមណៈជ្រាបហើយពោល ។

(១៥៧) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ
 មានអ្វីជាហេតុ កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនេះ⁺មិនមាន
 សេចក្តីណា គឺការរំលោភ នឹងការចំរើន សូមព្រះអង្គ
 សំដែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនេះ⁺ ថាមានវត្ថុណាជាហេតុ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តុតិទ្ទេសោ

(១៥៨) សាតិ អសាតញ្ច កុតោនិទានាតិ សា-
 តាសាតា កុតោនិទានា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា
 កុតោ និព្វតា កុតោ អភិនិព្វតា កុតោ មាតុភតា
 កីនិទានា កីសមុទយា កីជាតិកា កីបភវតិ
 សាតាសាតានិ មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ
 បបុច្ឆតិ យាចតិ អដ្ឋេសតិ បសាទេតតិ សាតិ
 អសាតញ្ច កុតោនិទានា ។

(១៥៩) កិស្មី អសន្តេ ន ភវន្តិ ហេតេតិ កិស្មី
 អសន្តេ អសំវិជ្ជមានេ^(១) អនុបលត្តិយមានេ សាតាសាតា
 ន ភវន្តិ នប្បភវន្តិ ន ជាយន្តិ ន សញ្ញាយន្តិ ន និព្វតន្តិ
 នាភិនិព្វតន្តិតិ កិស្មី អសន្តេ ន ភវន្តិ ហេតេ ។

(១៦០) វិភវំ ភវញ្ចាបិ យមេតមត្តន្តិ កតមោ សា-
 តាសាតានិ ភវេ ។ យោ សាតាសាតានិ ភវេ សម្ព-
 វេ^(២) ជាតិ សញ្ញាតិ និព្វតិ អភិនិព្វតិ មាតុភវេ

កលហរិវងសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

[១៥៨] ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ
 គឺព្រះពុទ្ធនិមិត្តសួររកឫសគល់ ។ បេ ។ សួររក សួរឈ្មោះចម្លើយ សូម
 អារាធនា ចោទ ចំពោះហេតុជាទីកើតឡើង នៃវេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិន
 ជាទីត្រេកអរថា វេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិនជាទីត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ
 កើតអំពើណា កើតព្រមអំពើណា ផ្គូផ្គងអំពើណា កើតចំពោះឡើង
 អំពើណា កើតប្រាកដអំពើណា មានអ្វីជាហេតុ មានអ្វីជាដែនប្រជុំ
 កើត មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 សួរថា) សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ ។

[១៥៩] ពាក្យថា កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនេះមិនមាន
 គឺកាលបើអ្វីមិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ដែលបុគ្គលមិនបាន ទើបវេទនា
 ជាទីត្រេកអរនឹងមិនជាទីត្រេកអរមិនមាន មិនមានប្រាកដ មិនកើត
 មិនកើតព្រម មិនផ្គូផ្គង មិនកើតចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរ
 ថា) កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនេះមិនមាន ។

[១៦០] ពាក្យថា សេចក្តីណា គឺការវិនាស នឹងការចំរើន
 អធិប្បាយថា សេចក្តីចំរើន នៃវេទនាជាទីត្រេកអរ នឹងមិនជាទី
 ត្រេកអរ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីចំរើន ការដុះដាល កិរិយាកើត
 កិរិយាកើតព្រម កិរិយាផ្គូផ្គង កិរិយាកើតចំពោះ កិរិយាកើត
 ប្រាកដ នៃវេទនាជាទីត្រេកអរ នឹងមិនជាទីត្រេកអរ ឯណា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អយំ សាតាសាតានំ ភវេ ។ កតមោ សាតាសាតានំ
 វិភវេ ។ យោ សាតាសាតានំ ខយោ វយោ ភេនោ
 បរិភេនោ អនិច្ចតា អន្តរាជានំ អយំ សាតាសាតានំ
 វិភវេ ។ យមេតមត្តន្តំ យំ បរមត្តន្តំ វិភវំ កវញ្ចាប័
 យមេតមត្តំ ។

[១៦០] ឯតម្មេ បព្រហ្ម យតោនិទានន្តំ ឯតន្តំ
 យំ បុប្ផាមិ យំ យោទាមិ យំ អដ្ឋេសាមិ យំ បសា-
 ទេមិ ។ បព្រហ្មាតិ ព្រហ្ម អាចិត្តុ នេសេហិ បញ្ចាបេហិ
 បដ្ឋបេហិ វិវរ វិភជ ឧត្តានីករេហិ បកាសេហិតិ
 ឯតម្មេ បព្រហ្ម ។ យតោនិទានន្តំ យំនិទានំ យំ-
 សមុទយំ យំជាតិកំ យំបកវន្តំ ឯតម្មេ បព្រហ្ម
 យតោនិទានំ ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នេះឈ្មោះថា សេចក្តីចំរើននៃវេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិនជាទីត្រេកអរ ។
 សេចក្តីវិនាសនៃវេទនាជាទីត្រេកអរ នឹងមិនជាទីត្រេកអរ តើដូចម្តេច ។
 ការអស់ ការសូន្យ ការបែកធ្លាយ ការខូចខ្ចី ការមិនទៀង ការបាត់
 បង់ទៅ នៃវេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិនជាទីត្រេកអរ ឯណា នេះឈ្មោះ
 ថា សេចក្តីវិនាសនៃវេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិនជាទីត្រេកអរ ។ ពាក្យថា
 សេចក្តីណា គឺសេចក្តីដទៃណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
 សេចក្តីណា គឺការវិនាស នឹងការចំរើន ។

[១៦១] ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសំដែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនេះ ថា
 មានវត្ថុណាជាហេតុ ត្រង់ពាក្យថា នេះ គឺខ្ញុំសួររកសេចក្តីណា ខ្ញុំសូម
 សេចក្តីណា ខ្ញុំអាពធ្វេសសេចក្តីណា ខ្ញុំជ្រះថ្លាសេចក្តីណា ។ ពាក្យ
 ថា សូមសំដែង គឺសូមពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តម្កល់ទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះ
 អង្គសំដែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនេះ ។ ពាក្យថា មានវត្ថុណាជាហេតុ គឺ
 មានវត្ថុណាជាហេតុ មានវត្ថុណាជាដែនកើត មានវត្ថុណាជាកំណើត
 មានវត្ថុណា ជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះ
 អង្គសំដែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនេះ ថាមានវត្ថុណាជាហេតុ ។ ហេតុនោះ
 ពុទ្ធនិម្មិតនោះ សួរថា

ឯកាទសមោ កលហវិទសុត្តន្តិទេសោ

សាតិ អសាតញ្ច កុតោនិទានា

កស្មី អសន្តេ ន កវន្តិ ហេតេ

វិកវំ កវញ្ចាបិ យមេតមត្តំ

ឯតន្តេ បព្រហ្ម យតោនិទានន្តិ

(១៦២) ដស្សនិទានំ(១) សាតិ អសាតិ

ដស្ស អសន្តេ ន កវន្តិ ហេតេ

វិកវំ កវញ្ចាបិ យមេតមត្តំ

ឯតន្តេ បព្រមី តតោនិទានំ ។

(១៦៣) ដស្សនិទានំ សាតិ អសាតន្តិ សុខវេទនីយំ

ដស្សំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈតិ សុខា វេទនា ។ សា(២) តស្សេវ

សុខវេទនីយស្ស ដស្សស្ស និរោធា(៣) តន្តិ វេទយិតិ

សុខវេទនីយំ ដស្សំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈា សុខា វេទនា សា

និរុជ្ឈតិ សា វ្យាបសម្មតិ ។ ទុក្ខវេទនីយំ ដស្សំ បដិច្ច

ឧប្បជ្ឈតិ ទុក្ខា វេទនា ។ សា តស្សេវ ទុក្ខវេទនីយស្ស

ដស្សស្ស និរោធា តន្តិ វេទយិតិ ទុក្ខវេទនីយំ ដស្សំ

បដិច្ច ឧប្បជ្ឈា ទុក្ខា វេទនា សា និរុជ្ឈតិ សា វ្យាបសម្មតិ ។

១ ម. ផល្លំ វិទានំ ។ ២ ម. យា ។ ៣ ម. យំ តន្តំ ។

កាលហរិវិទស្តុតិទ្ទេស ទី ១១

សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ កាលបើ
 អ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនេះមិនមាន សេចក្តីណា គឺការ
 វិនាសនឹងការចំរើន សូមព្រះអង្គសំដែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តី
 ៥ នេះ ថាមានវត្ថុណាជាហេតុ ។

(១៦២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិន
 ត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ កាលបើផស្សៈមិនមាន ទើបធម៌
 ទាំងនេះមិនមាន សេចក្តីណា គឺការវិនាសនឹងការចំរើន តថា-
 គត សំដែងទូលព្រះអង្គនូវសេចក្តីនេះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ។

(១៦៣) ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ មានផស្សៈជា
 ហេតុ អធិប្បាយថា សុខវេទនាកើត អាស្រ័យផស្សៈជាទីតាំងនៃ
 សុខវេទនា ។ ព្រោះរលត់ផស្សៈ ជាតាំងនៃសុខវេទនានោះឯង
 សុខវេទនាដែលកើតរួចហើយ ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំង
 នៃសុខវេទនា កើតអំពីផស្សៈនោះ ដែលសោយរួចហើយ នោះរលត់
 ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ទុក្ខវេទនាកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំងនៃ
 ទុក្ខវេទនា ។ ព្រោះរលត់ផស្សៈជាទីតាំងនៃទុក្ខវេទនានោះឯង ទុក្ខវេទនា
 ដែលកើតរួចហើយ ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំងនៃទុក្ខវេទនា
 កើតអំពីផស្សៈមុននោះ ដែលសោយរួចហើយ នោះរលត់ស្ងប់រម្ងាប់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនុត្តមសុខវេទនីយំ ជស្សំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ អនុត្តម-
 សុខា វេទនា ។ សា តស្សេ អនុត្តមសុខវេទនីយស្ស
 ជស្សស្ស និរោធា តជ្ជំ វេទយិតំ អនុត្តមសុខវេទន-
 យំ ជស្សំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជា អនុត្តមសុខា វេទនា សា
 និរុជ្ឈតិ សា ប្បសម្មតិ ។ ជស្សនិទានំ សាតំ អសា-
 តន្តំ សាតាសាតា ជស្សនិទានា ជស្សសមុទយា ជស្ស-
 ជាតិកា ជស្សប្បកវតិ ជស្សនិទានំ សាតំ អសាតំ ។

[១៦៤] ជស្សេ អសន្តេ ន កវន្តំ ហេតេតិ ជស្សេ

អសន្តេ អសំវិជ្ជមារេ អនុបលត្តិយមារេ សាតាសាតា
 ន កវន្តំ នប្បកវន្តំ ន ជាយន្តំ ន សញ្ញាយន្តំ ន
 និព្វតន្តំ ចាកិនិព្វតន្តំ ន ចាតុកវន្តិតិ ជស្សេ អសន្តេ
 ន កវន្តំ ហេតេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អនុក្ខមសុខវេទនា កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំង
នៃអនុក្ខមសុខវេទនា ។ ព្រោះរលត់ផស្សៈ ជាទីតាំង នៃ
អនុក្ខមសុខវេទនានោះឯង អនុក្ខមសុខវេទនា ដែលកើតឡើងហើយ
ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំងនៃអនុក្ខមសុខវេទនា កើតអំពីផស្សៈ
នោះ ដែលសោយរួចហើយ នោះរលត់ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា
សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ បានសេចក្តីថា
វេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិនជាទីត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ មាន
ផស្សៈជាទីប្រជុំកើតឡើង មានផស្សៈជាកំណើត មានផស្សៈជាដែន
កើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ
មានផស្សៈជាហេតុ ។

(១៦៤) ពាក្យថា កាលបើផស្សៈមិនមាន ធម៌ទាំងឡាយ⁺
ក៏មិនមាន គឺកាលបើផស្សៈមិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ដែលបុគ្គល
មិនបាន វេទនាជាទីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរក៏មិនមាន មិនមានប្រាកដ
មិនកើត មិនកើតព្រម មិនផ្ដួចផ្ដើម មិនកើតចំពោះ មិនកើតប្រាកដ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើផស្សៈមិនមាន ធម៌ទាំងឡាយ⁺
នេះ ក៏មិនមាន ។

ឯកាទសមោ កលហវិវិទស្តុត្ថន្តទ្វេសោ

(១៦៥) វិករំ កវត្តាបិ យមេតមត្តន្តំ កវទិដ្ឋបំ ជស្ស-

និទាណា វិកវទិដ្ឋបំ ជស្សនិទាណា ។ យមេតមត្តន្តំ

យំ បរមត្តន្តំ វិករំ កវត្តាបិ យមេតមត្តំ ។

(១៦៦) ឯតន្តោ បព្រមំ ឥតោនិទានន្តំ ឯតន្តំ យំ

បុច្ឆសិ យំ យាចសិ យំ អន្លេសសិ យំ បសាទេសិ ។

បព្រម័តិ ព្រមំ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បព្វាបេមិ បដ្ឋបេមិ

វិវរាមិ វិកជាមិ ឧត្តានិករោមិ បកាសេម័តិ ឯតន្តោ

បព្រមំ ។ ឥតោនិទានន្តំ ឥតោជស្សនិទានំ ជស្ស-

សមុទយំ ជស្សជាតិកំ ជស្សប្បកវន្តំ ឯតន្តោ បព្រមំ

ឥតោនិទានំ ។ តេនាហា កកវា

កលហរិវង្សស្តុត្តទេស ទី ១១

(១៦៥) ពាក្យថា សេចក្តីណា គឺការវិនាស នឹងការចំរើន
 សេចក្តីថា ភិរិយាឃើញថាចំរើន ក៏មានផស្សៈជាហេតុ ភិរិយាឃើញ
 ថាវិនាស ក៏មានផស្សៈជាហេតុ ។ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីណា គឺ
 សេចក្តីដទៃណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីណា គឺការ
 វិនាសនឹងការចំរើន ។

(១៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតសំដែងទូលព្រះអង្គ នូវសេចក្តី
 ៖ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ត្រង់ពាក្យថា ៖ គឺព្រះអង្គសួរសេចក្តីណា
 សូមសេចក្តីណា អាវាធនាសេចក្តីណា ជ្រះថ្លាសេចក្តីណា ។ ពាក្យថា
 តថាគតសំដែង គឺតថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ចត្ត តម្កល់ទុក
 បើក បែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត
 សំដែងទូលព្រះអង្គ នូវសេចក្តីនេះ ។ ពាក្យថា មានវត្ថុនេះជាហេតុ គឺ
 មានផស្សៈនេះជាហេតុ មានផស្សៈជាទីប្រជុំកើត មានផស្សៈជាកំណើត
 មានផស្សៈជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត
 សំដែងទូលព្រះអង្គ នូវសេចក្តីនេះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 ដស្សនិទានំ(១) សាតិ អសាតិ

ដស្សេ អសន្តេ ន កវន្តិ ហេតេ

វិភវំ កវញ្ចាបិ យមេតមន្តិ

ឯតន្តេ បព្រមិ ឥតោនិទានន្តិ ។

[១២៧] ដស្សោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោ

បរិគ្គហា វាបិ កុតោ បហូតា

កស្មី អសន្តេ ន មមត្តមន្តិ

កស្មី វិភូតេ ន ដុសន្តិ ដស្សោ ។

[១២៨] ដស្សោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោតិ

ដស្សោ កុតោនិទានោ កុតោ ជាតោ កុតោ
 សញ្ញតោ កុតោ និព្វតោ កុតោ អភិនិព្វតោ កុតោ
 ចាតុក្កតោ កំនិទានោ កំសមុទយោ កំជាតិកោ កំ-
 បភវេតិ ដស្សស្ស មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ
 បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ អដ្ឋេសតិ បសានេតិ
 ដស្សោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីត្រេកអរនឹងមិនត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ កាល

បើផស្សៈមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនោះមិនមាន សេចក្តីណា

គឺការវិនាសនឹងការចំរើន តថាគតសំដែងទូលព្រះអង្គ ឲ្យ

សេចក្តី⁺នេះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ។

(១៦៧) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត សួរថា) ផស្សៈក្នុងលោក មានអ្វី

ជាហេតុ ទាំងសេចក្តីហ្មឺងហ្មឺងកើតអំពីអ្វី កាលបើអ្វីមិនមាន

ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញក៏មិនមាន កាលបើអ្វីប្រាស

ចេញ ទើបផស្សៈមិនពាល់ត្រូវ ។

(១៦៨) ពាក្យថា ផស្សៈក្នុងលោកមានអ្វីជាហេតុ គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិត

សួររកឫសគល់នៃផស្សៈ ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មួចឈ្មួញ អន្ទិរ អាភ-

ធនា ជ្រះថ្លានៅហេតុដែលនាំឲ្យកើតផស្សៈ ថា ផស្សៈមានហេតុអំពីអ្វី

កើតអំពីអ្វី កើតព្រមអំពីអ្វី ផ្សំផ្សំអំពីអ្វី កើតចំពោះអំពីអ្វី កើត

ប្រាកដអំពីអ្វី មានអ្វីជាហេតុ មានអ្វីនាំឲ្យកើត មានអ្វីជាកំណើត

មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផស្សៈក្នុង

លោក មានអ្វីជាហេតុ ។

ឯកវេសមោ កលហរិវិសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៦៩] បរិក្កហា វាបិ កុតោ បហូតាតិ បរិក្កហា

កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា កុតោ

និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ចាតុភូតា កីនិទានា

កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវាតិ បរិក្កហានំ មូលំ

បុច្ឆតិ ។បេ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ

អដ្ឋេសតិ បសាទេតិ បរិក្កហា វាបិ កុតោ បហូតា ។

[១៧០] កតិស្មី អសន្តេ ន មមត្តមត្តិកា កតិស្មី

អសន្តេ អសិរិដ្ឋមាទេ អនុបលត្តិយមាទេ មមត្តា នត្តិ

ន សន្តិ ន សិរិដ្ឋន្តិ នុបលត្តន្តិ បហីនា សមុច្ឆន្តា

វ្យាបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញាណត្តិនា

ទិដ្ឋាតិ កតិស្មី អសន្តេ ន មមត្តមត្តិ ។

កាលហរិវង្សសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

(១៦៩) ពាក្យថា ទាំងសេចក្តីហ្នឹងហែង កើតអំពីអ្វី គឺព្រះពុទ្ធ-
និមិត្តស្នូរកប្បសគល់ នៃសេចក្តីហ្នឹងហែង ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះ
ឈ្មោះ អង្គរ អាកាធនា ជ្រះថ្លា នូវហេតុដែលនាំឲ្យកើតសេចក្តី
ហ្នឹងហែង ថា សេចក្តីហ្នឹងហែងកើតអំពីអ្វី កើតអំពីណា កើតព្រម
អំពីអ្វី ផ្តល់ផ្តើមអំពីអ្វី កើតចំពោះអំពីអ្វី កើតប្រាកដអំពីអ្វី មានអ្វីជា
ហេតុ មានអ្វីនាំឲ្យកើត មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងសេចក្តីហ្នឹងហែង កើតអំពីអ្វី ។

(១៧០) ពាក្យថា កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់
អញក៏មិនមាន គឺកាលបើអ្វីមិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ដែលបុគ្គលមិនបាន
ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន ដែលបុគ្គល
មិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យ
កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
សួរថា) កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញក៏មិនមាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១៧១) កក្កស្ថី វិក្កតេ ន ជុសន្តិ ជស្សានិ កក្កស្ថី

វិក្កតេ វិភាវិតេ អតិក្កន្តេ សមតិក្កន្តេ វីតិវត្តេ ន

ជស្សា ជុសន្តិក កក្កស្ថី វិក្កតេ ន ជុសន្តិ ជស្សា ។

តេនាហា សោ និម្មតោ

ជស្សោ នុ លោកស្មី កុតោនិទានោ

បរិគ្គហា វាបិ កុតោ បហូតា

កក្កស្ថី អសន្តេ ន មមត្តមត្តិ

កក្កស្ថី វិក្កតេ ន ជុសន្តិ ជស្សានិ ។

(១៧២) នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ

ឥន្ទានិទានានិ បរិគ្គហានិ

ឥន្ទាយសន្យា ន មមត្តមត្តិ

រូបេ វិក្កតេ ន ជុសន្តិ ជស្សា ។

(១៧៣) នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សានិ ចក្កញ្ច បដិច្ច

រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចក្កវិញ្ញាណំ វិញ្ញាណំ សង្កតិ ជស្សោ

ចក្កញ្ច រូបា ច រូបស្មី ចក្កសម្មស្មីវេបេត្វា សម្បយុត្តកា

ធម្មា នាមស្មី វេរម្បំ នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៧១] ពាក្យថា កាលបើអ្វីប្រាសចេញ ទើបផស្សៈមិនពាលត្រូវ
 គឺកាលបើអ្វីប្រាសចេញ បាត់បង់ កន្លងទៅ កន្លងផុត ប្រព្រឹត្តកន្លង
 ទើបផស្សៈមិនពាលត្រូវ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) កាលបើអ្វី
 ប្រាសចេញ ទើបផស្សៈមិនពាលត្រូវ ។ ហេតុនោះ ពុទ្ធនិម្មិតនោះសួរថា
 ផស្សៈក្នុងលោកមានអ្វីជាហេតុ ទាំងសេចក្តីហ្នឹងហែងកើត
 អំពីអ្វី កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏
 មិនមាន កាលបើអ្វីប្រាសចេញ ទើបផស្សៈមិនពាលត្រូវ ។

[១៧២] (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ថា) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ
 អាស្រ័យនាមនីវរូប សេចក្តីហ្នឹងហែង មានសេចក្តីប្រាថ្នា
 ជាហេតុ កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តីប្រកាន់ថា
 របស់អញ ក៏មិនមាន កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំង
 ឡាយ ក៏មិនពាលត្រូវ ។

[១៧៣] ពាក្យថា ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនីវរូប អធិ-
 ប្បាយថា ចក្ខុវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យចក្ខុនីវរូប ការប្រជុំនៃធម៌
 ទាំង ៣ (១) ទើបផស្សៈកើត វៀរលែងចក្ខុប្រសាទ នឹងប្រារម្មណ៍ក្នុង
 ប៉ែករូប ១ ចក្ខុសម្ផស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម(២)
 (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនីវរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។

១ សំដៅយកចក្ខុ រូប វិញ្ញាណ ។ ២ សំដៅយកពួកនាមធម៌ មានវេទនាជាដើម ។ អដ្ឋកថា ។

ឯកទស្សនា កលហវិវឌ្ឍន៍ទេសា

សោតញ្ច បដិច្ច សន្តតិ ធម្មជ្ជតិ សោតវិញ្ញាណំ
 តិណ្ឌំ សន្តតិ ជស្សោ សោតញ្ច សន្តា ច រូបស្មី
 សោតសម្មស្មី វេយ្យា សម្មយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី
 វេយ្យា នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ ។ ឃានញ្ច
 បដិច្ច កន្ធ ច ឧប្បជ្ជតិ ឃានវិញ្ញាណំ តិណ្ឌំ
 សន្តតិ ជស្សោ ឃានញ្ច កន្ធ ច រូបស្មី ឃានសម្មស្មី
 វេយ្យា សម្មយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី វេយ្យា នាមញ្ច
 រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ ។ ជីវញ្ច បដិច្ច រសេ ច
 ឧប្បជ្ជតិ ជីវវិញ្ញាណំ តិណ្ឌំ សន្តតិ ជស្សោ ជីវា
 ច រសា ច រូបស្មី ជីវសម្មស្មី វេយ្យា សម្មយុត្តកា
 ធម្មា នាមស្មី វេយ្យា នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ ។
 កាយញ្ច បដិច្ច ដោជ្ជត្វេ ច ឧប្បជ្ជតិ កាយវិញ្ញាណំ
 តិណ្ឌំ សន្តតិ ជស្សោ កាយោ ច ដោជ្ជញ្ច^(១) ច រូបស្មី
 កាយសម្មស្មី វេយ្យា សម្មយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី
 វេយ្យា នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ ។ មនញ្ច បដិច្ច
 ធម្មេ ច ឧប្បជ្ជតិ មនោវិញ្ញាណំ តិណ្ឌំ សន្តតិ ជស្សោ

កលហរិវង្សស្តុតិទ្វេស ទី ១១

សោតវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកនឹងសំឡេង ការប្រជុំ
នៃធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត) វៀរលែងសោតបសាទ នឹងសទ្ធា-
ម្មណ៍ក្នុងប៉ែករូប ១ សោតសម្ផស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្តក្នុងប៉ែក
នាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនឹងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ឃានវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះនឹងភ្នែក ការប្រជុំនៃធម៌ទាំង ៣
ទើបផស្សៈ (កើត) វៀរលែងឃានបសាទនឹងគន្ធារម្មណ៍ ក្នុងប៉ែករូប ១
ឃានសម្ផស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម (កើត) ផស្សៈ
(កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនឹងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ជីវ្ហវិញ្ញាណកើត
ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតនឹងរសៈ ការប្រជុំនៃធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត)
វៀរលែងជីវ្ហបសាទ នឹងរសារម្មណ៍ក្នុងប៉ែករូប ១ ជីវ្ហសម្ផស្ស ១ ទើប
ពួកធម៌ស្ម័គ្រយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ
អាស្រ័យនាមនឹងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។ កាយវិញ្ញាណកើត ព្រោះអា-
ស្រ័យកាយនឹងផ្សព្វ ការប្រជុំនៃធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត) វៀរ
លែងកាយបសាទនឹងផ្សព្វរម្មណ៍ ក្នុងប៉ែករូប ១ កាយសម្ផស្ស ១
ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ
អាស្រ័យនាមនឹងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មនោវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យ
មនោនឹងធម្មារម្មណ៍ ការប្រជុំធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត)

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វត្ថុវិបំ រូបស្មី ធម្មា រូបិនោ រូបស្មី មនោសម្មស្សី

វេបេត្វា សម្បយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី ឯវម្បំ នាមញ្ច

រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ ។

(១៧៤) ឥន្ទានិទានានិ បរិក្កហានិទិតិ ឥន្ទា វុច្ចតិ

តណ្ហា យោ ភកោ សាភកោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ

អត្តសលម្ធលំ ។ បរិក្កហានិទិតិ ទ្វេ បរិក្កហា តណ្ហាបរិ-

ក្កហោ ច និដ្ឋិបរិក្កហោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបរិក្កហោ

។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិបរិក្កហោ ។ ឥន្ទានិទានានិ បរិក្កហានិទិតិ

បរិក្កហា ឥន្ទានិទានា ឥន្ទាហេតុកា ឥន្ទាបច្ចយា

ឥន្ទាការណា ឥន្ទាបកវតិ ឥន្ទានិទានានិ បរិក្កហានិ ។

(១៧៥) ឥន្ទាយសន្យា ន មមត្តមត្តិតិ ឥន្ទា វុច្ចតិ

តណ្ហា យោ ភកោ សាភកោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

វៀរលែងវត្ថុរូបក្នុងប្រការនឹងពួកធម៌មានរូបក្នុងប្រការ១ មនោសម្ពុស្ស១
ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប្រការនាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ
អាស្រ័យនាមនឹងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(១៧៤) ពាក្យថា សេចក្តីហ្នឹងហែង មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ
អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ រាគៈ
រាគៈខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា
សេចក្តីហ្នឹងហែង បានដល់ សេចក្តីហ្នឹងហែង ២ គឺសេចក្តីហ្នឹងហែង
គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហ្នឹងហែងគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហ្នឹងហែង
គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហ្នឹងហែងគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីហ្នឹង
ហែង មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ បានសេចក្តីថា សេចក្តីហ្នឹងហែង មាន
សេចក្តីប្រាថ្នាជានិទាន មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ មានសេចក្តីប្រាថ្នា
ជាបច្ច័យ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាអំពើ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាផែនកើតមុន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីហ្នឹងហែងមានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ។

(១៧៥) ពាក្យថា កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តី
ប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា
សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ រាគៈ រាគៈខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្តុត្តិទ្វេសោ

អកុសលម្បូលំ ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច
 ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ ។ វេទិ តណ្ហា មមត្តំ ។ បេ ។ វេទិ
 ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ វេទនាយសន្យា ន មមត្តមត្តិ វេទនាយ
 អសន្យា អសិវិជ្ជមាណាយ ធូបលត្តិយមាណាយ មមត្តា
 នត្តិ ន សន្និ ន សិវិជ្ជន្តិ ធូបលត្តន្តិ បហំនា សមុច្ឆន្ទា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អភព្វប្បត្តិកា ញាណត្តិនា
 ទន្ស៊ាតិ វេទនាយសន្យា ន មមត្តមត្តិ ។

[១៧៦] រូបេ វិក្ខតេ ន វេទនា វេទនាតិ រូបេតិ ចត្តារោ
 ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបំ ។
 រូបេ វិក្ខតេតិ ចត្វហំ ការណេហំ រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ
 ញាតវិក្ខតេន តិរណាវិក្ខតេន បហានវិក្ខតេន សម-
 តិក្កមវិក្ខតេន ។

កេនំ ញាតវិក្ខតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។

កាលបរិច្ឆេទត្រីមាស ទី ១១

អកុសលមូល ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ បានដល់សេចក្តី
ប្រកាន់ ២ គឺសេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។
នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា
កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន
សេចក្តីថា កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នា មិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ឬគ្រប់មិន
បាន សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន ឥតមាន លែងមាន
ឬគ្រប់មិនបាន គឺលោកបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ធ្វើឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់
រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តីប្រកាន់
ថារបស់អញ ក៏មិនមាន ។

[១៧៦] អធិប្បាយពាក្យថា កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំង
ឡាយក៏មិនពាល់ត្រូវ ត្រង់ពាក្យថា រូប គឺ មហាកូតរូប ៤ នឹងទុបាទាយ-
រូប របស់មហាកូតរូបទាំង ៤ ។ ត្រង់ពាក្យថា កាលបើរូបប្រាសចេញ
គឺ រូបប្រាសចេញដោយហេតុ ៤ គឺ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការ
ដឹង ១ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការពិចារណា ១ ដោយការប្រាសចេញ
ព្រោះការលះ ១ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការប្រព្រឹត្តិកន្លង ១ ។

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការដឹង តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

រូបំ ជាធាតុ យន្តីញ៉ា រូបំ សត្វំ រូបំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា
 ចតុន្ទញ៉ា មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបន្តំ ជាធាតុ បស្សតិ
 ឯវំ ញាតវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។

កថំ តិរណាវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។ ឯវំ ញាតំ
 កត្វា រូបំ តិរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ
 កណ្ឌតោ សល្លតោ អយតោ អាពាធតោ បរតោ
 បលោកតោ ឆៀតតោ ឧបទ្ទវតោ ភយតោ ឧបសគ្គតោ
 ចលតោ បកដ្តតោ អន្ទវតោ អតាណតោ អលេណតោ
 អសរណតោ វិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ
 អាទីនវតោ វិបរណាមធម្មតោ អសារកតោ អយម្បល-
 តោ វេជកតោ វិភវតោ សាសវតោ សង្ខតតោ
 មារាមិសតោ ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ
 មរណធម្មតោ សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សទាយាស-
 ធម្មតោ សង្ខលេសិកធម្មតោ សមុទយតោ អត្តដ្ឋម-
 តោ អស្សាទតោ អាទីនវតោ វិស្សរណតោ តិរេតិ
 ឯវំ តិរណាវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលស្គាល់រូប គឺស្គាល់ ឃើញថា រូបឯណានីមួយ រូបទាំងអស់នោះជា
មហាកូតរូប ៤ នឹងទុបាទាយរូបរបស់មហាកូតរូបទាំង ៤ ដូច្នេះ រូបប្រាស
ចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការដឹង យ៉ាងនេះឯង ។

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការពិចារណា តើដូច
ម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើការដឹងយ៉ាងនេះ ហើយពិចារណានូវរូប គឺពិចារណា
ដោយសេចក្តីថាមិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជាអាក្ខ ជាឫស ជាសរ ជា
សេចក្តីលំបាក ជាអាពាធ ជារបស់ដទៃ ជារបស់ទ្រុឌទ្រោម ជា
ចង្រៃ ជាទុបទ្រព ជាក័យ ជាទុបស័គ្គ ជារបស់ញាប់ញ័រ ជារបស់បែក
ធ្លាយ ជារបស់មិនទៀង ទីពឹងមិនបាន ផ្អែកមិនបាន ទីអាងមិនបាន
ជារបស់ស្លូតស្តើង ជារបស់ទ្រទេ ជារបស់សោះស្តូន្យ មិនមែនជា
របស់ខ្លួន ជាទោស ជាសកាវៈប្រែប្រួល មិនមានខ្លឹម ជាឫសនៃសេចក្តី
លំបាក ជាអ្នកសម្លាប់ ជារបស់វិនាស ប្រកបដោយអានាវៈ ជារបស់
ដែលបច្ច័យតាក់តែង ជានុយនៃមារ មានជាតិជាធម្មតា មានជរាជា
ធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានសេចក្តីស្លាប់ជាធម្មតា មានសេចក្តី
សោក ឡឹកឡូល ទុក្ខ ទោមនស្ស សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ជាធម្មតា
ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងជាធម្មតា ជារបស់ប្រជុំកើតឡើង ជារបស់
វិនាសទៅ ជាអានិសង្ស ជាទោស ជាគ្រឿងរលាស់ចោល រូបប្រាស
ចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការពិចារណា យ៉ាងនេះឯង ។

ឯកាសមោ កលហវិវស្សនិទ្ទេសោ

កថំ បហានវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។ ឯវំ
 តិវត្ថា^(១) រូបេ ធន្ធាកំ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកហោតិ
 អនការ្ម័តមេតិ ។ វុត្ថំ ហោតិ កកវតា យោ រូបេ ភិក្ខុវេ
 ធន្ធាតោ តំ បដហថ ឯវំ បហំនិ ភវិស្សតិ ឧប្បន្នមូលំ
 តាលាវត្ថុកតំ អនការ្ម័តំ អាយតំ អនុប្បាទជម្មំ ។
 ឯវំ បហានវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។

កថំ សមតិក្កមវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។
 ចតស្សោ អរូបសមាបត្តិយោ បដិលទ្ធស្ស រូចា វិក្កតា
 ហោន្តំ វិភាវិតា អតិក្កន្តា សមតិក្កន្តា វីតវត្ថា ឯវំ
 សមតិក្កមវិក្កតេន រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។ ឥមេហិ
 ចត្វហិ ការណេហិ រូបំ វិក្កតំ ហោតិ ។

រូបេ វិក្កតេ ន ដុសន្តិ ដស្សតិ រូបេ វិក្កតេ វិភាវិតេ
 អតិក្កន្តេ សមតិក្កន្តេ វីតវត្ថេ បញ្ច ដស្សា ន ដុសន្តិ
 ចក្កុសម្មស្សោ សោតសម្មស្សោ យានសម្មស្សោ

កលហវិវាទសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញ ព្រោះការលះ តើ
 ដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រិះរិះយ៉ាងនេះ ហើយលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើ
 ឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវឆន្ទរាគក្នុងរូប ។ សមដូចពាក្យនេះ⁺
 ដែលព្រះមានព្រះភាគសំដែងហើយថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ឆន្ទរាគ
 ឯណាក្នុងរូប អ្នកទាំងឡាយព្យួរលះបង់ឆន្ទរាគនោះចេញ កាលបើធ្វើបាន
 យ៉ាងនេះ រូបនោះនឹងជារបស់ដែលអ្នកលះបង់ហើយ ឲ្យមានឫសគល់
 រលើងហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវ
 ការមិនកើតទៀត មិនឲ្យមានការកើតតទៅ ។ រូបប្រាសចេញ ដោយ
 ការប្រាសចេញព្រោះការលះ យ៉ាងនេះឯង ។

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញ ព្រោះការប្រព្រឹត្តិកន្លង
 តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងឡាយរបស់បុគ្គល អ្នកបានអរូបសមាបត្តិទាំង ៤
 ជារូបប្រាសចេញ បាត់បង់ កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តិកន្លងហើយ
 រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញ ព្រោះការប្រព្រឹត្តិកន្លង យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ នេះ រូបប្រាសចេញដោយហេតុទាំង ៤ ។

ពាក្យថា កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំងឡាយក៏មិនពាល់ត្រូវ
 បានសេចក្តីថា កាលបើរូបប្រាសចេញ បាត់បង់ កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្ត
 កន្លងហើយ ផស្សៈទាំង ៥ គឺ ចក្ខុសម្ពុស្ស រោតសម្ពុស្ស ឃានសម្ពុស្ស

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ជីវ្ហាសម្មសេដ្ឋា កាយសម្មសេដ្ឋាតិ រូបេ វិក្ខតេ ន
 ដុសន្តិ ជស្សា ។ តេនាហា ភគវា

នាមញ្ញា រូបញ្ញា បដិច្ច ជសេដ្ឋា

ឥន្ទានិទានានិ បរិក្កហានិ

ឥន្ទាយសន្ត្យា ន មមត្តមត្តិ

រូបេ វិក្ខតេ ន ដុសន្តិ ជស្សាតិ ។

(១៧៧) កថិសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ

សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កថិ វិភោតិ

ឯតម្មេ បព្រហ្មំ យថា វិភោតិ

តំ ដានិយាម(១) ឥតិ មេ មនោ អហុ ។

(១៧៨) កថិសមេតស្ស វិភោតិ រូបន្តំ កថិសមេ-

តស្ស(២) កថិបដិបទ្ធស្ស កថិវិយន្តស្ស កថិបវត្តន្ត-

ស្ស(៣) កថិចាលេន្តស្ស កថិយចេន្តស្ស កថិយាចេន្ត-

ស្ស រូបំ វិភោតិ វិភាវិយ្យតិ អតិក្កមិយ្យតិ សមតិក្ក-

មិយ្យតិ វីតិវត្ថិយ្យតិ កថិសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ ។

១ ម. ដានិស្សម ។ ២ ឧ. ម. កថិសមេតស្សតិ កថិសមេតស្ស ។ ៣ ម. កថិវត្តន្តស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដ្បិតសម្មស្ស កាយសម្មស្ស ក៏មិនពាល់ត្រូវ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំងឡាយក៏មិនពាល់ត្រូវ ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនឹងរូប សេចក្តីហ្នឹងហែង
មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន
សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន កាលបើរូបប្រាស
ចេញ ផស្សៈទាំងឡាយ ក៏មិនពាល់ត្រូវ ។

(១៧៧) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត សួរថា) បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀង
ដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ទៅ ទាំងសុខនឹងទុក្ខ បាត់
បង់ទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច សូមព្រះអង្គពោលដំណើរ
នុះដល់ខ្ញុំ ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ថា (សុខនឹងទុក្ខ) បាត់បង់ទៅ
ដោយប្រការយ៉ាងណា ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នេះ ។

(១៧៨) ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់
ទៅ គឺ បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដូចម្តេច ប្រតិបត្តិដូចម្តេច សម្រេច
ដូចម្តេច ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច រក្សាដូចម្តេច រស់នៅដូចម្តេច ញ៉ាំង
អត្តភាពឲ្យរស់នៅដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ វិនាសកន្លង ឈានកន្លង
ប្រព្រឹត្តកន្លងទៅបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បុគ្គលអ្នកព្រម
ព្រៀងដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ទៅ ។

ឯកាវសមោ កលហវិវាទសុត្តន្តិយោ

(១៧៧) សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កមំ វិភោត្តតំ សុខញ្ច

ទុក្ខញ្ច កមំ វិភោត្ត វិភាវិយ្យតំ អតិក្កមិយ្យតំ សមតិ-

ក្កមិយ្យតំ វីតវត្ថុយ្យត្តតំ សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កមំ វិភោត្ត ។

(១៨០) ឯតម្មេ បព្រហ្មំ យថា វិភោត្តតំ ឯតន្តិ

យំ បុត្តាមំ យំ យាបាមំ យំ អន្លេសាមំ យំ បសាទេមីតិ

ឯតំ ។ មេ បព្រហ្មតិ មេ ព្រហ្មំ អាចិត្ត ទេសេហំ

បញ្ចាបេហំ បដ្ឋបេហំ វិវេ វិភជ ឧត្តានិកេហេហំ

បកាសេហ្មតិ ឯតម្មេ បព្រហ្មំ ។ យថា វិភោត្តតំ

យថា វិភោត្ត វិភាវិយ្យតំ អតិក្កមិយ្យតំ សមតិក្ក-

មិយ្យតំ វីតវត្ថុយ្យត្តតំ ឯតម្មេ បព្រហ្មំ យថា វិភោត្ត ។

កបហរិវង្សស្តុតិទេស ទី ១១

(១៧៧) ពាក្យថា ទាំងសុខនឹងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការ
ដូចម្តេច គឺសុខនឹងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ វិនាស កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្ត
កន្លងទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
ទាំងសុខនឹងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច ។

(១៨០) ពាក្យថា សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនេះដល់ខ្ញុំ (សុខនឹងទុក្ខ)
បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ត្រង់ពាក្យថា ដំណើរនេះ គឺខ្ញុំសួររក
ដំណើរណា សូមដំណើរណា អារាធនាដំណើរណា ចោទដំណើរណា
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ដំណើរនេះ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គ
ពោលដល់ខ្ញុំ គឺសូមព្រះអង្គថ្លែង ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តម្កល់ទុក បើក
ចែក ធ្វើឲ្យរក ប្រកាសដល់ខ្ញុំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនេះ ដល់ខ្ញុំ ។ ពាក្យថា (សុខនឹងទុក្ខ) បាត់
បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា គឺ (សុខនឹងទុក្ខ) បាត់បង់ វិនាស
កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនេះ ដល់ខ្ញុំ (សុខនឹងទុក្ខ)
បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១៨១) តំ ជាតិយាម ឥតិ មេ មនោ អហ្មតិ តំ
 ជាតិយាមាតិ តំ ជាទេយ្យម អាជាទេយ្យម វិជា-
 ទេយ្យម បដិវិជាទេយ្យម បដិវិជ្ជេយ្យមាតិ តំ
 ជាតិយាម ។ ឥតិ មេ មនោ អហ្មតិ ឥតិ មេ ចិត្តំ អហ្ម
 ឥតិ មេ សង្កប្បោ អហ្ម ឥតិ មេ វិញ្ញាណំ អហ្មតិ តំ
 ជាតិយាម ឥតិ មេ មនោ អហ្ម ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

កុដិសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ

សុខំ ទុក្ខំ វាចំ កុដិ វិភោតិ

ឯតម្មេ បព្រហ្មំ យថា វិភោតិ

តំ ជាតិយាម ឥតិ មេ មនោ អហ្មតិ ។

(១៨២) ន សញ្ញាសញ្ញំ ន វិសញ្ញាសញ្ញំ

នោបំ អសញ្ញំ ន វិក្កតសញ្ញំ

ឯវិសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១៨១) ពាក្យថា ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នេះ ត្រង់ពាក្យថា ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ គឺ ឲ្យខ្ញុំដឹង ដឹងជាក់ ដឹងច្បាស់ ដឹងប្រាកដ ចាក់ធ្លុះចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នេះ គឺចិត្តរបស់ខ្ញុំបានមានហើយដូច្នេះ តម្រូវរបស់ខ្ញុំ បានមានហើយដូច្នេះ វិញ្ញាណរបស់ខ្ញុំ បានមានហើយដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះពោលថា

បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ទៅ ទាំងស្រុង
នឹងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច សូមព្រះអង្គពោល
ដំណើរនេះដល់ខ្ញុំ ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ថា (សុខនឹងទុក្ខ) បាត់
បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នេះ ។

(១៨២) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា
ដោយសញ្ញា (ប្រក្រតី)ទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញា
វិបល្លាសទេ(១) មិនមែនបុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ(២) មិនមែនបុគ្គល
មានសញ្ញាវិនាសទេ(៣) បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូប

១ សំដៅយកមនុស្សឆ្លង ឬអ្នកមានចិត្តរំពើករ ។ ២ លោកចូលនិពោធ ឬ អសញ្ញា
សត្វ ។ ៣ អ្នកចូលអរូបឈាន ។ អង្គីតថា ។

ឯកវេទនា កលហវិទ្យាបុគ្គលិកៈ

សញ្ញាធិនា ហិ បបញ្ចសង្ខារ ។

[១៨៣] ន សញ្ញាសញ្ញា ន វិសញ្ញាសញ្ញាសញ្ញា

សញ្ញានោ វុច្ឆន្តិ យេ បកតិសញ្ញាយ វិសោ នបិ សោ

បកតិសញ្ញាយ វិសោ ។ វិសញ្ញាសញ្ញានោ វុច្ឆន្តិ ឧម្មត-

កោ យេ ច ឧត្តិកតិកា នបិ សោ ឧម្មតកោ នោបិ

ឧត្តិកតិកា ន សញ្ញាសញ្ញា ន វិសញ្ញាសញ្ញា ។

[១៨៤] នោបិ អសញ្ញា ន វិភូតសញ្ញា អសញ្ញានោ

វុច្ឆន្តិ ធិរោធសមាបដ្ឋា យេ ច អសញ្ញាសញ្ញា នបិ សោ

ធិរោធសមាបដ្ឋា នោបិ អសញ្ញាសញ្ញា ។ វិភូតស-

ញ្ញានោ វុច្ឆន្តិ យេ ចត្ថន្តិ អរូបសមាបដ្ឋន្តិ លាភិនោ នបិ

សោ ចត្ថន្តិ អរូបសមាបដ្ឋន្តិ លាភិនោ នោបិ អសញ្ញា

ន វិភូតសញ្ញា ។

កលហរិវង្សសុត្តន្តទ្វេស ទី ១១

វិមនវិនាស ព្រោះថា បបញ្ចសង្ខា (ធម៌ជាគ្រឿងកំរាំង
សត្វឲ្យយឺតយូរ) មានសញ្ញាជាហេតុ ។

(១៨៣) ពាក្យថា មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយសញ្ញា
(ប្រក្រតី)ទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយសញ្ញាវិបល្លាសទេ សេចក្តី
ថា ពួកជនណាបិតនៅដោយសញ្ញាប្រក្រតី ពួកជននោះ លោកហៅថា
អ្នកមានសញ្ញាដោយសញ្ញាប្រក្រតី ឯបុគ្គលនោះ មិនមែនបិតនៅដោយ
សញ្ញាប្រក្រតីទេ ។ ពួកមនុស្សឆ្លាត នឹងពួកជនណា មានចិត្តរើរវាយ
ពួកជននោះ លោកហៅថា អ្នកមានសញ្ញាដោយសញ្ញាវិបល្លាស ឯ
បុគ្គលនោះមិនមែនឆ្លាត ទាំងមិនមែនមានចិត្តរើរវាយទេ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញា (ប្រក្រតី) ទេ
មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញាវិបល្លាសទេ ។

(១៨៤) ពាក្យថា មិនមែនបុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ មិនមែនបុគ្គល
មានសញ្ញាវិនាសទេ សេចក្តីថា ពួកបុគ្គលអ្នកចូលនិរោធនឹងពួកអសញ្ញា
សត្វឯណា ពួកបុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសញ្ញា ឯបុគ្គលនោះ
មិនមែនអ្នកចូលនិរោធ ទាំងមិនមែនអសញ្ញាសត្វទេ ។ ពួកជនណា ជាអ្នក
បានអរូបសមាបត្តិ ៤ ពួកជននោះ លោកហៅថា អ្នកមានសញ្ញាវិនាស
ឯបុគ្គលនោះមិនមែនអ្នកបានអរូបសមាបត្តិ ៤ ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) មិនមែនបុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាវិនាសទេ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១៨៥) ឯវិសមេតស្ស វិភោតិ រូបន្តំ ឥធិ ភិក្ខុ
 សុខស្ស ច បហាណា ។ បេ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
 វិហរិតិ សោ ឯវិ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោ-
 ណិតេ អនង្គលោ វិភត្តបក្កិលេសេ មុទុក្ខតេ កម្មន្តិយេ
 បិតេ អាណេញ្ចប្បត្តេ អាត្មាសាទញ្ចាយតនសមាបត្តិ-
 បដិលាភត្ថាយ ចិត្តំ^(១) អភិវឌ្ឍនមេតិ អរូបមគ្គសមដ្ឋិតិ
 ឯវិសមេតស្ស ឯវិបដិបន្នស្ស ឯវិវិយន្តស្ស ឯវិវត្តន្តស្ស
 ឯវិចាលេន្តស្ស ឯវិយបេន្តស្ស ឯវិយោបេន្តស្ស រូបំ វិភោតិ
 វិភាវិយ្យតិ អតិក្កមិយ្យតិ សមតិក្កមិយ្យតិ វិវិវត្តិយ្យតិ
 ឯវិសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ ។

(១៨៦) សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ចសង្ខាតិ បបញ្ចាយេវ
 បបញ្ចសង្ខា តណ្ហាបបញ្ចសង្ខា ទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខា មាណ-
 បបញ្ចសង្ខា សញ្ញានិទានា សញ្ញាសមុទយា សញ្ញា
 ជាតិកា សញ្ញាបកវាតិ សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ច-
 សង្ខា ។ តេនាហិ ភកវា

១ ខ. ម. ឯត្ថន្តរេ អភិវឌ្ឍនីតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៨៥] ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូបវមែន
 វិនាស អធិប្បាយថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ព្រោះការលះបង់សុខ
 ផង ។ បេ ។ ចូលកាន់ចិត្តត្រង់ កាលបើចិត្តតម្កល់ស៊ប់ បរិសុទ្ធ ផ្សេង
 ផង មិនមានកិលេស មានទបក្កិលេសទៅប្រាសហើយ ជាចិត្តទន់
 គួរដល់ការវិនាស ជាចិត្តនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនេះហើយ ភិក្ខុនោះ
 ជាអ្នកព្រមព្រៀងក្នុងផ្លូវនៃអរូបសមាបត្តិ វមែនបង្កើនចិត្តទៅដើម្បីការ
 បានអាកាសានញាយតនសមាបត្តិ បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ ប្រតិ-
 បត្តិយ៉ាងនេះ សម្រេចយ៉ាងនេះ ប្រព្រឹត្តយ៉ាងនេះ រក្សាយ៉ាងនេះ រស់
 នៅយ៉ាងនេះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យរស់នៅយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នេះ រូប
 វមែនវិនាសបាត់បង់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូបវមែនវិនាស ។

[១៨៦] ពាក្យថា ព្រោះបបញ្ចសង្ខា មានសញ្ញាជាហេតុ សេច-
 ក្តីថា ធម៌ជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឲ្យយឺតយូរហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា បបញ្ចសង្ខា
 បានដល់បបញ្ចសង្ខាគឺតណ្ហា បបញ្ចសង្ខាគឺទិដ្ឋិ បបញ្ចសង្ខាគឺមានៈ
 មានសញ្ញាជាហេតុ មានសញ្ញាជាហេតុនាំឲ្យកើត មានសញ្ញាជាកំណើត
 មានសញ្ញាជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បបញ្ចសង្ខា
 មានសញ្ញាជាហេតុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ឯកាទសមោ កលហារិទ្ធសុត្តន្តិទ្វេសោ

ន សញ្ញាសញ្ញា ន វិសញ្ញាសញ្ញា

នោបិ អសញ្ញា ន វិក្ខតសញ្ញា

ឯវិសមេតស្ស វិកោតិ រូបំ

សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ញាសង្ខាតំ ។

(១៨៧) យន្តំ អប្បច្ឆិម្ហ អតិក្កយំ នោ

អញ្ញនំ បុណ្ណម តទិដ្ឋុ ព្រហ្មំ

ឯត្តាវតក្កំ នោ(១) វទន្តំ ហេតេ

យក្ខស្ស សុទ្ធិំ វេទ បណ្ឌិតាសេ

ឧទាហុ អញ្ញបិ វទន្តំ ឯត្តោ ។

(១៨៨) យន្តំ អប្បច្ឆិម្ហ អតិក្កយំ នោតិ យន្តំ

អប្បច្ឆិម្ហ អយាចិម្ហ អជ្ឈេសិម្ហ បសាទយិម្ហ ។ អតិក្កយំ

នោតិ កិក្កតំ បកិក្កតំ អាចិក្កតំ ទេសិកំ បញ្ញាបិកំ

បដ្ឋបិកំ វិវដំ វិកតំ ឧត្តាជិកតំ បកាសិកតំ យន្តំ

អប្បច្ឆិម្ហ អតិក្កយំ នោ ។

កលហរិវិទស្តុត្តិទ្វេស ទី ១១

មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយសញ្ញា (ប្រក្រតី) ទេ
 មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញាវិបល្លាសទេ មិនមែន
 បុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាវិនាសទេ
 បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូបវមង្គវិនាស ព្រោះថា
 បឋមសង្ខារ មានសញ្ញាជាហេតុ ។

(១៨៧) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា
 ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះហើយ យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តី
 ដទៃចំពោះព្រះអង្គទៀត សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ
 សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោល
 នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិរបស់យក្សថាប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រ-
 មាណប៉ុណ្ណេះឬ ឬក៏ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធដទៃ អំពីហេតុនេះ ។

(១៨៨) ពាក្យថា យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានប្រាប់
 សេចក្តីនោះហើយ គឺយើងខ្ញុំបានសួរ បានអង្វរ បានអារាធនា បានជ្រះថ្លា
 នូវហេតុណា ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះហើយ គឺព្រះ
 អង្គបានសំដែង សំដែងទ្បទៅ ប្រាប់ ទេសនា បញ្ញត្តិ ភម្មលំទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសទុកហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
 យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១៨៩) អញ្ញំ បុត្តាម តទិដ្ឋ ព្រហ្មតិ អញ្ញំ បុត្តាម
 អញ្ញំ យាថាម អញ្ញំ អជ្ឈេសាម អញ្ញំ បសាទេម
 ឧត្តរំ តំ បុត្តាម ។ តទិដ្ឋ ព្រហ្មតិ ឥដ្ឋ ព្រហ្ម អាចិក្ខុ
 នេសេហំ បញ្ញាបេហំ បដ្ឋបេហំ វិវរិកជ ឧត្តានិកេហេហំ
 បកាសេហ្មតិ អញ្ញំ បុត្តាម តទិដ្ឋ ព្រហ្ម ។

(១៩០) ឯត្តាវតក្កំ ចោវទន្តំ ហេកេ យក្ខស្ស សុទ្ធិ
 ឥធ បណ្ឌិតាសេតិ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា ឯត្តា-
 វតា អរូបសមាបត្តិយា អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ
 ឧត្តមំ បរិវរិ វទន្តំ កដេន្តំ កណាន្តំ ទីបយន្តំ វេហារន្តំ ។
 យក្ខស្សតិ សត្តស្ស នរស្ស មាណវស្ស ចោសស្ស
 បុគ្គលស្ស ដីវស្ស^(១) ជាតុស្ស ជន្មស្ស ឥន្ទុកុស្ស^(២)

១ ឧ. ម. ជុត្តស្ស ។ ២ ម ហិរុត្តស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១៨៩) ពាក្យថា យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីដទៃ ចំពោះព្រះអង្គទៀត
 សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ គឺយើងខ្ញុំសួរហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ
 សូមហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ អាពាធនាហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះ
 អង្គ ជ្រះថ្លាហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ គឺសួរព្រះអង្គនូវសេចក្តីដទៃ
 តទៅទៀត ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ គឺសូមព្រះអង្គ
 ពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើផ្សែក
 ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីដទៃ
 ចំពោះព្រះអង្គទៀត សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ។

(១៩០) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ
 ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់យក្សប្រសើរ ដោយ
 ហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះឬ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកខ្លះ
 ពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ថា
 ប្រសើរ ប្រសើរដោយវិសេស ប្រសើរបំផុត ជាប្រធាន ថាទុក្ខម
 ថ្លៃថ្លា ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ គឺដោយអរូបសមាបត្តិ ។
 ពាក្យថា របស់យក្ស គឺរបស់សត្វ ជន មាណព បុរស បុគ្គល
 សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានផក សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្សត្ថនិទ្ទេសោ

មនុជស្ស ។ សុទ្ធិន្តិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ

បរិមត្តិ ។ ឥធិ បណ្ឌិតាសេតិ ឥធិ បណ្ឌិតវាណា

ធិវាណា ញាណាវាណា(១) ហេតុវាណា លក្ខណាវាណា ការ-

ណាវាណា ហេតុវាណា សកាយ លទ្ធិយាតិ ឯត្តាវត្ថុ

នោ វទន្តិ ហេតេ យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ ។

(១៧១) ឧទាហ អញ្ចំបិ វទន្តិ ឯត្តាតិ ឧទាហ

ឯតេ សមណាព្រាហ្មណា ឯតា អរូបសមាបត្តិយោ

អតិក្កមិត្តា សមតិក្កមិត្តា វីតិវត្តិត្តា ឯត្តា អរូបតោ(២)

អញ្ចំ ឧត្តរី យក្ខស្ស សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ

បរិមត្តិ វទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ធិបយន្តិ វេហាវន្តិ

ឧទាហ អញ្ចំបិ វទន្តិ ឯត្តា ។ តេនាហ សោ ធិម្ពតោ

១ ម. ចិរិវាញាយវិវា ។ ២ ម. អរូបសមាបត្តិតោ ។

កលហរិវិទសុត្តន្តទ្កេស ទី ១១

សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ គឺនូវសេចក្តីស្អាត
 សេចក្តីផ្សំផងដោយវិសេស សេចក្តីមត់ចត់ដោយជុំវិញ កិរិយារួច ការរួច
 ដោយវិសេស ការរួចស្រឡះ ។ ពាក្យថា ជាបណ្ឌិតក្នុងលោកនេះ គឺ
 ពួកជនក្នុងលោកនេះ អ្នកមានវេទៈជាបណ្ឌិត មានវេទៈប្រកបដោយ
 ប្រាជ្ញា មានវេទៈប្រកបដោយញាណ មានវេទៈប្រកបដោយហេតុ មាន
 វេទៈប្រកបដោយលក្ខណៈ មានវេទៈសមតាមការណ៍ មានវេទៈសម
 តាមឋានៈ សូមតាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
 សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិ-
 សុទ្ធិរបស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះឬ ។

(១៩១) ពាក្យថា ឬក៏ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធិដទៃ អំពីហេតុនេះ
 សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្ត
 កន្លង នូវអរូបសមាបត្តិទាំងនេះ ហើយពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ
 បញ្ចេញ នូវសេចក្តីស្អាត សេចក្តីផ្សំផងដោយវិសេស សេចក្តីមត់ចត់
 ដោយជុំវិញ កិរិយារួច ការរួចដោយវិសេស ការរួចស្រឡះដទៃរបស់
 យក្ស ជាគុណជាតិក្រៃលែងជាងហេតុនេះ គឺជាអរូបសមាបត្តិ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ឬក៏ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធិដទៃ អំពីហេតុនេះ ។
 ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 យន្តំ អប្បន្នំ អត្ថត្ថយំ នោ
 អញ្ញំ បុណ្ណម តទិដ្ឋ ព្រហ្ម
 ឯត្តាវតក្កំ នោ វទន្តំ ហេតេ
 យក្ខស្ស សុទ្ធិំ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ
 ឧទាហ អញ្ញំ វទន្តំ ឯត្តាវត ។

(១៧២) ឯត្តាវតក្កំ វទន្តំ ហេតេ

យក្ខស្ស សុទ្ធិំ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ
 តេសំ បុណ្ណេកេ សមយំ វទន្តំ
 អនុទានិសេសេ កុសលាវទានា ។

(១៧៣) ឯត្តាវតក្កំ វទន្តំ ហេតេ យក្ខស្ស សុទ្ធិំ ឥធិ
 បណ្ឌិតាសេតិ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា សស្សតវា-
 នា ឯត្តាវតា អរូបសមាបត្តិយា^(១) អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ មាមោ-
 ក្ខំ ឧត្តមំ បរំ វទន្តំ កេវេន្តំ កណ្ឌន្តំ ធិបយន្តំ វេហវន្តំ ។

១ ម. ឯតា អរូបសមាបត្តិយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះ
 ហើយ យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីដទៃ ចំពោះព្រះអង្គទៀត
 សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ
 ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់
 យក្ស ថាប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះឬ ឬក៏
 ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធិដទៃ អំពីហេតុនេះ ។

(១៩២) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍
 ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
 របស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ
 បណ្តាពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណព្រាហ្មណ៍
 មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ តែងពោល
 នូវសម័យ ក្នុងអនុបាទិសេសៈ ។

(១៩៣) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជា
 បណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយ
 ហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជា
 សស្រ្តវាទ ពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ (នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ)
 ថាប្រសើរ ប្រសើរដោយវិសេស ប្រសើរបំផុត ជាប្រធាន ថាគ្រប់
 ថ្ងៃថ្នាំ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ គឺ ដោយអរូបសមាបត្តិ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិទស្សត្ថនិទ្ទេសោ

យក្ខស្សតិ សត្តស្ស ឆរស្ស មាណវស្ស ទោសស្ស
 បុគ្គលស្ស ជីវស្ស ជាតុស្ស ជន្មស្ស វេទុក្ខស្ស មនុជស្ស ។
 សុទ្ធិន្ធ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ ។ ឥធិ
 បណ្ឌិតាសេតិ ឥធិ បណ្ឌិតវាណា ជីវវាណា ញាណវាណា
 ហេតុវាណា លក្ខណវាណា ការណវាណា ហិងវាណា ស.
 កាយ លទ្ធិយាតិ ឯត្តាវត្ថុកិច្ចំ វេទន្តិ ហេតេ យក្ខស្ស
 សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ ។

[១៧២] តេសំ បុណេកេ សមយំ វេទន្តិ អនុបា-
 ទិសេសេ កុសលាវាណាតិ តេសំយេវ សមណ.
 ព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា ឧប្បេទវាណា
 កវត្ថន្តិ វិករំ អភិជន្តន្តិ តេ សត្តស្ស សមំ
 ឧបសមំ រូបសមំ និរោធំ បដិប្បស្សន្តិ វេទន្តិ

កលហវិវាទសុត្តន្តទ្កេស ទី ១១

ពាក្យថា របស់យក្ស គឺ របស់សត្វ ជន មាណព បុរស បុគ្គល សត្វ
 មានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយឥទ្ធិយ សត្វកើត
 អំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ គឺនូវសេចក្តីស្អាត សេចក្តី
 ផ្សំផងដោយវិសេស សេចក្តីម៉ត់ចត់ ដោយផ្សំវិញ ការរួច ការរួច
 ដោយវិសេស ការរួចស្រឡះ ។ ពាក្យថា ជាបណ្ឌិត ក្នុងលោក
 នេះ គឺជាអ្នកមានវារៈជាបណ្ឌិតមា នវារៈប្រកបដោយប្រាជ្ញា មានវារៈ
 ប្រកបដោយញាណ មានវារៈប្រកបដោយហេតុ មានវារៈប្រកបដោយ
 លក្ខណៈ មានវារៈប្រកបដោយការណ៍ មានវារៈសមតាមឋានៈ សម
 តាមលទ្ធិ របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍
 ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធរបស់យក្ស
 ថាប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

(១៧២) ពាក្យថា បណ្តាពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណ-
 ព្រាហ្មមួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ពោលនូវសម័យ
 ក្នុងអនុបាទិសេសៈ សេចក្តីថា បណ្តាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះឯង
 សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាឧប្បទវារៈ ជាអ្នកគក់ស្ងួតអំពីភព ហើយ
 ត្រេកអរនូវការប្រាសចាកភព សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពោលនូវ
 សេចក្តីស្ងប់ ការស្ងប់វិសេស ការស្ងប់ម្យ៉ាង ការលេច ការស្ងប់យឺង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោសោ

យតោ ភិក្ខុ ភោ អយំ អត្តា កាយសង្ឃ ភេទា

ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនិច្ឆ័យតិ ន ហោតិ បរម្មរណា ។ ឯត្តាវតា

អនុចាទិសេសោតិ ។ កុសលាវទានាតិ កុសលវាទា

បណ្ឌិតវាទា ជីវវាទា ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណ-

វាទា ការណវាទា ហំនវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ

តេសំ បុរេនកេ សមយំ វិនិច្ឆ័យ អនុចាទិសេសេ

កុសលាវទានា ។ តេនាហ ភគវា

ឯត្តាវតក្កំបិ វិនិច្ឆ័យ ហោតេ

យក្ខសង្ឃ សុទ្ធិ ឥធ បណ្ឌិតាសេ

តេសំ បុរេនកេ សមយំ វិនិច្ឆ័យ

អនុចាទិសេសេ កុសលាវទានាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

របស់សត្វថា ម្ចាស់អ្នកទាំងឡាយដ៏ចម្រើន កាលដែល អត្តា (ខ្លួនឬចិត្ត)
នេះ បែកធ្លាយរាងកាយ ស្លាប់ទៅ រមែងសូន្យ វិនាស មិនកើតទៀត ។
អត្តានោះ ជាសភាវៈមិនមានទុក្ខទិសលំនៅ ដោយហេតុត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។
ពាក្យថា ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ គឺ ជាអ្នកមានវារៈដ៏ឈ្លាស
មានវារៈជាបណ្ឌិត មានវារៈប្រកបដោយប្រាជ្ញា មានវារៈប្រកបដោយ
ញ្ញាណ មានវារៈប្រកបដោយហេតុ មានវារៈប្រកបដោយលក្ខណៈ
មានវារៈប្រកបដោយការណ៍ មានវារៈសមតាមឋានៈ សមតាមលទ្ធិរបស់
ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្ឌាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ
សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ តែង
ពោលនូវសម័យ ក្នុងអនុបាទិសេសៈ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោល
នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយហេតុមាន
ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ បណ្ឌាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណ-
ព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ពោល
នូវសម័យ ក្នុងអនុបាទិសេសៈ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តន្តទ្ធេសោ

[១៧៥] ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សតានិ

ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមិសី

ញត្វា វិមុត្តោ ន វិវាទមេតិ

កកកាយ ន សមេតិ ដំរោ ។

[១៧៦] ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សតានិ ឯតេតិ

ទិដ្ឋភតិកេ ។ ឧបនិស្សតានិ សស្សតទិដ្ឋនិស្សតានិ

ញត្វា ឧច្ឆេទទិដ្ឋនិស្សតានិ ញត្វា សស្សតុច្ឆេទទិដ្ឋ-

និស្សតានិ ញត្វា ជាតិកា តុលយិកា តិរយិកា វិការយិកា

វិភ្ចតំ កត្វាតិ ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សតានិ ។

[១៧៧] ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមិសីតិ មុនីតិ

មោនំ វុត្ថតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ

មុនី ។ មុនី សស្សតទិដ្ឋនិស្សតានិ ញត្វា ឧច្ឆេទទិដ្ឋ-

និស្សតានិ ញត្វា សស្សតុច្ឆេទទិដ្ឋនិស្សតានិ ញត្វា^(១)

ជាតិកា តុលយិកា តិរយិកា វិការយិកា វិភ្ចតំ កត្វា ។

កលហរិវង្សត្ថនិទ្ទេស ទី ១១

(១៩៥) មុនិ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាជីវៈនោះ ដឹងនូវពួកជន

ទាំងនេះថា ជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ផង ដឹងនូវនិស្ស័យទាំង

ឡាយផង លុះដឹងហើយទើបជាអ្នករួចស្រឡះ រមែងមិន

ដល់នូវវិវាទ មិនអន្ទោលទៅ ក្នុងកតតូចកតធំ ។

(១៩៦) ពាក្យថា ដឹងនូវពួកជនទាំងនេះ ថាជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ)

ផង ត្រង់ពាក្យថា ពួកជនទាំងនេះ គឺ បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា

ជាអ្នកអាស្រ័យ គឺដឹងថា ជាអ្នកអាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ ដឹងថា ជាអ្នក

អាស្រ័យឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្លងយល់ ធ្វើឲ្យ

ប្រាកដថា ជាអ្នកអាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ នឹង ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ហេតុនោះ

(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងនូវពួកជនទាំងនេះថា ជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ផង ។

(១៩៧) ពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញានោះ ដឹងនូវនិស្ស័យទាំង

ឡាយ ត្រង់ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោឃៈ

។ បេ។ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញ ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។

មុនិដឹងថា បុគ្គលនេះ អាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ ដឹងថា បុគ្គលនេះ

អាស្រ័យឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្លងយល់ ធ្វើឲ្យ

ប្រាកដថា បុគ្គលនេះអាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ នឹង ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោ វិមំសីតំ បណ្ឌិតោ បញ្ចាវា ពុទ្ធិមា ញ្ញាណំ វិភាវិ
មេធាវីតំ ញត្វា មុនំ និស្សយេ សោ វិមំសី ។

(១៧៨) ញត្វា វិមុត្តោ ន វិវាទមេតីតំ ញត្វា
ជាតិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា
មុត្តោ វិមុត្តោ បរិមុត្តោ សុវិមុត្តោ អច្ចន្តអនុបាទាវិមោ-
កេន សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតំ ញត្វា ជាតិត្វា តុល-
យិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា មុត្តោ វិមុត្តោ
បរិមុត្តោ សុវិមុត្តោ អច្ចន្តអនុបាទាវិមោកេន សព្វេ
សង្ខារា ទុក្ខាតំ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតំ ។ បេ ។ យន្តំញ្ច
សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តំ ញត្វា ជាតិត្វា
តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា មុត្តោ
វិមុត្តោ បរិមុត្តោ សុវិមុត្តោ អច្ចន្តអនុបាទាវិមោ-
កេនាតំ ញត្វា វិមុត្តោ ។ ន វិវាទមេតីតំ ន កលហំ
ករោតំ ន ភណ្ឌំ ករោតំ ន វិគ្គហំ ករោតំ ន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

ពាក្យថា មុនិជាអ្នកមានប្រាជ្ញានោះ គឺជាបណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា អ្នក
មានសេចក្តីត្រាស់ដឹង អ្នកមានញាណ អ្នកមានសេចក្តីឈ្វេងយល់ អ្នក
មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកំចាត់កិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុន
ជាអ្នកមានប្រាជ្ញានោះ ដឹងនូវនិស្ស័យទាំងឡាយ ។

(១៩៨) ពាក្យថា លុះដឹងហើយ ទើបជាអ្នករួចស្រឡះ រមែង
មិនដល់នូវវិវាទ គឺ លុះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យ
ប្រាកដហើយ ទើបជាអ្នករួច រួចស្រឡះ រួចផុត រួចស្រឡះដោយប្រវ័ត
ដោយអច្ចន្តអនុបាទាវិមោក្ខ គឺថា លុះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេង
យល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ហើយជាអ្នករួច រួចស្រ-
ឡះ រួចផុត រួចដោយប្រវ័ត ដោយអច្ចន្តអនុបាទាវិមោក្ខ លុះដឹង ស្គាល់
ថ្វីង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ
ថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។ ថា វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតជា
ធម្មតា វត្ថុទាំងអស់នោះមានកិរិយាលេខទៅវិញជាធម្មតា ហើយជាអ្នករួច
រួចស្រឡះ រួចផុត រួចស្រឡះដោយប្រវ័ត ដោយអច្ចន្តអនុបាទាវិមោក្ខ
ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)លុះដឹងហើយ ទើបជាអ្នករួចស្រឡះ ។ ពាក្យ
ថា រមែងមិនដល់នូវវិវាទ គឺរមែងមិនធ្វើនូវកិរិយាល្បោះប្រកែក មិនធ្វើ
នូវដំម្លោះ មិនធ្វើ នូវសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ មិនធ្វើនូវវិវាទ មិនធ្វើនូវ
ការទាស់វែង ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

ឯកាទសមោ កលហរិវិទនុក្កនទ្ទេសោ

វិវាទំ កកោតិ ន មេធាកំ កកោតិ ។ វុត្ថំ ហោតំ កកវតា
 ឃិវំ វិមុត្តតិតោ ខោ អត្ថវស្សន ភិក្ខុ ន កេនចិ
 សិវទតិ ន កេនចិ វិវទតិ យញ្ច លោកេ វុត្ថំ តេន
 ច វេហាតិ អបរាមសន្តិ ។ ញត្វា ន វិវាទមេតិ ។

(១៩៩) កវាកវាយ ន សមេតិ ជីវោតិ កវាកវាយាតិ
 កវាកវាយ កម្មកវាយ បុនព្វកវាយ កាមកវាយ កម្ម-
 កវាយ កាមកវាយ បុនព្វកវាយ រូបកវាយ កម្មកវាយ
 រូបកវាយ បុនព្វកវាយ អរូបកវាយ កម្មកវាយ អរូប-
 កវាយ បុនព្វកវាយ បុនប្បដំ កវាយ បុនប្បដំ កតិយា
 បុនប្បដំ ឧបបត្តិយា បុនប្បដំ បដិសន្ធិយា បុនប្បដំ
 អត្តភាវកិច្ចតិយា ន សមេតិ ន សមាគម្មតិ ន
 គណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាភិជីវិសតិ ។ ជីវោតិ ជីវោ
 បណ្ឌិតោ បញ្ចវា ពុទ្ធិមា ញាណំ វិភាវី មេធាវីតិ កវាក-
 វាយ ន សមេតិ ជីវោ ។ តេនាហ កកវា

កាលហរិវិទ្យាត្រៃវិទ្យា ទី ១១

មាលអត្ថិវេស្សនៈ ភិក្ខុមានចិត្តរួចស្រឡះយ៉ាងនេះហើយ វេមនិមិនឈ្មោះ
 នឹងនរណាមួយ មិនទាន់ដឹងនឹងនរណាមួយ ពាក្យឯណា ដែលគេ
 និយាយហើយក្នុងលោក ភិក្ខុនោះវេមនិពោលតាមពាក្យនោះ តែមិន
 ប្រកាន់ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះដឹងហើយ ទើបជា
 អ្នករួចស្រឡះ វេមនិមិនដល់នូវវិវាទ ។

(១៩៩) ពាក្យថា ជាធុរៈ មិនអន្ទោលទៅ ក្នុងកតតូចកតធំ
 ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងកតតូចកតធំ គឺមិនអន្ទោលទៅ មិនមក មិនកាន់យក
 មិនស្ទាបអង្គុល មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងកម្មកត បុនព្វត ឈ្មោះថាក្នុងកត
 តូចកតធំ តាមកត ឈ្មោះកម្មកត តាមកត ឈ្មោះបុនព្វត រូបកត
 ឈ្មោះកម្មកត រូបកត ឈ្មោះបុនព្វត អរូបកត ឈ្មោះកម្មកត អរូបកត
 ឈ្មោះបុនព្វត ក្នុងការកើតឡើង ៗ ទៅឡើង ៗ ការកើតឡើងឡើង ៗ បដិ-
 សន្ធិឡើង ៗ ការកើតឡើងចំពោះនៃអត្តភាពឡើង ៗ ។ ពាក្យថា ជាធុរៈ
 គឺជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាបណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញ អ្នកមានការត្រាស់ដឹង មាន
 ញាណ មានសេចក្តីឈ្លងយល់ មានប្រាជ្ញាទំលុះទំលាយ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាធុរៈ មិនអន្ទោលទៅក្នុងកតតូចកតធំ ។ ហេតុ
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្ស័តាតិ
 ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមិសី
 ញត្វា វិមុត្តោ ន វិវាទមេតិ
 ភវាភវាយ ន សមេតិ ជីវេតិ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវិទសុត្តន្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាធិវេនោះ ដឹងនូវពួកជនទាំងនេះថា⁺
 ជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ផង ដឹងនូវនិស្ស័យទាំងឡាយផង
 លុះដឹងហើយ ទើបជាអ្នករួចស្រឡះ រមែងមិនដល់នូវវិវាទ
 មិនអន្ទោលទៅ ក្នុងភពតូចភពធំ ។

ចប់ កលហរិវស្សន្តនិទ្ទេស ទី ១១ ។

ព្យាសដ្ឋាន ប្បវត្តិយុបាស្ថិតិទ្វេសោ

(២០០) សកំ សកំ ទិដ្ឋបរិត្យសាធា

វិត្តយ្ហ ធានា(១) កុសលា វសន្តិ(២)

យោ ឃរំ ជានាតិស វេទិ ធម្មំ

ឥទំ បដិក្កោសមកេវលី សោ ។

(២០១) សកំ សកំ ទិដ្ឋបរិត្យសាធាតិ សន្តេកេ

សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋកតិកា តេ ឆ្វាសដ្ឋយា ទិដ្ឋក-

តានំ អញ្ញាតវញ្ញាតំ ទិដ្ឋកតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កណ្ឌិត្វា

បរាមសិត្វា អភិធិវិត្វា សកាយ សកាយ ទិដ្ឋយា

វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិ ។ យថា អាតារិកា

វា យវេសុ វសន្តិ សាបត្តិកា វា អាបត្តិសុ វសន្តិ

សកិលេសា វា កិលេសេសុ វសន្តិ ឃរមេវ សន្តេកេ

សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋកតិកា តេ ឆ្វាសដ្ឋយា

ទិដ្ឋកតានំ អញ្ញាតវញ្ញាតំ ទិដ្ឋកតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា

កណ្ឌិត្វា បរាមសិត្វា អភិធិវិត្វា សកាយ សកាយ

ទិដ្ឋយា វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិតិ សកំ

សកំ ទិដ្ឋបរិត្យសាធា ។

បូជនីយ៍ហ្វាស្ត្រីត្រីឡែស ទី ១២

(២០០) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសូត្រ) ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់ថា
ខ្លួនឈ្លាសវៃ ជាអ្នកដ៏អក់នៅ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ រមែង
ប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលផ្សេងៗ ថា បុគ្គល
ណាដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាដឹងធម៌ បុគ្គល
ណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមាន
គុណធម៌បរិបូណ៌ ។

(២០១) ពាក្យថា ជាអ្នកដ៏អក់នៅក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ អធិប្បាយ
ថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនោះ កាន់យក រឿនយក ប្រកាន់ បបោសអង្អែល ជាប់
ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិ ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង
នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។ ពួកអ្នកមានផ្ទះក្តី រមែងនៅក្នុងផ្ទះ
ពួកអ្នកត្រូវអាបត្តិក្តី រមែងនៅក្នុងអាបត្តិ ពួកអ្នកប្រកបដោយកិលេសក្តី
រមែងនៅក្នុងកិលេស យ៉ាងណា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកលុះ
ក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់យក រឿនយក ប្រកាន់យក
បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិ ទាំង ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ
ហើយនៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិ របស់ខ្លួន ។
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ជាអ្នកដ៏អក់នៅក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២០២) វិក្កយ្ហ ធានា កុសលា វទន្តិតំ វិក្កយ្ហាតំ

កហេត្វា ខុក្កហេត្វា កណ្ណាត្វា បរាមសិត្វា អភិនិវសិត្វា ។

ធានា វទន្តិតំ ធានា វទន្តិតំ វិវិដំ វទន្តិតំ អញ្ញញ្ញំ វទន្តិតំ

បុប្ផំ វទន្តិតំ ន ឯកំ វទន្តិតំ កថេន្តិតំ កណ្ណន្តិតំ ទីបយន្តិតំ

វេហារន្តិតំ ។ កុសលាតំ កុសលវាទា បណ្ឌិតវាទា ជីវ-

វាទា ញ្ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណវាទា ការណ-

វាទា ហំនវាទា សកាយ លទ្ធិយាតំ វិក្កយ្ហ ធានា

កុសលា វទន្តិតំ ។

(២០៣) យោ ឯវំ ជាតាតំ ស វេទិ ធម្មន្តិតំ យោ ឥមំ

ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទិ មក្ខំ ជាតាតំ សោ ធម្មំ វេទិ អញ្ញាសំ

អបស្សំ បដិវជ្ឈិតំ យោ ឯវំ ជាតាតំ ស វេទិ ធម្មំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២០២) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រកាន់ថា ខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែង
ប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលផ្សេងៗ ត្រង់ពាក្យថា ប្រកាន់
យក គឺកាន់យក រៀនយក ប្រកាន់យក បទោសអវ្យាក្ខណ៍ ជាបច្ចិក្ខ ។
ពាក្យថា ពោលផ្សេងៗ គឺនិយាយផ្សេងៗ ពោលពាក្យមានប្រការផ្សេងៗ
ពោលពាក្យដទៃ ។ ពោលពាក្យច្រើន ពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់
អធិប្បាយ នូវពាក្យជាអនេក ។ ពាក្យថា ប្រកាន់ថា ជាអ្នកឈ្លាសវៃ
បានសេចក្តីថា មានវារៈដ៏ឈ្លាស មានវារៈជាបណ្ឌិត មានវារៈជា
អ្នកប្រាជ្ញ មានវារៈប្រកបដោយញាណ មានវារៈត្រូវតាមទំនង មានវារៈ
ប្រកបដោយលក្ខណៈ មានវារៈប្រកបដោយហេតុ មានវារៈគួរដល់ឋានៈ
តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ប្រកាន់ថាខ្លួន
ឈ្លាសវៃ រមែងប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលពាក្យផ្សេងៗ ។

(២០៣) ពាក្យថា បុគ្គលណាដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះឈ្មោះ
ថាដឹងធម៌ គឺបុគ្គលណា ដឹងនូវធម៌ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គនេះ
បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាដឹង បានដឹង បានឃើញ ចាក់ធ្លុះនូវធម៌ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បុគ្គលណា ដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះ
ឈ្មោះថាដឹងធម៌ ។

ទ្វាសមោ ព្រហ្មវិយ្យាសុត្តន្តទ្វេសោ

(២០២) ឥទ្ធំ បដិក្កោសមកេវលំ សោតិ យោ
 ឥមំ ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទិ មន្តំ បដិក្កោសតិ អកេវលំ
 សោ អសមត្តោ អបរិបុណ្ណោ ហំនោ និហំនោ
 ឌុមកោ លាមកោ ជតុក្កោ^(១) បរត្តោតិ ឥទ្ធំ
 បដិក្កោសមកេវលំ សោ ។ តេនាហា សោ និម្មិតោ

សកំ សកំ ទិដ្ឋិបរិព្វសាជា

វិក្កយំ ធានា កុសលា វទន្តំ

យោ ឯវំ ជាតាតិ ស វេទិ ធម្មំ

ឥទ្ធំ បដិក្កោសមកេវលំ សោតិ ។

(២០៥) ឯវម្បិ វិក្កយំ វិវាទយន្តិ^(២)

ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហុ

សន្នោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ

សព្វេ ហំមេ កុសលាវធានា ។

បូឡូរីយ៉ូហានុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

(២០៤) ពាក្យថា បុគ្គលណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមានគុណធម៌បរិបូណ៌ គឺ បុគ្គលណា យាត់នូវធម៌នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាជាមនុស្សមិនពេញលេញ មិនគ្រប់គ្រាន់ មិនបរិបូណ៌ ជាបុគ្គលថោកទាប ហ៊ានហោច អាប័ន លាមក គម្រក់ រលីបរលាប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បុគ្គលណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមានគុណធម៌បរិបូណ៌ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ជាអ្នកដ៏អក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ របស់ខ្លួន។ រមែងប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលផ្សេងៗ ថា បុគ្គលណា ដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាដឹងធម៌ បុគ្គលណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមានគុណធម៌បរិបូណ៌ ។

(២០៥) ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ទាំងពោលថាជាមនុស្សពាល ទន់ទាប មិនឈ្លាសវៃ តើវាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត ព្រោះថាជនទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថា ខ្លួនឈ្លាសវៃ ទាំងអស់គ្នា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២០៦) ឯវម្បី វិក្កយ្ហ វិវាទយន្តិតំ ឯវំ កហេត្វា
 ឧត្តហេត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិធិវិសិត្វា វិវាទ-
 យន្តិតំ កលហំ ករោន្តិតំ កណ្ហានំ (វិក្កហំ) ករោន្តិតំ វិវាទំ
 ករោន្តិតំ មេធនំ ករោន្តិតំ ន ភិ ឥមំ ធម្មវិនយំ
 អាជានាសំ ។ បេ ។ និព្វេជេហំ វា សថេ បហោសីតិ
 ឯវម្បី វិក្កយ្ហ វិវាទយន្តិតំ ។

(២០៧) ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហ្មតិ
 បរោ ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឌុមកោ លាមកោ
 ជតុក្កោ បរិត្តោ អកុសលោ អវិទ្យា^(១) អវិជ្ជាគតោ
 អញ្ញាណំ អវិការំ ទុប្បញ្ញោតិ ឯវមាហំសុ ឯវំ
 ករោន្តិតំ ឯវំ កណ្ហាន្តិតំ ឯវំ ធិបយន្តិតំ ឯវំ រោហវន្តិតំ
 ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហ្ម ។

១ ឧ. ម. អវិទ្យា ។

សន្តត្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២០៦) ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ វេមន៍
 ទាស់ទែងគ្នា សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ កាន់យក រៀនយក ប្រ-
 កាន់យក បបោសអង្គុល ជាប់ចិត្ត យ៉ាងនេះហើយ វេមន៍ទាស់
 ទែងគ្នា គឺធ្វើនូវដង្កេះ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ធ្វើនូវសេចក្តី
 ប្រកាន់ខ្ពស់ ធ្វើនូវវិវាទ ធ្វើនូវការប្រណាំងប្រជែងថា អ្នកមិនចេះធម៌
 វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ប្តូរ អ្នកអាច អ្នកចូរដោះស្រាយឲ្យរួចចុះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ
 វេមន៍ទាស់ទែងគ្នា ។

(២០៧) ពាក្យថា ទាំងពោលថា ជាមនុស្សពាល ទន់ទាប
 មិនឈ្លាសវៃ គឺ បានពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃនេះយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ
 ពន្យល់យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះជាមនុស្សទន់ទាប
 ជាបុគ្គលពាល ថោកទាប ថោកថយ អ័ប្បធន លាមក គម្រក់ ជាមនុស្ស
 កម្ទេចកម្ទី មិនឈ្លាស មិនយល់ ជាអ្នកលុះក្នុងអំណាចអវិជ្ជា ជាបុគ្គល
 មិនមានញាណ មិនមានការពិចារណា ដោយញាណ អ័ប្បឥតប្រាជ្ញា
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងពោលថា ជាមនុស្សពាល ទន់
 ទាប មិនឈ្លាសវៃ ។

ទ្វាសមេ ចូឡវិយ្យោស្តុតិទ្ទេសោ

(២០៨) សង្ខារោ នុ វាជោ កតមោ ឥមេសន្តិ ឥមេសំ
សមណាប្រាជ្ញណាជំ វាជោ កតមោ សង្ខារោ តន្តោ
តថា គូតោ យាថាវេ អវិចារីតោតិ^(១) សង្ខារោ នុ វាជោ
កតមោ ឥមេសំ ។

(២០៩) សត្រូវ បីមេ កុសលាវនាធាតុ សត្រូវមេ
សមណាប្រាជ្ញណា កុសលវាជោ បណ្ឌិតវាជោ ជីវវាជោ
ញាណវាជោ ហេតុវាជោ លក្ខណវាជោ ការណវាជោ
ហិង្សវាជោ សកាយ លទ្ធិយាតិ សត្រូវ បីមេ កុស-
លាវនាធា ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

ឯវម្បី វិត្តយ វិវាទយន្តិ

ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ទាហុ

សង្ខារោ នុ វាជោ កតមោ ឥមេសំ

សត្រូវ បីមេ កុសលាវនាធាតុ ។

ចូឡវិយ្យហស្តត្ថនិទ្ទេស ទី ១២

(២០៨) ពាក្យថា តើវាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត
គឺ វាទះដូចម្តេច របស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ជាវាទះពិត ប្រាកដ
មែន ទៀងទាត់ ត្រឹមត្រូវ មិនវិបតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
តើវាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត ។

(២០៩) ពាក្យថា ព្រោះថាជនទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួនឈ្លាស
វៃ ទាំងអស់គ្នា គឺ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួនជា
អ្នកឈ្លាសវៃ ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាប្រកប
ដោយញាណ ពោលថាត្រូវតាមទំនង ពោលថាប្រកបដោយលក្ខណៈ
ពោលថាប្រកបដោយហេតុ ពោលថាគួរដល់ឋានៈ តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ព្រោះថា ជនទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួន
ឈ្លាសវៃ ទាំងអស់គ្នា ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ វាមិនទាស់ទែងគ្នា

ទាំងពោលថាជាមនុស្សពោល ទេវតាប មិនឈ្លាសវៃ តើ

វាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត ព្រោះថា ជន

ទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ទាំងអស់គ្នា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២០០) បរស្ស វេ ធម្មមនានុជានំ(១)

ពាលោមកោ ហោតិ និហ័នបញ្ចេញ

សត្វេវ ពាលា សុនិហ័នបញ្ចេញ

សត្វេវមេ ទិដ្ឋបរិព្វសាទា ។

(២០១) បរស្ស វេ ធម្មមនានុជានន្តិ បរស្ស

ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ អនានុជានន្តោ អនានុប-

ស្សន្តោ(២) អនានុមញ្ញោ អនានុមោទន្តោតិ បរស្ស

វេ ធម្មមនានុជានំ ។

(២០២) ពាលោមកោ ហោតិ និហ័នបញ្ចេញតិ បរោ

ពាលោ ហោតិ ហ័នោ និហ័នោ ឌុំមកោ លាមកោ

ជតុក្កោ បរិក្កោ ហ័នប្បញ្ចេញ និហ័នប្បញ្ចេញ ឌុំមកប្ប-

ញោ លាមកប្បញ្ចេញ ជតុក្កប្បញ្ចេញ បរិក្កប្បញ្ចេញតិ

ពាលោមកោ ហោតិ និហ័នបញ្ចេញ ។

១ ម. ធម្មមនុជានំ ។ ២ ឯត្ថក្កេ អនុមោទន្តោតិ ទិស្សតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២១០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) បុគ្គលពាល ជាអ្នក

ថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ មិនយល់នូវធម៌របស់បុគ្គល

ដទៃ ជនទាំងអស់ជាមនុស្សពាល មានបញ្ញាទន់អន់ ជន

ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកគំអគ់នៅក្នុងទិដ្ឋិ ។

(២១១) ពាក្យថា មិនយល់នូវធម៌របស់បុគ្គលដទៃ គឺមិនយល់

តាម មិនឃើញតាម មិនដឹងតាម មិនត្រេកអរតាម នូវធម៌ នូវទិដ្ឋិ

នូវបដិបទា នូវមគ្គ របស់បុគ្គលដទៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិន

យល់នូវធម៌ របស់បុគ្គលដទៃ ។

(២១២) ពាក្យថា បុគ្គលពាល ជាអ្នកថោកទាប មានបញ្ញា

ទន់អន់ គឺបុគ្គលឈ្លើយ ល្ងង់ ថោកទាប ទន់អន់ ថោកថយ

លាមក គម្រក ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី មានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញា

ទន់អន់ មានបញ្ញាថោកថយ មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក

មានបញ្ញាស្ទើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលពាល ជាអ្នក

ថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ ។

ទ្វាសមេ ប្បវិយ្យហស្តនិទ្ទេសោ

[២០៣] សព្វេវ ពាលា សុនិហ័នបញ្ញាតិ សព្វេវិ-

មេ សមណាប្រាហ្មណា ពាលា ហីនា និហីនា

ឌុមកា លាមកា ជតុក្កា បរិត្តា សព្វេវ ហ័នប្បញ្ញា

និហ័នប្បញ្ញា ឌុមកប្បញ្ញា លាមកប្បញ្ញា ជតុកប្ប-

ញា បរិតប្បញ្ញាតិ សព្វេវ ពាលា សុនិហ័នបញ្ញា ។

[២០៤] សព្វេវិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធាតិ សព្វេវិមេ

សមណាប្រាហ្មណា ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិ-

កតានំ អញ្ញាតញ្ញាតំ ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា ឌុក្កហេត្វា

កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិធនិសិត្វា សកាយ សកាយ

ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អារវសន្តិ បរិវសន្តិ ។

យថា អាតារិកា វា យវេសុ វសន្តិ សាបត្តិកា វា

អាបត្តិសុ វសន្តិ សកិលេសា វា កិលេសេសុ វសន្តិ

ឯវមេវ សព្វេវិមេ សមណាប្រាហ្មណា ទិដ្ឋិកតិកា

ប្បវត្តន៍បិដកសុត្តន្តបិដក ទី ១២

(២១៣) ពាក្យថា ជនទាំងអស់ ជាមនុស្សពាល មានបញ្ញា
 ទន់អន់ គឺពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាបុគ្គលល្ងង់ ថោកទាប
 ទន់អន់ ថោកថយ លាមក គម្រក ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ មានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ មានបញ្ញា
 ថោកថយ មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក មានបញ្ញាស្ទើរស្លឹង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងអស់ ជាមនុស្សពាល មាន
 បញ្ញាថោកថយ ។

(២១៤) ពាក្យថា ជនទាំងអស់នេះ ជាអ្នកតំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ គឺពួក
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកល្ងះក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 អស់នោះ កាន់ រៀន ប្រកាន់ បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិទាំង ៦២
 នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅជាប់ នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់
 ខ្លួន ។ ។ បុគ្គលមានផ្ទះក្តី រមែងនៅក្នុងផ្ទះ បុគ្គលអ្នកត្រូវអាបត្តិក្តី
 រមែងនៅក្នុងអាបត្តិ បុគ្គលប្រកបដោយកិលេសក្តី រមែងនៅក្នុងកិលេស
 យ៉ាងណាមិញ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកល្ងះក្នុងទិដ្ឋិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេ ឡាសង្ខយា ទិដ្ឋិតតានំ អព្ភាតវព្ភាតវំ ទិដ្ឋិតតំ ក-
 ហេត្វា ឧត្តហេត្វា កល្យាណត្វា បរាមសិត្វា អភិវេសិត្វា
 សកាយ សកាយ ទិដ្ឋិយា វសន្តំ សិវសន្តំ អារសន្តំ
 បរិវសន្តតិ សព្វេវមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា ។ តេធាហា កតវា
 បរស្ស វេ ធម្មមនាទុដ្ឋានំ

ពាលោមកោ ហោតិ ទិហ្នំនបព្ពោ
 សព្វេវ ពាលា សុទិហ្នំនបព្ពោ
 សព្វេវមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធាតិ ។

[២១៥] សង្ខិដ្ឋយា ចេ បទ វីរធាតា(១)

សំសុទ្ធិបព្ពោ កុសលា មត៌មា(២)
 ន តេសំ កោចិ បរិហ្នំនបព្ពោ
 ទិដ្ឋិ ហិ តេសំបិ តថា សមត្តា ។

[២១៦] សង្ខិដ្ឋយា ចេ បទ វីរធាតាតិ សកាយ
 ទិដ្ឋិយា សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ វុចិយា សកាយ
 លទ្ធិយា វីរធាតា បរិយោធាតា អសង្កលំដ្ឋាតិ(៣)
 សង្ខិដ្ឋយា ចេ បទ វីរធាតា ។

១ ម. ចេវ ន វេរិទាតា ។ ២ ម. មុត៌មា ។ ៣ ម. អនវេរិទាតា អវេរិទាតា អបរិ-
 យោទាតា សំកិលំដ្ឋា សំកិលេសំកាតីតិ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ រៀន ប្រកាន់ បបោសអង្គុល ជាប់
 ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋតាំង ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរម នៅជាប់
 នៅគ្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងអស់
 នេះ ជាអ្នកគំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 បុគ្គលពាល ជាអ្នកថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ រមែង
 មិនយល់នូវធម៌ របស់បុគ្គលដ៏ខ្ពង់ ជនទាំងអស់ ជាមនុស្ស
 ពាល មានបញ្ញាទន់អន់ ជនទាំងអស់នេះ ជាអ្នកគំអក់នៅ
 ក្នុងទិដ្ឋិ ។

(២១៥) ប្រសិនបើ បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញា
 ឈ្លាសវៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធនៃអ្នក មានញាណដ៏ផ្លូវផង ដោយ
 ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន បណ្តាបុគ្គលទាំងឡាយនោះ បុគ្គលណា
 មួយ មានបញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ ព្រោះថា ជនទាំងនោះ
 បានប្រកាន់ទិដ្ឋិយ៉ាងនោះហើយ ។

(២១៦) ពាក្យថា ដ៏ផ្លូវផងដោយទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន គឺផ្លូវផង ស្អាត
 មិនសៅហ្មង ដោយទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយការគួររបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តី
 គាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ដោយលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ដ៏ផ្លូវផង ដោយទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

(២១៧) សំសុទ្ធចបញ្ញា កុសលា មតីមាតិ សុទ្ធបញ្ញា-
 ណា វិសុទ្ធបញ្ញា បរិសុទ្ធបញ្ញា វេទានបញ្ញា បរិយោ-
 នាបញ្ញា ។ អដវា សុទ្ធនិស្សនា វិសុទ្ធនិស្សនា
 បរិសុទ្ធនិស្សនា វេទាននិស្សនា បរិយោនានិស្សនាតិ
 សំសុទ្ធចបញ្ញា ។ កុសលាតិ កុសលា បណ្ឌិតា
 បញ្ញាវន្តោ តុទ្ធិមន្តោ ញ្ញាណវន្តោ វិភាវិវន្តោ មេធាវិវន្តោតិ
 សំសុទ្ធចបញ្ញា កុសលា ។ មតីមាតិ មតិមា បណ្ឌិតា
 បញ្ញាវន្តោ តុទ្ធិមន្តោ ញ្ញាណវន្តោ វិភាវិវន្តោ មេធាវិវន្តោតិ
 សំសុទ្ធចបញ្ញា កុសលា មតីមា ។

(២១៨) ន តេសំកោចិ បរិហ័នបញ្ញោតិ តេសំ
 សមណាព្រាហ្មណានំ ន កោចិ ហ័នបញ្ញោ វិហ័នបញ្ញ-
 ោ ឌីមកបញ្ញោ លាមកបញ្ញោ ជតុកបញ្ញោ បរិ-
 តបញ្ញោ^(១) ។ អដវា^(២) សព្វេវ អត្ថបញ្ញា សេដ្ឋបញ្ញា

១ ម. ឯត្ថន្តរេ អត្ថីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. អយំ បាយោ នត្ថិ ។

បូឡូរិយូហានត្ថនិទ្ទេស ទី ១២

(២១៧) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញាឈ្លាសវៃ
 មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ គឺមានបញ្ញាស្អាត មានបញ្ញាស្អាតវិសេស មាន
 បញ្ញាបរិសុទ្ធ មានបញ្ញាថ្លាស្អាត មានបញ្ញាផ្លូវផង ។ ឬថា មានការ
 ឃើញស្អាត មានការឃើញស្អាតវិសេស មានការឃើញបរិសុទ្ធ
 មានការឃើញហ្មត់ចត់ មានការឃើញផ្លូវផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ ។ ពាក្យថា ឈ្លាសវៃ គឺប៉ិនប្រសប់ ជាបណ្ឌិត
 មានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជាគ្រឿង
 បំភ្លឺ មានបញ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ឈ្លាសវៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ ។ ពាក្យថា មានបញ្ញា គឺមានការដឹង
 ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជា
 គ្រឿងបំភ្លឺ មានបញ្ញាជាគ្រឿងទំលាយកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញាឈ្លាសវៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធ ។

(២១៨) ពាក្យថា បណ្ឌាបុគ្គលទាំងឡាយនោះ បុគ្គលណា
 មួយ មានបញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ គឺបណ្ឌាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 នោះ សមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ មានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញា
 ទន់អន់ មានបញ្ញាថោកថយ មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញា
 គម្រក់ មានបញ្ញាស្ទើរស្លឹង ឥតមានទេ ។ គឺថា សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ មានបញ្ញាដ៏លើសលុប មានបញ្ញាប្រសើរ

ទ្វាសមោ ព្រឹទ្ធវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្កេសោ

វិសេដ្ឋប្បញ្ញា ចាមោត្តប្បញ្ញា ឧត្តមប្បញ្ញា បរិវប្បញ្ញាតិ
ន តេសំ កោចិ បរិហ័នបញ្ញា ។

(២១៩) ទិដ្ឋំ ហិ តេសំបិ តថា សមត្តាតិ តេសំ
សមណាប្រាជ្ញាណាទំ ទិដ្ឋំ តថា សមត្តា សមាទិដ្ឋា
កហិតា បរាមដ្ឋា អភិទិដ្ឋា អដ្ឋេសិតា អនិម្មត្តាតិ
ទិដ្ឋំហិ តេសំបិ តថា សមត្តា ។ តេជាហ កកវា

សន្និដ្ឋយា ចេ បន វីរិនាតា

សំសុទ្ធបញ្ញា កុសលា មត៌មា

ន តេសំ កោចិ បរិហ័នបញ្ញា

ទិដ្ឋំ ហិ តេសំបិ តថា សមត្តាតិ ។

(២២០) ន វាហមេតំ តថាវន្តិ^(១) ព្រម

យមាហុ ពាលា^(២) មិទ្ធ អញ្ញាមញ្ញា

សកំ សកំ ទិដ្ឋមកំសុ សន្និ

តស្មា ហិ ពាលោតិ បរិ ទហន្តិ ។

១ ម. គបិវន្តិ ។ ២ ម. ពាលោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានបញ្ញាប្រសើរវិសេស មានបញ្ញាជាប្រធាន មានបញ្ញាដ៏ទុក្ខម មាន
បញ្ញាដ៏បរិវេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្តាបុគ្គលទាំងនោះ បុគ្គល
ណាមួយ មានបញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ ។

(២១៩) ពាក្យថា ព្រោះថា ជនទាំងនោះ បានប្រកាន់ទិដ្ឋយ៉ាងនោះ
ហើយ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានប្រកាន់ សមាទាន កាន់
យក បរោសអង្គុល ជាប់ចិត្ត ជក់ចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ ដោយប្រការដូច្នេះ
ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ជនទាំងនោះ បានប្រកាន់
ទិដ្ឋយ៉ាងនោះហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ប្រសិនបើ បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញាល្អាសវៃ
មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ មានញាណដ៏ផ្សេងផង ដោយទិដ្ឋ
របស់ខ្លួន បណ្តាបុគ្គលទាំងឡាយនោះ បុគ្គលណាមួយ មាន
បញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ ព្រោះថា ជនទាំងនោះ បាន
ប្រកាន់ទិដ្ឋយ៉ាងនោះហើយ ។

(២២០) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាគូ ។ បានពោលនូវ
គ្នានឹងគ្នាថាពាល ព្រោះទិដ្ឋណា គឺថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋនេះ
ថាពិតទេ បុគ្គលទាំងឡាយបានធ្វើ នូវទិដ្ឋរបស់ខ្លួន ។
ថាពិត ព្រោះហេតុនោះបានជា ជនទាំងឡាយ តែងយល់នូវ
បុគ្គលដទៃថាពាល ។

ទ្វារសមោ ព្រហ្មវិហារសុត្តន្តិទេសោ

[២២១] ន វាហមេតំ តថិវន្តំ ព្រម័តំ នាតំ បដិ.

ក្មេងទោ ។ ឯតន្តំ ទ្វាសន្តិទិដ្ឋិតតន្តំ នាហំ ឯតំ តថិ

តន្តំ ភូតំ យាថាវំ អវិបរីតន្តំ ព្រម័ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ

បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិភជាមិ ឧត្តាជីករោមិ

បកាសេមីតំ ន វាហមេតំ តថិវន្តំ ព្រម័ ។

[២២២] យមាហុ ពាលា មិដ្ឋុ អញ្ញាមញ្ញំ មិដ្ឋុតំ

ទ្វេ ជនោ ទ្វេ កលហការកា ទ្វេ ភណ្ឌានការកា ទ្វេ

ភស្សការកា ទ្វេ វិវាទការកា ទ្វេ អធិករណការកា

ទ្វេ វាទិជោ ទ្វេ សល្លាបកា ។ តេ អញ្ញាមញ្ញំ ពាលោ

ហិជោ និហិជោ ឌុំមកោ លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោ.

តិ(១) ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តំ ឯវំ ភណ្ឌេន្តំ ឯវំ ទីបយេន្តំ

ឯវំ វេហារន្តិកំ យមាហុ ពាលា មិដ្ឋុ អញ្ញាមញ្ញំ ។

កលហរិវរសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

(២២១) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋន្តិ⁺ថា ពិត
 ទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យថា ទិដ្ឋន្តិ⁺ គឺទិដ្ឋ
 ៦២ សេចក្តីថា តថាគត មិនពោល មិនប្រាប់ មិនសំដែង មិនបញ្ចេញ
 មិនតាំងទុក មិនបើក មិនវែកញែក មិនធ្វើឲ្យងាយ មិនប្រកាស នូវ
 ទិដ្ឋន្តិ⁺ ថា ពិត ថា មែន ថា ប្រាកដ ថា ត្រូវ ថា មិនវិបរិត ដូច្នេះទេ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋន្តិ⁺ ថា ពិតទេ ។

(២២២) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាតូច បាន
 ពោលនូវគ្នានឹងគ្នាថា (ពាល) ព្រោះទិដ្ឋណា ត្រង់ពាក្យថា ជាតូច
 បានសេចក្តីថា ជនពីរនាក់ គឺអ្នកធ្វើដេញដោលពីរនាក់ អ្នកធ្វើសេចក្តី
 ប្រកួតប្រកាន់ពីរនាក់ អ្នកធ្វើតំរូវបានកថាពីរនាក់ អ្នកធ្វើវិវាទពីរនាក់
 អ្នកធ្វើអធិករណ៍ពីរនាក់ អ្នកដដែលពីរនាក់ អ្នកនិយាយបំប្លែងបំប្លែង
 ពីរនាក់ ។ ជនទាំងនោះ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាង
 នេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះ នូវគ្នានឹងគ្នាថា ពាល
 ថោកទាប សាបសូន្យ ថោកថយ លាមក គម្រក់ កម្ទេចកម្ទី
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាតូច
 បានពោល នូវគ្នានឹងគ្នាថា ពាល ព្រោះទិដ្ឋណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២២៣) សកំ សកំ ទិដ្ឋមគំសុ សច្ចំ

សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញំ សកំ

សកំ ទិដ្ឋមគំសុ សច្ចំ ។ អសស្សតោ លោកោ

ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញំ ។ បេ។ នេវ ហោតិ ន

ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយ-

មញ្ញំ សកំ សកំ ទិដ្ឋមគំសុ សច្ចំ ។

(២២៤) តស្មា ហិ ពាលោតិ បរំ ទហន្តិតំ តស្មាតិ

តស្មា តិការណា តិហេតុ តប្បច្ចយា តិនិទានា បរំ

ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឌីមកោ លាមកោ ជតុក្កោ

បរិត្តោតិ ទហន្តិ បស្សន្តិ ទក្ខន្តិ ឌីលោកេន្តិ និជ្ឈាយន្តិ

ឧបបរិត្តន្តិតំ តស្មា ហិ ពាលោតិ បរំ ទហន្តិ ។

តេនាហ ភកវា

ន វាហមេតំ តនិវន្តំ ព្រម

យមាហុ ពាលា មិដ្ឋំ អញ្ញមញ្ញំ

សកំ សកំ ទិដ្ឋមគំសុ សច្ចំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២២៣) ពាក្យថា បុគ្គលពាលទាំងឡាយ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនៗ ថាពិត គឺបានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត ដោយពាក្យថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត ដោយពាក្យថា លោកមិនទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលពាលទាំងឡាយ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនៗថាពិត ។

(២២៤) ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ជនទាំងឡាយ តែងយល់ នូវបុគ្គលដទៃថាពាល ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុ ដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះ និទាននោះ ទើបជនទាំងឡាយ យល់ ឃើញ ក្រឡេកឃើញ សំឡឹង ពិនិត្យ រំពឹង នូវបុគ្គលដទៃ ថាពាល ថោកទាប សាបរលាប ថោកថយ លាមក គម្រក់ កម្ទេចកម្ទី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ជនទាំងឡាយ តែងយល់នូវបុគ្គលដទៃ ថាពាល ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាតួៗ បានពោលនូវគ្នានឹងគ្នា ថាពាល ព្រោះទិដ្ឋិណា តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋិនេះ ថាពិតទេ បុគ្គលពាលទាំងឡាយ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត

ព្យាសោ ព្រហ្មវិញ្ញាណសុត្តន្តទេសោ

តស្មា ហំ ពាណេតិ បរិ ទហន្តិតំ ។

[២២៥] យមាហុ សច្ចំ តត្ថេន្តំ ឯកេ

តមាហុ អញ្ចេចំ តុច្ចំ មុសាតិ

ឯវម្ពំ វិកុយំ វិវាទយន្តំ

តស្មា ន ឯកំ សមណា វទន្តំ ។

[២២៦] យមាហុ សច្ចំ តត្ថេន្តំ ឯកេតិ យំ ធម្មំ

ទិដ្ឋំ បដិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា វទំ សច្ចំ

តច្ចំ(១) ភូតំ យាថាវិ អវិបវ័ត្តន្តំ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តំ

ឯវំ កណ្តន្តំ ឯវំ ទីបយន្តំ ឯវំ វេហារន្តិតំ យមាហុ សច្ចំ

តត្ថេន្តំ ឯកេ ។

[២២៧] តមាហុ អញ្ចេចំ តុច្ចំ មុសាតិ តមេវ

ក្បួនវិយ្យាសុត្តន្តិទ្កេស ទី ១២

ព្រោះហេតុនោះបានជា ជនទាំងឡាយ តែងយល់នូវបុគ្គល
ដទៃថា ពាល ។

(២២៥) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ បាន
ពោលពាក្យណា ថាជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត ចំណែក
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃទៀត បែរជាពោលពាក្យ
នោះ ថាជាពាក្យទេទេ ជាពាក្យកុហកវិញ សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ព្រោះ
ហេតុអ្វី សមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។

(២២៦) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ បានពោលពាក្យ
ណា ថាជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួក
ខ្លះ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ
អធិប្បាយយ៉ាងនេះ នូវធម៌ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គណា ថា នេះទៀង ពិត
ប្រាកដ ត្រូវ មិនវិបត្តិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍
ពួកខ្លះ បានពោលពាក្យណា ថាជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត ។

(២២៧) ពាក្យថា ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃទៀត
បែរជាពោលពាក្យនោះ ថាជាពាក្យទេទេ ជាពាក្យកុហកវិញ សេចក្តីថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ធម្មំ ទិដ្ឋំ បដិបទំ មក្ខំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯតំ
 តុច្ឆំ ឯតំ មុសា ឯតំ អក្ខតំ ឯតំ អលំតំ ឯតំ អយា-
 ថាវន្តំ ឯវមាហំសុ, ឯវំ កេមន្តំ ឯវំ កណ្ណន្តំ ឯវំ ទីបយន្តំ
 ឯវំ វេហារន្តំតិ តមាហុ អញ្ញោបិ តុច្ឆំ មុសាតិ ។

(២២៨) ឯវម្បំ វិក្កយ្ហ វិវាទយន្តំតិ ឯវំ កហេត្វា
 ឧត្តហេត្វា កណ្ណាត្វា បរាមសិត្វា អភិធម៌សិត្វា វិវាទយន្តំ
 កលហំ ករោន្តំ កណ្ណន្តំ ករោន្តំ វិក្កហំ ករោន្តំ វិវាទំ
 ករោន្តំ មេធានំ ករោន្តំ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជ្ជា-
 នាសំ ។ បេ។ ធិត្វេធម៌វា វា សចេ បហោសីតិ ឯវម្បំ
 វិក្កយ្ហ វិវាទយន្តំ ។

(២២៩) កស្មា ន ឯកំ សមណា វទន្តំតិ
 កស្មាតិ កស្មា កីការណា កីហេតុ កីបច្ចយា
 កីនិទានា កីសមុទយា កីជានិកា កីបកវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណព្រាហ្មណ៍ត្នកខ្លះ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នា
 យ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះ នូវធម៌ នូវទិដ្ឋី នូវ
 បដិបទា នូវមគ្គនោះឯងថា នេះជាពាក្យទេ ទេនេះជាពាក្យកុហក នេះ
 ជាពាក្យមិនពិត នេះជាពាក្យមិនមែន នេះជាពាក្យមិនត្រូវ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ដទៃទៀត
 បែរជាពោលពាក្យនោះ ថាជាពាក្យទេ ជាពាក្យកុហកវិញ ។

(២២៨) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាង
 នេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 ឡាយ កាន់យក រៀនយក ប្រកាន់យក បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត
 យ៉ាងនេះហើយ រមែងដៃគ្នា គឺធ្វើនូវដំណោះ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកួត
 ប្រកាន់ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកាន់ខុស ធ្វើនូវវិវាទ ធ្វើនូវការប្រណាំង
 ប្រជែងថា អ្នកមិនចេះធម៌វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច អ្នក
 ចូរដោះស្រាយឲ្យដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ។

(២២៩) ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី សមណៈទាំងឡាយ មិន
 ពោលពាក្យតែបែបមួយ សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដូចម្តេច ព្រោះដំ-
 ណើរដូចម្តេច ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះបច្ច័យអ្វី ព្រោះនិទាន
 ដូចម្តេច ព្រោះកិរិយាកើតឡើងដូចម្តេច ព្រោះកំណើតដូចម្តេច

ព្រាសមោ ព្រហ្មវិយ្យាហស្តក្កនិទ្ទេសោ

ន ឯកំ វន្តំ នាណ វន្តំ វិវិដំ វន្តំ អញ្ញោ វំ
 វន្តំ បុប្ផំ វន្តំ កថេន្តំ កណ្តំ ទីបយន្តំ វេហវន្តំ
 កស្មា ន ឯកំ សមណា វន្តំ ។ តេនាហ
 សោ និម្មិតោ

យមាហុ សច្ចំ តថិវន្តំ ឯកេ

តមាហុ អញ្ញោ វំ តុច្ឆំ មុសាតិ

ឯវម្បំ វិក្កយ វិវាទយន្តំ

កស្មា ន ឯកំ សមណា វន្តំ ។

[២៣០] ឯកំ ហំ សច្ចំ ន ទុត្តយមត្តំ

យស្មី បជា នោ វិវេទេ បជានំ

នាណ តេ(១) សច្ចានំ សយំ បុន្តំ

តស្មា ន ឯកំ សមណា វន្តំ ។

១ ប. នាណោ ។

បូឡូវិយូហស្តុក្កនិទ្ទេស ទី ១២

ព្រោះហេតុជាដែនកើតមុនដូចម្តេច សមណទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យ
 តែបែបមួយ បែរជាពោលផ្សេងៗ ពោលនូវប្រការផ្សេងៗ ពោលដោយ
 ឡែកពីគ្នា ពោល ថ្ងៃ ពេល ពេលវេលា ពេលវេលា អធិប្បាយច្រើនបែបទៅវិញ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ព្រោះហេតុអ្វី សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 ឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះ
 ត្រាស់សួរថា

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ បានពោលពាក្យណា ថាជាពាក្យ
 ទៀង ជាពាក្យពិត សមណៈព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃទៀត
 បែរជាពោលពាក្យនោះ ថាជាពាក្យទេ ជាពាក្យកុហកវិញ
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែង
 ទាស់ទែងគ្នា ព្រោះហេតុអ្វី សមណៈទាំងឡាយ មិនពោល
 ពាក្យតែបែបមួយ ។

(២៣០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) សត្វដឹងច្បាស់នូវសច្ចៈ
 ណា មិនគប្បីទាស់ទែងគ្នា សច្ចៈ (នោះ) មានតែមួយ
 មិនមានជាគំរប់ពីរទេ សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងឡាយនោះ
 តែងពោលតាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា
 ព្រោះហេតុនោះ បានជាសមណៈទាំងឡាយ មិនពោល
 ពាក្យតែបែបមួយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បរាសិទ្ធសោ

(២៣០) ឯកំ ហិ សទ្ធិំ ន ទុត្តិយមត្ថិតំ ឯកំ
សទ្ធិំ វុត្ថិតំ ទុក្ខនិរោធនំ ពិញ្ញាណំ យោ សោ សព្វសម្មារ-
សមថោ សព្វបដិច្ចដំនិស្សក្តោ តណ្ហាត្វយោ វិរាតោ
និរោធនំ ពិញ្ញាណំ ។ អថេវ ឯកំ សទ្ធិំ វុត្ថិតំ មក្កសទ្ធិ
និយ្យានសទ្ធិំ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទោ អរិយោ
អដ្ឋង្គិកោ មក្កោ សេយ្យដីដំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ
សម្មាវាចា សម្មាភម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ
សម្មាសតិ សម្មាសមាធិតិ ឯកំ ហិ សទ្ធិំ ន ទុត្តិយមត្ថិតំ ។

(២៣២) យស្មី បជា នោ វិរទេ បជានន្តំ យស្មិនំ
យត្ថិ សច្ចេ ។ បជាតិ សត្តាធិវចនំ ។ បជា យំ^(១)
សទ្ធិំ បជានន្តា អាជានន្តា វិជានន្តា បដិវិជានន្តា
បដិវិជ្ជន្តា ន កលហំ ករេយ្យ ន កណ្ណានំ ករេយ្យ
ន វិត្តហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ ករេយ្យ ន មេធានំ ករេយ្យ
កលហំ កណ្ណានំ វិត្តហំ វិវាទំ មេធានំ បដិហេយ្យ
វិនោទេយ្យ ព្យង្គិករេយ្យ អនភាវុត្តមេយ្យតិ^(២) យស្មី
បជា នោ វិរទេ បជានំ ។

១ ម បដានំ ។ ២ ម. ន កលហំ ករេយ្យ ។ ល។ ព្យង្គិ ករេយ្យ អនភាវុ ករេយ្យត្ថិ ទិស្សត្ថិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៣១) ពាក្យថា សច្ចៈ (នោះ) មានតែមួយ មិនមានជាគំរប់
 ពីរទេ អធិប្បាយថា ទុក្ខនិរោធនិព្វាន លោកហៅថា សច្ចៈមួយ បាន
 ខាង សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង កិរិយារលាស់ទប់ធន់ទាំងពួង កិរិយា .
 អសត្តណ្ណ ការប្រាសចាកតម្រេក កិរិយារលត់ ព្រះនិព្វាន ។ ឬថា
 ដែលហៅថា សច្ចៈមួយ សំដៅយកមគ្គសច្ចៈ និយ្យានសច្ចៈ ទុក្ខ-
 និរោធគាមិនីបដំបទា មគ្គមានអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺ សេចក្តីយល់ត្រូវ ១
 សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ ១ វេទាត្រូវ ១ ការងារត្រូវ ១ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ១ ការ
 ព្យាយាមត្រូវ ១ សេចក្តីរក្សាត្រូវ ១ ការគំកល់ចិត្តត្រូវ ១ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) សច្ចៈនោះ មានតែមួយ មិនមានជាគំរប់ពីរទេ ។

(២៣២) ពាក្យថា សត្វដ៏ធំច្បាស់នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីទាស់
 វិនិច្ឆ័យ ត្រង់ពាក្យថា ណា គឺនូវសច្ចៈណា ។ ពាក្យថា សត្វ គឺជា
 ឈ្មោះរបស់សត្វ ។ សត្វកាលដឹងច្បាស់ ដឹងទូទៅ ដឹងវិសេស ដឹង
 ជាក់ ចាក់ធ្លុះ នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីធ្វើដំលោះ មិនគប្បីធ្វើសេចក្តី
 ប្រកួតប្រកាន់ មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកាន់ខ្ពស់ មិនគប្បីធ្វើវិវាទ មិនគប្បី
 ធ្វើការប្រណាំងប្រជែង គឺគប្បីលះបង់ គប្បីបន្ទោបង់ គប្បីធ្វើឱ្យ
 វិនាស គប្បីដល់នូវការមិនកើតមានតទៅ នូវដំលោះ សេចក្តីប្រកួត
 ប្រកាន់ សេចក្តីប្រកាន់ខ្ពស់ វិវាទ សេចក្តីប្រណាំងប្រជែង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វដ៏ធំច្បាស់នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីទាស់វិនិច្ឆ័យ ។

ព្រះសម្តេច ព្រះឡាយហស្តន្តរិទ្ធិសោ

[២៣៣] ឆានា តេ សច្ចានិ សយំ ថុនន្តិ ឆានា

តេ សច្ចានិ សយំ ថុនន្តិ វនន្តិ កថេន្តិ កណ្តាន្តិ ធិបយន្តិ

វេហរន្តិ សស្សតោ លោកោ ឥន្ទេរេ សច្ចំ មោយ.

មព្វាន្តិ សយំ ថុនន្តិ វនន្តិ កថេន្តិ កណ្តាន្តិ ធិបយន្តិ

វេហរន្តិ អសស្សតោ លោកោ ។បេ។ នេវ ហោតិ

ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មណា ឥន្ទេរេ សច្ចំ មោ.

យមព្វាន្តិ សយំ ថុនន្តិ វនន្តិ កថេន្តិ កណ្តាន្តិ ធិបយន្តិ

វេហរន្តិ ឆានា តេ សច្ចានិ សយំ ថុនន្តិ ។

[២៣៤] តស្មា ន ឯកំ សមណា វនន្តិ តស្មាតិ

តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចហោ តំនិធានា ន

ឯកំ វនន្តិ ឆានា វនន្តិ វិវិដំ វនន្តិ អព្ពោកំ វនន្តិ

បុថុ វនន្តិ កថេន្តិ កណ្តាន្តិ ធិបយន្តិ វេហរន្តិ

ចូលវិញហេតុនេះទេ ទី ១២

(២៣៣) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែង
ពោលតាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា សេចក្តីថា
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែងសរសើរ ពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា
ពន្យល់ អធិប្បាយ តាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា គឺ
តែងសរសើរ ពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ តាមទំនើង
ខ្លួនឯងថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែង
សរសើរ ពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ តាមទំនើងខ្លួន
ឯងថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀត ក៏មិនមែន
មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែង
ពោលតាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា ។

(២៣៤) ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ទើបសមណៈទាំងឡាយ មិន
ពោលពាក្យតែបែបមួយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺ ព្រោះហេតុ
ដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាន
នោះ ទើបសមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ គឺពោល
ផ្សេងៗ ពោលប្រការផ្សេងៗ ពោលដោយឡែកពីគ្នា ពោល ថ្ងៃ
ពណ៌នាពន្យល់ អធិប្បាយ មានប្រមាណច្រើន ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្មា ន ឯកំ សមណា វនន្តិ ។ តេជាហា ភកា

ឯកំ ហំ សច្ចំ ន ទុត្តយមត្តំ

យស្មី បជា ឆោ វិវេទេ បជាជំ

នាណ តេ សច្ចានិ សយំ ជុនន្តិ

តស្មា ន ឯកំ សមណា វនន្តិតិ ។

(២៣៥) តស្មា នុ សច្ចានិ វនន្តិ នាណ

បវនិយាសេ កុសលាវនាណ

សច្ចានិ សុត្តានិ ពហ្វនិ នាណ

ឧទាហុ តេ តក្កមនុស្សាន្តិ ។

(២៣៦) តស្មា នុ សច្ចានិ វនន្តិ នាណតិ

តស្មាតិ តស្មា កីការណា កីហេតុ កីបច្ចយា

កីនិទានា សច្ចានិ នាណ វនន្តិ វិវាជនិ វនន្តិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះហេតុនោះ ទើបសមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សត្វដឹងប្បាសន្តរសច្ចៈណា មិនគប្បីទាស់ទែងគ្នា សច្ចៈ

(នោះ) មានតែមួយ មិនមានជាគំរប់ពីរទេ សមណ-

ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែងពោលតាមទំនើងខ្លួនឯងនូវ

សច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបសមណៈ

ទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។

(២៣៥) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសូត្រថា) ព្រោះហេតុអ្វី ពួកសមណ-

ព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកប្រកាន់ថាឈ្វាសវៃ ពោល ពោលដដែល

នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ផ្សេងៗ គ្នា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន

ផ្សេងៗ តើ (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) បានឮឬ ឬក៏

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រារាំងដោយសេចក្តីត្រិនិរិទេ ។

(២៣៦) ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ពោល

នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ផ្សេងៗ គ្នា ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី គឺ

ព្រោះហេតុម្តេច ព្រោះដំណើរដូចម្តេច ព្រោះហេតុដូចម្តេច ព្រោះ

បច្ច័យដូចម្តេច ព្រោះនិទានដូចម្តេច ទើបពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ពោល

នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ ពោលនូវសច្ចៈទាំងឡាយមានប្រការ ផ្សេងៗ

ព្រះសម្តេច ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧

អញ្ជាញាង វង្សាង បុត្រាង វង្សាង កង្សាង កណ្តាង
 ទីបយង្គ រោហាង្គតិ កស្មា ង សុទ្ធាង វង្សាង ជាតា ។

(២៣៧) បរាទិយាសេ កុសលាវនាតាតិ បរាទិ-

យាសេតិ វិប្បវង្សាងតិបិ បរាទិយាសេ ។ អថេវ សកំ
 សកំ ទិដ្ឋតតិ បវង្សាង កង្សាង កណ្តាង ទីបយង្គ
 រោហាង្គ សស្សតោ លោកោ ឥន្ទមេវ សុទ្ធិ មោយ-
 មញ្ញាង្គ បវង្សាង កង្សាង កណ្តាង ទីបយង្គ រោហាង្គ អស-
 ស្សតោ លោកោ ។ បេ។ ធនេ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាតតោ បរម្មរណា ឥន្ទមេវ សុទ្ធិ មោយមញ្ញាង្គ
 បវង្សាង កង្សាង កណ្តាង ទីបយង្គ រោហាង្គ ។
 កុសលាវនាតា កុសលវនា បណ្ឌិតវនា ជីវវនា
 ញាណវនា ហេតុវនា លក្ខណវនា ការណវនា
 វាណវនា សកាយ លទ្ធិយាតិ បរាទិយាសេ កុស-
 លាវនាតា ។

ចូឡិយ្យហសត្ថេនិទ្ទេស ទី ១២

ពោលដោយឡែកពីគ្នា ពោល ថ្ងៃន៍ ពណិនា អធិប្បាយ នូវសច្ចៈ
ទាំងឡាយមានប្រមាណច្រើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ព្រោះ
ហេតុអ្វី ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ពោលនូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា ។

(២៣៧) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកប្រកាន់ថាល្ងាសវៃ ពោល
ពោលជជែក ត្រង់ពាក្យថា ពោលជជែក គឺរមែងពោលជជែក ព្រោះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលជជែក ។ មួយទៀត សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពោល ថ្ងៃន៍ ពណិនា ពន្យល់ អធិប្បាយ
នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនៗ គឺពោល ថ្ងៃន៍ ពណិនា ពន្យល់ អធិប្បាយថា
លោកទៀង ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ពោល
ថ្ងៃន៍ ពណិនា ពន្យល់ អធិប្បាយថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។
សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យ
នេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រកាន់ថា
ល្ងាសវៃ គឺជាអ្នកពោលថាល្ងាសវៃ ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថា
ជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាមានញាណ ពោលត្រូវទំនង ពោលប្រកប
ដោយលក្ខណៈ ពោលប្រកបដោយហេតុ ពោលគួរដល់ឋានៈ តាម
លទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ជាអ្នកប្រកាន់ថា
ល្ងាសវៃ ពោល ពោលជជែក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៣៨) សុទ្ធានំ សុត្តានំ ពហុនំ នាណតិ សុទ្ធានំ

សុត្តានំ ពហុនំ^(១) នាណនំ វិន័យនំ អញ្ញោត្តានំ បុទ្ធន៍តិ

សុទ្ធានំ សុត្តានំ ពហុនំ នាណ ។

(២៣៩) ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សន្តិកំ ឧទាហុ

តក្កេន វិតក្កេន សង្កប្បេន យាយន្តំ និយ្យន្តំ វិហានំ

សំហរិយន្តិកំ ឯវម្បី ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សន្តិកំ ។

អថេវ តត្តបរិយាហនំ វិមិសានុចរិតំ សយំ បដិកាលំ

វន្តន្តំ កថេន្តំ កណ្តន្តំ ទីបយន្តំ វេហរន្តិកំ ឯវម្បី

ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សន្តិកំ ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៣៨) ពាក្យថា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន ផ្សេងៗ (តើសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ) បានឮឬ សេចក្តីថា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន
ផ្សេងៗ មានប្រការផ្សេងៗ ដទៃ ។ ជាអនេក (តើសមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនោះ) បានឮឬ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សច្ចៈទាំងឡាយ
ច្រើន ផ្សេងៗ តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានឮឬ ។

(២៣៩) ពាក្យថា ប្តីសមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ រាវរក
ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីថា ប្តី (សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ)
ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីត្រិះរិះផ្សេងៗ សេចក្តីត្រិះរិះព្រម ឲ្យទៅ
ឲ្យនាំទៅ ឲ្យរសាត់ទៅ ឲ្យក្នុងទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
ប្តី សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ រាវរក ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ ។
មួយទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងឡាយ ពោល ថ្ងៃឆ្នាំ ពណិនា
ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវប្រាជ្ញា ដែលស្រាវជ្រាវ ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ
ដែលរិះរក ដោយការពិចារណា ដោយខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់សួរថា) ប្តី សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រាវរកដោយ
សេចក្តីត្រិះរិះ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះ ត្រាស់សួរថា

ទ្វាសមេ ប្បឡើយហស្តន្តនិទ្ទេសោ

កស្មានំ សុទ្ធានំ វិនិច្ឆ័យនា

បរិនិយាសេ កុសលាវនា

សុទ្ធានំ សុត្តានំ ពហុនំ នា

ឧទាហរេត តត្ថមនុស្សវិនិច្ឆ័យ ។

(២២០) នហោវ សុទ្ធានំ ពហុនំ នា

អញ្ញាត្រ សញ្ញាយ និទ្ធានំ លោកេ

តត្ថញ្ច ទិដ្ឋិសុ បកប្បយត្ថា

សទ្ធិំ មុសាតី ទ្វយធម្មមាហុ ។

(២២១) នហោវ សុទ្ធានំ ពហុនំ នាតតំ នហោវ

សុទ្ធានំ ពហុកានំ នាតតំ វិវាទំ អញ្ញាត្រ បុព្វនិច្ឆិកា

នហោវ សុទ្ធានំ ពហុនំ នា ។

(២២២) អញ្ញាត្រ សញ្ញាយ និទ្ធានំ លោកេតតំ

អញ្ញាត្រ សញ្ញាយ និព្វត្តាហា ឯកញ្ញាវ សទ្ធិំ

លោកេ កងិយតំ កណិយតំ ទិបិយតំ វេហរិយតំ

ប្បឡាយហស្តត្ថនិទ្ទេស ទី ១២

ព្រោះហេតុអ្វី ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកប្រកាន់ថា
 ឈ្លាសវៃ ពោល ពោលដដែក នូវសច្ចៈទាំងឡាយ
 ផ្សេងៗ គ្នា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន ផ្សេងៗ តើ (សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) បានឮឬ ឬក៏ សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ រាវរកដោយសេចក្តីត្រិះរិះទេ ។

(២២០) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សច្ចៈទាំងឡាយ
 ក្នុងលោក វៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់ថាទៀងដោយសញ្ញា
 ចេញ មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ គ្នាទេ មួយវិញទៀត
 ជនទាំងឡាយ តែងតាំងនូវសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 ហើយពោល នូវធម៌ ជាគូ ថាពិត ថាកុហក ។

(២២១) ពាក្យថា សច្ចៈទាំងឡាយ មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ
 គ្នាទេ គឺសច្ចៈទាំងឡាយមិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ មានប្រការផ្សេងៗ
 ដោយឡែកពីគ្នាច្រើនទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សច្ចៈទាំងឡាយ
 មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

(២២២) អធិប្បាយពាក្យថា ក្នុងលោក វៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់ថា
 ទៀង ដោយសញ្ញាចេញ សេចក្តីថា ក្នុងលោកវៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់
 ថាទៀង ដោយសញ្ញាចេញ សច្ចៈ ដែលលោក ថ្លែង ពណ៌នា ពន្យល់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុក្ខនិរោធនា និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ
 សព្វបដិប្បដិនិស្សត្តោ តណ្ហាគូយោ វិរាតោ និរោធនា
 និព្វានំ ។ អថវា ឯកំ សង្ខំ វច្ឆតិ មគ្គសង្ខំ និយ្យាន-
 សង្ខំ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ
 មត្តោ សេយ្យថំនំ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាដ្ឋិតិ
 អញ្ញាត្រ សញ្ញាយ និព្វានំ លោកេ ។

(២២៣) តត្តកញ្ច ទិដ្ឋីសុ បកប្បយិត្វា សង្ខំ មុសាតិ
 ទ្វយធម្មមាហូតិ តត្តំ វិតត្តំ សង្កប្បំ តត្តយិត្វា
 វិតត្តយិត្វា សង្កប្បយិត្វា ទិដ្ឋកតានិ ជនេន្តំ សញ្ញនេន្តំ
 និព្វត្តេន្តំ អភិនិព្វត្តេន្តំ ទិដ្ឋកតានិ ជនេន្តា សញ្ញនេន្តា
 និព្វត្តេន្តា អភិនិព្វត្តេន្តា មយំ សង្ខំ តយំ មុសាតិ
 ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តំ ឯវំ កណ្តេន្តំ ឯវំ ទីបយន្តំ
 ឯវំ វេហវន្តិតិ តត្តកញ្ច ទិដ្ឋីសុ បកប្បយិត្វា សង្ខំ
 មុសាតិ ទ្វយធម្មមាហូ ។ តេនាហ ភកកា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អធិប្បាយថា មានតែមួយ គឺទុក្ខនិរោធនិព្វាន បានដល់ កិរិយារម្ងាប់
 នូវសង្ខារទាំងពួង កិរិយាកំចាត់បង់នូវឧបធិទាំងពួង កិរិយាអស់តណ្ហា
 កិរិយាប្រាសចាកភគៈ កិរិយាលេត់ទុក្ខ ព្រះនិព្វាន ។ មួយទៀត សច្ចៈ
 មួយ លោកពោលសំដៅយក មគ្គសច្ចៈ និយ្យានសច្ចៈ ទុក្ខនិរោធ-
 តាមនីបដិបទា មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺសម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។
 សម្មាសមាធិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ក្នុងលោក វៀរលែងតែ
 សេចក្តីប្រកាន់ថាទៀង ដោយសញ្ញា ។

(២២៣) ពាក្យថា មួយទៀត ជនទាំងឡាយ តែងតាំងនូវសេចក្តី
 ត្រិះរិះ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហើយពោលនូវធម៌ជាតូ ថាពិត ថាកុហក
 សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ ត្រិះរិះ ត្រិះរិះផ្សេង ។ ត្រិះរិះព្រមនូវសេចក្តី
 ត្រិះរិះ នូវសេចក្តីត្រិះរិះផ្សេង ។ នូវសេចក្តីត្រិះរិះព្រម ហើយញ៉ាំងទិដ្ឋិ
 ទាំងឡាយឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យកើតឡើង ឲ្យកើតចំពោះ លុះញ៉ាំង
 ទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យកើតឡើង ឲ្យកើតចំពោះ
 ហើយ ក៏ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់
 យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា ពាក្យរបស់ខ្ញុំ ជាពាក្យពិត ពាក្យ
 របស់អ្នក ជាពាក្យកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយ
 តែងតាំងនូវសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយពោល នូវធម៌ជាតូ
 ថាពិត ថាកុហក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើថា

ទ្វាសមោ ពុទ្ធវិប្បហស្តន្តិទេសោ

និហោវេ សុត្វានិ តហ្វានិ នាណា

អញ្ញាត្រ សញ្ញាយ និច្ឆានិ លោកេ

តត្ថកញ្ច និដ្ឋេសុ បកេប្បយិត្វា

សុទ្ធិ មុសាតិ ទ្វយធម្មមាហ្វុតិ ។

(២២៤) និដ្ឋេសុតេ សីលវតេ មុតេ វា

ឯតេ ច និស្សាយ វិមាណទស្សី

វិនិច្ឆយេ វត្វា បហស្សមាណោ^(១)

ពាលោ បរោ អត្តសលោតិ ចាហា ។

(២២៥) និដ្ឋេសុតេ សីលវតេ មុតេ វា ឯតេ ច

និស្សាយ វិមាណទស្សីតិ និដ្ឋេសុតេ វា និដ្ឋេសុទ្ធិ វា សុតិ វា សុត-

សុទ្ធិ វា សីលំ វា សីលសុទ្ធិ វា វត្ថុតិ វា វត្ថុសុទ្ធិ វា មុតិ វា

មុតសុទ្ធិ វា និស្សាយ ឧបនិស្សាយ គណ្ឌិត្វា បរាម-

សិត្វា អភិធិវិសិត្វាតិ និដ្ឋេសុតេ សីលវតេ មុតេ វា ។

១ ម. បហសមាណោ ។

បូជនីយ៍ហស្តត្ថិទេស ទី ១២

សច្ចៈទាំងឡាយ ក្នុងលោក វៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់ថា
ទៀងដោយសញ្ញាចេញ មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ គ្នាទេ
មួយទៀត ផងទាំងឡាយ តែងតាំងនូវសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុង
ទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហើយពោលនូវធម៌ជាតូ ថាពិត ថាកុហក ។

(២២២) បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ ទាំងនេះ គឺការឃើញក្តី
ការព្យាបាល ភិក្ខុនឹងត្រកូ ការប៉ះពាល់ក្តី ហើយជាអ្នក
ឃើញនូវការមើលឆាយ បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ហើយរីករាយ
បានពោលថា បុគ្គលពោល ថាគាត់ប មិនឈ្លាសវៃ ។

(២២៥) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ទាំងនេះ គឺការ
ឃើញក្តី ការព្យាបាល ភិក្ខុនឹងត្រកូ ការប៉ះពាល់ក្តី ហើយជាអ្នកឃើញ
នូវការមើលឆាយ សេចក្តីថា បុគ្គលអាស្រ័យ ចូលទៅអាស្រ័យ
កាន់យក បទោសអវិជ្ជា ជាប់ចិត្ត នូវការឃើញ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
ព្រោះការឃើញក្តី នូវការព្យាបាល ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះការព្យាបាល នូវសីល
ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះសីលក្តី នូវវត្ថុ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះវត្ថុក្តី
នូវការប៉ះពាល់ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះការប៉ះពាល់ក្តី ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការឃើញក្តី ការព្យាបាល ភិក្ខុនឹងត្រកូ ការប៉ះពាល់ក្តី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯតេ ច(១) និស្សាយ វិមានទស្សីតិ ន សម្មាសេវិតិ

វិមានទស្សី ។ អថវា នោមទស្សំ ជនេវិតិបិ វិមាន-

ទស្សីតិ ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា ឯតេ ច

និស្សាយ វិមានទស្សី ។

[២២៦] វិនិច្ឆយេ វេត្វា បហស្សមាទោតិ វិនិច្ឆយា

វិច្ឆន្តំ ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋកតាតិ(២) វិនិច្ឆតទិដ្ឋយា(៣) វេត្វា បតិដ្ឋ-

ហិត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិនិវេសិត្វាតិ វិនិច្ឆយេ

វេត្វា ។ បហស្សមាទោតិ តុដ្ឋោ ហោតិ ហដ្ឋោ

បហដ្ឋោ អត្តមនោ បរិបុណ្ណាសន្តិប្បា ។ អថវា ទន្តវិទិ-

សកំ ហស្សមាទោតិ វិនិច្ឆយេ វេត្វា បហស្សមាទោ ។

១ ម. ឯតេសុ ។ ២ ឧ. ម. ឯត្តន្តរេ ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយេតិ ទិស្សតិ ។ ៣ ម. វិនិច្ឆយទិដ្ឋិយា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ទាំងនេះ ហើយជាអ្នកឃើញនូវការមើល
ងាយ គឺ ឈ្មោះថា អ្នកឃើញនូវការមើលងាយ ព្រោះហេតុមិនរាប់
អានខ្លះ ។ ឬថា ឈ្មោះថា អ្នកមើលងាយ ព្រោះហេតុពាក់ព័ន្ធចោម-
នស្សឲ្យកើតខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌
ទាំងនេះ គឺការឃើញក្តី ការឮក្តី សីលនឹងរឹតក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី
ហើយជាអ្នកឃើញ នូវការមើលងាយ ។

(២២៦) ពាក្យថា បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ហើយរីករាយ សេចក្តីថា
ដែលហៅថា វិនិច្ឆ័យ បានដល់ទិដ្ឋិ ៦២ (បុគ្គល) បិតនៅ បិត
នៅសិប កាន់យក បទោសអវ្យាក្ខណ៍ ជាប់ចិត្ត ក្នុងទិដ្ឋិដែលខ្លួន
សម្រេចហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលបិតនៅក្នុង
វិនិច្ឆ័យ ។ ពាក្យថា រីករាយ គឺជាអ្នកត្រេកអរ រីករាយ រីក-
រាយទូទៅ មានចិត្តជាប់របស់ខ្លួន មានសេចក្តីត្រិះរិះបរិបូណ៌ ។ ឬថា
សើចបញ្ចេញធ្មេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ
ហើយរីករាយ ។

ទ្វាសមោ ចូឡវិយ្យហឫត្តនិទ្ទេសោ

(២២៧) ពាលោ បរោ អគុសលោតិ ចាហាតិ
 បរោ ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឌុមកោ លាមកោ
 ជនុកោ បរិត្តោ អគុសលោ អវិទ្ធោ អវិជ្ជាតតោ
 អញ្ញាណី អវិការី^(១) ទុប្បញ្ញោតិ ឯវមាហា ឯវំ តថេតិ
 ឯវំ កណាតិ ឯវំ ទីបយតិ ឯវំ រោហត័តិ ពាលោ
 បរោ អគុសលោតិ ចាហា ។ តេនាហា កកវា

ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា

ឯតេ ច និស្សាយ វិមាណនិស្សី

វិនិច្ឆយេ វត្ថុតា បហស្សមាដោ

ពាលោ បរោ អគុសលោតិ ចាហាតិ ។

(២២៨) យេនេវ ពាលោតិ បរិ ទហាតិ

តេនាតុមាណំ កុសលោតិ ចាហា

សយមត្តនា សោ កុសលោវនាដោ

អញ្ចំ វិមាណេតិ តថេវ ចារា^(២) ។

១ ខ. ម. ឯត្តន្តរេ អមេតាវីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. តថេវ បារិទ ។

ប្បញ្ញបិដកសុត្តន្តទ្វេស ទី ១២

(២២៧) ពាក្យថា បានពោលថា បុគ្គលពាល ថោកទាប មិន
 ឈ្លាសវៃ គឺ ពាលយ៉ាងនេះ ថ្លៃឯយ៉ាងនេះ ពាលិនាយ៉ាងនេះ ពន្យល់
 យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា បុគ្គលអន់ ល្ងង់ ថោកទាប សាប-
 សូន្យ ថោកថយ លាមក គម្រក ជាមនុស្សកំទេចកំទី មិនឈ្លាសវៃ
 មិនមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងចាក់ធ្លុះ លុះក្នុងសេចក្តីល្ងង់ មិនមានញាណ
 មិនមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ ឥតបញ្ញា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បានពោលថា បុគ្គលពាល ថោកទាប មិនឈ្លាសវៃ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ទាំងនេះ គឺការឃើញក្តី ការឮក្តី សីល
 នឹងវត្ថុក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី ហើយជាអ្នកឃើញនូវការមើល
 ងាយ បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យហើយរីករាយ បានពោលថា
 បុគ្គលពាល ថោកទាប មិនឈ្លាសវៃ ។

(២២៨) បុគ្គលយល់បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល ដោយអំពើណា
 ហើយពោលចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គលឈ្លាសវៃ ដោយ
 អំពើនោះ បុគ្គលនោះប្រកាន់ថាខ្លួនជាអ្នកឈ្លាសវៃ ដោយ
 ខ្លួនឯង មើលងាយបុគ្គលដទៃ ទាំងពាលយ៉ាងនោះដែរ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២២៩] យេនេវ ពាលោតិ បរំ ទហាតីតិ យេន (១)

ហេតុនា យេន បច្ចយេន យេន ការណេន យេន

បកវេន បរំ ពាលតោ ហីនតោ និហីនតោ ឌីមកតោ

លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ ទហាតិ បស្សតិ

ទក្ខតិ ឌីលោកេតិ និជ្ឈាយតិ ឧបបរិត្តតិ យេនេវ

ពាលោតិ បរំ ទហាតិ ។

[២៣០] តេនាតុមាទំ កុសលោតិ ចាហាតិ

អាតុមា (២) វុច្ចតិ អត្តា ។ សោបិ តេនេវ ហេតុនា

តេន បច្ចយេន តេន ការណេន តេន បកវេន អត្តាទំ

អាហា អហមស្មី កុសលោ បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា ពុទ្ធិមា

ញ្ញាណី វិការី មេធាវីតិ តេនាតុមាទំ កុសលោតិ

ចាហា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

(២៤៩) ពាក្យថា បុគ្គលយល់បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល
 ដោយអំពើណា គឺបុគ្គលយល់ឃើញ មើលឃើញ ក្រឡេកឃើញ
 សំឡឹងឃើញ រំពឹងឃើញ នូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល ថែក
 ទាប ថែកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកំទេចកំទី ដោយ
 ហេតុណា ដោយបច្ច័យណា ដោយដំណើរណា ដោយហេតុផ្ដើម
 ណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលយល់បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គល
 ពាល ដោយហេតុណា ។

(២៥០) ពាក្យថា ពោលចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គលឈ្លាសវៃ
 ដោយអំពើនោះ អធិប្បាយថា អត្តា លោកហៅថា អាត្មា ។ បុគ្គល
 នោះឯង រមែងហៅខ្លួនឯងថា អាត្មាអញ ជាអ្នកឈ្លាសវៃ ជាបណ្ឌិត
 មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាជា
 គ្រឿងបំភ្លឺ ជាមេធាវី ដោយហេតុនោះ ដោយបច្ច័យនោះ ដោយ
 ដំណើរនោះ ដោយហេតុផ្ដើមនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលពោលចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គលឈ្លាសវៃ ដោយអំពើនោះ ។

ទ្វាសមោ ប្បឡំប្បហស្កត្តនិទ្ទេសោ

[២៥០] សយមត្តនា សោ កុសលោវនាទោតិ

សយំ(១) អត្តាជំ កុសលវនោ បណ្ឌិតវនោ ជីវវនោ

ញាណវនោ ហេតុវនោ លក្ខណវនោ ការណវនោ

ហំនវនោ សកាយ លទ្ធិយាតិ សយមត្តនា សោ

កុសលោវនាទោ ។

[២៥២] អញ្ចំ វិមាទេតិ តថេវ ចារិតិ ន សម្មាទេតិតិ-

បិ អញ្ចំ វិមាទេតិ ។ អថវំ ទោមនស្សំ ជនេតិតិបិ

អញ្ចំ វិមាទេតិ ។ តថេវ ចារិតិ តថេវ តំ ទិដ្ឋកតិ

ចារិតិ ឥតិចាយំ បុគ្គលោ មិន្នាទិដ្ឋកោ វិបរីតន-

ស្សនេតិ អញ្ចំ វិមាទេតិ តថេវ ចារិតិ ។ តេនាហ កកវំ

ព្យាសន្តិក្ខេប ទី ១២

(២៥១) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ប្រកាន់ថាខ្លួនជាអ្នកឈ្លាសវៃ
ដោយខ្លួនឯង គឺពោលថាឈ្លាសវៃ ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជា
អ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាប្រកបដោយញាណ ពោលថាត្រូវទំនង ពោលថា
ប្រកបដោយលក្ខណៈ ពោលថាប្រកបដោយហេតុ ពោលថាគួរដល់ឋានៈ
នូវខ្លួន ដោយខ្លួនឯង តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
បុគ្គលនោះ ប្រកាន់ថាខ្លួនជាអ្នកឈ្លាសវៃ ។

(២៥២) ពាក្យថា មើលងាយ បុគ្គលដទៃ ទាំងពោលយ៉ាង
នោះដែរ គឺមើលងាយបុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុមិនកប់អានខ្លះ ។ ឬមើល
ងាយបុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុញ្ចាំងទោមនស្សឲ្យកើតខ្លះ ។ ពាក្យថា ទាំង
ពោលយ៉ាងនោះដែរ គឺបុគ្គលរមែងពោលប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិនោះ ដោយ
ប្រការដូច្នោះថា បុគ្គលនេះ ជាមិត្តទិដ្ឋិ មានការយល់ខុស ដោយ
ប្រការដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មើលងាយបុគ្គលដទៃ
ទាំងពោលយ៉ាងនោះដែរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 យេនេវ ពាលោតិ បរិ ធម្មាតិ
 តេនាតុមាជំ កុសលោតិ ចាហ
 សយមត្តនា សោ កុសលោវនាធា
 អញ្ចំ វិមាធនតិ តថេវ ចាវាតិ ។

[២៥៣] អតីសរិទិដ្ឋយា(១) សោ សមត្ថោ

មាធនន មត្ថោ បរិបុណ្ណមាជំ
 សយមេវ សាមំ មនសាភិសីតោ
 ទិដ្ឋំ ហំ សា តស្ស តថា សមត្ថា ។

[២៥៤] អតីសរិទិដ្ឋយា សោ សមត្ថោតិ អតីសារ.

ទិដ្ឋិយោ វុច្ឆន្តិ ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិគតានំ ។ កីការណា
 អតីសារទិដ្ឋិយោ វុច្ឆន្តិ ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិគតានំ ។ សព្វា តា
 ទិដ្ឋិយោ ការណាតិក្កន្តា លក្ខណាតិក្កន្តា ហំនាតិ-
 ក្កន្តា(២) ទំការណា អតីសារទិដ្ឋិយោ វុច្ឆន្តិ ទ្វាសដ្ឋំ
 ទិដ្ឋិគតានំ ។ សព្វេបិ វិភិយោ អតីសារទិដ្ឋិយោ ។
 កីការណា សព្វេបិ វិភិយោ អតីសារទិដ្ឋិយោ ។
 អញ្ចមញ្ចំ អតីកមិត្វា សមតីកមិត្វា វីតីវត្ថុត្វា

១ ម. អតីសារទិដ្ឋិយា ។ ២ ម. បាធាតិក្កន្តា ។ ម. សព្វាបិ ទិដ្ឋិយោ អតីសារទិដ្ឋិយោ។
 កីការណា សព្វាបិ ទិដ្ឋិយោ វុច្ឆន្តិ អតីសារទិដ្ឋិយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

បុគ្គលយល់ បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល ដោយ
អំពើណា ហើយពាល ចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គល
ឈ្លាសវៃ ដោយអំពើនោះ បុគ្គលនោះ ប្រកាន់ថា
ខ្លួនជាអ្នកឈ្លាសវៃ ដោយខ្លួនឯង រមែងមើលឆ្ងាយបុគ្គល
ដទៃ ទាំងពាលយ៉ាងនោះដែរ ។

(២៥៣) បុគ្គលនោះ សម្រេចដោយទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង
ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ មានមានៈបរិបូណ៌ អភិសេកខ្លួន
ដោយចិត្តខ្លួនឯង ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះសម្រេច
ហើយ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

(២៥៤) ពាក្យថា បុគ្គលនោះសម្រេចដោយទិដ្ឋិ មានសារៈដ៏ក្រៃលែង
អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិ ៦២ ហៅថាទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។ ទិដ្ឋិ ៦២ ហេតុ
អ្វីក៏លោកហៅថា ទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។ ទិដ្ឋិទាំងអស់នោះ កន្លងនូវ
ហេតុ កន្លងនូវលក្ខណៈ កន្លងនូវការថោកទាប ហេតុនោះ ទិដ្ឋិទាំង ៦២
ហៅថាទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។ ពួកតិរិយទាំងអស់ មានទិដ្ឋិ មានសារៈ
ដ៏ក្រៃលែង ។ ហេតុអ្វីក៏ពួកតិរិយទាំងអស់ មានទិដ្ឋិ មានសារៈដ៏ក្រៃ
លែង ។ ពួកតិរិយទាំងនោះ កន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវគ្នានឹងគ្នា

ទ្វាសមោ ព្រហ្មវិយ្យាសុត្តន្តសោ

ទិដ្ឋិគតានិ ជនេន្តិ សញ្ញានេន្តិ និព្វត្តេន្តិ អភិនិព្វត្តេន្តិ

តំការណា សព្វេបិ តិគ្គយា អតិសារទិដ្ឋយា ។ សោ

សមត្តោតិ អតិសារទិដ្ឋយា សមត្តោ បរិបុណ្ណោ

អនោមោតិ អតិសារទិដ្ឋយា សោ សមត្តោ ។

[២៥៥] មាណន មត្តោ បរិបុណ្ណមាណីតិ សកាយ

ទិដ្ឋយា^(១) មាណន មត្តោ បមត្តោ ឧមត្តោ អធិមត្តោតិ

មាណន មត្តោ ។ បរិបុណ្ណមាណីតិ បរិបុណ្ណមាណី សមត្ត-

មាណី អនោមមាណីតិ មាណន មត្តោ បរិបុណ្ណមាណី ។

[២៥៦] សយមេវ សាមី មនសាភិសិទ្ធាតិ សយមេវ

អត្តានំ ចិត្តេន អភិសិញ្ញាតិ អហមស្មី កុសលោ

បណ្ឌិតោ បញ្ចវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិការី មេធាវីតិ

សយមេវ សាមី មនសាភិសិទ្ធា ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ទិដ្ឋិតិ ទិស្សតិ ។

ប្បឡើយហស្តត្ថនិទ្ទេស ទី ១២

ហើយញ៉ាំងទិដ្ឋតាំងឡាយ ឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យបង្កើត ឲ្យបង្កើត
ចំពោះ ហេតុនោះបានជា ពួកតិរិយទាំងអស់ មានទិដ្ឋ មានសារៈដ៏ក្រៃ
លែង ។ ពាក្យថា បុគ្គលនោះសម្រេច គឺសម្រេច បរិបូណ៌ មិនខ្វះខាត
ដោយទិដ្ឋមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
នោះសម្រេច ដោយទិដ្ឋ មានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។

(២៥៥) ពាក្យថា ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ មានមានៈបរិបូណ៌
គឺជាអ្នកស្រវឹង ប្រមាទ ឆ្កួត ស្រវឹងលើសលុប ដោយសេចក្តីប្រកាន់ទិដ្ឋ
របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ ។
ពាក្យថា មានមានៈបរិបូណ៌ គឺមានមានៈពេញលេញ មានមានៈសម្រេច
មានមានៈមិនខ្វះខាត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្រវឹងដោយ
មានៈ មានមានៈបរិបូណ៌ ។

(២៥៦) ពាក្យថា អភិសេកខ្លួន ដោយចិត្តខ្លួនឯង គឺអភិសេកខ្លួន
ដោយចិត្តខ្លួនឯងថា អាត្មាអញ ជាបុគ្គល ឈ្មោះសវី ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា
មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ ជាមេធាវី
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អភិសេកខ្លួន ដោយចិត្តខ្លួនឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៥៧) ទិដ្ឋំ ហំ សា វស្សំ វតថា សមត្តាតិ

វស្សំ សា ទិដ្ឋំ វតថា សមត្តា សមាទិដ្ឋា កហិតា

បរាមជ្ជា អភិទិដ្ឋា អជ្ឈោសិតា អធិមត្តាតិ ទិដ្ឋំ ហំ

សា វស្សំ វតថា សមត្តា ។ វេទនាបា កកវា

អត្ថសវទិដ្ឋិយា សោ សមត្តោ

មាណេន មត្តោ បរិបុណ្ណាមាណំ

សយមេវ សាមំ មនសាភិសិតោ

ទិដ្ឋំ ហំ សា វស្សំ វតថា សមត្តា ។

(២៥៨) បរស្សំ ចេ ហំ វេទសា និហ័នោ

តុមោ(១) សហា ហោតិ និហ័នបញ្ចោ

អថវា សយំ វេទក្ខំ ហោតិ ជីវោ

ន កោចិ ពាលោ សមណោសុ អត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៥៧) ពាក្យថា ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះ សម្រេច
 ដោយប្រការដូច្នោះ គឺទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះ សម្រេច សមាទាន កាន់
 យក បរិបូណ៌សង្ខារ ជាប់ចិត្ត ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះ
 សម្រេចដោយប្រការដូច្នោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា
 បុគ្គលនោះ សម្រេចដោយទិដ្ឋិ មានសារៈដ៏ក្រៃលែង
 ជាអ្នកស្រឡាញ់ដោយមាន មានមានបរិបូណ៌ អភិសេកខ្លួន
 ដោយចិត្តខ្លួនឯង ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះសម្រេច
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។

(២៥៨) ប្រសិនបើ បុគ្គលទន់អន់ដោយសារសំដី របស់
 បុគ្គលដទៃ (បុគ្គលនោះ) នឹងមានបញ្ញាថោកទាបជាមួយ
 មួយទៀតបុគ្គលជាដទៃ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ដោយខ្លួនឯងបាន
 ឥតមានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ក្នុងពួកសមណៈទេ ។

ទ្វាសមោ ក្បួនវិយ្យាស្ត្រនិទ្ទេសោ

(២៥៩) បរស្ស ចេ ហិ វចសា និហ័នោតិ បរស្ស
 ចេ វាចាយ វចនេន និទ្ទិតការណា ករហិតការណា
 ឧបទិតការណា បរោ ពាលោ ហោតិ ហ័នោ និហ័-
 នោ ឧមគោ លាមគោ ជតុក្កោ បរិត្តោតិ បរស្ស
 ចេ ហិ វចសា និហ័នោ ។

(២៦០) តុមោ សហា ហោតិ និហ័នបញ្ចោតិ
 សោមិ តេនេវ សហា ហោតិ ហ័នប្បញ្ចោ និហ័នប្ប-
 ញោ ឌុមគប្បញ្ចោ លាមគប្បញ្ចោ ជតុគប្បញ្ចោ
 បរិតប្បញ្ចោតិ តុមោ សហា ហោតិ និហ័នប្បញ្ចោ ។

(២៦១) អថវា(១) សយំ វេទត្វ ហោតិ ជីរោតិ(២) ជីរោ
 បណ្ឌិតោ បញ្ចវា តុទ្ធិមា ញាណំ វិការី មេជារីតិ អថ-
 វា សយំ វេទត្វ ហោតិ ជីរោ ។

(២៦២) ន កោចិ ពាលោ សមណោសុ អត្ថិតិ
 សមណោសុ ន កោចិ ពាលោ ហ័នោ និហ័នោ
 ឌុមគោ លាមគោ ជតុក្កោ បរិត្តោ អត្ថិ

១ ម. អថ ចេ ។ ២ ឧ. ឯត្ថន្តរេ អថវា សយំ វេទត្វ ហោតិ ទិស្សន្តិ ។ ម អថ ចេ ។

ចូរឃើញហេតុនៃសេចក្តី ទី ១២

(២៥៨) ពាក្យថា ប្រសិនបើ បុគ្គលទំន់អន់ដោយសារសំដី របស់
 បុគ្គលដទៃ គឺប្រសិនបើ បុគ្គលជាអ្នកអាប័ន ជាបុគ្គលពាល ថោកទាប
 អន់ ទំន់ទាប លាមក គម្រក ជាមនុស្សកំទេចកំទី ព្រោះហេតុនៃសេចក្តី
 និន្ទា ព្រោះហេតុ នៃសេចក្តីគិតដៀល ព្រោះហេតុនៃសេចក្តីរិះគន់
 ដោយសារសំដី ដោយសារពាក្យ របស់បុគ្គលដទៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ប្រសិនបើ បុគ្គលទំន់អន់ដោយសារសំដី របស់បុគ្គលដទៃ ។

(២៦០) ពាក្យថា (បុគ្គលនោះ) នឹងមានបញ្ញាថោកទាប
 ជាមួយ គឺបុគ្គលនោះឯង ជាអ្នកមានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញា
 ថោកថយ មានបញ្ញាទំន់ទាប មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក
 មានបញ្ញាស្មោះស្មើ ជាមួយនឹងបុគ្គលនោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) បុគ្គលនោះ នឹងជាបុគ្គលមានបញ្ញាថោកទាបជាមួយ ។

(២៦១) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញដោយខ្លួន
 ឯងបាន គឺបុគ្គលជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿង
 ដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ ជាមេធាវី ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញដោយខ្លួនឯងបាន ។

(២៦២) ពាក្យថា ឥតមានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាលក្នុងពួក
 សមណៈទេ គឺឥតមានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ថោកទាប
 ថោកថយ ទំន់ទាប លាមក គម្រក ជាមនុស្សកំទេចកំទី ក្នុងពួក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 សង្ខេវអក្ខប្បញ្ញា សេដ្ឋប្បញ្ញា វិសេដ្ឋប្បញ្ញា ចារមោក្ខ-
 ប្បញ្ញា ឧត្តមប្បញ្ញា បរវប្បញ្ញាតិ ន កោតិ ពាលោ
 សមណោស្ក អត្ថិ ។ តេនាហ ភក្កវា

បរស្ស ចេ ហិ វចសា ជីហំនោ

តុមោ សហា ហោតិ និហំនបញ្ញោ

អថវា សយំ វេទក្ក ហោតិ ជីវោ

ន កោតិ ពាលោ សមណោស្ក អត្ថិ ។

(២២៣) អញ្ចំ ឥតោ យាភិវទន្តិ ធម្មំ

អបរទ្ធា សុទ្ធិមកោវលំ តេ

ឯវម្មំ តិក្ក្យា បុថុសោ វទន្តិ

សន្តិដ្ឋវគេន ហិ ត្យាភិវត្តា ។

(២២៤) អញ្ចំ ឥតោ យាភិវទន្តិ ធម្មំ អបរទ្ធា

សុទ្ធិមកោវលំ តេតិ ឥតោ អញ្ចំ ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណៈទេ ភីថា ទាំងអស់គ្នា សុទ្ធតែជាបុគ្គលមានបញ្ញាដ៏លឿន
 មានបញ្ញាប្រសើរ មានបញ្ញាវិសេស មានបញ្ញាជាប្រធាន មាន
 បញ្ញាដ៏ឧត្តម មានបញ្ញាដ៏បរិវេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឥត
 មានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ក្នុងពួកសមណៈទេ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ប្រសិនបើ បុគ្គលទន់អន់ដោយសារសំដី របស់បុគ្គលដទៃ
 (បុគ្គលនោះ) នឹងមានបញ្ញាថោកទាបជាមួយ មួយទៀត
 បុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញដោយខ្លួនឯងបាន ឥតមានអ្នក
 ណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ក្នុងពួកសមណៈទេ ។

(២៦៣) បុគ្គលទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកកាត់ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ជាបុគ្គលមិនពេញលេញ បុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ទាំង
 ឡាយ តែងពោលដោយច្រើន យ៉ាងនេះឯង ព្រោះថា
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរក្រៃលែង ដោយសេចក្តី
 ត្រេកអរនឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

(២៦៤) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកកាត់ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ ជាបុគ្គល
 មិនពេញលេញ ឥបុគ្គលទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ ទិដ្ឋិ បដិបទា

ទ្វាសមោ ប្បឡាយបសុក្ខិធម្មោ

យេ អភិវទន្តិ តេ សុទ្ធិមក្ខំ វិសុទ្ធិមក្ខំ បរិសុទ្ធិមក្ខំ

វេទាតមក្ខំ បរិយោទាតមក្ខំ វិវាទា អបរាទា ខលិតា

កង្ក្រតា អញ្ញាយ អបរាទា អកេវលី តេ អសមត្តា

តេ អបរិបុណ្ណា តេ ហីនា និហីនា ឌីមកា លាមកា

ជនុក្កា បរិត្តាតិ អញ្ញំ វតោ យាភិវទន្តិ ធម្មំ អបរាទា

សុទ្ធិមកេវលី តេ ។

(២៦៥) ឯវម្ពំ តិវុទ្យា បុប្ផសោ វទន្តិតិ តិវុទ្យំ វុប្ផតិ

ទិដ្ឋិកតិ ។ តិវុទ្យា វុប្ផតិ ទិដ្ឋិកតិកា ។ បុប្ផ ទិដ្ឋិយា

បុប្ផទិដ្ឋិកតា និ វទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ទីបយន្តិ វេ ហាវន្តិតិ

ឯវម្ពំ តិវុទ្យា បុប្ផសោ វទន្តិ ។

ពូជវិបុលសុត្តន្តទ្វេស ទី ១២

មគ្គដទៃ អំពីធម៌នេះ បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខុស អ្នកប្រាស
 អ្នកភ្លាត់ អ្នកយូត ចាកផ្លូវអ្នក ផ្លូវអ្នកវិសេស ផ្លូវបរិសុទ្ធ ផ្លូវហ្មត់ចត់
 ផ្លូវផ្លូវផង ជាបុគ្គលខុស មិនពេញលេញ ព្រោះមិនមានញាណ បុគ្គល
 ទាំងឡាយនោះ មិនបានសម្រេច បុគ្គលទាំងឡាយនោះ មិនបានបរិ-
 បូណ៌ បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ជាបុគ្គលថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប
 លាមក គម្រក ជាមនុស្សកំទេចកំទី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
 ទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ បុគ្គលទាំងឡាយនោះ
 ឈ្មោះថា អ្នកភ្លាត់ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ ជាបុគ្គលមិនពេញលេញ ។

(២៦៥) ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិ ដូចជាកំពង់ទាំងឡាយ
 តែងពោលដោយច្រើន យ៉ាងនេះឯង អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិ លោក
 ហៅថា កំពង់ ។ ពួកបុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ លោកហៅថា បុគ្គល
 អ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ ។ បុគ្គលអ្នកប្រកប ដោយទិដ្ឋិច្រើន តែង
 ពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវទិដ្ឋិដ៏ច្រើនទាំងឡាយ
 ដោយទិដ្ឋិមានប្រមាណច្រើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នក
 មានលទ្ធិដូចជាកំពង់ទាំងឡាយ តែងពោលដោយច្រើនយ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២២៦) សន្និដ្ឋិរកេន ហិ ត្យាកិរត្តាតិ សកាយ

និដ្ឋិយា^(១) រកេន រត្តា អកិរត្តាតិ សន្និដ្ឋិរកេន ហិ

ត្យាកិរត្តា ។ តេនាហ ភគវ

អញ្ចំ ឥតោ យាភិវទន្តិ ធម្មំ

អបរទ្ធា សុទ្ធិមកេវលី តេ

ឯវម្បី តិត្យា បុថុសោ វទន្តិ

សន្និដ្ឋិរកេន ហិ ត្យាកិរត្តាតិ ។

(២២៧) ឥធមេវ សុទ្ធិ ឥតិ វទយន្តិ

នាពោសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ

ឯវម្បី តិត្យា បុថុសោ និវិជ្ជា

សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធិញ្ចំ វនាណ ។

១ ឧ. ម. នត្តន្តរេ ទិដ្ឋីតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៦៦) ពាក្យថា ព្រោះថា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរ
 ក្រែកលែង ដោយសេចក្តីត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន គឺ (បុគ្គលនោះ)
 ត្រេកអរ ត្រេកអរក្រែកលែង ដោយសេចក្តីត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ
 ត្រេកអរក្រែកលែង ដោយសេចក្តីត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលទាំងឡាយ ណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកភ្លាត់ ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
 ជាបុគ្គលមិនពេញលេញ បុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិ ដូចជាកំពង់
 ទាំងឡាយ តែងពោលដោយច្រើន យ៉ាងនេះឯង ព្រោះថា
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរក្រែកលែង ដោយសេចក្តី
 ត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

(២៦៧) បុគ្គលទាំងឡាយ រមែងពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិក្នុង
 ធម៌នេះឯងដូច្នេះ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ក្នុងធម៌ទាំង
 ឡាយឯទៀតទេ ពួកបុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំង
 នៅស៊ីបក្នុងទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង ប្រកាន់មាំ ក្នុងសកា-
 យនៈ (ផ្លូវរបស់ខ្លួន) នោះ ។

ទ្វាសមោ ព្វឡិយ្យហសុត្តន្តិយោ

(២៦៨) ឥធម៌ សុទ្ធិ ឥត វាទយន្តិត ឥធ សុទ្ធិ

វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុតិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ វិនិច្ឆ័យ កក្កដិ

កណ្ឌិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ សស្សតោ លោកោ ឥធម៌

សុទ្ធិ មោយមញ្ញន្តិ ឥធ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុតិ វិមុត្តិ

បរិមុត្តិ វិនិច្ឆ័យ កក្កដិ កណ្ឌិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ

អសស្សតោ លោកោ ។បេ។ ធម៌ ហោតិ ន ន

ហោតិ តថាគតោ បរម្មណា ឥធម៌ សុទ្ធិ មោយ.

មញ្ញន្តិ ឥធ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុតិ វិមុត្តិ

បរិមុត្តិ វិនិច្ឆ័យ កក្កដិ កណ្ឌិ ធិបយន្តិ វេហារន្តិ

ឥធម៌ សុទ្ធិ ឥត វាទយន្តិ ។

(២៦៩) ជាញោសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហូតិ អត្តនោ

សុត្តារំ ធម្មក្កាជំ កណំ ទិដ្ឋិ បដិបទិ មក្កំ វេបេត្ថា

សព្វេ បរាទេ ទិបន្តិ ឧត្តបន្តិ បរិក្ខបន្តិ សោ សត្តា

បូជនីយ៍ហស្តត្ថិទ្ធី ទី ១២

(២៦៨) ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយ រមែងពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌នេះឯងដូច្នេះ សេចក្តីថា បុគ្គលទាំងឡាយ តែងពោលថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដោយជុំវិញ ការរួច រួចស្រឡះ រួចដោយជុំវិញ ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ តែងពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដោយជុំវិញ ការរួច រួចស្រឡះ រួចដោយជុំវិញ ក្នុងធម៌នេះថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែងពោល ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដោយជុំវិញ ការរួច រួចស្រឡះ រួចដោយជុំវិញ ក្នុងធម៌នេះថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលទាំងឡាយ រមែងពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌នេះឯងដូច្នេះ ។

(២៦៩) ពាក្យថា មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ឯទៀតទេ សេចក្តីថា លើកទុកនូវសាស្តា នូវធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គ របស់ខ្លួនចេញ ហើយ បោះចោល បោះបង់ បដិសេធ នូវវារៈ របស់ជនដទៃ ទាំងអស់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហេស្មេសោ

ន សុត្តន្តា ធម្មោ ន ស្វាគ្វានោ គណោ ន សុប្ប-

ជ័បន្តោ ទិដ្ឋំ ន កុដ្ឋិកា បដិបទា ន សុប្បវាតា

មត្តោ ន និយ្យានិកោ នត្ថត្ថ សុទ្ធិ វា វិសុទ្ធិ វា

បរិសុទ្ធិ វា មត្ត វា វិមត្ត វា បរិមត្ត វា នត្ថត្ថ

សុដ្ឋន្ត វា វិសុដ្ឋន្ត វា បរិសុដ្ឋន្ត វា មុច្ចន្ត វា វិមុច្ចន្ត

វា បរិមុច្ចន្ត វា ហិរោ និហិរោ ឱមកា លាមកា ជតុក្កា

បរិត្តាតិ វេមាហំសុ វេរំ កក្កេន្តំ វេរំ កណ្តន្តំ វេរំ ទីប-

យន្តំ វេរំ វេហរន្តិកំ ជាញោសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ ។

(២៧០) វេម្បំ តិក្ខ្យា បុថុសោ និវិជ្ជាតិ តិក្ខំ វេត្តិ

ទិដ្ឋកតំ ។ តិក្ខ្យា វេត្តន្តំ ទិដ្ឋកតិកោ ។ បុថុទិដ្ឋយា

បុថុទិដ្ឋកតេសុ និវិជ្ជា បតិដ្ឋិតា អល្លោ ឧបកតា

អជ្ឈោសិតា អធិមត្តាតិ វេម្បំ តិក្ខ្យា បុថុសោ និវិជ្ជា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

គឺពោលហើយយ៉ាងនេះ ថ្ងៃឯយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់
 យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា សាស្តាទោះមិនមែនជាសព្វញ្ញប្ប
 មិនមែនសាស្តាសំដែងល្អទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិត្រូវទេ ទិដ្ឋិមិនចំរើន
 ទេ បដិបទា មិនមែនសាស្តាបញ្ញត្តិទេ មគ្គមិនមែនជាផ្លូវស្រោច
 ស្រង់សត្វទេ ការស្អាតក្តី ការស្អាតវិសេសក្តី ការស្អាតដោយជុំវិញក្តី
 ការរួចក្តី ការរួចស្រឡះក្តី ការរួចដោយជុំវិញក្តី មិនមានក្នុងលទ្ធិនេះទេ
 ជនទាំងឡាយ ស្អាតក្តី ស្អាតវិសេសក្តី ស្អាតដោយជុំវិញក្តី រួចក្តី រួច
 វិសេសក្តី រួចដោយជុំវិញក្តី ក្នុងលទ្ធិនេះមិនមានទេ ពួកជននេះជាអ្នក
 ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ អាប៌ទន ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយឯទៀតទេ ។

(២៧០) ពាក្យថា ពួកបុគ្គល អ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំងស៊ីប
 ក្នុងទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិ លោកហៅថា កំពង់ ។
 ពួកបុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ លោកហៅថា អ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ ។
 (ពួកបុគ្គលនោះ) តាំងនៅស៊ីប តាំងនៅមាំ ជាប់ ដល់ស៊ីប ជក់ចិត្ត
 ចុះចិត្តស៊ីប ក្នុងទិដ្ឋិដ៏ត្រាស់ទាំងឡាយ ព្រោះទិដ្ឋិដ៏ត្រាស់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកបុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំងនៅស៊ីប ក្នុង
 ទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង ។

ព្យាសោ ក្បាលយូរស្រពន្ធនិរុទ្ធា

[២៧១] សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធិ វនាបាតិ ធម្មោ
សកាយនំ ទិដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ
មត្តោ សកាយនំ ។ សកាយនេ ទទ្ធិវនា វិវរវនា
ពលិកវនា អវដ្ឋិតវនាតិ សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធិ
វនាបា ។ តេនាហ ភកវ

ឥនេ សុទ្ធិ ឥតិ វនយន្តិ

នាពោសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ

ឯវម្ប តត្ថា បុគ្គសោ និវដ្ឋា

សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធិ វនាបាតិ ។

[២៧២] សកាយនេ វាបិ ទទ្ធិ វនាបា

កមេត្ត(១) ពាលោតិ បរិ ធម្មោយ្យ

សយមេវ សោ មេធនំ អាវហោយ្យ

បរិ វនំ ពាលមសុទ្ធិធម្មំ ។

[២៧៣] សកាយនេ វាបិ ទទ្ធិ វនាបាតិ ធម្មោ
សកាយនំ ទិដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ
មត្តោ សកាយនំ ។ សកាយនេ ទទ្ធិវនា វិវរវនា
ពលិកវនា អវដ្ឋិតវនាតិ សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធិ
វនាបា ។ តេនាហ ភកវ

ពូជវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១២

(២៧១) ពាក្យថា ប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនេះនោះ គឺ ធម៌ឈ្មោះ
 ថាសកាយនៈ ទិដ្ឋិឈ្មោះថាសកាយនៈ បដិបទាឈ្មោះថាសកាយនៈ
 មគ្គឈ្មោះថាសកាយនៈ ។ ជនទាំងឡាយ មានវេទនាមាំមួន មានវេទនា
 រឹងត្អឹង មានវេទនាដ៏មានកំឡាំង មានវេទនាខ្ជាប់ខ្ជួន ក្នុងសកាយនៈ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនេះនោះ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលទាំងឡាយមែនពោលថា សេចក្តីបរិសុទ្ធក្នុងធម៌នេះ
 ឯង មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធក្នុងធម៌ទាំងឡាយឯទៀត
 ទេ ពួកបុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំងនៅស៊ីបក្នុង
 ទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង ប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនេះនោះ ។

(២៧២) មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនៈ តែងយល់
 នូវបុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជាបុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈនេះ
 បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃថាពាល ថាមានធម៌
 មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវជម្លោះខ្លួនឯង ។

(២៧៣) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំ ក្នុងសកាយនៈ គឺ
 ធម៌ឈ្មោះថាសកាយនៈ ទិដ្ឋិឈ្មោះថាសកាយនៈ បដិបទាឈ្មោះថាសកា-
 យនៈ មគ្គឈ្មោះថាសកាយនៈ ។ បុគ្គលមានវេទនាមាំមួន មានវេទនារឹងត្អឹង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បហានិទ្ទេសោ

ពាលំភកវំដោ អវុដ្ឋិតវំដោតិ សកាយនេ វាបិ នន្ទំ

វំដោនោ ។

[២៧៤] កមេត្ត ពាលោតិ បរិ នហោយ្យាតិ ឯត្តាតិ

សកាយ និដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ វុច្ចិយា

សកាយ លទ្ធិយា បរិ ពាលតោ ហីនតោ និហីនតោ

ឡិមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ កំ

នហោយ្យ កំ បស្សេយ្យ កំ នក្ខេយ្យ កំ

ឡិលោកេយ្យ កំ និដ្ឋ្យាយេយ្យ កំ ឧបបរិក្ខេយ្យាតិ

កមេត្ត ពាលោតិ បរិ នហោយ្យ ។

[២៧៥] សយមេវ សោ មេធកំ អាវហោយ្យ បរិ វទំ

ពាលមស្មុទ្ធិធម្មន្តំ បរោ ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឡិមកោ

លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោ អស្មុទ្ធិធម្មោ អវិស្មុទ្ធិធម្មោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានវេទន៍មានកំឡាំង មានវេទន៍ខាប់ខ្លួន ក្នុងសកាយនៈ ហេតុនោះ

(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំ ក្នុងសកាយនៈ ។

(២៧២) ពាក្យថា តែងយល់ នូវបុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជា

បុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈ⁺ ត្រង់ពាក្យថា ⁺នេះ គឺតែងយល់

អ្នកណា ឃើញអ្នកណា មើលអ្នកណា ក្រឡេកឃើញអ្នកណា

សំឡឹងឃើញអ្នកណា រំពឹងឃើញអ្នកណា ដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល

ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ អាប័ន តាម

ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន តាមសេចក្តីគួរ របស់ខ្លួន តាមសេចក្តីតាបចិត្តរបស់ខ្លួន

តាមលទ្ធិ របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងយល់នូវ

បុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជាបុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈ⁺ ។

(២៧៣) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គល

ពាល ថាមានធម៌មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវជម្លោះខ្លួនឯង សេចក្តីថា បុគ្គល

កាលពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ

អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះអាប័ន ពាល ថោកទាប ថោកថយ ទន់

ទាប លាមក គម្រក់ កំទេចកំរើ មានធម៌មិនស្អាត មានធម៌មិនស្អាតស្អំ

ព្យាសោ ព្យាសោ ព្យាសោ ព្យាសោ

អបរិសុទ្ធិធម្មោ អរោទាតធម្មោតិ ឃរិ វទន្តោ ឃរិ
 កថេន្តោ ឃរិ កណ្តោ ឃរិ ទីបយន្តោ ឃរិ វេហរន្តោ
 សយមេវ កលហំ កណ្តាមំ វិក្កហំ វិវាទំ មេធានំ
 អាវហោយ្យ សមាវហោយ្យ អាហារយ្យ សមាហារយ្យ
 អាភិក្កយ្យ សមាភិក្កយ្យ កណ្តោយ្យ បរាមសេយ្យ
 អភិវិសេយ្យាតិ សយមេវ សោ មេធានំ អាវហោយ្យ
 បរិ វទំ ពាលមសុទ្ធិធម្មំ ។ តេជានា កកវា

សកាយនេ វាបិ ទទ្ធិ វទន្តោ

កមេត្ត ពាលោតិ បរិ ទហោយ្យ

សយមេវ សោ មេធានំ អាវហោយ្យ

បរិ វទំ ពាលមសុទ្ធិធម្មំ ។

[២៧៦] វិនិច្ឆយេ វត្ថា សយំ បមាយ

ទុទ្ធិ សោ លោកស្មី វិវាទមេតិ

ហិត្វាន សញ្ញនិ វិនិច្ឆយានិ

ន មេធានំ ក្សត្រេ(១) ជន្ម លោកេ ។

ចូឡវិយ្យហាលត្ថេនិទ្ទេស ទី ១២

មានធម៌មិនបរិសុទ្ធ មានធម៌មិនផ្លូវផង គប្បីនាំមក នាំមកព្រម ប្រមូល
មក ប្រមូលមកព្រម ទាញមក ទាញមកព្រម ប្រកាន់ បញ្ចាសអង្គុល
អាស្រ័យ នូវដំបូរៈ នូវសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ នូវសេចក្តីប្រកាន់ខុស
នូវដំណោះ នូវការប្រណាំងប្រជែង ដោយខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល
ថាមានធម៌មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវដំបូរៈខ្លួនឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះ
មានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំ ក្នុងសកាយនេះ តែងយល់

នូវបុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជាបុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនេះ

+
នេះ បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល

ថាមានធម៌មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវដំបូរៈខ្លួនឯង ។

(២៧៦) ជននោះតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយខ្លួន

ឯងហើយ រមែងដល់ នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ

ជនលះបង់ នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង រមែងមិនធ្វើ នូវដំបូរៈ

ក្នុងលោក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាឧទ្ទេសោ

(២៧៧) វិនិច្ឆ័យេ វេត្វា សយំ បមាយាតិ វិនិច្ឆ័យា
វុច្ឆន្តិ ឆ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋកតានិ^(១) វិនិច្ឆ័តទិដ្ឋិយា វេត្វា បតិដ្ឋ-
ហិត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិជិវិត្វាតិ វិនិច្ឆ័យេ
វេត្វា ។ សយំ បមាយាតិ សយំ បមាយ បមិនិត្វា អយំ
សត្វា សព្វញ្ញាតិ សយំ បមាយ បមិនិត្វា អយំ ធម្មោ
ស្វាគ្វាតោ អយំ កណោ សុប្បដិបន្នោ អយំ ទិដ្ឋិ
កទ្គិកា អយំ បដិបទា សុប្បញ្ញត្តា អយំ មត្តោ និយ្យា-
និកោតិ សយំ បមាយ បមិនិត្វាតិ វិនិច្ឆ័យេ វេត្វា
សយំ បមាយ ។

(២៧៨) ឧទ្ធិ សោ^(២) លោកស្មី វិវាទមេត៌តិ ឧទ្ធិ^(៣)
វុច្ឆន្តិ អនាគតំ ។ អត្ថនោ វាទំ ឧទ្ធិ វេបេត្វា សយមេវ
កលហំ កណ្ហានំ វិក្កហំ វិវាទំ មេធានំ ឯតិ ឧបេតិ
ឧបកច្ឆតិ កណ្ហាតិ បរាមសតិ អភិជិវិត៌តិ
ឯវម្បិ ឧទ្ធិ សោ លោកស្មី វិវាទមេត៌ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៧៧] ពាក្យថា ជនតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយ
 ខ្លួនឯងហើយ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា វិនិច្ឆ័យ ជនតាំង
 នៅ តាំងនៅស៊ប់ ប្រកាន់ បបោសអង្គុល អាស្រ័យ ក្នុងទិដ្ឋិដែលខ្លួន
 សម្រេចហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ។
 ពាក្យថា ប្រមាណយកដោយខ្លួនឯងហើយ គឺប្រមាណយក ស្មានយក
 ដោយខ្លួនឯង គឺប្រមាណយក ស្មានយក ដោយខ្លួនឯងថា សាស្តានេះ
 ជាសព្វញ្ច ប្រមាណយក ស្មានយក ដោយខ្លួនឯងថា ធម៌នេះ ដែល
 សាស្តាសំដែងល្អហើយ ពួកនេះប្រតិបត្តិត្រូវ ទិដ្ឋិនេះចំរើន បដិបទា
 នេះ សាស្តាបញ្ញត្តិហើយ មគ្គនេះ ជាទីស្រាច់ស្រង់សត្វ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយ
 ខ្លួនឯងហើយ ។

[២៧៨] ពាក្យថា ជននោះ រមែងដល់នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ
 សេចក្តីថា អនាគត លោកហៅថា តទៅ ។ ជនតាំងទុកនូវវារៈរបស់
 ខ្លួនតទៅ ហើយដល់ ចូលដល់ ចូលទៅជិត កាន់យក បបោសអង្គុល
 អាស្រ័យ នូវដង្វោះ នូវការប្រកួតប្រកាន់ នូវការប្រកាន់ខុស នូវការ
 ទាស់ទែង នូវការប្រណាំងប្រជែង ដោយខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ជននោះ រមែងដល់នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ព្យាសោ ព្យាសោសុត្តន្តសោ

អដវា អពោន ឡុំ វាទេន សុទ្ធំ កលហំ ករោតិ
 កណ្ណំ ករោតិ វិក្កហំ ករោតិ វិវាទំ ករោតិ មេធានំ
 ករោតិ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មនិយំ អាជាតាសិ ។ បេ។ និព្វេ-
 នេហំ វា សចេ បហោសីតិ ឯវម្បិ ឡុំ សោ លោកស្មី
 វិវាទមេតិ ។

[២៧៧] ហិត្វាន សព្វានិ វិនិច្ឆយានិ វិនិច្ឆយា-
 វុច្ឆនិ ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិកតានិ ។ សព្វា វិនិច្ឆនទិដ្ឋិយោ
 ហិត្វា ចដិត្វា បរិច្ឆដិត្វា ជហិត្វា បជហិត្វា វិនោទិត្វា
 ព្យាដ្ឋិតវិត្វា អនការដ្ឋមេត្វាតិ ហិត្វាន សព្វានិ
 វិនិច្ឆយានិ ។

[២៨០] ន មេធានំ ក្សត្រេ ជន្មំ លោកេតិ ន កលហំ
 ករោតិ ន កណ្ណំ ករោតិ ន វិក្កហំ ករោតិ ន
 វិវាទំ ករោតិ ន មេធានំ ករោតិ ។ វុត្ថំ ហេតិ
 ភកវតា ឯវំ វិមុត្តចិត្តោ ខោ អភិវេស្សន ភិក្ខុ
 ន កេនចិ សំវេទនំ ន កេនចិ វិវេទនំ យព្វា
 លោកេ វុត្ថំ តេន ច វេហាតិ អបរាមសន្តិ ។

ព្យាបាលរោគសញ្ញា ទី ១២

មួយទៀត (បុគ្គលនោះ) តែងធ្វើដំបូង៖ ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់
 ធ្វើសេចក្តីប្រកាន់ខ្ពស់ ធ្វើការទាស់ទែង ធ្វើការប្រណាំងប្រជែង ជា
 មួយទីនៃវេទនាដទៃ តទៅ ថា អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។
 ឬបើអ្នកអាច ចូរអ្នកដោះស្រាយចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជន
 នោះវេទនាដទៃនូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(២៧៩) ពាក្យថា ជនលះបង់នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង សេចក្តីថា
 ទិដ្ឋ ៦២ លោកហៅថា វិនិច្ឆ័យ ។ ជនលះបង់ លះវិលង លះចោល
 កំបាត់បង់ កំបាត់បង់ស្រឡះ បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យ
 មានបែបភាពតទៅទៀត នូវទិដ្ឋដែលខ្លួនវិនិច្ឆ័យទាំងអស់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនលះបង់នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង ។

(២៨០) ពាក្យថា ជនវេទនាមិនធ្វើដំបូងក្នុងលោក សេចក្តី
 ថា វេទនាមិនធ្វើដំបូង៖ មិនធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ មិនធ្វើសេចក្តីប្រ-
 កាន់ខ្ពស់ មិនធ្វើសេចក្តីទាស់ទែង មិនធ្វើនូវសេចក្តីប្រណាំងប្រជែង ។
 សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលអគ្គិ-
 វេស្សនៈ ភិក្ខុដែលមានចិត្តផុតស្រឡះ យ៉ាងនេះហើយ វេទនាមិន
 ពោលប្រកាន់ជាមួយបុគ្គលណាមួយ មិនដដែលជាមួយបុគ្គលណាមួយ
 និយាយតែពាក្យណា ដែលគេនិយាយក្នុងលោកនោះ តែមិនប្រកាន់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ជន្មតិ សត្តោ នរោ មាណវោ ចោសោ បុគ្គលោ
 ដីវោ ជាតុ ជន្មំ ឥន្ទក្ខំ មនុស្សោ ។ លោកេតិ
 អថាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ទន្ធ-
 លោកេ ឆាតុលោកេ អាយតនលោកេតិ ន មេធានំ
 ក្ខុរុតេ ជន្មំ លោកេ ។ តេនាហ ភក្កវា
 វិនិច្ឆយេ វត្ថុ សយំ បមាយ
 ឧទ្ធិសោ លោកស្មី វិវាទមេតិ
 ហិត្វាន សព្វាន វិនិច្ឆយានិ
 ន មេធានំ ក្ខុរុតេ ជន្មំ លោកេតិ ។

ព្យាសមោ ព្រហ្មវិយហសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ជន បាទដល់សត្វ នរៈ មាណា បុរស បុគ្គល ជនមានជីវិត
 ជនមានជាតិ ជនអ្នកកើត ជនទៅដោយឥន្ទ្រិយ ជនអ្នកកើតអំពីមនុស្ស ។
 ពាក្យថា កងលោក គឺកងអប្បាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក
 ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជនវែមងមិនធ្វើនូវជម្លោះ កងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ជននោះតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយខ្លួន
 ឯងហើយ វែមងដល់នូវការទាស់ទែង កងលោកតទៅ
 ជនលះបង់នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង វែមងមិនធ្វើ នូវជម្លោះ
 កងលោក ។

ចប់ ប្បណិយ្យហស្តនិទ្ទេស ទី ១២ ។

តេជសមេ មហាវិយ្យាហស្តត្ថនិទ្ទេសោ

(២៨០) យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា

ឥទមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិ(១)

សព្វេវ តេ និទ្ទមន្តានយន្តិ

អថា បសិសម្បំ លកន្តិ តត្ថ ។

(២៨២) យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធាតិ យេកេចិតិ

សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ និស្សេសំ

បរិយាទាយវចនមេតំ(២) យេកេចិតិ ។ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធាតិ

សន្តេកេ សមណាប្រាហ្មណា ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាស-

ដ្ឋិយា ទិដ្ឋិកតានំ អញ្ចាតវញ្ចាតំ ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា

ឧត្តហេត្វា កល្យាណត្វា បរាមសិត្វា អភិជ្ជវិសិត្វា សកាយ

សកាយ ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិ។

យថា អាតារិកា វា យវេសុ វសន្តិ សាបត្តិកា

វា អាបត្តិសុ វសន្តិ សតិលេសោ វា តិលេសេសុ

វសន្តិ ឯវមេវ សន្តេកេ សមណាប្រាហ្មណា

ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិកតានំ អញ្ចាតវញ្ចាតំ

ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កល្យាណត្វា បរាមសិត្វា

១ ម. សច្ចន្តិ ច វិវយន្តិ។ ២ ម. បរិយាទាយវចនមេតំ ។

មហាវិយ័យហស្តត្ថនិទ្ទេ ទី ១៣

(២៨១) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតត្រាស់សួរថា) ពួកសមណព្រាហ្មណ៍

ណាមួយត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ តែងសំដែងថា ពាក្យនេះឯង ជា

ពាក្យពិត តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមកនូវ

ពាក្យនិន្ទាតែម្យ៉ាងឬ ឬក៏បានពាក្យសរសើរក្នុងហេតុនោះដែរ ។

(២៨២) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ ត្រាំ

នៅក្នុងទិដ្ឋិ ពាក្យថា ណាមួយ គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងមូល មិន

សេសសល់ ឥតសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យអស់

រលីង ។ ពាក្យថា ត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍

ពួកមួយ ជាអ្នកលះក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ ក្នុង-

កាន់ ប្រកាន់ ស្លាបអង្កែល ប្រកាន់ស្អិត បណ្តាទិដ្ឋិ ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ

ហើយនៅ នៅរួម នៅទូទៅ នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។ ពួក

ជនអ្នកគ្របគ្រងផ្ទះក្តី រមែងនៅក្នុងផ្ទះ ពួកភិក្ខុអ្នកត្រូវអាបត្តិក្តី រមែង

នៅក្នុងអាបត្តិ ពួកជនមានកិលេសក្តី តែងនៅក្នុងកិលេស យ៉ាងណា

មិញ មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាអ្នកលះក្នុងទិដ្ឋិ ក៏យ៉ាងនោះដែរ

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ ក្នុងកាន់ ប្រកាន់ ស្លាបអង្កែល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អភិធិវិសិទ្ធា សកាយ សកាយ ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សិវសន្តិ
អាវសន្តិ បវសន្តិតិ យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា ។

(២៨៣) ឥទមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិតិ សស្សតោ
លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ វទន្តិ កថេន្តិ
កណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វេហវន្តិ អសស្សតោ លោកោ
។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្ម-
រណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ វទន្តិ កថេន្តិ
កណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វេហវន្តិតិ ឥទមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិ។

(២៨៤) សព្វេវ តេ និទ្ទមន្ទានយន្តិតិ សព្វេវ តេ
សមណព្រាហ្មណា និទ្ទមេវ អន្ទេន្តិ កវហមេវ អន្ទេន្តិ
អកត្តិមេវ អន្ទេន្តិ សព្វេ និទ្ធិតាយេវ ហោន្តិ កវហិតាយេវ
ហោន្តិ អកត្តិតាយេវ ហោន្តិតិ សព្វេវ តេ និទ្ទមន្ទាន-
យន្តិ ។

លុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រការទីស្អិត បណ្តាទិដ្ឋ ៦២ នូវទិដ្ឋណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅ
ទៅ នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋរបស់ខ្លួន ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ ត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋ ។

(២៨៣) ពាក្យថា តែងសំដែងថា ពាក្យនេះឯង ជាពាក្យពិត
គ តែងពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែងថា លោកទៀង ពាក្យ
នេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែងពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
ថ្លែងថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មិនមែន
មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) តែងសំដែងថា ពាក្យនេះឯងជាពាក្យពិត ។

(២៨៤) ពាក្យថា តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមក
នូវពាក្យនិន្ទាតែម្យ៉ាងឬ សេចក្តីថា តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ
នឹងនាំមកនូវនិន្ទា នាំមកនូវពាក្យតិះដៀល នាំមកនូវការសរសើរតែម្យ៉ាង
គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ ជាអ្នកត្រូវគេនិន្ទា ត្រូវគេតិះដៀល
ត្រូវគេមិនសរសើរតែម្យ៉ាងឬ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) តើ
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមកនូវពាក្យនិន្ទាតែម្យ៉ាងឬ ។

ធរសវសមោ បហវិយ្យាសុត្តន្តិទ្ធេសោ

(២៨៥) អថោ បសំសម្បំ លកន្តិ តត្ថាតិ តត្ថ
 សកាយ ទិដ្ឋិយោ សកាយ ខន្តិយោ សកាយ
 រុចិយោ សកាយ លទ្ធិយោ បសំសំ ថោមនំ កិត្ត
 វណ្ណាហារិកំ លកន្តិ បដិលកន្តិ អធិកច្ឆន្តិ^(១) វិន្តន្តិតិ
 អថោ បសំសម្បំ លកន្តិ តត្ថ ។ តេនាហា សោ និម្មតោ

យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា

ឥនមេ សច្ចន្តិ បវានយន្តិ

សព្វេ តេ និន្ទមន្ទានយន្តិ

អថោ បសំសម្បំ លកន្តិ តត្ថាតិ ។

(២៨៦) អប្បំ ហំ ឯតំ ន អលំ សមាយ

ទុរេ វិវាទស្ស ដលានិ ព្រមិ

ឯតម្បំ ទិស្វា ន វិវាទយេថ

ខេមាភិបស្សំ អវិវាទកុម្មំ ។

មហាវិញ្ញាណក្ខន្ធនិទ្ទេស ទី ១៣

(២៨៥) ពាក្យថា ប្តីបាននូវពាក្យសរសើរ ក្នុងហេតុនោះដែរ
 សេចក្តីថា ប្តីបាន បានចំពោះ បានប្រាកដ តែងបាន នូវពាក្យ
 សរសើរ ពាក្យស្លៀច កិត្តិសព្ទ ពាក្យនាំមកនូវសេចក្តីសរសើរ ក្នុង
 ហេតុនោះ គឺ កងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន កងសេចក្តីគួររបស់ខ្លួន កងសេចក្តី
 ពេញចិត្តរបស់ខ្លួន កងលទ្ធិរបស់ខ្លួននោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 សួរថា) ប្តីបាននូវពាក្យសរសើរ ក្នុងហេតុនោះដែរ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះពុទ្ធនិម្មិត ត្រាស់សួរថា

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ ត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ តែងសំ-
 ដែងថា ពាក្យនេះឯង ជាពាក្យពិត តើសមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមកនូវពាក្យនិទ្ទាតៃម្យ៉ាងឬ ប្តីបាន
 នូវពាក្យសរសើរ ក្នុងហេតុនោះដែរ ។

(២៨៦) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ផលគឺសេចក្តីសរសើរ
 ៖ មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់បានទេ តថាគត
 ពោលនូវផលនៃវិវាទ ថាមាន ២ ប្រការ បុគ្គលកាលឃើញ
 ទោសនេះ ហើយឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជាភូមិមិន
 មានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត រមែងមិនទាស់ទែងទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៨៧) អប្បំ ហំ ឯតំ ន អលំ សមាយាតិ អប្បំ
ហំ ឯតន្តំ អប្បកំ ឯតំ ឌំមកំ ឯតំ ថោកំ ឯតំ
លាមកំ ឯតំ ជតុក្កំ ឯតំ បរិត្តកំ ឯតន្តំ អប្បំ ហំ
ឯតំ ។ ន អលំ សមាយាតិ នាលំ វាគស្ស សមាយ
នោសស្ស សមាយ មោហស្ស សមាយ កោធនស្ស
ឧបនាហស្ស មត្តស្ស បទ្បាសស្ស វេស្សាយ មច្ឆរិយស្ស
មាយាយ សាវេយ្យស្ស វេស្ស សារម្ពស្ស មាណស្ស
អតិមាណស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វត្តិលេសានំ
សព្វទុច្ចរិតានំ សព្វទរថានំ សព្វបរិទ្បាហានំ សព្វសត្តា-
ថានំ សព្វាកុសលាភិសង្ការានំ សមាយ ឧបសមាយ
វ្យុបសមាយ និព្វានាយ បដិទិស្សត្តាយ បដិប្បស្សន្តិ-
យាតិ អប្បំ ហំ ឯតំ ន អលំ សមាយ ។

(២៨៨) ទុវេ វិវាទស្ស ជលានិ ព្រូមីតិ ទិដ្ឋិកល-
ហស្ស ទិដ្ឋិកណ្ណានស្ស ទិដ្ឋិវិក្កហស្ស ទិដ្ឋិវិវាទស្ស
ទិដ្ឋិមេធនស្ស ទ្វេ ជលានិ ហោត្តិ ជយបរាជយោ
ហោតិ លាភាលាភោ ហោតិ យសាយសោ ហោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

(២៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ផលគឺសេចក្តីសរសើរ⁺នេះ មានបន្តិច
 បន្តួច មិនអាចដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់បានទេ ត្រង់ពាក្យថា ផលគឺសេចក្តី
 សរសើរ⁺នេះ មានបន្តិចបន្តួចទេ គឺផល⁺នេះមានប្រមាណតិច ផល⁺នេះអនុថយ
 ផល⁺នេះថោក ផល⁺នេះលាមក ផល⁺នេះអាក្រក់ ផល⁺នេះស្អប់ស្អើង ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផល⁺នេះមានបន្តិចបន្តួច ។ ពាក្យថា មិនអាចដើម្បី
 រម្ងាប់បានទេ គឺមិនអាចដើម្បីរម្ងាប់រាគៈ ដើម្បីរម្ងាប់ទោសៈ ដើម្បីរម្ងាប់
 មោហៈ ដើម្បីរម្ងាប់កោធនៈ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីស្ងប់ស្ងាត់ ដើម្បីលេត់
 ដើម្បីលះបង់ ដើម្បីគ្របសង្កត់ នូវឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា
 មច្ឆរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ចម្កៈ សារម្កៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ
 បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិ-
 សង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផលគឺសេចក្តីសរសើរ⁺នេះ
 មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់បានទេ ។

(២៨៨) ពាក្យថា តថាគតពោលនូវផលនៃវិវាទ ថាមាន ២
 ប្រការ គឺតថាគតពណិនា ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត ផ្ដើម បើក ចែក
 ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា ដម្លោះព្រោះទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ ការទាស់
 ទែងព្រោះទិដ្ឋិ ការវិវាទព្រោះទិដ្ឋិ ការបែកខ្ញែកព្រោះទិដ្ឋិ រមែងមានផល
 ២ ប្រការ គឺការឈ្នះនឹងការចាញ់ លាភនឹងឥតលាភ យសនឹងឥតយស

តេសមោ មហាវិយ្យាហស្តត្ថនិទ្ទេសោ

និព្វាបសំសោ ហោតិ សុខទុក្ខំ ហោតិ សោមនស្ស
 នោមនស្សំ ហោតិ ឥដ្ឋានិដ្ឋំ ហោតិ អនុនយប្បដិប្បំ
 ហោតិ ឧក្សាតិនិក្សាតិ ហោតិ អនុរោធជរិរោធា ហោតិ ។
 អថវា តំ កម្មំ និរយសំវត្ថុនិកំ តិរច្ឆានយោនិកសំវត្ថុ-
 និកំ បិត្តវិសយិកសំវត្ថុនិកន្តំ ព្រម អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ
 បញ្ចាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិរាមិ វិភជាមិ ឧត្តានិករោមិ
 បកាសេមីតិ ទុវេ វិវាទស្ស ផលានិ ព្រម ។

(២៨៩) ឯតម្យំ ទិស្វា ន វិវាទយេថាតិ ឯតម្យំ ទិស្វាតិ
 ឯតំ អាទិជំវ ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា
 វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ទិដ្ឋិកលហេសុ ទិដ្ឋិកណ្ណានេសុ
 ទិដ្ឋិវត្តហេសុ ទិដ្ឋិវិវាទេសុ ទិដ្ឋិមេធកេស្វតិ ឯតម្យំ
 ទិស្វា ។ ន វិវាទយេថាតិ ន កលហំ ករេយ្យ ន
 ភណ្ឌំ ករេយ្យ ន វិត្តហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ ករេយ្យ
 ន មេធាំ ករេយ្យ កលហភណ្ឌានវិត្តហវិវាទមេធាំ
 បដហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យជ្ជិករេយ្យ អនការន្តមេយ្យ
 កលហភណ្ឌានវិត្តហវិវាទមេធា អារតោ អស្ស
 វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខត្តោ និស្សន្នោ(១) វិប្បមុត្តោ

១ ឧ. បដិសិស្សន្នោ ។ ម. និស្សន្នោ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

និន្ទានឹងសរសើរ សុខនឹងទុក្ខ សោមនស្សនឹងទោមនស្ស រោម្មណ៍ជាទី
 ប្រាថ្នានឹងមិនជាទីប្រាថ្នា សេចក្តីអាណិតនឹងការថ្កាងថ្កាក់ ធូរចិត្តនឹងតឹង
 ចិត្ត ការត្រេកអរនឹងក្រេវក្រោធ ម្ស័យទៀត អំពើនោះ ជាអំពើប្រព្រឹត្ត
 ទៅដើម្បីនរក ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីកំណើតសត្វតិរច្ឆាន ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី
 ប្រេតវិស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គឺជាគតពោលនូវផលវិនិច្ឆ័យ
 ថាមាន ២ ប្រការ ។

(២៨៩) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលឃើញទោសនេះហើយ
 រមែងមិនទាស់ទែងទេ ត្រង់ពាក្យថា ឃើញទោសនេះ គឺឃើញ ដួប
 ថ្មីង ពិចារណា ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវទោស ក្នុងដង្វោះ
 ព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការទាស់ទែងព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការ
 វិវាទព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការបែកខ្ញែកព្រោះទិដ្ឋិនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ឃើញនូវទោសនេះ ។ ពាក្យថា រមែងមិនទាស់ទែងទេ គឺរមែងមិនធ្វើ
 នូវដង្វោះ មិនធ្វើនូវការប្រកាន់ មិនធ្វើនូវការទាស់ទែង មិនធ្វើនូវការវិវាទ
 មិនធ្វើនូវការបែកខ្ញែក គឺលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់នូវការមិន
 កើតមាននូវដង្វោះ នូវការប្រកាន់ នូវការទាស់ទែង នូវវិវាទ នឹងការបែក
 ខ្ញែក ជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរបង់ ជៀសវាង ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិសុត្តាតោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យតិ
 ឯតម្បំ ទិស្វា ន វិវាទយេថ ។

(២៩០) ខេមាកិបស្សំ អវិវាទកុម្មន្តិ អវិវាទកុម្មំ វុច្ចតិ
 អមតនិព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វបដិច្ច-
 ដនិស្សន្តោ តណ្ហាត្វយោ វិវាតោ និរោជោ និព្វានំ ។ ឯតំ
 អវិវាទកុម្មំ ខេមតោ តាលាតោ លេណាតោ សរណាតោ
 អភយតោ អច្ចុតតោ អមតតោ និព្វានតោ បស្សន្តោ
 ទត្វន្តោ ធុលោកេន្តោ និជ្ឈាយន្តោ ឧបបរិក្ខន្តោតិ
 ខេមាកិបស្សំ អវិវាទកុម្មំ ។ តេជាហ ភគវា

អប្បំ ហិ ឯតំ ន អលំ សមាយ

ទុវេ វិវាទស្ស ដលានិ ព្រមិ

ឯតម្បំ ទិស្វា ន វិវាទយេថ

ខេមាកិបស្សំ អវិវាទកុម្មន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រាសចេញ ចាកជម្លោះ ចាកការប្រកាន់ ចាកការទាស់ទែង ចាកវិវាទ
នឹងការបែកខ្ញែក តែងនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលកាលឃើញទោសនេះហើយ រមែងមិន
ទាស់ទែងទេ ។

(២៩០) ពាក្យថា ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជាក្នុងមិនមានវិវាទ
ជាទីក្សេមក្សាន្ត អធិប្បាយថា អមតនិព្វាន ហៅថា ក្នុងមិនមានវិវាទ
បានខាង ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ទប់ទល់ទាំងពួង ការអស់
តណ្ហា ការប្រាសចាករតៈ ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ បុគ្គលកាលឃើញ
ប្រទះ មើលមើល សំឡឹងមើល ពិនិត្យមើល នូវក្នុងមិនមានវិវាទនេះ
ថាជាទីក្សេមក្សាន្ត ជាទីពំនាក់ ជាទីជ្រកកោន ជាទីពូក ជាទីមិន
មានភ័យ ជាទីទៀងទាត់ ជាទីមិនស្លាប់ ជាទីមិនមានកិលេសជាគ្រឿង
ចាក់ស្រែះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន
ជាក្នុងមិនមានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា

ផលគឺសេចក្តីសរសើរនេះ មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីរម្ងាប់
បានទេ តថាគតពោលនូវផលនៃវិវាទថាមាន២ប្រការ បុគ្គល
កាលឃើញទោសនេះហើយ ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជា
ក្នុងមិនមានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត រមែងមិនទាស់ទែងទេ ។

តេសមោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្ធេសោ

[២៩១] យា កាចីមា សម្មតិយោ^(១) បុត្តជ្ជា

សញ្ញាវ ឯតា ន ឧបេតិ វិទ្យា^(២)

អន្ធចបយោ សោ ឧបយំ តិមេយ្យ

ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមកុព្វមាណោ ។

[២៩២] យា កាចីមា សម្មតិយោ បុត្តជ្ជាតិ យា.

កាចីតិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ និស្សេសំ
បរិយាទាយវចនមេតំ យាកាចីតិ ។ សម្មតិយោតិ

សម្មតិយោ វិច្ឆន្តិ ឆ្ងាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិតតានិ^(៣) ។ បុត្តជ្ជាតិ
បុត្តជ្ជនេហំ ជនិតា វា តា សម្មតិយោតិ បុត្តជ្ជា ។

បុត្តនាណជនេហំ ជនិតា វា តា សម្មតិយោតិ បុត្តជ្ជាតិ
យាកាចីមា សម្មតិយោ បុត្តជ្ជា ។

[២៩៣] សញ្ញាវ ឯតា ន ឧបេតិ វិទ្យាតិ វិទ្យា
វិជ្ជាគតោ ញាណំ វិការី មេធាវី សញ្ញាវ ឯតា
ទិដ្ឋិសម្មតិយោ នេតិ ន ឧបេតិ ន ឧបកក្ខតិ

១ ឧ. ម. សម្មតិយោ ។ ២ ឧ. ម. វិទ្យា ។ ៣ ឧ ទិដ្ឋិតតានិ ទិដ្ឋិសម្មតិយោ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

(២៩១) សម្មតិទាំងឡាយណាមួយ ដែលកើតអំពីបុគ្គជន អ្នក

ប្រាជ្ញរមែងមិនប្រកាន់នូវសម្មតិទាំងអស់នោះទេ (ព្រោះ)

លោកមិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ មិនធ្វើសេចក្តីចូល

ចិត្ត ក្នុងការម្នាក់ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ

ធ្វើម្តង នឹងដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។

(២៩២) អធិប្បាយពាក្យថា សម្មតិទាំងឡាយណាមួយ ដែលកើត
អំពីបុគ្គជន ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំង
មូល មិនសេសសល់ ឥតសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជា
ពាក្យអស់លើង ។ ពាក្យថា សម្មតិទាំងឡាយ គឺ ទិដ្ឋ ៦២ លោកហៅ
ថា សម្មតិទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា កើតអំពីបុគ្គជន គឺសម្មតិទាំងនោះ
កើតអំពីបុគ្គជនទាំងឡាយ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា កើតអំពីបុគ្គជន ។
ឬថា សម្មតិទាំងនោះ កើតហើយអំពីជនផ្សេងៗ ដ៏ច្រើន ហេតុនោះ
ទើបឈ្មោះថា កើតអំពីបុគ្គជន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សម្មតិទាំង
ឡាយណាមួយ កើតអំពីបុគ្គជន ។

(២៩៣) ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញរមែងមិនប្រកាន់នូវសម្មតិទាំងអស់នោះ
ទេ គឺអ្នកប្រាជ្ញជាអ្នកដល់នូវវិជ្ជា មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្នំច្បាស់ មាន
ប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកំភាគកិលេស មិនដល់ មិនចូលទៅជិត មិនចូលទៅរក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាភិនិវិសត្តិសិ សព្វាវ ឯតា

ន ឧបេតិ វិទ្យា ។

(២៩៤) អនុបយោ សោ ឧបយំ កិមេយ្យតិ ឧប.

យោតិ ទ្វេ ឧបយោ តណ្ហាបយោ ច ទិដ្ឋបយោ ច ។ បេ។

អយំ តណ្ហាបយោ ។ បេ។ អយំ ទិដ្ឋបយោ ។ តស្ស

តណ្ហាបយោ បហំនោ ទិដ្ឋបយោ បដិទិស្សដ្ឋោ តណ្ហាប.

យស្ស បហំនត្តា ទិដ្ឋបយស្ស បដិទិស្សដ្ឋត្តា អនុបយោ

បុគ្គលោ កី រូបំ ឧបេយ្យ ឧបកច្ឆេយ្យ តណ្ហាយ្យ

បរាមសេយ្យ អភិនិវេសេយ្យ អត្តា មេតិ ។ កី វេទនំ

កី សព្វំ កី សង្ខារេ កី វិញ្ញាណំ កី កតំ កី

ឧបបត្តំ កី បដិសន្ធិ កី ភវំ កី សិសារំ កី វដ្តំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនប្រកាន់ មិនស្ថាបអវ្ក្រល មិនប្រកាន់ស្អិត នូវសម្មតិគឺទិដ្ឋតាំងអស់⁺
នេះទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញរមែងមិនប្រកាន់ នូវសម្មតិ⁺
តាំងអស់នេះទេ ។

(២៩៤) អធិប្បាយពាក្យថា លោកមិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ធ្វើ
ម្តេចនឹងដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់
បានដល់ ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់២ យ៉ាង គឺ ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា១
ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ១ ។ បេ ។ នេះធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា
។ បេ ។ នេះធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លះបង់ធម៌ជា
គ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គល
មិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ព្រោះលះបង់ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា
ព្រោះរលាស់ចោលធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ គប្បីចូលទៅជិត ចូលទៅរក
ប្រកាន់ ស្ថាបអវ្ក្រល ប្រកាន់ស្អិត នូវរូបថាជាខ្លួនរបស់អញដូចម្តេចកើត ។
គប្បីចូលទៅជិត ចូលទៅរក ប្រកាន់ ស្ថាបអវ្ក្រលប្រកាន់ស្អិត នូវវេទនា
ដូចម្តេចកើត នូវសញ្ញាដូចម្តេចកើត នូវសង្ខារដូចម្តេចកើត នូវវិញ្ញាណ
ដូចម្តេចកើត នូវគតិដូចម្តេចកើត នូវឧបបត្តិដូចម្តេចកើត នូវបដិសន្ធិដូច
ម្តេចកើត នូវកតដូចម្តេចកើត នូវសង្សារដូចម្តេចកើត នូវវដ្តដូចម្តេចកើត

ពេរសមោ បញ្ចវិញ្ញហស្តុត្តន្ត្រៈសា

ឧបេយ្យ ឧបកច្ឆេយ្យ កុណ្ឌេយ្យ បរាមសេយ្យ អភិនិ-

វិសេយ្យតិ អន្ធទយោ សោ ឧបយំ តិមេយ្យ ។

(២៧៥) ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមក្កត្ថមាណេតិ ទិដ្ឋេ វា

ទិដ្ឋេសុត្ថិយា វា សុតេ វា សុតសុត្ថិយា វា មុតេ វា មុត-

សុត្ថិយា វា ខន្តិ អក្កត្ថមាណោ ឆន្តិ អក្កត្ថមាណោ បេមិ

អក្កត្ថមាណោ វាភិ អក្កត្ថមាណោ អជនយមាណោ អស-

ព្វានយមាណោ អនិព្វត្តយមាណោ ឆាភិនិព្វត្តយមាណេតិ

ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមក្កត្ថមាណោ ។ តេនាហា ភកវា

យាកាចិមា សម្មតិយោ បុដ្ឋង្គា

សញ្ញាវ ឯតា ន ឧបេតិ វិទ្យា

អន្ធទយោ សោ ឧបយំ តិមេយ្យ

ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមក្កត្ថមាណេតិ ។

មហាវិហារសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកមិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ធ្វើម្តេច
នឹងដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។

(៤៩៥) ពាក្យថា មិនធ្វើនូវសេចក្តីចូលចិត្ត ក្នុងអារម្មណ៍ដែល
ខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ គឺមិនធ្វើសេចក្តីចូលចិត្ត មិនធ្វើសេចក្តី
ពេញចិត្ត មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនធ្វើ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម
មិនឲ្យលូតលាស់ មិនឲ្យដុះផាលឡើង នូវតម្រេកក្នុងអារម្មណ៍ដែល
ឃើញ ឬក្នុងសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះឃើញ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឮ ឬក្នុង
សេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះឮ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ ឬក្នុងសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
ព្រោះប៉ះពាល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនធ្វើនូវសេចក្តីចូលចិត្ត
ក្នុងអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ ។ ហេតុនោះព្រះ
មានព្រះភាគត្រាស់ថា

សម្មតិទាំងឡាយណាមួយ ដែលកើតអំពីបុថុជ្ជន អ្នកប្រាជ្ញ
រមែងមិនប្រកាន់នូវសម្មតិទាំងអស់នេះទេ (ព្រោះ) លោក
មិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ មិនធ្វើសេចក្តីចូលចិត្ត ក្នុង
អារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ ធ្វើម្តេច នឹង
ដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៥៦) សីលុត្តមា សព្វាមេនាហា សុទ្ធិ

វត្ថុ សហទាយ ឧបដ្ឋិតាសេ

វេជ្ជេ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិ

ករុបដ្ឋិតា កុសលាវនាណ ។

(២៥៧) សីលុត្តមា សព្វាមេនាហា សុទ្ធិនំ សន្តេកេ

សមណាប្រាជ្ញាណា សីលុត្តមវាទា តេ សីលមត្តេន

សព្វាមត្តេន សិវមត្តេន អវិភិក្កមមត្តេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ

បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ អាហា(១) វិនិច្ឆ័យ កថេនិច្ឆ័យ កណ្តិនិច្ឆ័យ

និបយន្តិ វេហវន្តិ ។ សមណាមុណ្ឌិកាបុត្តោ ឯវមាហា

ចត្វាហំ ខោ អហំ ថបតិ(២) ធម្មេហំ សមន្នាគតំ បុរិស-

បុគ្គលំ បញ្ញាបេមិ សម្បជ្ជកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តម-

ប្បតិប្បតិ សមណំ អយោជ្ឈិ កតមេហំ ចត្វាហំ វេទ ថបតិ

ន កាយេន ចាបកម្មំ កកោតិ ន ចាបកំ វាចំ ភាសតិ

ន ចាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បតិ ន ចាបកំ អាជីវំ អាជីវតិ

១ ម. អាហំសុ ។ ២ ម. កហបតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហោនិទ្ទេស

(២៩៦) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ (ណា) ជាអ្នកប្រកាន់ថា

សីលទុត្តម ប្រកាន់ស្ថិតនូវវត្ថុ បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ

ដោយការសង្រួមថា យើងសិក្សានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិរបស់គ្រូ

នោះ ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ)

ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែងជាអ្នកចូលទៅរកភព ។

(២៩៧) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ (ណា) ជាអ្នក
ប្រកាន់ថាសីលទុត្តម បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយការសង្រួម
សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាអ្នកពោលថាសីលទុត្តម
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពោល និយាយ សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង
នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ នូវការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ
ដោយគុណត្រឹមតែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរំពឹង ត្រឹមតែ
ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង ។ (តួយ៉ាងដូច) សមណមុណ្ឌិកាបុត្ត បានពោល
យ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ជាងឈើ ខ្ញុំបញ្ចាតបុរសបុគ្គលដែលប្រកបដោយធម៌៤
ថាជាអ្នកមានកុសលបរិបូណ៌ មានកុសលដ៏ទុត្តម ដល់នូវគុណដែលគួរដល់
ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាសមណៈដែលគេផ្ដាញ់មិនបាន ចុះធម៌៤ តើដូចម្តេច ម្ចាស់
ជាងឈើ បុគ្គលក្នុងលោកនេះ មិនធ្វើបាបកម្មដោយកាយ ១ មិនពោល
ពាក្យអាក្រក់ ១ មិនត្រិះរិះនូវតម្រិះអាក្រក់ ១ មិនចិញ្ចឹមជីវិតអាក្រក់ ១

តេសមេ បហវិប្បហស្កត្តិនិទ្ទេសោ

ឥមេហំ ខោ អហំ ថេវតំ ចត្វហំ ធម្មេហំ សមន្មាគតំ
 បុរិសបុគ្គលំ បញ្ចាបេមិ សម្មន្មតុសលំ បរមតុសលំ
 ឧត្តមប្បត្តិប្បត្តិ សមណំ អយោជ្ឈំ ។ ឯវមេវ សន្តតោ
 សមណាប្រាមាណា សីលុត្តមវាទា តេ សីលមត្តេន
 សញ្ញាមមត្តេន សីវរមត្តេន អវតីក្កមមត្តេន សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិំ មត្តិំ វិមត្តិំ បរិមត្តិំ អាហុ វទន្តិំ កកេដន្តិំ កណាន្តិំ
 ទីបយន្តិំ វេហារន្តិំ តិ សីលុត្តមា សញ្ញាមេនាហុ សុទ្ធិំ ។

(២៩៨) វត្ថុ សមាទាយ ឧបដ្ឋិតាសេតិ វត្ថុនិ ហត្ថវត្ថុ
 វា អស្សវត្ថុ វា តោវត្ថុ វា អជវត្ថុ វា តុក្កវត្ថុ វា កាកវត្ថុ
 វា វាសុទេវត្ថុ វា បុណ្យាភិទ្ធវត្ថុ វា មណីភិទ្ធវត្ថុ វា
 អភិវត្ថុ វា ធាតុវត្ថុ វា សុបណ្ណវត្ថុ វា យក្ខវត្ថុ វា
 អសុរវត្ថុ វា កន្ទត្វវត្ថុ វា មហារាជវត្ថុ វា ចន្ទវត្ថុ វា
 សុរិយវត្ថុ វា ឥន្ទវត្ថុ វា ព្រហ្មវត្ថុ វា ទេវវត្ថុ វា ទិសវត្ថុ វា
 អាទាយ សមាទាយ អាទយិត្វា^(១) កណ្ឌិត្វា បរាមសិត្វា
 អភិវិសិត្វា ឧបដ្ឋិតា បច្ចុបដ្ឋិតា អល្លិដា ឧបកតា
 អជ្ឈោសិតា អធិមុតាតិ វត្ថុ សមាទាយ ឧបដ្ឋិតាសេ ។

១ ប. អាទិយិត្វា សមាទិយិត្វា ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

ម្ចាស់ជាន់ឈើ ខ្ញុំបញ្ចក្កបុរសបុគ្គល ដែលប្រកបដោយធម៌៤ នេះឯងថា
 ជាអ្នកមានកុសលបរិបូណ៌ មានកុសលដ៏ទុតម ដល់នូវគុណដែលគួរដល់
 ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាសមណដែលគេផ្ដាញ់មិនបាន ។ មានសមណព្រាហ្មណ៍
 ពួកមួយ ជាអ្នកពោលថាសីលទុតម សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពោល
 និយាយ សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្ងែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធ នូវការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយគុណត្រឹមតែសីល
 ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរំង ត្រឹមតែការមិនប្រព្រឹត្តកន្លង យ៉ាង
 នោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាអ្នក
 ប្រកាន់ថាសីលទុតម បានពោលនូវសេចក្ដីបរិសុទ្ធ ដោយការសង្រួម ។

(២៩៨) ពាក្យថា ប្រកាន់ស្ថិតនូវវត្ថុ ត្រង់ពាក្យថា វត្ថុ គឺកាន់
 យក សមាទាន អើចើ ទទួល ស្ដាប់អង្គុយ ប្រកាន់ស្ថិត ហើយ
 តាំងមាំ ដកលំសឹប ជាប់ស្ថិត ចូលទៅរក ចុះចិត្តសឹប ឡានៅរក
 នូវវត្ថុដ៏ វត្ថុសេះ វត្ថុគោ វត្ថុពពែ វត្ថុឆ្កែ វត្ថុក្អែក វត្ថុវស្សាទេព
 វត្ថុបុណ្យកម្ម វត្ថុមណ្ឌកម្ម វត្ថុភ្លើង វត្ថុនាគ វត្ថុគ្រឿង វត្ថុយក្ស វត្ថុ
 អសុរ វត្ថុគន្ធា វត្ថុមហាពជ វត្ថុព្រះច័ន្ទ វត្ថុព្រះអាទិត្យ វត្ថុព្រះ
 ឥន្ទ្រ វត្ថុព្រះព្រហ្ម វត្ថុទេវតា វត្ថុទិស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ប្រកាន់ស្ថិតនូវវត្ថុ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសា

[២៧៧] ឥធម៌ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិន្តំ ឥនាតិ

សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា

សកាយ លទ្ធិយា^(១) សិក្ខេម អាចរេម សមាចរេម

សមាទាយ វត្ថុមាតិ ឥធម៌ សិក្ខេម ។ អថស្ស សុទ្ធិន្តំ

អថវាស្ស សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិន្តំ

ឥធម៌ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិ ។

[៣០០] ក្ស័បដីតា កុសលាវនាធាតិ ក្ស័បដីតាតិ

ក្ស័បដីតា ក្ស័បគតា កវ្យោសីតា ភវិមត្តាតិ

ក្ស័បដីតា ។ កុសលាវនាធាតិ កុសលវាណា បណ្ឌិ-

តវាណា ជីវវាណា ញាណាវាណា ហេតុវាណា លក្ខណា

វាណា ការណាវាណា ហិណវាណា សកាយ លទ្ធិយាតិ

១ ម. ឯត្ថន្តរេ សិក្ខេមតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៩៩) អធិប្បាយពាក្យថា យើងសិក្សា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
 របស់គ្រូនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង គ្រង់ពាក្យថា ក្នុងទិដ្ឋិនេះ គឺយើង
 សិក្សា ប្រព្រឹត្តទៅ ប្រព្រឹត្តព្រម សមាទាន ប្រព្រឹត្តក្នុងទិដ្ឋិរបស់
 ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួររបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិ
 របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើងសិក្សា ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែ
 ម្យ៉ាង ។ ពាក្យថា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិរបស់គ្រូនោះ គឺនូវការស្អាត
 ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ នូវការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះរបស់គ្រូនោះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើងសិក្សានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់
 គ្រូនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង ។

(៣០០) អធិប្បាយពាក្យថា (សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ) ។
 ជាអ្នកប្រកាន់ថា ខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែងជាអ្នកចូលទៅរកភព គ្រង់ពាក្យថា
 ជាអ្នកចូលទៅរកភព គឺជាអ្នកចូលទៅជិតកាន់ភព ចូលទៅរកភព
 ចុះសិបក្នុងភព ទុនទៅរកភព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកចូលទៅ
 រកភព ។ ពាក្យថា ប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ គឺជាអ្នកពោលថាឈ្លាសវៃ
 ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាប្រកបដោយញាណ
 ពោលថាប្រកបដោយហេតុ ពោលថាប្រកបដោយលក្ខណៈ ពោល
 ថាប្រកបដោយការណ៍ ពោលថាប្រកបដោយឋានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តន្តិយោ

ក្បួបដីតា តុសលាវនាណា ។ តេនាហា កកវា

ស័លុត្តមា សព្វាមេនាហុ សុទ្ធំ

វត្ថុ សមាទាយ ឧបដ្ឋតាសេ

ឥនេវ សក្កេម អថស្សំ សុទ្ធំ

ក្បួបដីតា តុសលាវនាណាតិ ។

[៣០០] សចេ ចុតោ សីលវត្ថោតោ ហោតិ

ស(១) វេជ្ជតិ កម្ម វិវាជយិត្វា

ស(២) ជប្បតិ បត្តយតិ ច សុទ្ធំ

សត្តាវហំនោ បវសំ យរម្ហា ។

[៣០២] សចេ ចុតោ សីលវត្ថោតោ ហោតិ ទ្ធិហំ

ការណេហំ សីលព្វតោ ចវតិ បរិច្ឆន្ននាយ វា ចវតិ

អនកិសម្ពណ្ណោ វា ចវតិ ។

កតំ បរិច្ឆន្ននាយ ចវតិ ។ បរោ វិច្ឆន្តតិ សោ សត្តា

ន សព្វតា ធម្មោ ន ស្វាក្ខតោ គណោ ន សុប្បដិបន្នោ

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិទ្ទេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកចូលទៅរកកត ប្រកាន់ថា ឈ្លាសវៃ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ (ណា) ជាអ្នកប្រកាន់ថា សីល
ទុតម្ភ ប្រកាន់ស្មិតនូវវត្ថុ បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយ
ការសង្រួមថា យើងសិក្សានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់គ្រូនោះ
ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) ជាអ្នក
ប្រកាន់ថា ខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែងជាអ្នកចូលទៅរកកត ។

(៣០១) បើបុគ្គលណា ឃ្លាតចាកសីលនឹងវត្ថុហើយ បុគ្គលនោះ

រមែងញាប់ញ័រ ព្រោះភ្លាត់ចាកកម្ម បុគ្គលនោះឯង តែង
ចង់បានផង ប្រាថ្នាផង នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដូចបុគ្គលឃ្លាត
ចាកផ្ទះ ហើយសាបសូន្យចាកពួក ។

(៣០២) ពាក្យថា បើបុគ្គលណា ឃ្លាតចាកសីលនឹងវត្ថុហើយ
អធិប្បាយថា បុគ្គលឃ្លាតចាកសីលនឹងវត្ថុ ដោយហេតុ២ ប្រការគឺ
ឃ្លាតដោយការលះបង់ ព្រោះបុគ្គលដទៃ ឬកាលមិនសម្រេចហើយឃ្លាត។

បុគ្គលឃ្លាតដោយការលះបង់ ព្រោះបុគ្គលដទៃ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
ដទៃឲ្យលះបង់ថា សាស្ត្រានោះ មិនមែនជាសព្វញ្ញាទេ ធម៌មិនមែនព្រះ
សាស្ត្រសំដែងដោយប្រពៃទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិដោយប្រពៃទេ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស បហនិទ្ទេសោ

ទិដ្ឋំ ន ភទ្ឋិកា បដិបទា ន សុប្បពាតា បន្តោ ន
 ជ័យ្យានិកោ នត្ថេវ សុទ្ធិំ វា បរិសុទ្ធិំ វា មុត្តំ វា វិមុត្តំ
 វា បរិមុត្តំ វា ន តត្ថ(១) សុដ្ឋង្គំ វា វិសុដ្ឋង្គំ វា បរិសុដ្ឋង្គំ
 វា មុច្ឆន្តំ វា វិមុច្ឆន្តំ វា បរិមុច្ឆន្តំ វា ហីនា និហីនា
 ឡិមកា លាមកា ជតុក្កា បរិត្តាតិ វរិំ បរោ វិច្ឆន្តតិ ។
 វរិំ វិច្ឆន្តិយមាណោ សត្តារា ចរិតំ នម្មត្តាណា ចរិតំ
 កណា ចរិតំ ទិដ្ឋិយា ចរិតំ បដិបទាយ ចរិតំ មគ្គតោ
 ចរិតំ វរិំ បរិវិច្ឆន្តនាយ ចរិតំ ។

កថំ អនភិសម្ពណ្ណោ ចរិតំ ។ សីលំ អនភិស-
 ម្ពណ្ណោ សីលតោ ចរិតំ វត្ថំ អនភិសម្ពណ្ណោ វត្ថតោ
 ចរិតំ សីលព្វតំ អនភិសម្ពណ្ណោ សីលព្វតតោ ចរិតំ
 វរិំ អនភិសម្ពណ្ណោ ចរិតីតិ សចេ ចុតោ សីលវត្ថតោ
 ហោតិ ។

១ ឧ. ម. នត្ថេវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទិដ្ឋមិនមែនល្អទេ បដិបទាមិនមែនសាស្តានោះបញ្ញត្តិដោយប្រពៃនទេ មគ្គ
 មិនមែនជាទីស្រោចស្រង់សត្វទេ សេចក្តីស្អាតក្តី ការស្អាតវិសេសក្តី
 ការរួចក្តី ការរួចដោយវិសេសក្តី ការរួចស្រឡះក្តី មិនមានក្នុង
 ក្នុងលទ្ធិនេះទេ ជនទាំងឡាយ ស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ ក្នុងលទ្ធិនេះមិនមានទេ ជនទាំងឡាយនោះ
 ជាអ្នកថោកទាប ថោកទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាត្រក់ តិច-
 តួច បុគ្គលដទៃឲ្យលះបង់ យ៉ាងនេះឯង ។ បុគ្គលនោះ កាលត្រូវគេ
 ឲ្យលះបង់យ៉ាងនេះ ក៏ឃ្លាតចាកសាស្តា ឃ្លាតចាកធម៌ដែលសាស្តាពោល
 ឃ្លាតចាកគណៈ ឃ្លាតចាកទិដ្ឋិ ឃ្លាតចាកបដិបទា ឃ្លាតចាកមគ្គ បុគ្គល
 ឃ្លាត ដោយការលះបង់ ព្រោះបុគ្គលដទៃ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលកាលមិនសម្រេចហើយឃ្លាត តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាលមិន
 ញ៉ាំងសីលឲ្យសម្រេច ឈ្មោះថា ឃ្លាតចាកសីល មិនញ៉ាំងវត្ថុឲ្យសម្រេច
 ឈ្មោះថា ឃ្លាតចាកវត្ថុ មិនញ៉ាំងសីលនឹងវត្ថុឲ្យសម្រេច ឈ្មោះ
 ថា ឃ្លាតចាកសីលនឹងវត្ថុ បុគ្គលកាលមិនសម្រេចហើយឃ្លាត យ៉ាងនេះ
 ឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើបុគ្គលណា ឃ្លាតចាកសីល
 នឹងវត្ថុហើយ ។

តេជសោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិយោ

(៣០៣) ស វេជ្ជតិ កុម្ម វិរាធយិក្ខាតិ ស វេជ្ជតិ
 សីលំ វា វត្ថំ វា សីលព្វតំ វា វិរុទ្ធិ មយា អបរម្ម
 មយា ខលំតំ មយា កង្ខតំ មយា អញ្ញាយ អបរទ្ធោ
 អហន្តំ វេជ្ជតិ បវេជ្ជតិ សម្បវេជ្ជតិ ស វេជ្ជតិ ។
 កុម្ម វិរាធយិក្ខាតិ បុញ្ញាកិសង្ការំ វា អបុញ្ញាកិសង្ការំ វា
 អាធនញ្ញាកិសង្ការំ វា វិរុទ្ធិ មយា អបរម្ម មយា ខលំតំ
 មយា កង្ខតំ មយា អញ្ញាយ អបរទ្ធោ អហន្តំ វេជ្ជតិ
 បវេជ្ជតិ សម្បវេជ្ជតិ ស វេជ្ជតិ កុម្ម វិរាធយិក្ខា ។

(៣០៤) ស ជប្បតិ បត្តយតិ ច សុទ្ធិន្តំ ស
 ជប្បតិសិ សីលំ វា ជប្បតិ វត្ថំ វា ជប្បតិ សីលព្វតំ
 វា ជប្បតិ បជប្បតិ អភិជប្បតិសិ ស ជប្បតិ ។
 បត្តយតិ ច សុទ្ធិន្តំ សីលសុទ្ធិ វា បត្តតិ

បញ្ចវិយ្យោហស្តត្ថិទ្ធល ទី ១៣

(៣០៣) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះរមែងញាប់ញ័រ ព្រោះ
 ភ្លាត់ចាកកម្ម ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះរមែងញាប់ញ័រ គឺបុគ្គលនោះ
 រមែងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័រចម្រាប់ថា សីលក្តី វត្ថុក្តី
 សីលនឹងវត្ថុក្តី អាត្មាអញខុសហើយ អាត្មាអញប្រាសចេញហើយ
 អាត្មាអញក្លាំងភ្លាត់ហើយ អាត្មាអញយៀងយូតហើយ អាត្មាអញ
 ប្រាសចាកអវហត្ថផលហើយ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ
 រមែងញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ព្រោះភ្លាត់ចាកកម្ម គឺបុគ្គលនោះរមែង
 ញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័រចម្រាប់ថា បុញ្ញាភិសង្ខារក្តី អបុ-
 ញ្ញាភិសង្ខារក្តី អាទេញ្ញាភិសង្ខារក្តី អាត្មាអញខុសហើយ អាត្មាអញ
 ប្រាសចេញហើយ អាត្មាអញក្លាំងភ្លាត់ហើយ អាត្មាអញយៀងយូត
 ហើយ អាត្មាអញប្រាសចាកអវហត្ថផលហើយ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) បុគ្គលនោះរមែងញាប់ញ័រ ព្រោះភ្លាត់ចាកកម្ម ។

(៣០៤) ពាក្យថា បុគ្គលនោះឯង តែងចង់បានផង ប្រាថ្នា
 ផង នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ចង់បាន គឺចង់
 បានសីល ចង់បានវត្ថុ ចង់បាន ចង់បានខ្លាំង ចង់បានណាស់ នូវ
 សីលនឹងវត្ថុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះរមែងចង់បាន ។
 ពាក្យថា ប្រាថ្នាផងនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ គឺប្រាថ្នានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសីល

លុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វត្ថុសុទ្ធិំ វា បត្តេតិ សីលព្វតសុទ្ធិំ វា បត្តេតិ បិហេតិ
អភិជប្បត័តិ ស ជប្បតិ បត្តយតិ ច សុទ្ធិំ ។

(៣០៥) សត្តាវហីនោ បវសំ យរម្មាតិ យថា
បរិសោ យរតោ និត្តន្តោ សត្តេន សហ (១) វសន្តោ
សត្តា ឡីហីនោ តិ វា សត្តំ អនុពន្ធនំ សកំ វា
យរំ បន្ទាកច្ឆតិ ឯវមេវ សោ និដ្ឋិតតិកោ តិ វា
សត្តារំ កណ្ណាតិ អញ្ចំ វា សត្តារំ កណ្ណាតិ តិ វា
ធម្មក្ខានំ កណ្ណាតិ អញ្ចំ វា ធម្មក្ខាតិ កណ្ណាតិ តិ
វា កណំ កណ្ណាតិ អញ្ចំ វា កណំ កណ្ណាតិ តិ វា
និដ្ឋំ កណ្ណាតិ អញ្ចំ វា និដ្ឋំ កណ្ណាតិ តិ វា បដិបទិ
កណ្ណាតិ អញ្ចំ វា បដិបទិ កណ្ណាតិ តិ វា មក្កំ កណ្ណាតិ
អញ្ចំ វា មក្កំ កណ្ណាតិ បរាមសតិ អភិជវសតតិ
សត្តាវហីនោ បវសំ យរម្មា ។ តេនាហ កកវា

សចេ ចតោ សីលវត្ថុតោ ហោតិ
ស វេជតិ កម្ម វិរាជយត្តា
ស ជប្បតិ បត្តយតិ ច សុទ្ធិំ
សត្តាវហីនោ បវសំ យរម្មាតិ ។

១ ម. បរិសំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រាថ្នាទូរសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃវត្ថុ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ចង់បានណាស់
ទូរសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសីលនឹងវត្ថុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
នោះឯង តែងចង់បានផង ប្រាថ្នាផង ទូរសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ។

(៣០៥) ពាក្យថា (ដូច) បុគ្គលឃ្លាតចាកផ្ទះ ហើយសាបសូន្យ
ចាកពួក សេចក្តីថា បុរសចេញអំពីផ្ទះ នៅជាមួយនឹងពួក ឃ្លាតពួក
ហើយរមែងទៅតាមពួកនោះ ឬត្រឡប់មកកាន់ផ្ទះខ្លួនវិញ យ៉ាងណា
បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិនោះ រមែងប្រកាន់សាស្ត្រានោះ ឬប្រកាន់សាស្ត្រ
ដទៃ ប្រកាន់ធម៌ដែលសាស្ត្រពោលហើយនោះ ឬប្រកាន់ធម៌ដទៃដែល
សាស្ត្រពោលហើយ ប្រកាន់គណៈនោះ ឬប្រកាន់គណៈដទៃ ប្រ-
កាន់ទិដ្ឋិនោះ ឬប្រកាន់ទិដ្ឋិដទៃ ប្រកាន់បដិបទានោះ ឬប្រកាន់បដិបទា
ដទៃ ប្រកាន់មគ្គនោះ ឬប្រកាន់ ស្លាបអង្គីល ប្រកាន់ស្អិត ទូរមគ្គដទៃ
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) (ដូច) បុគ្គលឃ្លាតចាកផ្ទះ
ហើយសាបសូន្យចាកពួក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា ឃ្លាតចាកសីលនឹងវត្ថុហើយ បុគ្គលនោះឯង
រមែងញាប់ញ័រ ព្រោះភ្លាត់ចាកកម្ម បុគ្គលនោះរមែងចង់
បានផង ប្រាថ្នាផង ទូរសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដូចបុគ្គលឃ្លាត
ចាកផ្ទះ ហើយសាបសូន្យចាកពួក ។

តេសសោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តសោ

[៣០៦] សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ

កក្កុញ្ច សាវជ្ឈនវជ្ជមេតំ

សុទ្ធិំ អសុទ្ធិន្តំ អបត្តយាណោ

វិរតោ ចរេ សន្តិមនុគ្គហាយ ។

[៣០៧] សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វន្តំ សព្វា

សីលសុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យាដ្ឋករិត្វា

អនការ្យមិត្វា សព្វា វត្ថុសុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា

វិនោទិត្វា ព្យាដ្ឋករិត្វា អនការ្យមិត្វា សព្វា សីលព្វត-

សុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យាដ្ឋករិត្វា

អនការ្យមិត្វាតិ សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ ។

[៣០៨] កក្កុញ្ច សាវជ្ឈនវជ្ជមេតន្តំ សាវជ្ជកម្មំ

វុច្ចតិ កណ្ហំ កណ្ហាវិចាកំ ។ អនវជ្ជកម្មំ វុច្ចតិ សុ-

កកំ សុកកវិចាកំ ។ សាវជ្ជញ្ច កម្មំ អនវជ្ជញ្ច កម្មំ

បហាយ បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យាដ្ឋករិត្វា អនការ្យមិ-

ត្វាតិ កក្កុញ្ច សាវជ្ឈនវជ្ជមេតំ ។

បញ្ចវិញ្ញាណសុត្តន្តទិស្ស ទី ១៣

(៣០៦) បុគ្គលលះបង់ នូវសីលនឹងវត្ថុ ទាំងអស់ផង នូវ
 កម្មដែលមានទោសនឹងមិនមានទោស⁺នុ៎ះផង មិនប្រាថ្នានូវ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធនឹងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធផង គប្បីប្រព្រឹត្តវេរ្យ មិន
 ប្រកាន់នូវសេចក្តីស្ងប់ ។

(៣០៧) ពាក្យថា បុគ្គលលះបង់ នូវសីលនឹងវត្ថុទាំងអស់ គឺ
 បុគ្គលលះបង់ លះវិលង បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើតមាន
 នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ នៃសីលទាំងអស់ លះបង់ លះវិលង បន្ទោបង់
 ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើតមាន នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃវត្ថុទាំងអស់
 លះបង់ លះវិលង បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើតមាន នូវ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីលនឹងវត្ថុទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលលះបង់នូវសីលនឹងវត្ថុទាំងអស់ ។

(៣០៨) ពាក្យថា នូវកម្មដែលមានទោស នឹងមិនមាន
 ទោស⁺នុ៎ះផង សេចក្តីថា អំពើខ្លាំងឲ្យផលខ្លៅ លោកហៅថា កម្ម
 មានទោស ។ អំពើសឲ្យផលស លោកហៅថា កម្មមិនមានទោស ។
 (បុគ្គល) លះបង់ លះវិលង បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើត
 មាន នូវកម្មមានទោសផង កម្មមិនមានទោសផង ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) នូវកម្មដែលមានទោស នឹងមិនមានទោស⁺នុ៎ះផង ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣០៧) សុទ្ធិ អសុទ្ធិ អបន្តយានោតិ អសុទ្ធិ^(១)

បន្តន្តិ អកុសលេ ធម្មេ បន្តន្តិ សុទ្ធិ^(២) បន្តន្តិ បញ្ច
 កាមគុណោ បន្តន្តិ អសុទ្ធិ បន្តន្តិ អកុសលេ ធម្មេ
 បន្តន្តិ បញ្ច កាមគុណោ បន្តន្តិ សុទ្ធិ បន្តន្តិ ទ្វាសដ្ឋ-
 ទិដ្ឋកតានិ បន្តន្តិ អសុទ្ធិ បន្តន្តិ អកុសលេ ធម្មេ
 បន្តន្តិ បញ្ច កាមគុណោ បន្តន្តិ ទ្វាសដ្ឋទិដ្ឋកតានិ
 បន្តន្តិ សុទ្ធិ បន្តន្តិ តេជានុកេ កុសលេ ធម្មេ
 បន្តន្តិ អសុទ្ធិ បន្តន្តិ អកុសលេ ធម្មេ បន្តន្តិ បញ្ច
 កាមគុណោ បន្តន្តិ ទ្វាសដ្ឋទិដ្ឋកតានិ បន្តន្តិ តេជ-
 ានុកេ កុសលេ ធម្មេ បន្តន្តិ សុទ្ធិ បន្តន្តិ កល្យាណ-
 បុគ្គជ្ជនា និយាមាវត្តន្តិ^(៣) បន្តន្តិ សេត្វា អនុធម្មំ
 អវហត្ថំ បន្តន្តិ ។ អវហត្ថប្បត្តេ អវហា នេវ
 អកុសលេ ធម្មេ បន្តន្តិ នបិ បញ្ច កាមគុណោ
 បន្តន្តិ នបិ ទ្វាសដ្ឋទិដ្ឋកតានិ បន្តន្តិ នបិ តេជានុកេ
 កុសលេ ធម្មេ បន្តន្តិ នបិ និយាមាវត្តន្តិ បន្តន្តិ
 នបិ អនុធម្មំ អវហត្ថំ បន្តន្តិ ។ បន្តន្តិ សមតិក្កិលោ

១ ឱ. ម. អសុទ្ធិ អសុទ្ធិ ។ ២ ម. សុទ្ធិ សុទ្ធិ ។ ៣ ម. បុគ្គជ្ជនកល្យាណកា និយាមាវត្តន្តិ ។

ព្រះបណ្ឌិត ខុណ្ឌកោណ មហោនិទ្ទេស

(៣០៩) ពាក្យថា មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ នឹងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ
 អធិប្បាយថា ពួកបុគ្គល តែងប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាអកុសល
 ធម៌ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ
 ប្រាថ្នាអកុសលធម៌ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាទិដ្ឋិ
 ៦៦ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាអកុសលធម៌ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥
 ប្រាថ្នាទិដ្ឋិ ៦៦ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាកុសលធម៌ក្នុងត្រៃធាតុ
 ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាអកុសលធម៌ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥
 ប្រាថ្នាទិដ្ឋិ ៦៦ ប្រាថ្នាកុសលធម៌ក្នុងត្រៃធាតុ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ឯកល្យាណបុគ្គល ប្រាថ្នាការយាងចុះកាន់និយាមៈ^(១) សេចក្តីគួរលប្រាថ្នា
 អរហត្តជាធម៌ប្រសើរ ។ កាលបើដល់ព្រះអរហត្តហើយ ព្រះអរហត្ត
 មិនប្រាថ្នាអកុសលធម៌ មិនប្រាថ្នាកាមគុណ ៥ មិនប្រាថ្នាទិដ្ឋិ ៦៦ មិន
 ប្រាថ្នាកុសលធម៌ក្នុងត្រៃធាតុ មិនប្រាថ្នាការយាងចុះកាន់និយាមៈ មិន
 ប្រាថ្នាព្រះអរហត្តជាធម៌ប្រសើរ ។ ព្រះអរហត្ត កាលកន្លងសេចក្តីប្រាថ្នា

១ សំដៅយកម្តង ។ អដ្ឋិថា ។

តេសមោ បហវិយុហស្តុត្តិទ្វេសោ

អរហា វុឌ្ឍិបរិហាជំ វីតិវត្ថោ ។ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណា-

ចរណោ ។ បេ។ នត្ថិ តស្ស បុណ្ណាវាតិ សុទ្ធិ អសុទ្ធិន្តិ

អបត្តយានោ ។

[៣០០] វិរតោ ចរេ សន្តិមនុគ្គហាយាតិ វិរតោតិ

សុទ្ធិអសុទ្ធិយា អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ និគ្ខត្តោ និ-

ស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា

វិហរតីតិ វិរតោ ។ ចរេតិ ចរេយ្យ វិចរេយ្យ ឥរិយេយ្យ

វត្ថេយ្យ ចាលេយ្យ យបេយ្យ យាបេយ្យាតិ វិរតោ

ចរេ ។ សន្តិមនុគ្គហាយាតិ សន្តិយោ វុឌ្ឍិ ទ្វាសដ្ឋ-

ទិដ្ឋកតានិ ទិដ្ឋិសន្តិយោ អនុញ្ញាតោ អបរាមសត្តោ

អនកិណិសត្តោតិ វិរតោ ចរេ សន្តិមនុគ្គហាយ ។

តេជាហ កកវា

មហាវិញ្ញាណក្ខន្ធស្ត ទី ១៣

ឈ្មោះថា កន្លងផុតសេចក្តីចំរើននឹងសេចក្តីសាបសូន្យ ។ ព្រះអរហន្តនោះ
មានអរិយវរសនៅច្រើនហើយ មានការប្រព្រឹត្តិសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភព
ថ្មីនៃព្រះអរហន្តនោះ មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រាថ្នា
នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ នឹងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ។

(៣១០) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តវៀរ មិនប្រកាន់សេចក្តី
ស្ងប់ ត្រង់ពាក្យថា វៀរ គឺវៀរទូទៅ វៀរស្រឡះ វៀរចំពោះ ឃ្លាត
ចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រកបប្រាស ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ នឹង
មិនបរិសុទ្ធ រមែងនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វៀរ ។ ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត គឺគប្បី
ត្រាច់ទៅ គប្បីត្រាច់ទៅផ្សេងៗ គប្បីញ៉ាំងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
គប្បីញ៉ាំងការប្រព្រឹត្តឥរិយាបថឲ្យកើត គប្បីរក្សាឥរិយាបថ គប្បីបំពេញ
ឥរិយាបថ គប្បីបង្ក្រប់ឥរិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រព្រឹត្ត
វៀរ ។ ពាក្យថា មិនប្រកាន់សេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីថា ទិដ្ឋ ៦២ លោក
ហៅថា សេចក្តីស្ងប់ ។ បុគ្គលមិនប្រកាន់ មិនស្តាប់អង្គុល មិន
ប្រកាន់ស្អិត នូវសេចក្តីស្ងប់គឺទិដ្ឋ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បី
ប្រព្រឹត្តវៀរ មិនប្រកាន់សេចក្តីស្ងប់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សីលត្វតំ វាចំ បហាយ សត្វំ

កម្មញ្ច សាវជ្ជនវជ្ជមេតំ

សុទ្ធិំ អសុទ្ធិន្តំ អបត្តយានោ

វិរតោ ចរេ សន្តិមនុគ្គហាយាតំ ។

[៣០០] តម្របនិស្សាយ ជិតុច្ឆតំ វា

អថវាចំ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វា

ឧទ្ធិសក(១) សុទ្ធិមនុគ្គនន្តំ

អវិរតណ្ហាសេ កវាភវេសុ ។

[៣០២] តម្របនិស្សាយ ជិតុច្ឆតំ វាតំ សន្តោកេ

សមណាប្រាជ្ញាណា តទោជិតុច្ឆវាទា តទោជិតុច្ឆសារា

តទោជិតុច្ឆំ និស្សិតា សន្តិស្សិតា អល្លីនា ឧបកតា

អជ្ឈេសិតា អនិម្មតាតំ តម្របនិស្សាយ ជិតុច្ឆតំ វា ។

[៣០៣] អថវាចំ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វាតំ ទិដ្ឋំ វា

ទិដ្ឋសុទ្ធិំ វា សុតំ វា សុតសុទ្ធិំ វា មុតំ វា មុតសុទ្ធិំ វា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលលះបង់នូវសីលនឹងវត្ថុទាំងអស់ផង នូវកម្មដែលមាន
ទោស នឹងមិនមានទោសនេះផង មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធិ នឹងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធិផង គប្បីប្រព្រឹត្តវៀរ មិន
ប្រកាន់សេចក្តីស្ងប់ ។

(៣១១) ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ជាទុំសពវេទ មានតណ្ហា
មិនទាន់ទៅប្រាស ក្នុងភពតូចភពធំទាំងឡាយ អាស្រ័យនូវ
សេចក្តីឆ្អឹង (បាប) នោះ ឬអាស្រ័យនូវការម្នាក់ដែលខ្លួន
ឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ។

(៣១២) ពាក្យថា អាស្រ័យសេចក្តីឆ្អឹង (បាប) នោះ គឺមាន
សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាអ្នកមានវេទថាឆ្អឹងបាបដោយតបៈ ជា
អ្នកមានការឆ្អឹងបាបដោយតបៈជាខ្លីម អាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់
ស្អិត ចូលទៅរក ចុះចិត្តស៊ប់ ទុខទៅរក នូវការឆ្អឹងបាបដោយតបៈ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យសេចក្តីឆ្អឹង (បាប) នោះ ។

(៣១៣) ពាក្យថា នូវការម្នាក់ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់
ហើយ គឺអាស្រ័យ ចូលទៅអាស្រ័យ ប្រកាន់ ស្តាប់អង្អែល ប្រកាន់
ស្អិត នូវការម្នាក់ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះ
ឃើញ នូវការម្នាក់ដែលឮហើយ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះឮ នូវ
ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះប៉ះពាល់

ពេលមេ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តបិដក

និស្សាយ ឧបនិស្សាយ កណ្ហិត្តា បរាបសិត្តា អភិធិវិ.
សិត្តាតិ អថវាចិ ធិដ្ឋិ សុតិ មុតិ វា ។

[៣០២] ឧទ្ទិសរា សុទ្ធិមនុស្សនិមិត្តិ សន្តោកេ
សមណាព្រាហ្មណា ឧទ្ទិសរាវាទា ។ កតមេ^(១) សមណា-
ព្រាហ្មណា ឧទ្ទិសរាវាទា ។ យេ តេ សមណា-
ព្រាហ្មណា អច្ចន្តសុទ្ធិកា សំសារសុទ្ធិកា អតិវិយទិដ្ឋិ-
កា សស្សតវាទា វមេ តេ សមណាព្រាហ្មណា ឧទ្ទិ-
សរាវាទា ។ តេ សំសារេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុតិ
វិមុត្តិ បរិមុត្តិ អនុតនន្តិ^(២) វនន្តិ កាលេន្តិ កណ្ហន្តិ
ធិបយន្តិ វេហារន្តិ ឧទ្ទិសរា សុទ្ធិមនុស្សនិមិត្តិ ។

[៣០៣] អវីតតណ្ហាសេ កវាភវេស្វតិ តណ្ហាតិ រូប-
តណ្ហា សន្តតណ្ហា កន្ធាតណ្ហា រសតណ្ហា ដោជ្ជតណ្ហា
ធម្មតណ្ហា ។ កវាភវេស្វតិ កវាភវេ កម្មភវេ បុណ្ណវេ
កាមភវេ កម្មភវេ កាមភវេ បុណ្ណវេ រូបភវេ កម្មភវេ
រូបភវេ បុណ្ណវេ អរូបភវេ កម្មភវេ អរូបភវេ បុណ្ណវេ
បុណ្ណវិំ ភវេ បុណ្ណវិំ កតិយា បុណ្ណវិំ ឧបបតិយា

១ ឧ. ម. កតតេ តេ ។ ២ ម. បុន្តិ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិយ ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នូវការម្នាក់ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮ
ឬប៉ះពាល់ហើយ ។

(៣១៤) ពាក្យថា ជាទុំសរវង់ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ
គឺមានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាទុំសរវង់ ។ សមណព្រាហ្មណ៍
ជាទុំសរវង់ តើដូចម្តេច ។ សមណព្រាហ្មណ៍ណា ជាពួកប្រកាន់
អចិន្តសុទ្ធិ ប្រកាន់សង្សារសុទ្ធិ ជាអភិរិយទិដ្ឋិ ជាសស្សតវង់ សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ឈ្មោះថា ទុំសរវង់ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
នោះ តែងសរសើរ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត
ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសង្សារ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាទុំសរវង់ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ ។

(៣១៥) ពាក្យថា មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅប្រាស ក្នុងភពតូចភពធំទាំង
ឡាយ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្លតណ្ហា
រសតណ្ហា ផោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ក្នុងភពតូចភពធំទាំង
ឡាយ គឺក្នុងកម្មភព បុនព្វត ឈ្មោះថាកតតូចភពធំ គឺថា ក្នុងកាមភព
ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងកាមភព ឈ្មោះបុនព្វត ក្នុងរូបភព ឈ្មោះកម្មភព
ក្នុងរូបភព ឈ្មោះបុនព្វត ក្នុងអរូបភព ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងអរូបភព
ឈ្មោះបុនព្វត ក្នុងការកើតរឿយៗ ក្នុងការទៅរឿយៗ ក្នុងបឋមភូតិរឿយៗ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បុនប្បដិ បដិសន្ធិយា បុនប្បដិ អត្តកាវ កំណិត្តិយា ។

អវីតតណ្ហាសេតិ អវីតតណ្ហា អវីតតតណ្ហា អច្ចត-

តណ្ហា អវិន្តតណ្ហា អម្ពតតណ្ហា អប្បវេនតណ្ហា

អប្បដិសន្ធិដ្ឋតណ្ហាតិ អវីតតណ្ហាសេ កវកវេស្ស ។

តេនាហ កកវ

តម្របនិយ្យាយ ជិត្តតំ វា

អថវាបិ ទិដ្ឋិវ សុតំ មុតំ វា

ឧទ្ទិសវា សុទ្ធិបន្តនន្តំ

អវីតតណ្ហាសេ កវកវេស្សតិ ។

(៣០៦) បត្តយមាទស្ស ហិ ជប្បតានិ

សិវេតំ វាបិ បកប្បតេស្ស

ចុត្តបទាតោ វេន យស្ស នត្តិ

ស កេន វេនេយ្យ កុហិ បដប្បេ^(១) ។

(៣០៧) បត្តយមាទស្ស ហិ ជប្បតានិ បត្តនា វុត្តតិ

តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោកោ

១ ម. កុហិ វិជ្ជេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ក្នុងបដិសន្ធិវៀយ ។ ក្នុងការកើតចំពោះនៃអត្តភាពវៀយ ។ ។ ពាក្យថា
 មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅប្រាស គឺមិនទាន់ប្រាសចាកតណ្ហា មិនទាន់ឃ្លាត
 ចេញចាកតណ្ហា មិនទាន់លះតណ្ហា មិនទាន់ខ្ចាត់ចោលតណ្ហា មិនទាន់
 រួចចាកតណ្ហា មិនទាន់លះបង់តណ្ហា មិនទាន់រលាស់ចោលតណ្ហា ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅប្រាស ក្នុងកតតូចកតធំ
 ទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ជាទុំសរវាង មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅ
 ប្រាស ក្នុងកតតូចកតធំទាំងឡាយ អាស្រ័យនូវសេចក្តីខ្ពើម
 (បាប)នោះ ឬអាស្រ័យនូវការម្នាក់ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះ
 ពាល់ហើយ វាមិនពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ ។

(៣១៦) ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាលប្រាថ្នា ការ
 ញាប់ញ័រ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនកំណត់ហើយក្តី ការ
 ច្យុតនឹងការកើតក្តី នៃបុគ្គលណា មិនមាន ក្នុងលោកនេះ
 បុគ្គលនោះគប្បីញាប់ញ័រ ដោយកិលេសដូចម្តេចកើត គប្បី
 ជាប់ចិត្ត ក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ។

(៣១៧) ពាក្យថា ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាល
 ប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅ សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់
 តម្រេក តម្រេក មានកំណាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ

តេសមោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តបិដក

អភុស្ថលមូលំ ។ បត្តយមាណស្សតិ បត្តយមាណស្ស
 ឥច្ឆមាណស្ស សាទិយមាណស្ស បិហាយមាណស្ស អភិជ-
 ប្បយមាណស្សតិ បត្តយមាណស្ស ហិ ។ ជប្បីតានិ
 ជប្បធា វុត្តតិ តណ្ហា យោ ភគោ សាភគោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោភោ អភុស្ថលមូលន្តំ បត្តយមាណស្ស
 ហិ ជប្បីតានិ ។

[៣១៨] សំវេទិតំ វាបិ បកប្បិទេស្ថតិ បកប្បធាតិ
 ទ្វេ បកប្បធា តណ្ហាបកប្បធា ច ទិដ្ឋិបកប្បធា ច
 ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបកប្បធា ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបក-
 ប្បធា ។ វុត្តអច្ឆេទសន្តិទោបិ (១) វេជេន្តំ អច្ឆិដ្ឋន្តេបិ
 វេជេន្តំ អច្ឆិទ្កេបិ វេជេន្តំ (២) វុត្តវិបរិណាមសន្តិទោបិ
 វេជេន្តំ វិបរិណាមន្តេបិ វេជេន្តំ វិបរិណាតេបិ វេជេន្តំ
 បវេជេន្តំ សម្បវេជេន្តិតិ សំវេទិតំ វាបិ បកប្បិទេស្ថ ។

• ម. បវេទិតំ វាបិ បកប្បិទេស្ថតិ បកប្បិទ័វុត្តំ អច្ឆេទសន្តិទោបីតិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម.
 ឯត្ថន្តរេ បកប្បិទន្តិ ទិស្សតិ ។

មហាវិញ្ញាណក្ខន្ធស្នេហ ទី ១៣

អកុសលមូល ។ ពាក្យថា កាលប្រាថ្នា គឺកាលត្រូវការ កាលចង់បាន
 កាលត្រេកអរ កាលស្រឡាញ់ កាលជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) កាលប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ សេចក្តីថា តណ្ហា
 លោកហៅថា ការជាប់ចិត្ត បានដល់ តម្រេក តម្រេក មានកំឡាំង
 ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាលប្រាថ្នា ។

(៣១៨) ពាក្យថា ការញាប់ញ័រ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែល
 ខ្លួនកំណត់ទុកហើយក្តី ពាក្យថា ការកំណត់ បានដល់ ការកំណត់ ២
 ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់
 គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ជនទាំងឡាយ មានសេចក្តី
 ឆ្កៀស ក្នុងការដណ្តើមយកនូវវត្ថុ រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន កាលវត្ថុ
 ដែលគេកំពុងដណ្តើម រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន កាលវត្ថុត្រូវគេដណ្តើម
 ហើយ រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន ជនទាំងឡាយមានសេចក្តីឆ្កៀស
 ក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុ រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន កាលវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល
 រមែងញាប់ញ័រក៏មាន កាលវត្ថុប្រែប្រួលហើយ រមែងញាប់ញ័រ
 ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័របំប្រប់ក៏មាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ការញាប់ញ័រ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលខ្លួនកំណត់ហើយក្តី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣០៩) ចុត្តបថាតោ ឥធិ យស្ស នត្ថិតិ យស្សតិ

អរហតោ វិណាសវស្ស អាគមនំ កមនំ^(១) កមនាគមនំ

កាលំ កតិ កវកវោ ចុតិ ច ឧបបត្តិ ច និព្វត្តិ ច ភេនោ

ច ជាតិជរាមរណំ នត្ថិ ន សន្តិ ន សិរីជ្ជន្តិ នុបលត្តន្តិ

បហំនា សមុច្ឆិន្ទា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អភព្វប្បត្តិកា

ញាណក្កំនា ទិដ្ឋាតិ ចុត្តបថាតោ ឥធិ យស្ស នត្ថិ ។

(៣២០) ស កេន វេធយេយ្យ កុហំ បដិប្បតិ

សោ កេន វាគេន វេធយេយ្យ កេន នោសេន វេធយេយ្យ

កេន មោហេន វេធយេយ្យ កេន មារេន វេធយេយ្យ កាយ

ទិដ្ឋិយា វេធយេយ្យ កេន ឧទ្ធច្ចេន វេធយេយ្យ កាយ

វិនិក្កញ្ញាយ វេធយេយ្យ កេហំ អនុសយេហំ វេធយេយ្យ

រត្តោតិ វា ទុដ្ឋោតិ វា មូឡោតិ វា វិនិព្វោតិ វា បរាមដ្ឋោ

តិ វា វិក្ខេបកតោតិ វា អនិជ្ជតោតិ វា ថាមកតោតិ វា ។

១ ម. យស្ស ធមនំ អាគមនន្តិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៣១៩) ពាក្យថា ការច្បាំងនឹងការកើត នៃបុគ្គលណាមិនមាន
 ក្នុងលោកនេះ គ្រងពាក្យថា នៃបុគ្គលណា សេចក្តីថា ការមក
 ការទៅ ការទៅនឹងការមក មរណកាល ដំណើរ ភពតូចភពធំ
 ការច្បាំង ការឧបបត្តិ ការកើតនឹងការបែកផ្ចាយ ជាតិដកមរណៈ នៃ
 ព្រះអរហន្តទីណាស្រពា មិនមាន គ្មាន ឥតមានសោះ មិនកើតមាន គឺ
 លោកលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ហើយ រម្ងាប់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ធ្វើ
 មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ការច្បាំងនឹងការកើតនៃបុគ្គលណា មិនមាន ក្នុងលោកនេះ ។

(៣២០) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេសដូច
 ម្តេចកើត គប្បីជាប់ចិត្តក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត អធិប្បាយថា បុគ្គលនោះ
 គប្បីញាប់ញ័រដោយរាគៈដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយទោសៈដូចម្តេច
 គប្បីញាប់ញ័រដោយមោហៈដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយមានៈដូចម្តេច
 គប្បីញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយទទួចៈដូចម្តេច គប្បី
 ញាប់ញ័រដោយវិចិត្តាដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយអនុស័យដូចម្តេចកើត
 ថាបុគ្គលនោះ ជាអ្នកត្រេកអរក្តី ថាជាអ្នកប្រទូស្តក្តី ថាជាអ្នកវង្វេងក្តី ថាជា
 អ្នកជាប់ចិត្តក្តី ថាជាអ្នកស្តាប់អង្វែងក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការរាយមាយក្តី
 ថាជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីមិនដាច់ស្រេចក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវកំឡាំងក្តី ។

គេរសមោ មហាវិយហស្តន្តទិទ្ទេសោ

តេ អភិសង្ខារា ប ហំនា អភិសង្ខារា នំ ប ហំនត្តា តតិយា
 កេន វេធម្យ^(១) នេយិកោតិ វា និវាណយោនិកោតិ
 វា បិទ្កិសយិកោតិ វា មនុស្សាតិ វា ទេវេតិ វា រូបីតិ វា
 អរូបីតិ វា សត្វាតិ វា អសត្វាតិ វា នេសត្វានាសត្វាតិ
 វា ។ សោ ហេតុ នត្ថំ បច្ចុយោ នត្ថំ ការណំ នត្ថំ យេន
 វេធម្យ បវេធម្យ សម្បវេធម្យាតិ ស កេន វេធម្យ
 យ ។ កុហំ បដិប្បេតិ តិម្ហំ ជប្បេយ្យ^(២) បដិប្បេយ្យ
 អភិជប្បេយ្យាតិ ស កេន វេធម្យ កុហំ បដិប្បេ ។
 តេនាហ ភកា

បន្ទុយមានស្ប ហំ ជប្បតានិ

សំវេនតិ វាបិ បកប្បតេសុ

ចុត្តបចាតោ វេន យស្ស នត្ថំ

១ ឧ. ឯត្តន្តរេ បវេធម្យាតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. កុហំ បដិប្បេតិ កុហំ វា ជប្បេយ្យ កិម្ហំ
 ជប្បេយ្យ កត្ត ជប្បេយ្យ ។ ឧ. កត្ត ជប្បេយ្យ ។

បញ្ចវាយ្យហស្តក្ខន្ធទ្រង់ ទី ១៣

អភិសង្ខារទាំងឡាយនោះ បុគ្គលនោះ លះបង់ហើយ ព្រោះលះបង់
អភិសង្ខាររួចហើយ លោកគប្បីញាប់ញ័រ ដោយហេតុដូចម្តេច ព្រោះ
គិតថា អាត្មាអញកើតក្នុងនរកក្តី ថាកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី ថាកើត
ក្នុងប្រេតវិស័យក្តី ថាកើតជាមនុស្សក្តី ថាកើតជាទេវតាក្តី ថាកើតជា
រូបព្រហ្មក្តី ថាកើតជាអរូបព្រហ្មក្តី ថាកើតជាសញ្ញាព្រហ្មក្តី ថាកើតជា
អសញ្ញាព្រហ្មក្តី ថាកើតជានេវសញ្ញានាសញ្ញាព្រហ្មក្តី ។ បុគ្គលនោះគប្បី
ញាប់ញ័រ គប្បីញាប់ញ័រខ្លាំង គប្បីញាប់ញ័រចម្រប់ ដោយហេតុណា
ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យនោះមិនមាន ការណ៍នោះមិនមាន ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះគប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេសដូចម្តេច ។
ពាក្យថា គប្បីជាប់ចិត្តក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត គឺគប្បីជាប់ចិត្ត គប្បីជាប់ចិត្ត
ខ្លាំង គប្បីជាប់ចិត្តចំពោះ ក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេសដូចម្តេចកើត គប្បីជាប់ចិត្ត
ក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាលប្រាថ្នាក្តី ការញាប់
ញ័រក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនកំណត់ហើយក្តី ការច្យុតនឹង
ការកើតក្តី នៃបុគ្គលណា មិនមាន ក្នុងលោកនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
ស កេន វេជេយ្យ កុហំ បដិវេជ្ជតិ ។

(៣២១) យមាហុ ធម្មំ បរមន្តំ ឯកេ

តមេវ ហីនន្តំ បនាហុ អពោ

សន្នោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ

សព្វេវ ហីមេ កុសលាវនាថា ។

(៣២២) យមាហុ ធម្មំ បរមន្តំ ឯកេតិ យំ ធម្មំ

និដ្ឋំ បដិបទំ មគ្គំ ឯកេ សមណាប្រាហ្មណា ឥទំ បរមំ

អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ទាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរមន្តំ ឯមាហំសុ

ឯវំ កថេន្តំ ឯវំ ភណ្ឌេន្តំ ឯវំ ទីបយន្តំ ឯវំ វេហារន្តំតិ

យមាហុ ធម្មំ បរមន្តំ ឯកេ ។

(៣២៣) តមេវ ហីនន្តំ បនាហុ អពោតិ តមេវ ធម្មំ

និដ្ឋំ បដិបទំ មគ្គំ ឯកេ សមណាប្រាហ្មណា ហីនំ ឯតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេស ដូចម្តេចកើត

គប្បីជាប់ចិត្តក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ។

(៣២១) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌ណា ថា

ឧត្តម ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ ពួកដទៃ បានពោល

ធម៌នោះឯង ថាថោកទាប ពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍

ទាំងនេះ តើពាក្យណា ជាពាក្យពិត ព្រោះថា សមណ-

ព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ជាអ្នកប្រកាន់ថាឈ្លាសវៃទាំងអស់គ្នា ។

(៣២២) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ បានពោល

ធម៌ណាថាឧត្តម គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលយ៉ាងនេះ

សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ

នូវធម៌ គឺទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គណា ថានេះជាធម៌ដ៏ឧត្តម ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រសើរ

ប្រសើរបំផុត ជាប្រធាន ថ្លែងថា ប្រសើរក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់

ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌ណាថាឧត្តម ។

(៣២៣) ពាក្យថា ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ពួកដទៃ បាន

ពោលធម៌នោះឯង ថាថោកទាប គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បាន

ពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែង

យ៉ាងនេះ នូវធម៌ គឺទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ នោះឯង ថាធម៌នេះថោកទាប

តេសមោ មហាវិយ្យាហស្តុត្ថិនិទ្ទេសោ

និហំនំ ឯតំ ឡិមតំ ឯតំ លាមតំ ឯតំ ជតុក្កំ ឯតំ
បរិត្តតំ ឯតន្តំ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តំ ឯវំ កណ្ណេន្តំ
ឯវំ ទីបយេន្តំ ឯវំ វេហវន្តិតំ តមេវ ហំនន្តំ បនាហុ អញ្ចេ ។

(៣២២) សុទ្ធា នុ វំនោ កតមោ ឥមេសន្តំ
ឥមេសំ សមណាព្រាហ្មណានំ វំនោ កតមោ សុទ្ធា
តន្តោ តថា ភូតោ យាថាវេ អវិបរីតោតិ សុទ្ធា នុ
វំនោ កតមោ ឥមេសំ ។

(៣២៥) សុព្វេវ ហំមេ កុសលាវនាធាតិ សុព្វេវ
ហំមេ សមណាព្រាហ្មណា កុសលវំនា បណ្ឌិតវំនា
ដីវវំនា ញាណវំនា ហេតុវំនា លក្ខណវំនា ការណ-
វំនា ហំនវំនា សកាយ លទ្ធិយាតិ សុព្វេវ ហំមេ
កុសលាវនាធា ។ តេនាហ កតវំ^(១)

មហាវិយ្យាហស្តត្ថនិទ្ទេស ទី ១៣

ធម៌នេះថេរកតាបពេក ធម៌នេះទន់ទាប ធម៌នេះលាមក ធម៌នេះ
អាគ្រក់ ធម៌នេះស្អប់ស្អើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំណែក
សមណព្រាហ្មណ៍ពួកដទៃ បានពោលធម៌នោះឯងថាថេរកតាប ។

(៣២៤) ពាក្យថា ពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនេះ
តើពាក្យណាជាពាក្យពិត គឺពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ តើ
ពាក្យណា ជាពាក្យពិត ទៀងទាត់ មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិត
ប្រាកដ មិនប្រែប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពាក្យរបស់
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ តើពាក្យណា ជាពាក្យពិត ។

(៣២៥) ពាក្យថា ព្រោះថាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ប្រកាន់
ថាល្ងាសវៃទាំងអស់គ្នា គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកមាន
វេទថាល្ងាសវៃ មានវេទថាជាបណ្ឌិត មានវេទថាជាអ្នកប្រាជ្ញ មាន
វេទប្រកបដោយញាណ មានវេទប្រកបដោយហេតុ មានវេទប្រកប
ដោយលក្ខណៈ មានវេទប្រកបដោយការណ៍ មានវេទប្រកបដោយ
ឋានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថាសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ជាអ្នកប្រកាន់ថាល្ងាសវៃទាំងអស់គ្នា ។ ហេតុ
នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 យមាហា ធម្មំ បរមន្តំ ឯកេ
 តមេវ ហីនន្តំ បនាហា អព្វា
 សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ
 សព្វេវ ហីមេ កុសលាវនាធាតុ ។

(៣២៦) សកំ ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណមាហា

អព្វាស្ស ធម្មំ បន ហីនមាហា

ឯវម្ប វិក្កយ វិវាទយន្តំ

សកំ សកំ សម្មតិមាហា សង្ខំ ។

(៣២៧) សកំ ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណមាហាតិ សកំ

ហិ ធម្មំ ទិដ្ឋំ បដិបទំ មន្តំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា

ឥទំ សមន្តំ បរិបុណ្ណំ អនោមន្តំ ឯវមាហំសុ ឯវំ

កថេន្តំ ឯវំ កណ្តំ ឯវំ ទីបយន្តំ ឯវំ វេហវន្តំ សកំ

ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណមាហា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌ណា ថា ឧត្តម
ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ពួកដទៃ បានពោលធម៌នោះឯង
ថា ថោកថាប ពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ តើ
ពាក្យណា ជាពាក្យតិច ព្រោះថា សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនេះ ជាអ្នកប្រកាន់ថា ឈ្លាសវៃទាំងអស់គ្នា ។

[៣២៦] សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ បានពោលធម៌របស់
ខ្លួនថាបរិបូណ៌ បានពោលធម៌របស់ជនដទៃថា ថោកថយ
(សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែង
ទាស់ទែងគ្នា បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនៗ ថា ពិត ។

[៣២៧] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌
របស់ខ្លួនថាបរិបូណ៌ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលយ៉ាងនេះ
សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ នូវ
ធម៌ គឺ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ របស់ខ្លួនថា ធម៌នេះពេញលេញ
បរិបូណ៌ មិនថោកថយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍
ពួកមួយ បានពោលធម៌របស់ខ្លួនថាបរិបូណ៌ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្រង់ ទី ១៣

(៣២៨) ពាក្យថា បានពោលធម៌ របស់ជនដទៃថាថោកថយ
 គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ
 ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ នូវធម៌គឺទិដ្ឋិ បដិ-
 បទា មគ្គ របស់ជនដទៃថា នេះថោកទាប នេះថោកទាបពេក នេះ
 ទន់ទាប នេះលាមក នេះអាក្រក់ នេះស្អប់ស្អើង ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បានពោលធម៌ របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

(៣២៩) ពាក្យថា ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែងទាស់ទែងគ្នា គឺកាន់យក
 ប្រកាន់ ស្លាបអង្កែល ប្រកាន់ស្អិតយ៉ាងនេះ រមែងទាស់ទែងគ្នា គឺធ្វើ
 នូវដង្វោះ ធ្វើនូវការប្រកាន់ ធ្វើនូវការទាស់ទែង ធ្វើនូវការរើវេទ ធ្វើ
 នូវការបែកខ្ញែកគ្នាថា អ្នកមិនយល់ធម៌វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ បើអ្នក
 អាច ចូរអ្នកដោះចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែង
 ទាស់ទែងគ្នា ។

(៣៣០) ពាក្យថា បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនថាពិត គឺថាលោក
 ទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
 ក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនថាពិត ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 សកំ ហំ ធម្មំ បរិច្ចុណ្ហាមាហុ
 អពាស្ស ធម្មំ បន ហំនមាហុ
 ឯវម្បី វិគយេ វិវាទយន្តិ
 សកំ សកំ សម្មតិមាហុ សច្ចន្តិ ។

[៣៣១] បរស្ស ចេ វម្បយំតេន ហំនោ

ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសំ អស្ស

បុច្ច ហំ អពាស្ស វិន្ទន្តិ ធម្មំ

និហំនតោ សម្មំ ទទ្បំ វិនាថា ។

[៣៣២] បរស្ស ចេ វម្បយំតេន ហំនោតិ បរស្ស

ចេ វម្បយំតការណា និទ្ធិតការណា ករហំតការណា

ឧបវិន្ទតការណា បរោ ពាលោ ហោតិ ហំនោ និហំនោ

ឌុមកោ លាមកោ ជតុកោ បរិត្តោតិ បរស្ស ចេ

វម្បយំតេន ហំនោ ។

[៣៣៣] ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសំ អស្សាតិ

ធម្មេសុ ន កោចិ អត្តោ សេដ្ឋោ វិសេដ្ឋោ ចាមោក្ខោ

ឧត្តមោ បរោ អស្សាតិ ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសំ អស្ស។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) បានពោលធម៌របស់ខ្លួន
 ថាបរិបូណ៌ បានពោលធម៌របស់ជនដទៃ ថាថោកថយ
 (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែង
 ទាស់ទែងគ្នា បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនៗ ថាពិត ។

(៣៣១) ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃ
 បន្ទះបង្ហាប់ មិនមានបុគ្គលណាមួយ វិសេសក្នុងធម៌ទាំង
 ឡាយទេ ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ ជាអ្នកមានវារៈដ៏មាំ
 ក្នុងផ្លូវរបស់ខ្លួន តែងពោលធម៌របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

(៣៣២) ពាក្យថា ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុ
 បុគ្គលដទៃ បន្ទះបង្ហាប់ គឺប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកផ្ដេសផ្ដាស ពាល ថោក
 ថយ ថោកទាប ទន់ទាប លាមក ពាក្រក់ ស្អប់ស្អើង ព្រោះហេតុ
 តែបុគ្គលដទៃបន្ទះបង្ហាប់ ព្រោះហេតុតែបុគ្គលដទៃនិន្ទា ព្រោះហេតុតែ
 បុគ្គលដទៃគិះដៀល ព្រោះហេតុតែបុគ្គលដទៃដេរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃបន្ទះបង្ហាប់។

(៣៣៣) ពាក្យថា មិនមានបុគ្គលណាមួយវិសេស ក្នុងធម៌ទាំង
 ឡាយ គឺមិនមានបុគ្គលណាមួយ ថ្លៃថ្លា ប្រសើរ វិសេស ជាប្រធាន
 ដ៏ទុក្ខម ប្រសើរក្រៃលែង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មិនមានបុគ្គលណាមួយ វិសេសក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តន្តិខេសោ

[៣៣២] បុគ្គ ហំ អញ្ញាស្ស វន្តំ ធម្មំ និហ័នតោតិ
 ពហុកាមំ ពហុន្នំ ធម្មំ វន្តំ ឧបវន្តំ និន្នន្តំ ករហន្តំ
 ហ័នតោ និហ័នតោ ឡិមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ
 បរិត្តតោ ពហុកាមំ ឯកស្ស ធម្មំ វន្តំ ឧបវន្តំ និន្នន្តំ
 ករហន្តំ ហ័នតោ និហ័នតោ ឡិមកតោ លាមកតោ
 ជតុក្កតោ បរិត្តតោ ឯកោមំ ពហុន្នំ ធម្មំ វន្តំ ឧបវន្តំ
 និន្នន្តំ ករហន្តំ ហ័នតោ និហ័នតោ ឡិមកតោ លាម-
 កតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ ឯកោមំ ឯកស្ស ធម្មំ
 វន្តំ ឧបវន្តំ និន្នន្តំ ករហន្តំ ហ័នតោ និហ័នតោ
 ឡិមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោតិ បុគ្គ
 ហំ អញ្ញាស្ស វន្តំ ធម្មំ និហ័នតោ ។

[៣៣៥] សម្មំ ទទ្ស្ហវនាធាតុំ ធម្មា សកាយនំ
 និដ្ឋំ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ មត្តោ សកា-
 យនំ ។ សកាយនេ ទទ្ស្ហវនា ជីវវនា ពលីកវនា
 អវដ្ឋតវនាតិ សម្មំ^(១) ទទ្ស្ហវនា ។ តេនាហ ភកក

១ ម. និហ័នតោ សម្មំ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិទ្ទេស ទី ១៣

[៣៣៤] ពាក្យថា ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ តែងពោលធម៌
 របស់ជនដទៃថា ថោកទាប គឺបុគ្គលច្រើននាក់ ពោលគ្នា និន្ទា
 គំរងៀល នូវធម៌របស់ជនច្រើននាក់ ថាថោកទាប ថោកទាបពេក
 ទេវតាប លាមក អាគ្រក់ ស្លូចស្លើងក៏មាន បុគ្គលច្រើននាក់ ពោល
 គ្នា និន្ទា គំរងៀល នូវធម៌របស់ជនម្នាក់ថាថោកទាប ថោកទាបពេក
 ទេវតាប លាមក អាគ្រក់ ស្លូចស្លើងក៏មាន បុគ្គលម្នាក់ ពោល
 គ្នា និន្ទា គំរងៀល នូវធម៌របស់ជនច្រើននាក់ថាថោកទាប ថោក
 ទាបពេក ទេវតាប លាមក អាគ្រក់ ស្លូចស្លើង ក៏មាន បុគ្គល
 ម្នាក់ ពោល គ្នា និន្ទា គំរងៀល នូវធម៌របស់ជនម្នាក់ ថាថោក
 ទាប ថោកទាបពេក ទេវតាប លាមក អាគ្រក់ ស្លូចស្លើងក៏មាន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ តែងពោលធម៌
 របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

[៣៣៥] ពាក្យថា ជាអ្នកមានវេទៈដ៏មាំក្នុងផ្លូវរបស់ខ្លួន គឺធម៌
 ឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ទិដ្ឋិឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន បដិបទាឈ្មោះថាផ្លូវ
 របស់ខ្លួន មគ្គឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ។ ជាអ្នកមានវេទៈដ៏មាំ មានវេទៈ
 ទៀងទាត់ មានវេទៈដ៏មានកំឡាំង មានវេទៈតាំងនៅស៊ប់ ក្នុងផ្លូវរបស់
 ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានវេទៈដ៏មាំក្នុងផ្លូវរបស់
 ខ្លួន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស បហានិទ្ទេសោ
 បរស្ស ចេ វត្ថុយិទេន ហិណោ
 ន កោចិ ធម្មេស្ម វិសេសិ អស្ស
 បុត្វ ហិ អញ្ញាស្ស វិនិច្ឆ័យ ធម្មិ
 និហិណតោ សម្មិ ទិដ្ឋិវិនាសាតិ ។

[៣៣៦] សធម្មប្បជ្ជា ច បដា តថេវ
 យថា បសិសន្តិ សកាយនានិ
 សព្វេ បវនា(១) តថេវ កវេយ្យំ
 សុទ្ធិ ហិ នេសំ បច្ចុត្តមេវ ។

[៣៣៧] សធម្មប្បជ្ជា ច បដា តថេវតិ កតមា
 សធម្មប្បជ្ជា ។ សកំ សត្តាវំ សក្ការេតិ កុក្ការេតិ
 មាណេតិ បូជេតិ អយំ សត្តា សព្វញ្ញេតិ អយំ សធម្មប្បជ្ជា ។
 សកំ ធម្មក្កានំ សកំ កណំ សកំ ទិដ្ឋិ សកំ បដិ-
 បទំ សកំ មត្តំ សក្ការេតិ កុក្ការេតិ មាណេតិ បូ-
 ជេតិ អយំ មត្តោ និយ្យនិកោតិ អយំ សធម្មប្បជ្ជា ។
 សធម្មប្បជ្ជា ច បដា តថេវតិ សធម្មប្បជ្ជា តថា តថា
 ភូតា យាថាវា អវិបរីតាតិ សធម្មប្បជ្ជា ច បដា តថេវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហោទិទេស

ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃបន្តិច
បង្កប់ មិនមានបុគ្គលណាមួយវិសេស ក្នុងធម៌ទាំងឡាយទេ
ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ ជាអ្នកមានវារៈដ៏មាំមួនផ្សំរបស់ខ្លួន
តែងពោលធម៌របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

[៣៣៦] ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត ព្រោះថា
តិរិយទាំងឡាយ តែងសរសើរផ្លូវទាំងឡាយរបស់ខ្លួន បើ
វារៈទាំងអស់ គប្បីជាវារៈពិត ម្ល៉េះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធ
នៃជនទាំងឡាយនោះ មានប្រាកដ ។

[៣៣៧] អធិប្បាយពាក្យថា ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត
សំនួរថា ចុះការបូជាធម៌របស់ខ្លួន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើសក្ការៈ ធ្វើ
សេចក្តីគោរព រាប់អាន បូជា នូវសាស្តារបស់ខ្លួនថា សាស្តានេះជាសព្វ-
ញ្ច ទោះឈ្មោះថាការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ។ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើសេចក្តីគោរព រាប់
អាន បូជា នូវធម៌របស់ខ្លួនដែលសាស្តានោះពោលហើយ នូវគណៈរបស់
ខ្លួន នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន នូវបដិបទារបស់ខ្លួន នូវមគ្គរបស់ខ្លួនថា មគ្គនេះជា
ទីស្រោចស្រង់ នេះឈ្មោះថា ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ការបូជា
ធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត បានសេចក្តីថា ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ដោយ
ប្រការដូច្នោះ ជាការបូជាមិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែ
ប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត ។

គេរសមោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិទ្ធកោ

[៣៣៨] យថា បសំសន្តិ សកាយនានិ ធម្មោ
 សកាយនំ និដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ
 មន្តោ សកាយនំ ។ សកាយនានិ បសំសន្តិ ថោមេន្តិ
 កិត្តេន្តិ វិណ្ឌេន្តិ យថា បសំសន្តិ សកាយនានិ ។

[៣៣៩] សព្វេ បវនា តថិវា កវេយ្យន្តិ សព្វេ
 បវនា តថា តច្ឆា ក្ខតា យាថាវា អវិបរីតា កវេយ្យន្តិ
 សព្វេ បវនា តថិវា កវេយ្យំ ។

[៣៤០] សុទ្ធិ ហិ^(១) នេសំ បច្ចុត្តមេវតិ បច្ចុត្តមេវ
 តេសំ សមណាប្រាហ្មណានំ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ
 វិមុត្តិ បរិមុត្តិ សុទ្ធិ ហិ^(២) នេសំ បច្ចុត្តមេវ ។ តេនាហ
 កកវា

សធម្មប្បជានំ ច បទា តថេវ

យថា បសំសន្តិ សកាយនានិ

សព្វេ បវនា តថិវា កវេយ្យំ

សុទ្ធិ ហិ^(៣) នេសំ បច្ចុត្តមេវតិ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

(៣៣៨) ពាក្យថា ព្រោះថា ជនទាំងឡាយ តែងសរសើរនូវផ្លូវរបស់
 ខ្លួនទាំងឡាយ សេចក្តីថា ធម៌ឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ទិដ្ឋិឈ្មោះថាផ្លូវរបស់
 ខ្លួន បដិបទាឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន មគ្គឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ។ ជន
 ទាំងឡាយតែងសរសើរ ស្ទើរ កោត ពណ៌នា នូវផ្លូវរបស់ខ្លួនទាំងឡាយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ជនទាំងឡាយ តែងសរសើរ
 នូវផ្លូវរបស់ខ្លួន ។

(៣៣៩) ពាក្យថា បើ វេទទាំងអស់ គប្បីជាវេទពិត គឺបើវេទ
 ទាំងអស់ ជាវេទពិត មិនឃ្លៀតឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែ
 ប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើវេទទាំងអស់ គប្បីជាវេទពិត ។

(៣៤០) ពាក្យថា ម្ល៉េះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធិ នៃជនទាំងឡាយ
 នោះ (មាន) ប្រាកដ គឺសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ នៃសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ (មាន) ប្រាកដ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្ល៉េះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធិ នៃជនទាំងឡាយ
 នោះ (មាន) ប្រាកដ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត ព្រោះថា តិរិយទាំង
 ឡាយ តែងសរសើរនូវទាំងឡាយរបស់ខ្លួន បើវេទ
 ទាំងអស់ គប្បីជាវេទពិត ម្ល៉េះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃជន
 ទាំងឡាយ នោះ (មាន) ប្រាកដ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣៤១) ន ព្រាហ្មណស្ស បរទេយ្យមន្តិ

ធម្មេស្មំ និច្ឆេយ្យ សមុត្តហំតិ

តស្មា វិវាទានិ ឧបាសិវត្តោ

ន ហំ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញំ ។

(៣៤២) ន ព្រាហ្មណស្ស បរទេយ្យមន្តិទិ ជាតិ
បដិក្ខេបោ ។ ព្រាហ្មណោតិ សត្តន្ធិំ ធម្មានំ ពាហិតត្តា
ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។ អនិស្សតោ តាទិ បវុច្ចតេ សព្វេហ្ម ។
ន ព្រាហ្មណស្ស បរទេយ្យមន្តិទិ ព្រាហ្មណស្ស
បរទេយ្យតា នត្តិ ព្រាហ្មណោ ន បរទេយ្យោ ន
បរម្បត្តិយោ ន បរម្បច្ចយោ ន បរម្បដិពទ្ធកូ^(១) ជាជាតិ
បស្សតិ អសម្មុទ្ពេហំ សម្មជាតោ បដិស្សតោ ។ សព្វេ
សង្ខារ អនិច្ចាតិ ព្រាហ្មណស្ស បរទេយ្យតា នត្តិ
ព្រាហ្មណោ ន បរទេយ្យោ ន បរម្បត្តិយោ ន បរម្បច្ចយោ
ន បរម្បដិពទ្ធកូ ជាជាតិ បស្សតិ អសម្មុទ្ពេហំ
សម្មជាតោ បដិស្សតោ ។ សព្វេ សង្ខារ ទុក្ខាតិ

១ ម. ន បរម្បដិពទ្ធកូ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

(៣២១) ព្រាហ្មណ៍ មិនមានញាណ ដែលបុគ្គលដទៃគប្បី
ណែនាំ ទាំងមិនមានការពិចារណាក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយ
កាន់យកព្រមទេ ព្រោះដំណឹងនោះ (ព្រាហ្មណ៍នោះ) កន្លង
ផុតនូវវិវាទទាំងឡាយ មិនឃើញធម៌ដទៃថាប្រសើរសោះ ។

(៣២២) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ មិនមានញាណដែលបុគ្គល
ដទៃគប្បីណែនាំ ត្រង់ពាក្យថា មិនមាន គឺ ជាពាក្យហាមឃាត់ ។
ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ បានដល់ បុគ្គលដ៏ប្រសើរ ព្រោះបន្ទាត់បង្ខំនូវធម៌
ទាំង ៧ ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យតណ្ហា ជាបុគ្គលនឹងខ្លួន បុគ្គល
នោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានញាណ
ដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ សេចក្តីថា ភាពនៃញាណ ដែលបុគ្គល
ដទៃគប្បីណែនាំនៃព្រាហ្មណ៍ មិនមាន គឺថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានបុគ្គល
ដទៃគួរណែនាំ មិនគប្បីជឿបុគ្គលដទៃ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីគោរព មិន
ដល់នូវការជាប់ចំពាក់នឹងបុគ្គលដទៃ ជាអ្នកមិនវង្វេង ដឹងខ្លួន មានស្មារតី
តែងដឹង តែងឃើញ ។ ភាពនៃញាណដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ នៃ
ព្រាហ្មណ៍ មិនមាន គឺថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានបុគ្គលដទៃគួរណែនាំ មិន
គប្បីជឿបុគ្គលដទៃ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីគោរព មិនដល់នូវការជាប់
ចំពាក់នឹងបុគ្គលដទៃ ជាអ្នកមិនវង្វេង ដឹងខ្លួន មានស្មារតី តែងដឹង
តែងឃើញថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ

ធរសមោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្ធោសោ

។ បេ ។ យន្តីញ៉ា សមុទយេនម្ហំ សព្វន្តំ និរោធនម្ហំ
 ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យតា នត្ថំ ព្រាហ្មណោ ន បរ-
 នេយ្យោ ន បរវ្យតិយោ ន បរវ្យច្ចយោ ន បរ-
 ប្បដិពទ្ធកុ ជាតាតិ បស្សតិ អសម្ពុទ្ធូ បស្សជាតោ
 បដិស្សតោតិ ន ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យមត្ថំ ។

(៣២៣) ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុគ្គហ័តន្តំ ធម្មេស្វតិ
 ទ្វាសដ្ឋិយា ធិដ្ឋិតេសុ ។ និច្ឆេយ្យតិ និច្ឆនិគ្វាវិនិច្ឆនិគ្វា
 វិនិច្ឆនិគ្វា បវិនិច្ឆនិគ្វា តុលយិត្វា^(១) តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតិ
 កត្វា ឡិដិត្តាហោ វិលត្តាហោ វេត្តាហោ កោដ្ឋាស-
 ត្តាហោ ឧច្ចយត្តាហោ សមុច្ចយត្តាហោ វេនិ សច្ចំ តនិ
 តច្ចំ ភូតំ យាថាវំ អវិបរីតន្តំ កហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិនិវដ្ឋំ
 អន្សោសីតំ អធិម្ពត្ថំ នត្ថំ^(២) ន សិវិន្ទតិ នុបលព្ពតិ
 បហំនំ សមុច្ឆន្តំ វិបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អភព្វប្បត្ថកំ

១ ឧ. ម. តីរយិត្វា ។ ២ ម. ឯត្តន្តរេ ន សន្តិទិ ទិស្សតិ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិក្កោដ ទី ១៣

។ បេ ។ ភាពនៃញាណដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ នៃព្រាហ្មណ៍ មិន
 មាន គឺថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ មិនគប្បីជឿបុគ្គល
 ដទៃ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីគោរព មិនដល់នូវការជាប់ចំពាក់នឹងបុគ្គលដទៃ
 ជាអ្នកមិនវង្វេង ដឹងខ្លួន មានស្មារតី តែងដឹង តែងឃើញថា របស់ណា
 មួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ តែងរលត់រលាយ
 ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ មិនមានញាណ
 ដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ ។

(៣៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា ទាំងមិនមានការពិចារណា ក្នុង
 ធម៌ទាំងឡាយ ហើយកាន់យកព្រមទេ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ
 គឺក្នុងទិដ្ឋិ ៦២ ។ ពាក្យថា ពិចារណា គឺការពិនិត្យ ពិចារណា ជ្រើស
 រើស ថ្លឹង ត្រិះរិះ សំដែងឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហើយកាន់យក
 ដោយបែក កាន់យកដោយចំណែក កាន់យកថាប្រសើរ កាន់យកដោយ
 អំណាចអវិជ្ជា កាន់យកដោយគំនរ កាន់យកដោយការប្រមូល គឺ
 ប្រកាន់ ស្លាប់អង្គុល ប្រកាន់ស្អិត ចុះចិត្តស្អប់ បង្កើនទៅថា នេះ
 ទៀង ពិត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួល
 ដូច្នេះ វេមិនមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺលោកលះបង់
 ហើយ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ញាណត្ថិតា នឡង្គិនំ ធម្មេសុ និទ្ទេយ្យ សមុត្តហីតំ ។

(៣២២) តស្មា វិវាទានិ ឧចាតិវត្តោតិ តស្មាតិ
តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា^(១) និដ្ឋិ-
កលហានិ និដ្ឋិកណ្ណានិ និដ្ឋិវត្តហានិ និដ្ឋិវិវាទានិ
និដ្ឋិមេធានិ ឧចាតិវត្តោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ
វិវតិវត្តោតិ តស្មា វិវាទានិ ឧចាតិវត្តោ ។

(៣២៥) ន ហំ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញតិ
អញ្ចំ សត្តារំ ធម្មក្កាជំ កលំ និដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ អញ្ញត្រ
សតិប្បដ្ឋានេហំ អញ្ញត្រ សម្មប្បធានេហំ អញ្ញត្រ
ឥន្ទ្រិចាទេហំ អញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយេហំ អញ្ញត្រ ពលេហំ
អញ្ញត្រ ពោជ្ឈន្តេហំ អញ្ញត្រ អរិយា អដ្ឋង្គិកា មត្តា
អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ ធម្មំ ន
បស្សតិ ន ទក្ខតិ ន ឡិលោកេតិ ន និជ្ឈាយតិ ន
ឧបបរិក្ខតិ ន ហំ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញំ ។

តេនាហ ភក្កវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ផុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងមិន
មានការពិចារណាក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយកាន់យកព្រមទេ ។

(៣៤៤) ពាក្យថា ព្រោះដំណើរនោះ (ព្រាហ្មណ៍នោះ) កន្លង
ផុតនូវវិវេទទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះដំណើរនោះ គឺព្រោះហេតុ
នោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះ
និទាននោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ កន្លងផុត កន្លងបង់ ឆ្លងផុត ឆ្លងស្រឡះ
នូវដម្លោះព្រោះទិដ្ឋិ នូវការប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ នូវការចាស់ទង់ព្រោះទិដ្ឋិ
នូវការវិវេទព្រោះទិដ្ឋិ នូវការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ព្រោះដំណើរនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ កន្លងផុតនូវវិវេទទាំងឡាយ ។

(៣៤៥) ពាក្យថា មិនឃើញធម៌ដទៃថាប្រសើរសោះ គឺមិន
ឃើញ មិនប្រទះ មិនរមិលមើល មិនសំឡឹងមើល មិនពិចារណាឃើញ
នូវសាស្តាដទៃ នូវធម៌ដែលសាស្តាពោលហើយ នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ
នូវបដិបទា នូវមគ្គធម៌ជាកំពូល ប្រសើរ វិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម
ប្រសើរក្រៃលែង ព្រោះវៀរចាកសតិប្បដ្ឋាន វៀរចាកសម្មប្បធាន
វៀរចាកឥទ្ធិបាទ វៀរចាកឥន្ទ្រិយ វៀរចាកពលៈ វៀរចាកពោជ្ឈន្ត
វៀរចាកអង្គនិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនឃើញ
ធម៌ដទៃថាប្រសើរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

គេសមោ មហាវិហារសុត្តន្តិយោ

ន ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យមត្តំ

ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុត្តហំតំ

តស្មា វិវាទានំ ឧបាតិវត្តោ

ន ហំ សេដ្ឋតោ បស្សនំ ធម្មមញ្ញំ ។

(៣៤៦) ជាធាមិ បស្សមិ តថេវ ឯតំ

ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ឆេនំ សុទ្ធំ

អទ្ធិក្ខំ ចេ តិញ្ចំ តុមស្ស តេន

អតិសិទ្ធិ អពោន វន្តំ សុទ្ធំ ។

(៣៤៧) ជាធាមិ បស្សមិ តថេវ ឯតន្តិ ជាធាមីតំ

បរចិត្តញ្ញាលោន វា ជាធាមិ បុព្វេនិវាសានុស្សនិញ្ញា

លោន វា ជាធាមិ ។ បស្សមីតំ មិសចត្តុនា វា

បស្សមិ និព្វេន វា ចត្តុនា បស្សមិ ។ តថេវ

ឯតន្តិ ឯតំ តថិ តន្តិ ភូតំ យោថាវំ អវិបរីតន្តិ ជាធាមិ

បស្សមិ តថេវ ឯតំ ។

មហាវិយ័យសុត្តន្តិទ្កេស ទី ១៣

ព្រាហ្មណ៍មិនមានញាណ ដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ ទាំង
មិនមានការពិចារណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយកាន់យក
ព្រមទេ ព្រោះដំណើរនោះ (ព្រាហ្មណ៍នោះ) កន្លងផុតនូវ
វិវាទទាំងឡាយ មិនឃើញធម៌ដទៃថាប្រសើរសោះ ។

(៣២៦) សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធិ ព្រោះការឃើញថា អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញ
នូវដំណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត) ប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ
របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ
កន្លងចោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ ។

(៣២៧) អធិប្បាយពាក្យថា អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញនូវដំ-
ណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន ត្រង់ពាក្យថា អាត្មាអញដឹង គឺអាត្មាអញ
ដឹង ដោយបច្ចេកញ្ញាណ ឬដឹងដោយបុព្វនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ។
ពាក្យថា អាត្មាអញឃើញ គឺអាត្មាអញឃើញដោយមំសចក្ខុ ឬឃើញ
ដោយទិព្វចក្ខុ ។ ពាក្យថា ដំណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន គឺ
ដំណើរនេះ ពិត មិនយឿនយ៉ាង ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួល
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញ នូវ
ដំណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣២៨) ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ឆេន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋិយា
ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ឆេន្តិ ។ សស្សតោ លោកោ
ឥន្ទមេវ សុទ្ធិ មោយមត្តាន្តិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ សមណា-
ព្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
បច្ឆេន្តិ ។ អសស្សតោ លោកោ ។បេ។ នេវ ហោតិ ន
ន ហោតិ តថាគតោ បរមរណា ឥន្ទមេវ សុទ្ធិ មោយ-
មត្តាន្តិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា សុទ្ធិ
វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ឆេន្តិ ទិដ្ឋិយា
ឯកេ បច្ឆេន្តិ សុទ្ធិ ។

(៣២៩) អន្តក្ខំ ចេ កិញ្ចំ តុមស្ស តេនាតិ
អន្តក្ខំតិ បរិច្ចត្តាណោន វា អន្តក្ខំ បុព្វេនិវាសា-
នុស្សតិណោន វា អន្តក្ខំ មិសចក្កា វា អ-
ន្តក្ខំ ទិព្វេន វា ចក្កា អន្តក្ខំតិ អន្តក្ខំ ចេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

(៣៤៨) ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយការឃើញ ។ គឺថាសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយការឃើញថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ យល់នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយការឃើញថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញ ។

(៣៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត) ប្រយោជន៍អ្វី ដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ ត្រង់ពាក្យថា បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឃើញ គឺឃើញដោយបរចិត្តញាណ ឬឃើញដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ឃើញដោយមំសច្ចុ ឬឃើញដោយទិព្វចក្ខុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត) ។

ពេរសមោ មហាវិយ្យាហស្តុត្ថិទ្ធោសោ

កំព្រា តុមស្ស តេនាត តស្ស តេន ទស្សនេន កំ
 កងំ ទុក្ខបរិញ្ញា អត្ថំ ន សមុទយស្ស បហានំ អត្ថំ
 ន មក្កភាវនា អត្ថំ ន វេលសន្នតិវិយា អត្ថំ ន វាតស្ស
 សមុច្ឆេទប្បហានំ អត្ថំ ន ទោសស្ស សមុច្ឆេទប្បហានំ
 អត្ថំ ន មោហស្ស សមុច្ឆេទប្បហានំ អត្ថំ ន កំលេ.
 សានំ សមុច្ឆេទប្បហានំ អត្ថំ ន សំសាវដ្ឋស្ស ឧច្ឆោ
 អត្ថតិ អទ្ធិត្ថិ ចេ កំព្រា តុមស្ស តេន ។

(៣៥០) អតិសិទ្ធា អញ្ចេន វេនិ សុទ្ធិនំ តេ ទិដ្ឋិយា
 សុទ្ធិមក្កំ វិសុទ្ធិមក្កំ បរិសុទ្ធិមក្កំ វេនាតមក្កំ បរិយោនាត.
 មក្កំ អតិក្កមិត្ថា សមតិក្កមិត្ថា វិភវិត្ថា អញ្ញត្រ សតិប្ប.
 ដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ សម្មប្បដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ ឥទ្ធិទានេហិ
 អញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយេហិ អញ្ញត្រ ពលេហិ អញ្ញត្រ ពោជ្ឈ.
 ត្ថេហិ អញ្ញត្រ អរិយា អដ្ឋង្គិកា មក្កា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិ វេនិ កេវេនិ កណ្ឌនិ ធិប.
 យនិ វេហវន្តិក វិវាទំ អតិសិទ្ធា អញ្ចេន វេនិ សុទ្ធិ ។

បរាវិយូហសុត្តន្តិទ្កេស ទី ១៣

ពាក្យថា ប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
 នោះ គឺប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
 នោះ គឺថាការកំណត់ទុក្ខមានដូចម្តេចកើត ការលះបង់សម្បជ័យមិនមាន
 ការចំរើនមគ្គមិនមាន ការធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់នូវផលមិនមាន ការលះបង់
 រាគៈដោយសមុច្ឆេទមិនមាន ការលះបង់ទោសៈដោយសមុច្ឆេទ មិនមាន
 ការលះបង់មោហៈដោយសមុច្ឆេទ មិនមាន ការលះបង់កិលេសទាំង
 ឡាយដោយសមុច្ឆេទមិនមាន ការផ្តាច់ផ្តិលសង្សារវដ្តក៏មិនមាន ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត)
 ប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ ។

[៣៥០] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ កន្លងចោល នូវ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធិ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ សេចក្តីថា សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កន្លង រំលង កន្លងចោល នូវមគ្គដ៏ស្អាត មគ្គស្អាត
 វិសេស មគ្គបរិសុទ្ធិ មគ្គផ្សេង មគ្គផ្សេងក្រៃលែង ដោយទិដ្ឋិ គឺ
 វៀរចាកសតិប្បដ្ឋាន វៀរចាកសម្មប្បធាន វៀរចាកឥទ្ធិបាទ វៀរចាក
 ឥន្ទ្រិយ វៀរចាកពលៈ វៀរចាកពោជ្ឈង្គៈ វៀរចាកអង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ
 ហើយពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កន្លង
 ចោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា ពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកោ ច បច្ចេកិពុទ្ធា ច តេសំ
 ទិដ្ឋិយា^(១) អស្សន្តិមគ្គំ អវិស្សន្តិមគ្គំ អបរិស្សន្តិមគ្គំ អរោ-
 ទាតមគ្គំ អបរិយោទាតមគ្គំ អតិក្កមិត្តា សមតិក្ក-
 មិត្តា វីតវត្តិតា ចត្វាហិ សតិប្បដ្ឋានេហិ ចត្វាហិ សម្ម-
 ប្បដ្ឋានេហិ ចត្វាហិ ឥទ្ធិនានេហិ បញ្ចាហិ ឥន្ទ្រិយេហិ
 បញ្ចាហិ ពលេហិ សត្តហិ ពោជ្ឈង្គេហិ អរិយេន
 អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តំ វិមុត្តំ
 បរិមុត្តំ វេទន្តំ កាលេន្តំ កណ្ណន្តំ ទីបយន្តំ វេហារន្តិត
 ឯវម្បិ អតិសិត្តា អពោន វេទន្តំ សុទ្ធិំ ។ តេនាហ កគវា

ជាតាមិ បស្សាមិ តថេវ ឯតិ

ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ចេន្តំ សុទ្ធិំ

អន្តក្ខំ ចេ កិញ្ចំ តុមស្ស តេន

អតិសិត្តា អពោន វេទន្តំ សុទ្ធិន្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធានុញ្ញាយក្តី សាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធានុញ្ញាយក្តី ព្រះ
 បច្ចេកពុទ្ធានុញ្ញាយក្តី កន្លង រំលង កន្លងចោល នូវមគ្គមិនស្អាត មគ្គមិន
 ស្អាតវិសេស មគ្គមិនបរិសុទ្ធ មគ្គមិនផ្លូវផង មគ្គមិនផ្លូវផងក្រៃលែង នៃ
 ទិដ្ឋិរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ហើយពោល សំដែង ពណ៌នា
 ចំក្លី ថ្ងៃផង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស
 រួចស្រឡះ ដោយសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥
 ពលៈ ៥ ពោជ្ឈន្ត ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ កន្លងចោល រមែងពោល
 នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយហេតុដទៃ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះការ
 ឃើញថា អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញ នូវដំណើរនេះ
 ពិតដូច្នោះមែន បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឃើញ (នូវសេចក្តី
 ពិត) ប្រយោជន៍អ្វី ដោយការឃើញនោះ របស់សមណ.
 ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ កន្លង
 ចោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ ។

ធរសមោ មហាវិយ្យាហស្តក្កនិទ្ទេសោ

(៣៥០) បស្សំ នរោ ទក្ខតិ នាមរូបំ

ទិស្វាន វាញស្សតិ^(១) តានិមេវ

កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បកំ វា

ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលាវទន្តំ ។

(៣៥២) បស្សំ នរោ ទក្ខតិ នាមរូបន្តំ បស្សំ

នរោតិ^(២) បរចិត្តញ្ញាលោន វា បស្សន្តោ បុព្វេនិវាសានុ-

ស្សតិញ្ញាលោន វា បស្សន្តោ មិសចក្កុនា វា បស្សន្តោ

ទិព្វេន វា ចក្កុនា បស្សន្តោ នាមរូបញ្ញោ ទក្ខតិ

និច្ចតោ សុខតោ អត្តតោ ន តេសំ ធម្មានំ សមុ-

ទយំ វា អត្តន្តមំ វា អស្សនំ វា អាទីនំ វា និស្ស-

រណំ វា ទក្ខតិ បស្សំ នរោ ទក្ខតិ នាមរូបំ ។

(៣៥៣) ទិស្វាន វាញស្សតិ តានិមេវតិ ទិស្វាតិ

បរចិត្តញ្ញាលោន វា ទិស្វា បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-

លោន វា ទិស្វា មិសចក្កុនា វា ទិស្វា ទិព្វេន វា

ចក្កុនា ទិស្វា នាមរូបញ្ញោ ទិស្វា ញ្ញស្សតិ និច្ចតោ

សុខតោ អត្តតោ ន តេសំ ធម្មានំ សមុទយំ វា

អត្តន្តមំ វា អស្សនំ វា អាទីនំ វា និស្សរណំ វា

បញ្ចវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

(៣៥១) នរជនកាលឃើញ តែងឃើញនាមរូប លុះឃើញ

ហើយ វមែនដឹងនូវនាមរូបនោះឯង បុគ្គលឃើញកាមច្រើន

ក៏មាន ឃើញនាមរូបតិចក៏មាន ចំណែកអ្នកឈ្លាសចំង

ឡាយ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ។

(៣៥២) អធិប្បាយពាក្យថា នរជនកាលឃើញ តែងឃើញ

នាមរូប ត្រង់ពាក្យថា នរជនកាលឃើញ គឺ កាលឃើញ ដោយបរចិត្ត-

ញាណក្តី ឃើញដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណក្តី ឃើញដោយមំស-

ចក្ខុក្តី ឃើញដោយទិព្វចក្ខុក្តី គឺតែងឃើញនូវនាមរូបនោះឯង ថាទៀង

ថាសុខ ថាខ្លួន តែមិនឃើញនូវការកើត ឬការរលត់ អានិសង្ស

ឬទោស ឬក៏ការរលាស់ចោល នូវធម៌ទាំងនោះទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់

ត្រាស់ថា) នរជនកាលឃើញ តែងឃើញនាមរូប ។

(៣៥៣) ពាក្យថា លុះឃើញហើយតែងដឹងនូវនាមរូបនោះឯង ត្រង់

ពាក្យថា គឺលុះឃើញហើយ គឺលុះឃើញហើយ ដោយបរចិត្តញាណក្តី

លុះឃើញហើយ ដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណក្តី លុះឃើញហើយ

ដោយមំសចក្ខុក្តី លុះឃើញហើយ ដោយទិព្វចក្ខុក្តី លុះឃើញហើយ

នូវនាមរូបនោះឯង តែងដឹងថាទៀង ថាសុខ ថាខ្លួន តែមិនដឹងនូវការកើត

ឬការរលត់ អានិសង្ស ឬទោស ឬក៏ការរលាស់ចោល នូវធម៌ទាំងនោះទេ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ញស្សត្ថិតិ ទិស្វាន វាញស្សតិ តានិមេវ ។

(៣៥២) កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បតំ វតិ កាមំ
ពហុតំ វា បស្សន្តោ នាមរូបំ អប្បតំ វា និព្វតោ
សុខតោ អត្តតោតិ កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បតំ វា ។

(៣៥២) ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា វទន្តិភិ កុស-
លាតិ យេ តេ ខន្ធកុសលា ជាតុកុសលា អាយតន-
កុសលា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិប្បដ្ឋានកុសលា
សម្មប្បធានកុសលា ឥន្ទ្រិយានកុសលា ឥន្ទ្រិយកុស-
លា ពលកុសលា ពោជ្ឈន្តកុសលា មគ្គកុសលា
ដលកុសលា និព្វានកុសលា តេ កុសលា បរិច្ចត-
ញ្ញាលោន វា បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលោន វា មិសចក្ក-
នា វា និព្វេន វា ចក្កនា នាមរូបទស្សនេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
បរិសុទ្ធិ មុត្តំ វិមុត្តំ បរិមុត្តំ ន វទន្តិ ន កថេន្តិ ន
កណ្តិន្តិ ន ទីបយន្តិ ន វេហាវន្តិភិ ន ហិ តេន សុទ្ធិ
កុសលា វទន្តិ ។ តេនាហិ ភកកា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះឃើញហើយ តែងដឹងនូវនាមរូបនោះឯង។

(៣៥៤) ពាក្យថា បុគ្គលឃើញតាមច្រើន ក៏មាន ឃើញនាម-
រូបតិច ក៏មាន គឺ ឃើញតាមច្រើនក្តី នាមរូបតិចក្តី ថាទៀង ថាសុខ
ថាខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញតាមច្រើនក៏មាន ឃើញ
នាមរូបតិចក៏មាន ។

(៣៥៥) អធិប្បាយពាក្យថា ចំណែកជនអ្នកឈ្លាសទាំងឡាយ
មិនពោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ត្រង់ពាក្យថា
ជនអ្នកឈ្លាស គឺជនណា ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងខ្លួន អ្នកឈ្លាសក្នុងធាតុ
អ្នកឈ្លាសក្នុងអាយតនៈ អ្នកឈ្លាសក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ អ្នកឈ្លាសក្នុង
សតិប្បដ្ឋាន អ្នកឈ្លាសក្នុងសម្មប្បធាន អ្នកឈ្លាសក្នុងឥន្ទ្រិយាទ អ្នក
ឈ្លាសក្នុងឥន្ទ្រិយ អ្នកឈ្លាសក្នុងពលៈ អ្នកឈ្លាសក្នុងពោជ្ឈនៈ អ្នក
ឈ្លាសក្នុងមគ្គ អ្នកឈ្លាសក្នុងផល អ្នកឈ្លាសក្នុងព្រះនិព្វាន ជនអ្នក
ឈ្លាសទាំងនោះ រមែងមិនពោល មិនសំដែង មិនពណ៌នា មិនបក្ខី មិន
ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រ-
ឡះ ដោយការឃើញនាមរូប ដោយបរិច្ចតញ្ញាណក្តី ដោយចុព្វេនិវាសា-
នុស្សតញ្ញាណក្តី ដោយមំសចក្កក្តី ដោយទិព្វចក្កក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ចំណែកជនអ្នកឈ្លាសទាំងឡាយ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កេរសមោ មហាវិយ្យោស្តុតិទ្កេសោ

បស្សំ នរោ ទិត្តតំ ធាម្យបំ

ទិស្វាន វាញស្សតំ តាធិមេវ

កាមំ តបំ បស្សតុ អប្បកំ វា

ន ហំ តេន សុទ្ធិ កុសលា វទ្ធិតំ ។

(៣៥៦) ធិវិស្សវាទី ន ហំ សុត្ថំធាយោ

បកប្បំ(១) ទិដ្ឋំ បុរេកូរោ

យំ ធិស្សតោ តត្ថ សុភំវិទាធា

សុទ្ធិវិទោ(២) តត្ថ តថទ្កសា(៣) សោ ។

(៣៥៧) ធិវិស្សវាទី ន ហំ សុត្ថំធាយោតំ សស្សតោ

លោកោ ឥធិមេវ សុទ្ធិ មោយមញ្ញន្តំ ធិវិស្សវាទី ។

អសស្សតោ លោកោ ។បេ។ លេវ ហោតិ ន ន ហោតិ

តថាគតោ បរម្មរណា ឥធិមេវ សុទ្ធិ មោយមញ្ញន្តំ

ធិវិស្សវាទី ។ ន ហំ សុត្ថំធាយោតំ ធិវិស្សវាទី ទុត្ថិ-

នយោ ទុញ្ញាបយោ(៤) ទុន្និជ្ឈាបយោ ទុប្បក្ខាបយោ

ទុប្បសាធយោតំ ធិវិស្សវាទី ន ហំ សុត្ថំធាយោ ។

១ ម. បកប្បំតា ។ ២ ម. សុទ្ធិវិទោ ។ ៣ ម. តថទ្កសោ ។ ៤ ម. ទុប្បញ្ញាបយោ ។

មហាវិយ័យសុត្តន្តិក្ខន្ធទ្រង ទី ១៣

នរជនកាលឃើញ តែងឃើញនាមរូប លុះឃើញហើយ
រមែងដឹងនូវនាមរូបនោះឯង បុគ្គលឃើញកាមច្រើនក៏មាន
ឃើញនាមរូបតិចក៏មាន ចំណែកជនអ្នកឈ្លាសទាំងឡាយ
មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ។

(៣៥៦) បុគ្គលណាជាអ្នកមានវារៈតាំងនៅមាំ ដែលគេមិនអាច
ទូន្មានបានឆ្ងាយ អ្នកធ្វើទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយឲ្យជាប្រធាន
បុគ្គលនោះអាស្រ័យសភាវៈណា ជាអ្នកពោលថា ល្អ ពោល
ថាបរិសុទ្ធ ក្នុងសភាវៈនោះ ឃើញថាពិតក្នុងសភាវៈនោះ ។

(៣៥៧) ពាក្យថា បុគ្គលណាជាអ្នកមានវារៈតាំងនៅមាំ ដែលគេមិន
អាចទូន្មានបានឆ្ងាយ គឺជាអ្នកមានវារៈតាំងនៅមាំថា លោកទៀង
ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ ជាអ្នកមានវារៈតាំង
នៅមាំថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិន
មែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជា
មោឃៈ ។ ពាក្យថា ដែលគេមិនអាចទូន្មានបានឆ្ងាយ គឺបុគ្គល
អ្នកមានវារៈតាំងនៅមាំ គេទូន្មានបានដោយក្រ ឲ្យដឹងបានដោយ
ក្រ ឲ្យយល់បានដោយក្រ ឲ្យឃើញបានដោយក្រ ឲ្យជ្រះថ្លាបាន
ដោយក្រ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាជាអ្នកមានវារៈតាំង
នៅមាំ ដែលគេមិនអាចទូន្មានបានឆ្ងាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣៥៨) បកប្បវត្តំ ទិដ្ឋិ បុរេត្វរាជោតិ បកប្បវត្តំ
អភិសង្កតំ សណ្ឋាបិទំ^(១) ទិដ្ឋិ បុរេត្វតោ បុរេតោ កត្វា
ចរតិ ទិដ្ឋិទ្ធវេជា ទិដ្ឋិកេតុ ទិដ្ឋាធិបតេយ្យោ ទិដ្ឋិយា
បរិវារិតោ ចរតីតិ បកប្បវត្តំ ទិដ្ឋិ បុរេត្វរាជោ ។

(៣៥៩) យំ និស្សិតោ តត្ថ សុភំវិទានោតិ យំ
និស្សិតោតិ យំ សត្តារំ ធម្មក្ខារំ កណំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ
មក្កំ និស្សិតោ សង្ខិស្សិតោ^(២) អល្លិដោ ឧបកតោ អដ្ឋោ.
សិតោ អធិមុត្តោតិ យំ និស្សិតោ ។ តត្ថាតិ សកាយ
ទិដ្ឋិយោ សកាយ ខន្តិយោ សកាយ រុចិយោ សកាយ
លទ្ធិយោ ។ សុភំវិទានោតិ សុភវនោ សោភវនោ
បណ្ឌិតវនោ ជីវវនោ ញាណវនោ^(៣) ហេតុវនោ
លត្វាណវនោ ការណវនោ ហំនវនោ សកាយ
លទ្ធិយាតិ យំ និស្សិតោ តត្ថ សុភំវិទានោ ។

១ ម. កប្បិពាបកប្បិពា អភិសង្កតា សណ្ឋាបិទា ។ ២ ម. អានិស្សិតោ ។ ៣ ម.
ចិរិវនោ ញាយវនោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៣៥៨) ពាក្យថា អ្នកធ្វើទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយឲ្យជាប្រធាន គឺប្រព្រឹត្តធ្វើឲ្យជាប្រមុខ ធ្វើឲ្យជាប្រធាន នូវទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយ តាក់តែងហើយ តំកល់ទុកហើយ គឺថា ជាអ្នកមានទិដ្ឋិជាទង់ជ័យ មាន ទិដ្ឋិជាទង់ មានទិដ្ឋិជាអធិបតី ត្រូវទិដ្ឋិរបរិត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) អ្នកធ្វើនូវទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយឲ្យជាប្រធាន ។

(៣៥៩) អធិប្បាយពាក្យថា អាស្រ័យនូវសភាវៈណា ជាអ្នកពោល ថាល្អ ក្នុងសភាវៈនោះ គ្រងពាក្យថា អាស្រ័យនូវសភាវៈណា គឺអាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់ស្អិត ចូលទៅរក ជ្រុលជ្រប់ ទុនទៅរក នូវ សាស្តា នូវធម៌ដែលសាស្តាពោលហើយ នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គ ណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យនូវសភាវៈណា ។

ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីចូលចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងការពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកពោល ថាល្អ គឺជាអ្នកពោលថាល្អ ពោលថាស្អាត ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោល ថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលប្រកបដោយញាណ ពោលប្រកបដោយហេតុ ពោលប្រកបដោយលទ្ធិណៈ ពោលប្រកបដោយការណ៍ ពោលប្រកប ដោយឋានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យ នូវសភាវៈណា ជាអ្នកពោលថាល្អ ក្នុងសភាវៈនោះ ។

គេរសមេ បហវិយ្យាសុត្តន្តិទ្ធៈសោ

(៣៦០) សុទ្ធិវនោ តត្ថ តថទ្ធីសា សោតិ សុទ្ធិវនោតិ
 សុទ្ធិវនោ វិសុទ្ធិវនោ បរិសុទ្ធិវនោ វេនាតវនោ
 បរិយោនាតវនោ ។ អថវា សុទ្ធិទិស្សនោ វិសុទ្ធិ-
 ទិស្សនោ បរិសុទ្ធិទិស្សនោ វេនាតទិស្សនោ បរិយោ-
 នាតទិស្សនោតិ សុទ្ធិវនោ ។ តត្ថាតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា
 សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា ។
 តថទ្ធីសា សោតិ តថំ តថំ ក្ខតំ យាថាវំ អវិបក្ខតំ
 អទ្ធិស អទ្ធិត្ថិ អបស្សំ បដិវិជ្ជិតំ សុទ្ធិវនោ តត្ថ
 តថទ្ធីសា សោ ។ តេនាហ កកវា

និវិស្សវាទី ន ហិ សុត្វិទាយោ

បកប្បតិ ទិដ្ឋិ បុរេត្វរនោ

យំ និស្សតោ តត្ថ សុកិវនានោ

សុទ្ធិវនោ តត្ថ តថទ្ធីសា សោតិ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

(៣៦០) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះជាអ្នកពោលថាបរិសុទ្ធិ
 ឃើញថាពិត ក្នុងសភាវៈនោះ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកពោលថាបរិសុទ្ធិ
 គឺជាអ្នកពោលថាស្អាត ពោលថាស្អាតវិសេស ពោលថាបរិសុទ្ធិ
 ពោលថាផូរផង់ ពោលថាផូរផង់ក្រៃលែង ។ ឬថា ជាអ្នកឃើញ
 ថាស្អាត ឃើញថាស្អាតវិសេស ឃើញថាបរិសុទ្ធិ ឃើញថាផូរផង់
 ឃើញថាផូរផង់ក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលថា
 បរិសុទ្ធិ ។ ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងការ
 ចូលចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងការពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។
 ពាក្យថា បុគ្គលនោះឃើញ ថាពិត គឺឃើញ មើលឃើញ យល់
 ចាក់ធ្លុះ ថាពិត មិនប្លៀងប្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែ
 ប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកពោលថា
 បរិសុទ្ធិ ឃើញថាពិតក្នុងសភាវៈនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះការ
 ត្រាស់ថា

បុគ្គលណាជាអ្នកមានវារៈតាំងនៅមាំ ដែលគេមិនអាចទូន្មាន
 បានអោយ អ្នកធ្វើទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយ ឲ្យជាប្រធាន
 បុគ្គលនោះអាស្រ័យសភាវៈណា ជាអ្នកពោលថាល្អ ពោល
 ថាបរិសុទ្ធិ ក្នុងសភាវៈនោះ ឃើញថាពិតក្នុងសភាវៈនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសា

(៣៦១) ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំ

ន ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាតន្ត្រ

ញត្វា ច សោ សម្មតិយោ^(១) បុដ្ឋជ្ជា

ឧបេក្ខតំ ឧត្តហណ្ឌំ មញ្ញោ ។

(៣៦២) ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំន្តំ ឆាតិ
 បដិក្ខេតោ ។ ព្រាហ្មណោតិ សត្តន្តំ ធម្មានំ ពាហំ.
 តត្ថា ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។ អនិស្សិតោ តាទិ បុព្វតេ
 ស ព្រហ្មា ។ កប្បាតិ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច
 ទិដ្ឋិកប្បោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកប្បោ ។ បេ ។ អយំ
 ទិដ្ឋិកប្បោ ។ សង្ខា វុច្ចតិ ញ្ញាណំ យា បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សង្ខាទិដ្ឋិ ។
 ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំន្តំ ព្រាហ្មណោ
 សង្ខាយ ជាទិក្ខា តុលយិក្ខា វិភាយិក្ខា វិភាវយិក្ខា វិភាវិក្ខា
 កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ

១ ម សម្មតិយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៣៦១) ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការ
កំណត់ មិនលុះក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងមិនមានដៅពន្យល់ដោយញាណ
ព្រោះព្រាហ្មណ៍នោះ ដឹងសម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើត
អំពីបុគ្គល លោកព្រងើយកន្តើយ នឹងទិដ្ឋិ ដែលជនទាំង
ឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ ។

(៣៦២) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែង
មិនដល់នូវការកំណត់ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យហាមឃាត់។ ពាក្យថា
ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលដែលឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាត់បង់នូវធម៌
ទាំង ៧ ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យតណ្ហា ជាបុគ្គលនឹងទទួល បុគ្គល
នោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ការកំណត់ បានដល់
ការកំណត់ ២ ការកំណត់ត្ថិតតណ្ហា ១ ការកំណត់ត្ថិទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ
ការកំណត់ត្ថិតតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់ត្ថិទិដ្ឋិ ។ ញាណ
លោកហៅថា ការពិចារណា បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍
ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការកំណត់ គឺព្រាហ្មណ៍ពិចារណា
ហើយ ដឹងហើយ ច្នឹងហើយ គ្រិះរិះហើយ ធ្វើឲ្យច្បាស់ហើយ ធ្វើ
ឲ្យប្រាកដហើយ ថាសង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ថាសង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ

តេសមោ មហាវិយ្យាស្តុត្តិទ្វេសោ

។ បេ។ យង្គិញ្ចំ សមុទយេជម្ពំ សព្វន្តំ និរោធនប្បន្តំ
 សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ
 កត្វា តណ្ហាកប្បំ វា ទិដ្ឋិកប្បំ វា^(១) ន ឧបេតិ ន
 ឧបកច្ឆតិ ន តណ្ហាតិ ន បរាបសតិ នាភិជិវសតិ
 ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំ ។

(៣៦៣) ន ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាតន្ត្រីតិ តស្ស
 ឆ្វាសង្ខំ ទិដ្ឋិកតានិ បហំនានិ សមុច្ឆន្នានិ វុបសន្តានិ
 បដិប្បស្សន្តានិ អកតុប្បតិកានិ ញ្ញាណាត្តិនា ទន្សានិ
 សោ ទិដ្ឋិយា ន យាយតិ ន និយ្យតិ ន វុយ្យតិ ន
 សំហារិយតិ នបិ តំ ទិដ្ឋិកតំ សារតោ បច្ចេតិ បច្ចា-
 កច្ឆតិតំ ន ទិដ្ឋិសារី ។ នបិ ញ្ញាណាតន្ត្រីតិ អដ្ឋសមា-
 បតិញ្ញាណោ វា បញ្ចកិញ្ញាណោ វា មិន្នាញ្ញា-
 ណោ វា តណ្ហាតន្ត្រី វា ទិដ្ឋិតន្ត្រី វា ន ករោតិ ន
 ជនេតិ ន សញ្ញានេតិ ន និព្វត្តេតិ នាភិជិព្វត្តេតិ ន
 ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាតន្ត្រី ។

មហាវិញ្ញាណក្ខន្ធនិទ្ទេស ទី ១៣

។ បេ ។ ពិចារណាហើយ ដឹងហើយ ថ្លឹងហើយ ត្រិះរិះហើយ ធ្វើ
 ឲ្យច្បាស់ហើយ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយថា របស់ណាមួយ មានភរិយា
 កើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានសេចក្តីរលត់ទៅវិញជា
 ធម្មតា រមែងមិនដល់ មិនចូលទៅជិត មិនប្រកាន់ មិនស្លាបអង្អែល
 មិនប្រកាន់ស្អិត នូវការកំណត់គឺតណ្ហា ក្តី នូវការកំណត់គឺទិដ្ឋភាព ក្តី ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការកំណត់។

(៣៦៣) ពាក្យថា មិនលុះក្នុងទិដ្ឋ ទាំងមិនមានដៅពង្សដោយ
 ញាណ សេចក្តីថាទិដ្ឋ ៦២ បុគ្គលនោះ បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់
 ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
 បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋឲ្យទៅមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្ទាត់ទៅមិនបាន ក្នុង
 យកទៅមិនបាន មិនមក មិនត្រឡប់មក កាន់ទិដ្ឋនោះថា មានខ្លឹម
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនលុះក្នុងទិដ្ឋ ។ ពាក្យថា ទាំងមិនមានដៅ
 ពង្សដោយញាណ គឺមិនធ្វើ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត
 មិនបង្កើតចំពោះ នូវដៅពង្សគឺតណ្ហា ក្តី នូវដៅពង្សគឺទិដ្ឋភាព ក្តី ដោយ
 សមាបត្តិញាណ ៨ ក្តី ដោយអភិញាណ ៥ ក្តី ដោយមិច្ឆាញាណ
 ក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនលុះក្នុងទិដ្ឋ ទាំងមិនមានដៅពង្ស
 ដោយញាណ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣៦៤) ញត្វា ច សោ សម្មតិយោ បុដ្ឋជ្ជាតិ
 ញត្វាតិ ញត្វា ជានិគ្វា តុលយិគ្វា តិរយិគ្វា វិការយិគ្វា
 វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សព្វេ សង្ខារា
 ទុក្ខាតិ ។ បេ ។ យង្គំញំ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធន-
 ធម្មន្តំ ញត្វា ជានិគ្វា តុលយិគ្វា តិរយិគ្វា វិការយិគ្វា
 វិភូតំ កត្វាតិ ញត្វា ច សោ ។ សម្មតិយោតិ វុច្ចន្តិ
 ឆ្វាសដ្ឋំ និដ្ឋកតានិ(១) ។ បុដ្ឋជ្ជាតិ បុដ្ឋជ្ជនេហិ ជនិតា
 វា តា សម្មតិយោតិ បុដ្ឋជ្ជា ។ បុដ្ឋជ្ជនាណជនេហិ ជនិតា
 វា(២) តា សម្មតិយោតិ បុដ្ឋជ្ជាតិ ញត្វា ច សោ
 សម្មតិយោ បុដ្ឋជ្ជា ។

(៣៦៥) ឧបេក្ខតំ ឧក្កហនាន្តំ មញ្ញោតិ អញ្ញោ តណ្ហា-
 វសេន និដ្ឋវសេន កណ្ហាន្តំ បរាមសន្តំ អភិនិវសន្តំ អរហា
 ឧបេក្ខតំ ន កណ្ហាតិ ន បរាមសតិ នាភិនិវសតីតិ

១ ប. ឯត្តន្តរេ វិជ្ជីសមុទយោតិ វិស្សតិ ។ ២ ប. បុដ្ឋនាណាភិយា វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ បហានិទ្ទេស

(៣៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ ដឹងសម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជន ត្រង់ពាក្យថា ដឹង គឺដឹង យល់ ថ្វីត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀងថាសង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ ដឹង យល់ ថ្វីត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយថា របស់ណាមួយមានកិរិយាកើតឡើង ជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលត់ទៅវិញ ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះដឹង ។ ទិដ្ឋ ៦២ លោកហៅថា សម្មតិ ។ ពាក្យថា ដែលកើតអំពីបុប្ផជន គឺសម្មតិទាំងនោះកើតអំពីបុប្ផជនទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកើតអំពីបុប្ផជន ។ ម្យ៉ាងទៀត សម្មតិទាំងនោះ កើតអំពីជនផ្សេងៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកើតអំពីបុប្ផជន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះដឹងថា សម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជន ។

(៣៦៥) ពាក្យថា វេមនីព្រងើយកន្តើយ នឹងទិដ្ឋដែលជនទាំងឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ គឺជនទាំងឡាយដទៃ ប្រកាន់ ស្លាបអង្ក្រែល ប្រកាន់ស្អិត ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋ ព្រះអរហន្តព្រងើយកន្តើយ មិនប្រកាន់ មិនស្លាបអង្ក្រែល មិនប្រកាន់ស្អិត

ពេសមោ បយាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

ឧបេក្ខតំ ឧត្តហណ្ឌំ មញ្ញោ ។ តេនាហា ភក្កវា

ន ព្រាហ្មណោ កក្កម្មមេតិ សន្និ

ន និដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាតន្ត

ញត្វា ច សោ សម្មតិយោ បុដ្ឋជ្ជា

ឧបេក្ខតំ ឧត្តហណ្ឌំ មញ្ញោតិ ។

[៣៦៦] វិសដ្ឋ កន្លានិ មុនីធ លោកេ

វិវាទជាតេស្កុ ន វត្តសារី

សន្តោ អសន្តេស្កុ ឧបេក្ខកោ សោ

អនុត្តហោ ឧត្តហណ្ឌំ មញ្ញោ ។

[៣៦៧] វិសដ្ឋ កន្លានិ មុនីធ លោកេតិ កន្លាតិ ចត្តារោ

កន្លា អភិជ្ឈា កាយកន្លោ ព្យាបាទោ កាយកន្លោ សីល-

ព្វតបរាមាសោ កាយកន្លោ វិនិស្សាទិវិសោ កាយ-

កន្លោ ។ អត្តនោ និដ្ឋិយា រាគោ អភិជ្ឈា កាយកន្លោ ។

មហាវិយ័យហស្តត្ថនិទ្ទេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រងើយកន្តើយ នឹងទិដ្ឋិដែលជន
 ទាំងឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការកំណត់ មិន
 លុះក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងមិនមាននៅពង្សដោយញាណ ព្រោះ
 ព្រាហ្មណ៍នោះដឹងសម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជន
 លោកព្រងើយកន្តើយនឹងទិដ្ឋិ ដែលជនទាំងឡាយដទៃ
 កំពុងប្រកាន់ ។

(៣៦៦) មុនិក្ខន្ធលោកនេះ លះបង់នូវគន្លះទាំងឡាយ កាល
 វិវាទទាំងឡាយកើតឡើងហើយ លោកជាអ្នកមិនលុះ ក្នុង
 ពួក កាលពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នក
 ព្រងើយ ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំងឡាយដទៃ
 កំពុងប្រកាន់ ។

(៣៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិក្ខន្ធលោកនេះ លះបង់នូវគន្លះ
 ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា គន្លះ បានដល់គន្លះ ៤ គឺ អភិជ្ឈកាយ-
 គន្លះ ព្យាបាទកាយគន្លះ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ឥទ្ធិស្ថានិកវេស-
 កាយគន្លះ ។ តម្រេកក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ហៅថា អភិជ្ឈកាយគន្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បរវាទេសុ អាយាតោ អប្បច្ចយោ ព្យាបាទោ 'កាយ-
 កន្តោ ។ អត្តនោ សីលំ វា វិត្តំ វា សីលព្វតំ វា បរាមសតិ
 សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្តោ ។ អត្តនោ ទិដ្ឋិ ឥទ្ធ-
 សត្វាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ វិសជ្ជាតិ កន្តោ
 វេស្សជ្ជិត្វា វា វិសជ្ជ ។ អថេវ កន្តោ កថិតេ កន្តិតេ
 ពន្ធិ វិពន្ធិ អាពន្ធិ លក្ខេ លក្ខិតេ បលិតុន្ធិ ពន្ធិនេ
 ដោដយិត្វា វា វិសជ្ជ ។ យថា វិញ្ញំ វា វជំ វា សកដំ វា
 សន្តមាទិកំ វា សជ្ជំ វិសជ្ជំ កហ្មន្តិ វិកោបន្តិ ឯវមេវ
 កន្តោ វេស្សជ្ជិត្វា វា វិសជ្ជ អថេវ កន្តោ កថិតេ កន្តិតេ
 ពន្ធិ វិពន្ធិ អាពន្ធិ លក្ខេ លក្ខិតេ បលិតុន្ធិ ពន្ធិនេ
 ដោដយិត្វា វា វិសជ្ជ ។ មុជិតិ មោទិ វុច្ចតិ ញាណំ
 យា បញ្ញា បដិទដា ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុជិ ។ ឥនាតិ ឥមិស្សា ទិដ្ឋិយោ ។ បេ ។ ឥមស្មី
 មនុស្សលោកេតិ វិសជ្ជ កត្តាទិ មុជិធ លោកេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការគុំគន្ធ ការពាក់អន្ធ ក្នុងវេទនៈរបស់បុគ្គលដទៃ ហៅថា ព្យា-
 បាទកាយគន្ធៈ ។ បុគ្គលស្លាប់អង្គុយស៊ីលឬវត្ត ឬក៏ស៊ីលវត្តរបស់
 ខ្លួន ហៅថា ស៊ីលពូតបរាមាសកាយគន្ធៈ ។ សេចក្តីយល់ឃើញ
 របស់ខ្លួន ហៅថា ឥទ្ធិស្ថានកិច្ចវេសកាយគន្ធៈ ។ ពាក្យថា លះបង់
 គឺបោះបង់ ឬលះចោលនូវគន្ធាំណឡាយ ។ ឬថា ស្រាយ ឬត្រ-
 ដោះចេញ នូវគន្ធាំណឡាយ ដែលចាក់ស្រះ ក្រង ធ្លាក់ ពាក់
 ព័ន្ធ ពាក់មាំ ជាប់ ជំពាក់ ចងមាំ ចងជាប់ ។ ជនចំណឡាយរុះ
 រើ ធ្វើឱ្យខូចខ្ចី នូវវត្ថុ រថក្តី រទេះក្តី រថទ្រង់គ្រឿងក្តី យ៉ាងណា
 មិញ មុនបោះបង់ ឬលះចោលនូវគន្ធាំណឡាយ ឬថាស្រាយ ឬ
 ត្រដោះចេញនូវគន្ធាំណឡាយ ដែលចាក់ស្រះ ក្រង ធ្លាក់ ពាក់ព័ន្ធ
 ជាប់មាំ ជាប់ ជំពាក់ ចងមាំ ចងជាប់ យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យថាមុនិ
 សេចក្តីថា ញាណ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ។
 មុនិនោះ កន្លងនូវសំណាញ់ គឺកិលេសជាគ្រឿងចំពាក់ ។ ពាក្យ
 ថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ។ បេ។ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវគន្ធាំណឡាយ ។

តេសមោ មហាវិយហស្តក្ខន្ធិទ្ទេសោ

(៣៦៨) វិវាទជាតេស្ត ន វត្តសារីតិ វិវាទជាតេស្ត
 សញ្ញាតេស្ត និព្វតេស្ត អភិនិព្វតេស្ត ចាតុក្កតេស្ត ធន្នា-
 កតិ កច្ចន្តេស្ត ទោសាកតិ កច្ចន្តេស្ត មោហាកតិ
 កច្ចន្តេស្ត កយាកតិ កច្ចន្តេស្ត ន ធន្នាកតិ កច្ចតិ ន
 ទោសាកតិ កច្ចតិ ន មោហាកតិ កច្ចតិ ន កយាកតិ
 កច្ចតិ ន រាគវសេន កច្ចតិ ន ទោសវសេន កច្ចតិ ន
 មោហវសេន កច្ចតិ ន មាណវសេន កច្ចតិ ន ទិដ្ឋវសេន
 កច្ចតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន កច្ចតិ ន វិចិត្តាវសេន កច្ចតិ
 ន អនុសយវសេន កច្ចតិ ន វត្តហិ ធម្មហិ យាយតិ
 និយ្យតិ វ្យុតិ សំហរិយតិវិ វិវាទជាតេស្ត ន
 វត្តសារី ។

(៣៦៩) សន្តោ អសន្តេស្ត ឧបេក្ខតោ សោតិ
 សន្តោតិ រាគស្ស សន្តតា សន្តោ ទោសស្ស សន្ត-
 តា សន្តោ មោហស្ស សន្តតា សន្តោ ។បេ។ សញ្ញា-
 កុសលាកសង្ខារាធិ សន្តតា សមិតតា វ្យាសមិតតា
 វិជ្ជាតតា និព្វតតា វិកតតា បដិប្បស្សន្តតា សន្តោ ឧប-
 សន្តោ វ្យាសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ សន្តោ ។

មហាវិញ្ញាណសូត្រិទ្ទេស ទី ១៣

(៣៦៨) ពាក្យថា កាលវិវាទទាំងឡាយ (កើតហើយ) លោកជា
អ្នកមិនលុះក្នុងពួក គឺកាលវិវាទទាំងឡាយកើតព្រមហើយ លេចឡើង
លេចឡើងចំពោះ កើតប្រាកដ កាលដល់នូវឆន្ទាគតិ ដល់នូវទោ-
សាគតិ ដល់នូវមោហាគតិ ដល់នូវកយាគតិ លោកក៏មិនដល់នូវ
ឆន្ទាគតិ មិនដល់នូវទោសាគតិ មិនដល់នូវមោហាគតិ មិនដល់នូវ
កយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ
មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះ
ដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចទុដ្ឋច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាច
វិចិត្តា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ គឺមិនត្រូវធម៌ជាពួក ឲ្យទៅ នាំ
ទៅ បន្ទាត់ទៅ ក្នុងយកទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលវិវាទ
ទាំងឡាយ (កើតហើយ) លោកជាអ្នកមិនលុះក្នុងពួក ។

(៣៦៩) អធិប្បាយពាក្យថា កាលបើពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នក
ស្ងប់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ គឺជាអ្នកស្ងប់
ព្រោះស្ងប់រាគៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់
មោហៈ ។ បេ ។ ជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់ស្ងៀម រលត់ ស្ងប់រម្ងាប់
ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់ស្ងៀម រលាយ រលត់ ទៅប្រាស ស្ងប់រម្ងាប់
នូវអកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អសន្តេស្វតិ អសន្តេសុ អនុបសន្តេសុ អវ្ជបសន្តេសុ

អនិព្វតេសុ អប្បដិប្បស្សន្តេស្វតិ សន្តោ អសន្តេសុ ។

ឧបេក្ខកោ សោតិ អរហា ធន្យង្គបេក្ខាយ សមដ្ឋា-

កតោ ចក្កជា វ្ជបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្ពនោ

ឧបេក្ខកោ វិហាតិ សតោ សម្បជានោ ។ សោតេន

សន្និ សុត្វា ។ បេ។ កាលំ កង្ខតិ ការិតោ សុទន្តោតិ

សន្តោ អសន្តេសុ ឧបេក្ខកោ សោ ។

[៣៧០] អនុគហោ ឧត្តហណ្ឌំ មញ្ចេតិ អញ្ចេ

តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋវសេន កណ្ហំ បរាមសន្តិ អភិធិវសន្តិ

អរហា ឧបេក្ខតិ ន កណ្ហតិ ន បរាមសតិ នាភិធិវសតីតិ

អនុគហោ ឧត្តហណ្ឌំ មញ្ចេ ។ តេនាហ កកវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា កាលពួកជនមិនស្ងប់ គឺកាលពួកជនមិនស្ងប់ មិនរម្ងាប់ មិនស្ងប់
 ស្ងៀម មិនរលត់ មិនស្ងប់រម្ងាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាល
 ពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ។ ពាក្យថា លោកជាអ្នកព្រងើយ
 កន្តើយ សេចក្តីថា ព្រះអរហន្តប្រកបដោយឧទ្ធុន្តបេត្តា ឃើញប្រ
 ដោយភ្នែក ជាអ្នកមានចិត្តមិនរីករាយ មានចិត្តមិនអាក់អន់ នៅព្រងើយ
 មានសតិសម្បជញ្ញៈ ។ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ បេ ។ ជាអ្នកអប់រំ
 ខ្លួនខ្លួនល្អ រង់ចាំតែមរណកាល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 កាលពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ ។

(៣៧០) ពាក្យថា ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំង
 ឡាយ៨៤ កំពុងប្រកាន់ គឺជន៨៤ រមែងប្រកាន់ ស្ថាបអង្គិល
 ប្រកាន់ស្អិត ដោយអំណាចគណ្ណា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ព្រះអរហន្ត
 តែងព្រងើយ មិនប្រកាន់ មិនស្ថាបអង្គិល មិនប្រកាន់ស្អិត ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំងឡាយ
 ៨៤ កំពុងប្រកាន់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តេសមោ មហាវិយ្យាហស្តគ្គិនិទ្ទេសោ

វិសង្ខ កត្តានិ មុនីច លោកេ

វិវាទជាតេស្ម ន វត្តសារី

សន្តោ អសន្តេស្ម ឧបេក្ខតោ សោ

អនុត្តហោ ឧត្តហណ្ឌិនិ អញ្ចាតិ ។

[៣៧០] បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុញ្ញំ(១)

ន ធនុត្ត ឆោបិ និវិស្សាវនី

ស វិប្បមុត្តោ និដ្ឋិតតេហិ ជីវេ

ន លិម្បតិ លោកេ អនត្តកវហី ។

[៣៧២] បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុញ្ញិន្តិ បុព្វាសវា(២)

វច្ឆនិ អតីតា វុបិ វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។

អតីតេ សង្ខារេ អារត្ត យេ តិលេសា ឧប្បជ្ឈេយ្យំ តេ

តិលេសេ ហិត្វា ចជិត្វា បរិច្ឆជិត្វា បដហិត្វា វិនោទិត្វា

ព្យន្តិកវិត្វា អនការន្តិមិត្វាតិ បុព្វាសវេ ហិត្វា ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៣

មុនី ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវគន្លងទាំងឡាយ កាលវិវាទ
 ទាំងឡាយ (កើតហើយ) លោកជាអ្នកមិនលុះក្នុងពួក កាល
 ពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកត្រឡើងយកន្ទើយ
 ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំងឡាយដទៃ កំពុង
 ប្រកាន់ ។

(៣៧១) អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើ
 អាសវៈថ្មី មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ ជាអ្នកមិនមានវេទនាទាំងមាំ
 រួចស្រឡះ ចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង
 មិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ។

(៣៧២) ពាក្យថា លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើអាសវៈថ្មី
 សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាអតីត លោក
 ហៅថា អាសវៈខាងដើម កិលេសណា ប្រារព្ធសង្ខារទាំងឡាយ ជា
 អតីត ហើយកើតឡើង (អ្នកប្រាជ្ញ) លះបង់ លះចោល លះស្រឡះ
 លះផ្តាច់ បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកិលេសទាំង
 នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់អាសវៈខាងដើម ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នវេ អកុញ្ញន្តំ ន វា វុច្ចន្តិ បច្ចប្បន្នា វុច្ចិ វេទនា សញ្ញា
សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។ បច្ចប្បន្នេ សង្ខារេ អារត្ត ធន្តំ
អកុញ្ញមានោ បេមិ អកុញ្ញមានោ រកំ អកុញ្ញមានោ
អជនយមានោ អសញ្ញានយមានោ អនិព្វត្តយមានោ
នាភិនិព្វត្តយមានោតិ បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុញ្ញំ ។

[៣៧៣] ន ធន្តគូ លោមិ និវិស្សវាទីតិ ន ធន្តគូតិ(១)

ន ធន្តាគតី កច្ចតិ ន ធន្តាសាគតី កច្ចតិ ន មោហា-
គតី កច្ចតិ ន ភយាគតី កច្ចតិ ន រាគវសេន កច្ចតិ
ន ធន្តាសវសេន កច្ចតិ ន មោហវសេន កច្ចតិ ន
មាណវសេន កច្ចតិ ន ទិដ្ឋវសេន កច្ចតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន
កច្ចតិ ន វិចិត្តិច្ឆាវសេន កច្ចតិ ន អនុសយវសេន
កច្ចតិ ន វគ្គហិ ធម្មហិ យាយតិ និយ្យតិ វុយ្យតិ
សំហរិយតីតិ(២) ន ធន្តគូ ។ លោមិ និវិស្សវាទីតិ សស្ស-
តោ លោកោ ឥន្ទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តំ ន និវិស្សវាទី
អសស្សតោ លោកោ ឥន្ទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តំ
។ បេ ។ នវេ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មណា

១ ម. ធន្តគូតីតិ នត្ថិ ។ ២ ម. នសំហរិយ្យតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មិនធ្វើអាសវៈថ្មី សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ
 វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា អាសវៈថ្មី ។ លោកមិនធ្វើ
 ឆន្ទៈ មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនធ្វើតម្រេក មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម
 មិនឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ ព្រោះប្រាវព្វសង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើអាសវៈថ្មី ។

(៣៧៣) អធិប្បាយពាក្យថា មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនមានវេទនា
 តាំងមាំ ត្រង់ពាក្យថា មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ គឺមិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនដល់
 នូវទោសាគតិ មិនដល់នូវមោហាគតិ មិនដល់នូវកយាគតិ មិនលុះដោយ
 អំណាចកតៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ
 មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយ
 អំណាចទុច្ចតៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិត្តិ មិនលុះដោយអំណាច
 អនុស័យ មិនត្រូវធម៌ជាពួកឲ្យទៅ នាំទៅ បន្ស្រាត់ទៅ ក្នុងយកទៅទេ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិន
 មានវេទនា តាំងមាំ គឺជាអ្នកមិនមានវេទនាតាំងមាំថា លោកទៀង ពាក្យនេះ
 ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ថាលោកមិនទៀង ពាក្យនេះ
 ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនមានវេទនាតាំង
 មាំថា សក្ខីស្តាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន

តេសមោ មហាវិយ្យាហស្តនិទ្ទេសោ

ឥន្ទមេវ សុត្ថំ មោយមញ្ញត្តំ ន និវិស្សវាទីតំ ន
ធនុក្ខំ នោបិ និវិស្សវាទី ។

(៣៧៤) ស វិប្បមុត្តោ ទិដ្ឋិតតេហំ ជីវេតំ តស្ស
ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិតតានំ បហំនានំ សមុច្ឆន្ទានំ វុបសន្តានំ
បដិប្បស្សន្ទានំ អកតុប្បត្តិកានំ ញាណត្ថិតា ទន្សំនំ
សោ ទិដ្ឋិតតេហំ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិត-
តេន ចេតសា វិហារីតំ ។ ជីវេតំ ជីវេ បណ្ឌិតោ
បញ្ចវា តុទ្ធិមា ញាណំ វិភាវី មេធាវីតំ ស វិប្បមុត្តោ
ទិដ្ឋិតតេហំ ជីវេ ។

(៣៧៥) ន លំម្បតិ លោកេ អនុត្តរហិតំ លេ-
ខាតំ ទ្វេ លេខា តណ្ហាលេខោ ច ទិដ្ឋិលេខោ ច
។បេ។ អយំ តណ្ហាលេខោ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិលេខោ ។
តស្ស តណ្ហាលេខោ បហំនោ ទិដ្ឋិលេខោ បដិវិស្ស-
ដ្ឋោ តណ្ហាលេខស្ស^(១) បហំនត្ថា ទិដ្ឋិលេខស្ស បដិវិ-
ស្សដ្ឋត្ថា អនុបលិត្តោ អចាយលោកេ ន លំម្បតិ
មនុស្សលោកេ ន លំម្បតិ ទេវលោកេ ន លំម្បតិ
ទទ្ធលោកេ ន លំម្បតិ ធាតុលោកេ ន លំម្បតិ

១ ម. តស្ស តណ្ហាលេខស្ស ។

មហាយាយុហស្តត្ថសិទ្ធស ទី ១៣

ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ជាអ្នកមិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនមានវារៈតាំងមាំ ។

(៣៧៤) អ្នកប្រាជ្ញនោះ រួចស្រឡះចាកទិដ្ឋតាំងឡាយ គឺទិដ្ឋ ៦២
អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិន
គួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ អ្នកប្រាជ្ញនោះ
រួចស្រឡះ ប្រាសចាកទិដ្ឋតាំងឡាយ មានចិត្តប្រាសចាកដែន គឺ
កិលេស ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ គឺអ្នកប្រាជ្ញ បណ្ឌិត អ្នកមាន
ប្រាជ្ញា មានកិរិយាដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាឆ្លុះ មានប្រាជ្ញាជា
គ្រឿងទំលាយកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញនោះ
រួចស្រឡះចាកទិដ្ឋតាំងឡាយ ។

(៣៧៥) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង មិន
ប្រឡាក់ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ប្រឡាក់ បានដល់ការប្រឡាក់ ២ គឺ
ការប្រឡាក់គតិណ្ណា ១ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋ ១ ។ បេ ។ នេះការ
ប្រឡាក់គតិណ្ណា ។ បេ ។ នេះការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋ ។ បុគ្គលនោះ លះ
បង់ការប្រឡាក់គតិណ្ណា រលាស់ចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋ បុគ្គលនោះ
ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ ព្រោះលះបង់ការប្រឡាក់គតិណ្ណា រលាស់ចោល
ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋ រមែងមិនប្រឡាក់ក្នុងអបាយលោក មិនប្រឡាក់ក្នុង
មនុស្សលោក មិនប្រឡាក់ក្នុងទេវលោក មិនប្រឡាក់ក្នុងខន្ធលោក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាយតនលោកេ ន លិង្គតំ ន សំលិង្គតំ នុបលិង្គតំ
អលិង្គតំ អសំលិង្គតំ អនុបលិង្គតំ និក្ខត្តោ និស្សន្នោ
វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិកតេន បេតសា វិហារតីតំ
ន លិង្គតំ លោកេ ។ អនត្តករហិតំ ទ្វីហិ ការណេហិ
អត្តានំ ករហិតំ កតត្តា ច អកតត្តា ច ។ កតំ
កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករហិតំ ។ កតំ មេ
កាយទុច្ចរិតំ អកតំ មេ កាយសុចរិតនំ អត្តានំ ករ-
ហិតំ កតំ មេ វច្ឆិទុច្ចរិតំ កតំ មេ មនោទុច្ចរិតំ កតោ
មេ ចាណាតិចាតោ ។ បេ ។ កតា មេ មិន្នានិដ្ឋំ
អកតា មេ សម្មានិដ្ឋិតំ អត្តានំ ករហិតំ ។ ឃី
កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករហិតំ ។ អដវា
សីលេសុម្ពំ ន បរិច្ចរិការីតំ អត្តានំ ករហិតំ ឥន្ទ្រយេ-
សុម្ពំ អគុត្តន្ទារោតិ កោជនេ អមត្តញ្ញមីតំ ជាករិយ-
មនុយុត្តោតិ ន សតិសម្បជញ្ញោ ន សមន្មាកតោតិ
អភាវិតា មេ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានាតិ អភាវិតា មេ
ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានាតិ អភាវិតា មេ ចត្តារោ ឥន្ទ្រចា-
នាតិ អភាវិតានំ មេ បញ្ចិន្ទ្រយានីតំ អភាវិតាតិ មេ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនប្រឡាក់ក្នុងធាតុលោក មិនប្រឡាក់ មិនប្រឡាក់ព្រម មិនចូល
 ទៅប្រឡាក់ ក្នុងអាយតនលោក ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ មិនប្រឡាក់ព្រម
 មិនចូលទៅជិតប្រឡាក់ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប
 សម្រេចនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកផែនគិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់
 គ្រាល់ថា) មិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួន
 ឯង សេចក្តីថា បុគ្គលវេមន៍តិះដៀលខ្លួនឯងដោយហេតុ២ គឺ អំពើ
 ដែលខ្លួនធ្វើហើយ ១ មិនធ្វើហើយ ១ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើ
 ដែលខ្លួនធ្វើហើយ នឹងមិនធ្វើហើយ តើដូចម្តេច ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា
 កាយទុច្ចរិតអញធ្វើហើយ កាយសុច្ចរិតអញមិនបានធ្វើ តិះដៀលខ្លួនឯង
 ថា វចីទុច្ចរិតអញធ្វើហើយ មនោទុច្ចរិតអញធ្វើហើយ បាណាតិបាត
 អញធ្វើហើយ ។ បេ ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អញធ្វើហើយ សម្មាទិដ្ឋិអញ
 មិនបានធ្វើ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ នឹងមិន
 ធ្វើហើយយ៉ាងនេះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត តិះដៀលខ្លួនឯងថា អញមិនបាន
 បំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អញមិនគ្រប់គ្រងទារក្នុង
 ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ថាអញមិនដឹងប្រមាណក្នុងកោដន ថាអញមិនប្រកប
 រឿយ ។ នូវការភ្ញាក់រឭក ថាអញមិនប្រកបដោយសតិវិនិច្ឆ័យសម្បជញ្ញៈ ថា
 សតិប្បដ្ឋានទាំង៤ អញមិនបានចំរើន ថាសម្មប្បធាន៤ អញមិនបានចំ-
 រើន ថាឥន្ទ្រិយ៥ អញមិនបានចំរើន ថាឥន្ទ្រិយ៥ អញមិនបានចំរើន

ពេរសមោ មហាវិយ្យាស្តុត្តន្តិយោ

បញ្ច ពលានីតិ អភាវិតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គតិ អភាវិតា
 មេ អវិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោតិ ទុត្តំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ
 ទុត្តសមុទិយោ មេ អប្បហំនោតិ មត្តោ មេ អភាវិតោតិ
 និរោជោ មេ អសច្ចិកតោតិ អត្តានំ ករហតិ ។ ឯវំ
 កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករហតិ ។ ឯវំ អត្តករ-
 ហំយំ កម្មំ^(១) អកុព្វមានោ អននយមានោ អសញ្ញន-
 យមានោ អនិព្វត្តយមានោ នាភិនិព្វត្តយមានោ
 អនត្តករហិតំ ន លីម្បតិ លោកេ អនត្តករហិ ។
 តេនាហ ភកកា

បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុព្វំ
 ន នន្តក្ខ លោបិ និវិស្សវាទី
 ស វិប្បមុត្តោ ទិដ្ឋិតតេហិ ជីវេ
 ន លីម្បតិ លោកេ អនត្តករហិតំ ។

[៣៧៦] ស សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ
 យត្តិញ្ចំ ទិដ្ឋិវ^(២) សុតំ មុតំ វា
 ស បន្ទុកាវេ មុនំ វិប្បមុត្តោ
 ន កប្បិយោ នូបរតោ ន បត្តិយោ[តិ ភកកា] ។

១ ម. ឯវំ អត្តករហិ ធម៌នំ កម្មំ ។ ២ ម. ទិដ្ឋិញ្ច ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

ថាពាលៈ ៥ អញ្ញមិនបានចំរើន ថាពាជ្ឈង្គ ៧ អញ្ញមិនបានចំរើន ថា
អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អញ្ញមិនបានចំរើន ថាទុក្ខអញ្ញមិនបានកំណត់ដឹង ថា
ទុក្ខសមុទ័យ អញ្ញមិនបានលះបង់ ថាមគ្គ អញ្ញមិនបានចំរើន ថានិរោធិ
អញ្ញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួន
ធ្វើនឹងមិនធ្វើហើយ យ៉ាងនេះឯង ។ មិនធ្វើ មិនឲ្យកើតព្រម មិន
ឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវអំពើដែលគួរតិះដៀលខ្លួន
យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថាជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួន រមែងមិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើអាសវៈថ្មី
មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ ជាអ្នកមិនមានវារៈតាំងមាំ រួចស្រឡះ
ចាកទិដ្ឋទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង មិនប្រឡាក់
ក្នុងលោក ។

(៣៧៦) (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះធ្វើ
សេនាណាមួយ ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យ
វិនាសក្នុងធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះមានការដាក់ចុះហើយ
ជាមុន រួចស្រឡះហើយ ជាអ្នកមិនមានការកំណត់ មិន
ត្រេកអរ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៣៧៧) ស សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ យង្គិញ្ច
 ទិដ្ឋិ^១ សុត្តិ^២ មុត្តិ^៣ វាតិ សេនា វុច្ឆតិ មារសេនា ។ កាយ.
 ទុច្ឆតិ^៤ មារសេនា វិច្ឆិទុច្ឆតិ^៥ មារសេនា មនោទុច្ឆតិ^៦
 មារសេនា វាតោ ទោសោ មោហោ កោដោ ឧបនាហោ
 មក្ខោ បទ្បាសោ ឥស្សោ មច្ឆវិយិ^៧ មាយា សាវេយ្យំ
 ជម្ពោ សាវម្ពោ មាដោ អតិមាដោ មនោ បមាដោ
 សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ឆតិសា សព្វេ ទរថា សព្វេ
 បរិទ្បាហា សព្វេ សត្តានា សព្វាគុសលាភិសង្ខារា
 មារសេនា ។ វុត្តិ^៨ ហេតិ^៩ ភកវតា

កាមា តេ បវមា សេនា ទុតិយាវតិ^{១០} វុច្ឆតិ
 តតិយា ឧប្បាទាសា តេ ចតុតិ^{១១} តណ្ហា បវុច្ឆតិ
 បញ្ចមិ ដីនមិទ្ធនេ ឆដ្ឋា ភិវ^(១២) បវុច្ឆតិ
 សត្តមិ វិចិកិត្តា តេ មក្ខោ ជម្ពោ តេ អដ្ឋមោ
 លាភោ សីលោកោ សក្ការោ មិត្តាលន្ទោ ចយោ យសោ
 យោ ចត្តានិ សមុត្តិសេ បរេ ច អវិជានតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៣៧៧) ពាក្យថា បុគ្គលនោះធ្វើសេនាណាមួយ ដែលខ្លួនឃើញ
 ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យវិនាសក្នុងធម៌ទាំងពួង អធិប្បាយថា មារ.
 សេនា លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ច័ត ជាមារសេនា វិច្ច័យទុច្ច័ត
 ជាមារសេនា មនោទុច្ច័ត ជាមារសេនា វាគៈ ទោសៈ មោហៈ
 កោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ចុរិយៈ មាយា សារេយ្យៈ
 ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ច័ត
 ទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង
 ការអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ជាមារសេនា ។
 សមដូចជាព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ជ្រងំត្រាស់ថា

កាមទាំងឡាយ ជាសេនាទី ១ របស់អ្នក សេចក្តីមិន
 ត្រេកអរ គេហៅថា សេនាទី ២ សេចក្តីស្រេកយូន
 ជាសេនាទី ៣ របស់អ្នក តណ្ហា គេហៅថា សេនា ទី ៤
 មិនមិទ្ធៈ ជាសេនា ទី ៥ របស់អ្នក សេចក្តីខ្លាច គេ
 ហៅថា សេនាទី ៦ វិចិក្ខុជា សេនាទី ៧ របស់អ្នក
 ការលុបគុណគេ ការរើសរើស ជាសេនាទី ៨ របស់អ្នក
 លាភៈ សេចក្តីសរសើរ សក្ការៈ យស ដែលបុគ្គលបាន
 ខុសហើយក៏ បុគ្គលលើកខ្លួនក៏ បុគ្គលបង្គាប់អ្នកដទៃក៏

តេសមោ មហាវិយ្យាហស្តនិទ្ទេសោ

ឯសា នមុច្ចំ តេ សេនា កណ្តាស្សាភិប្បហារិណី

ន នំ អស្សរោ ជីនាតិ ជេត្វា ច លភតេសុខន្តំ ។

យតោ ចត្វាហំ អរិយមគ្គេហំ សព្វា ច មារសេនា សព្វ

ច បដិសេនិករា កិលេសា ជីតា ច បរាជីតា ច កត្តា

វិប្បលុត្តា បរម្មទា សោ វុច្ចតិ វិសេនិក្ខតោ ។ សោ និដ្ឋ

វិសេនិក្ខតោ សុតេ មុតេ វិញ្ញាតេ វិសេនិក្ខតាតិ ស

សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ យន្តីញ្ចំ និដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា ។

[៣៧៨] ស បន្ទភារោ(១) មុនំ វិប្បមុត្តាតិ ភារោតិ

តយោ ភារា ខន្ធភារោ កិលេសភារោ អភិសង្ការភារោ ។

កតមោ ខន្ធភារោ ។ បដិសន្ធិយា វុបំ វេទនា សញ្ញា

សង្ខារា វិញ្ញាណំ អយំ ខន្ធភារោ ។ កតមោ

កិលេសភារោ ។ វតោ ទោសោ មោហោ ។ បេ។

មហាវិហារសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

មាលមារ ⁺ន្ទៈជាសេនាបតីអ្នក ដែលនាំមកនូវធម៌ខ្មៅ
 បុគ្គលមិនក្លៀវក្លា មិនឈ្នះ នូវសេនានោះទេ បុគ្គលល្អ៖
 ឈ្នះនូវសេនានោះ ទើបបានសុខ ។

មារសេនាទាំងអស់ផង ក៏លេសជាទីទំនាស់ទាំងអស់ផង ដែល
 បុគ្គលផ្ដាញ់ហើយ ទាំងធ្វើឲ្យចាញ់ហើយ បំបាត់បង់ រំលត់រំលាយ
 ក្នុងទីកំបាំងមុខ ដោយអរិយមគ្គ ៤ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ
 បុគ្គលនោះ លោតហៅថា អ្នកធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ។ បុគ្គលនោះជា
 អ្នកធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ក្នុងធម៌ដែលខ្លួនឃើញ ជាអ្នកធ្វើសេនាឲ្យវិនាស
 ក្នុងធម៌ដែលខ្លួនឮ ដែលប៉ះពាល់ ដែលដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកធ្វើសេនាណាមួយទាំងពួង ដែលខ្លួន
 ឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យវិនាសក្នុងធម៌ទាំងពួង ។

(៣៧៨) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ មានការដាក់ចុះ
 ហើយ ជាមុន រួចស្រឡះហើយ ត្រង់ពាក្យថា ការៈ បានដល់ការៈ
 ៣ គឺខន្ធការៈ ១ កិលេសការៈ ១ អភិសង្ការការៈ ១ ។ ខន្ធការៈ តើដូច
 ម្ដេច ។ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ អំពីបដិសន្ធិ នេះ ខន្ធ-
 ការៈ ។ កិលេសការៈ តើដូចម្ដេច ។ ភតៈ ទោសៈ មោហៈ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សញ្ញាភិក្ខុសលាភិក្ខុសង្ឃារា អយំ តិលេសភារោ ។ កតមោ
 អភិក្ខុសង្ឃារភារោ ។ បុញ្ញាភិក្ខុសង្ឃារោ អបុញ្ញាភិក្ខុសង្ឃារោ
 អានេញ្ញាភិក្ខុសង្ឃារោ អយំ អភិក្ខុសង្ឃារភារោ ។ យតោ
 ខន្ធភារោ ច តិលេសភារោ ច អភិក្ខុសង្ឃារភារោ ច
 បហំនា ហោន្តិ ខុទ្ទន្ទមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវុត្តតា
 អាយតី អនុប្បន្នធម្មាសោ វុត្ថតិ បន្ទភារោ បតីតភារោ
 ឌុរោបិសភារោ សមោរោបិសភារោ និក្ខត្តភារោ បដិ-
 ប្បស្សន្ធភារោ ។ មុនីតិ មោនំ វុត្ថតិ ញ្ញាណំ យា បញ្ញា
 បដាននា វិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សលុត្តណា
 ឧបលត្តណា បន្ទុបលត្តណា បណ្ឌិតំ កោសលំ នេ-
 បុញ្ញំ វេកព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភ្នំរមេនា បរិណាយិកា
 វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ បញ្ញា បញ្ញាជ្រៃយំ បញ្ញា-
 តលំ បញ្ញាសន្តំ បញ្ញាទាសានោ បញ្ញាអាលោកោ
 បញ្ញាឌុរោសោ បញ្ញាបដ្ឋោតោ បញ្ញាវតនំ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ តេន ញ្ញាលោន សមន្មាគតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ នេះ ភិលេសភារៈ ។ អភិសង្ខារភារៈ
 តើដូចម្តេច ។ បុព្វាភិសង្ខារ អបុព្វាភិសង្ខារ អានន្តរាភិសង្ខារ
 នេះ អភិសង្ខារភារៈ ។ ខន្ធភារៈ ភិលេសភារៈ នឹងអភិសង្ខារ-
 ភារៈ បុគ្គលលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់បួសគល់ហើយ ធ្វើមិនឱ្យមានទីនៅ
 ដូចជាទីនៅនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន មានការមិនកើតទៅទៀត
 ជាធម្មតា ក្នុងកាលណា (ក្នុងកាលនោះ) បុគ្គលនោះ លោកហៅថា
 អ្នកមានភារៈដាក់ចុះហើយ ជាអ្នកមានភារៈធ្លាក់ចុះ ទំលាក់ភារៈចោល
 ជម្រះភារៈចេញ ដាក់ភារៈចេញ មានភារៈស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ។ ពាក្យថា
 ជាមុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានដល់បញ្ញា ការដឹង
 ច្បាស់ ការសន្សំ ការជ្រើសរើស ការពិចារណាធម៌ ការកំណត់ព្រម ការ
 ចូលទៅកំណត់ ការកំណត់ចំពោះ ភាពជាអ្នកប្រាជ្ញ ភាពជាអ្នកឈ្លាស
 ភាពជាអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អិត ភាពជាអ្នកចេះចែករំលែក ការគិត ការពិ-
 ចារណា ប្រាជ្ញាដូចផែនដី ប្រាជ្ញាអាចកំចាត់បង់ភិលេស ប្រាជ្ញាជា
 គ្រឿងត្រួតត្រា ការឃើញច្បាស់ ការដឹងព្រម បញ្ញាដូចជាជន្លួញ
 បញ្ញាជាធំ បញ្ញាជាកម្លាំង បញ្ញាជាសស្រ្តាវុធ បញ្ញាដូចប្រាសាទ
 បញ្ញាជាពន្លឺ បញ្ញាជារស្មី បញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ បញ្ញាជាភ័ក្ត្រ ការមិន
 វង្វេង ការសន្សំធម៌ ការយល់ត្រូវ បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយញាណនោះ

គេសមោ មហាវិយុហសុត្តន្តិទ្កេសោ

មុនិ មោធិប្បត្តោតិ ។ តីណិ មោធិយ្យានិ កាយមោ-
ធិយ្យំ វេទីមោធិយ្យំ មតោមោធិយ្យំ ។

កតមំ កាយមោធិយ្យំ ។ តិវីធានំ កាយទុច្ចរិតានំ
បហានំ កាយមោធិយ្យំ ។ តិវីនំ កាយសុចរិតំ
កាយមោធិយ្យំ ។ កាយរម្មណំ ញាណំ^(១) កាយ-
មោធិយ្យំ ។ កាយបរិញ្ញា កាយមោធិយ្យំ ។ បរិញ្ញា-
សហគតោ មត្តោ កាយមោធិយ្យំ ។ កាយេ ធន្ទ-
រាគស្សំ បហានំ កាយមោធិយ្យំ កាយសម្មារនិរោធា
ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ កាយមោធិយ្យំ ។ ឥទំ កាយ-
មោធិយ្យំ ។

កតមំ វេទីមោធិយ្យំ ។ ចតុត្ថជ្ឈានំ វេទីទុច្ចរិតានំ
បហានំ វេទីមោធិយ្យំ ។ ចតុត្ថជ្ឈានំ វេទីសុចរិតំ វេទីមោ-
ធិយ្យំ ។ វាតារម្មណំ ញាណំ វេទីមោធិយ្យំ ។
វាចាបរិញ្ញា វេទីមោធិយ្យំ ។ បរិញ្ញា សហគតោ មត្តោ
វេទីមោធិយ្យំ ។ វាចាយ ធន្ទរាគស្សំ បហានំ
វេទីមោធិយ្យំ ។ វេទីសម្មារនិរោធា ទុតិយជ្ឈាន-
សមាបត្តិ វេទីមោធិយ្យំ ។ ឥទំ វេទីមោធិយ្យំ ។

១ ម. កាយរម្មណំ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៣

ឈ្មោះថា មុនិ ជាអ្នកដល់នូវវិមោទៈ ។ មោទនេយ្យៈ មាន ៣ គឺ
កាយមោទនេយ្យៈ ១ វចីមោទនេយ្យៈ ១ មនោមោទនេយ្យៈ ១ ។

កាយមោទនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់កាយទុច្ចរិត ៣ ប្រការ
ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ។ កាយសុចរិត ៣ ប្រការ ឈ្មោះថា កាយ-
មោទនេយ្យៈ ។ ញាណមានកាយជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ
ការកំណត់ដឹងកាយ ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រកបដោយ
ការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ។ ការលះបង់ឆន្ទភក្តក្នុង
កាយ ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ។ ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិជាគ្រឿង
រលត់កាយសង្ខារ ឈ្មោះថា កាយមោទនេយ្យៈ ។ នេះ កាយមោទនេយ្យៈ។

វចីមោទនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះវចីទុច្ចរិត ៤ ប្រការ
ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ។ វចីសុចរិត ៤ ប្រការ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ។
ញាណមានវចាជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ។ ការកំណត់
ដឹងដោយវចា ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រកបដោយការ
កំណត់ដឹង ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ។ ការលះបង់ឆន្ទភក្តក្នុងវចា
ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ។ ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ជាគ្រឿងរលត់
វចីសង្ខារ ឈ្មោះថា វចីមោទនេយ្យៈ ។ នេះ វចីមោទនេយ្យៈ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមំ មនោមោទេយ្យំ ។ វិតិណំ មនោទុច្ឆរិតំ
 បហំ មនោមោទេយ្យំ ។ តិវិដំ មនោសុចរិតំ មនោ-
 មោទេយ្យំ ។ ចិត្តារម្មណំ ញាណំ មនោមោទេយ្យំ ។
 ចិត្តបរិញ្ញា មនោមោទេយ្យំ ។ បរិញ្ញាសហគតោ មន្តោ
 មនោមោទេយ្យំ ។ ចិត្ត ធន្ធាភកស្ស បហំ មនោមោ-
 ទេយ្យំ ។ ចិត្តសម្ពាទិវេនោ សញ្ញាវេទយិតិវេន-
 សមាបត្តិ មនោមោទេយ្យំ ។ ឥទំ មនោមោទេយ្យំ

កាយមុនំ វាចាមុនំ មនោមុនិមនាសរំ

មុនំ មោទេយ្យសម្ពន្ធំ អាហុ សព្វប្បហាយំ ។

កាយមុនំ វាចាមុនំ មនោមុនិមនាសរំ

មុនំ មោទេយ្យសម្ពន្ធំ អាហុ និព្វាតចាបកំ ។

ឥមេហំ មោទេយ្យហំ ធម្មេហំ សម្ពាទតា ធម្មនយោ

អាតារមុនយោ អនាតារមុនយោ សេត្តមុនយោ

អសេត្តមុនយោ បច្ឆេកមុនយោ មុនិមុនយោ ។

កតមេ អាតារមុនយោ ។ យេ តេ អាតារិកា

និដ្ឋបនា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អាតារមុនយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មនោមោនេយ្យៈតើដូចម្តេច ។ ការលះបង់មនោទុច្ចរិត ពុំប្រកាស ឈ្មោះ
 ថា មនោមោនេយ្យៈ ។ មនោសុច្ចរិត ពុំ ប្រកាស ឈ្មោះថា មនោ-
 មោនេយ្យៈ ។ ញ្ញាណមានចិត្តជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។
 ការកំណត់ដោយចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រកបដោយ
 ការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ ការលះឆន្ទរាគក្នុងចិត្ត
 ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិជាគ្រឿង
 រលត់ចិត្តសង្ខារ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ នេះ មនោមោនេយ្យៈ ។

បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលនូវអ្នកប្រាជ្ញផ្លូវកាយ អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវ
 វាចា អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវចិត្ត អ្នកប្រាជ្ញមិនមានអាសវៈ ដែលបរិបូណ៌
 ដោយមោនេយ្យធម៌ ថាជាអ្នកលះបង់នូវបាបទាំងពួង ។
 បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលនូវអ្នកប្រាជ្ញផ្លូវកាយ អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវ
 វាចា អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវចិត្ត អ្នកប្រាជ្ញមិនមានអាសវៈ ដែលបរិ-
 បូណ៌ ដោយមោនេយ្យធម៌ ថាជាអ្នកលាងបាប ។

មុនប្រកបដោយមោនេយ្យធម៌ទាំងនេះ មាន ៦ ពួក គឺ អាគារ-
 មុនិ អនាគារមុនិ សេកមុនិ អសេកមុនិ បច្ចេកមុនិ មុនិមុនិ ។ ពួក
 អាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកគ្រហស្ថណា បានឃើញនូវបទ
 គឺព្រះនិព្វាន បានដឹងច្បាស់នូវសាសនា ពួកនេះ ឈ្មោះអាគារមុនិ ។

តេសមោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិយោ

កតមេ អនាគារមុនយោ យេ តេ បព្វជិតា ទិដ្ឋបដា
 វិញ្ញាតសាសនា តមេ អនាគារមុនយោ ។ សត្តសេក្ខា
 បេក្ខមុនយោ ។ អរហន្តោ អសេក្ខមុនយោ ។
 បច្ចេកពុទ្ធា បច្ចេកមុនយោ ។ មុនីមុនយោ តថាគតា
 អរហន្តោ សមាសមុទ្ធា ។

ន មោនេន មុនី ហោតិ មុទ្ធក្រោ អវិទូសុ
 យោ ច តុល្លំ បក្កយ វរោទាយ បណ្ឌិតោ
 ពាហនិ បរិវេជ្ជតិ ស មុនី តេន សោ មុនី
 យោ មុនាតិ ឧកោ លោកេ មុនី តេន បវុច្ឆតិ
 អសតញ្ច សតញ្ច ញត្វា ធម្មំ
 អជ្ឈតិ ពហំទ្វា ច សព្វលោកេ
 ទេវមនុស្សហិ បូជិតោ
 យោ សោ(១) សង្កជាលមតិច្ច សោ មុនី ។

១ ម. សោតិ នត្ថិ ។

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តិសូត្រ ទី ១៣

ពួកអនាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកបព្វជិតណា បានឃើញនូវបទ
 គឺព្រះនិព្វាន បានដឹងច្បាស់នូវសាសនា ពួកនេះ ឈ្មោះអនាគារមុនិ ។
 សេកបុគ្គល ៧ ពួក ឈ្មោះសេកមុនិ ។ ពួកព្រះអរហន្ត ឈ្មោះអរសក្ខ-
 មុនិ ។ ពួកព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ឈ្មោះបច្ចេកមុនិ ។ ព្រះភថាគតទាំងឡាយ
 ជាអរហន្ត សម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះមុនិមុនិ ។

បុគ្គលមានសភាពជាអ្នកវង្វេង មិនមានការចេះដឹង មិន
 មែនឈ្មោះថាមុនិ ដោយការស្ងៀមទេ លុះតែបុគ្គលណា
 ជាបណ្ឌិត កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ ហើយវៀរចង់ នូវបាប
 ទាំងឡាយ ដូចបុគ្គល ផង នូវជញ្ជឹង (ហើយថ្វីឆ្មាំ)
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមុនិ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមុនិ ដោយ
 ហេតុនោះ បុគ្គលណា ដឹងនូវប្រយោជន៍ទាំងពីរក្នុងលោក
 បុគ្គលនោះ ទើបគេថាគតហៅថា មុនិ ដោយហេតុនោះ
 បុគ្គលណា ដឹងធម៌របស់ពួកអសប្បវេសផង របស់ពួក
 សប្បវេសផង ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ក្នុងលោក
 ទាំងអស់ ជាបុគ្គលដែលទៅតានឹងមនុស្សទាំងឡាយបូជា
 ហើយ បានឆ្លងនូវសំណាញ់ គឺកិលេសជាគ្រឿងចំពាក់
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិប្បមុត្តោតិ មុនិយោ វាតា ចិត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ
 ខោសា ចិត្តំ មោហា ចិត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ ។ បេ ។
 សញ្ញកុសលាភិសង្ខារេហំ ចិត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តនំ
 ស បដ្ឋភារោ(១) មុនិ វិប្បមុត្តោ ។

(៣៧៧) ន កម្ម័យោ ទូបរតោ ន បត្តិយោតិ
 ភកវតិ កម្មោតិ ទ្វេ កម្មា តណ្ហាកម្មោ ច ទិដ្ឋិក-
 ម្មោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកម្មោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិ-
 កម្មោ ។ តស្ស តណ្ហាកម្មោ បហំនោ ទិដ្ឋិកម្មោ
 បដិទិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកម្មស្ស បហំនត្ថា ទិដ្ឋិកម្មស្ស
 បដិទិស្សដ្ឋត្ថា តណ្ហាកម្មំ វា ទិដ្ឋិកម្មំ វា ន កម្មោតិ
 ន ជនេតិ ន សញ្ញនេតិ ន និព្វត្តេតិ នាភិនិព្វត្តេតិ
 ន កម្ម័យោ ។ ទូបរតោតិ សព្វេ ពាលបុុដ្ឋនា
 រដ្ឋន្តិ កល្យាណបុុដ្ឋនំ ឧបាទាយ សត្ត សេត្វា

១ ម. សម្មន្តកោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា រួចស្រឡះ គឺ ចិត្តរបស់មុនី រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ចាករាគៈ ចិត្ត (រួចស្រឡះ) ចាកទោសៈ ចិត្ត រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ចាកមោហៈ ។ បេ ។ ចិត្ត រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ចាកអកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ មានការដាក់ចុះហើយ ជាមុនរួចស្រឡះហើយ ។

(៣៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនមានការកំណត់ មិនត្រេកអរ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ត្រង់ ពាក្យថា ការកំណត់ បានដល់ការកំណត់ ២ គឺ ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លះបង់នូវការកំណត់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ព្រោះបានលះបង់ការកំណត់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការកំណត់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គលនោះ មិនកំណត់ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវការកំណត់ គឺតណ្ហា ឬការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានការកំណត់ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនត្រេកអរ សេចក្តីថា ពាលបុប្ផជនទាំងអស់ រមែងត្រេកអរ សេចក្តីបុគ្គលទាំង ៧ ពួក រាប់យកកល្យាណបុប្ផជនផង

តេសមោ មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តសោ

អបត្តស្ស បត្តិយា អនិច្ចតស្ស អនិច្ចតាយ អសច្ចតា-
 តស្ស សច្ចតិវិយាយ អារមន្ត វិរមន្ត បដិវិរមន្ត អរហា
 អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខតោ និស្សតោ វិប្ប-
 មុតោ វិសញ្ញតោ វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យា-

តិ^(១) ន កប្បិយោ នូបរតោ ។ ន បត្តិយោតិ បត្តនា
 វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អកុសលមូលំ ។ យស្សេសា បត្តនា បហំនា
 សមុច្ចនា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អកត្វប្បត្តិកា ញា-
 ណត្តនា ទិឡា សោ វុច្ចតិ ន បត្តិយោ ។ ភគវតិ
 ការវជិវចនំ ។ អបិច ភក្ករាតោតិ ភគវ ។ ភក្ក-
 ទោសោតិ ភគវ ។ ភក្កមោហោតិ ភគវ ។
 ភក្កមាណោតិ ភគវ ។ ភក្កទិដ្ឋតិ ភគវ ។

១ ម. វិហរតិ ។

មហាវិយ្យាហស្តត្ថនិទ្ទេស ទី ១៣

រមែងត្រេកអរទៅ ត្រេកអរបំពោះ ដើម្បីដល់នូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់
 ដល់ ដើម្បីបាននូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់បាន ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
 គុណដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ឯព្រះអរហន្តជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរបង
 វៀរបំពោះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកប មានចិត្ត
 ប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានការកំណត់
 មិនត្រេកអរ ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោក
 ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរដ៏មាន
 កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នា⁺
 បុគ្គលណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តល់ហើយ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់
 ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់រាគៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
 ទ្រង់បំបាក់បង់ទោសៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំ-
 បាក់បង់មោហៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់
 មានៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់ទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កក្កក ណ្ហាកោតិ កក្ក ។ កក្កកិលេសោតិ កក្ក ។

កដិវិកដិ បដិវិកដិ ធម្មតនន្តិ កក្ក ។ កវំនំ អន្តករោ-

តិ កក្ក ។ ភាវិតកាយោតិ កក្ក ។ ភាវិតសីលោតិ

ភាវិតចិត្តោតិ ភាវិតប្បញ្ញោតិ កក្ក ។ កដិ វា កក្ក

អរញ្ញានបត្តានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អប្បសន្តានិ

អប្បនិក្ខេបាសានិ វិជនវតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ

បដិសល្លានសារ្យចានីតិ កក្ក ។ ភាគី វា កក្ក ចីវរ-

បិណ្ឌចាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារានន្តិ

កក្ក ។ ភាគី វា កក្ក អត្តរសស្ស ធម្មរសស្ស

វិមុត្តរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិប្បញ្ញ-

យោតិ កក្ក ។ ភាគី វា កក្ក ចតុន្តិ ឈានានិ

ចតុន្តិ អប្បមញ្ញានិ ចតុន្តិ អរូបសមាបត្តិនន្តិ កក្ក ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់នូវចំរើន ។ ឈ្មោះ
 ថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់នូវកិលេស ។ ឈ្មោះ
 ថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចែក វិលេក ញែក នូវធម្មតនៈ ។
 ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ធ្វើទីបំផុតនៃកតតាំងឡាយ ។
 ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចំរើនព្រះកាយ ។ ឈ្មោះ
 ថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចំរើនសីល ចំរើនចិត្ត ចំរើន
 បញ្ញា ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់គប់
 រកនូវសេនាសនៈទាំងឡាយដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃតូចនឹងព្រៃធំ ជាព្រៃមិនមាន
 សំឡេង មិនមានការគឺកកង ជាព្រៃប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន ជា
 ព្រៃស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការព្យាបាល ។ មួយទៀត
 ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគ
 នៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។
 មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់មានភាគ នៃអត្តរស ធម្មរស វិមុត្តរស អធិសីល អធិចិត្ត
 អធិបញ្ញា ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញ ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តន្តទ្ធេសោ

ភាគី វា ភគវា អដ្ឋង្គំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋង្គំ អភិកា-
 យេតនានំ នវង្គំ អនុប្បព្វវិហារសមាបត្តិនង្គំ ភគវា ។
 ភាគី វា ភគវា ទសដ្ឋង្គំ សញ្ញាភាវនានំ ទសដ្ឋង្គំ កសិ-
 ណាសមាបត្តិនំ អនាថានស្សតិសមាធិស្ស អសុភស-
 មាបត្តិយាតិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចតុដ្ឋង្គំ សតិប្ប-
 ដ្ឋានានំ ចតុដ្ឋង្គំ សម្មប្បដានានំ ចតុដ្ឋង្គំ ឥន្ទ្រិចានានំ
 បញ្ចដ្ឋង្គំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចដ្ឋង្គំ ពលានំ សត្តដ្ឋង្គំ ពោជ្ឈង្គានំ
 អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្សាតិ ភគវា ។ ភាគី វា
 ភគវា ទសដ្ឋង្គំ តថាគតពលានំ ចតុដ្ឋង្គំ វេសារដ្ឋានំ
 ចតុដ្ឋង្គំ បដិសម្ព័ន្ធនានំ ធនំ អភិក្កាមំ ធនំ ពុទ្ធជម្ពានំ
 ភគវា ។ ភគវាតិ នេតិ នាមិ មាគវា កតំ ន បិគវា
 កតំ ន ភាគវា កតំ ន ភគិនិយា កតំ ន មិត្តា-
 មច្ចេហំ កតំ ន ញាតិសាលោហិតេហំ កតំ ន សមណ-
 ព្រាហ្មណេហំ កតំ ន ទេវតាហំ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតិ
 ពុទ្ធានំ ភក្កវន្តានំ ពោធិយា មូលេ សហ សព្វញ្ញាត-
 ញ្ញាណស្ស បដិលាភា សង្ខតា បញ្ចត្តិ យទិទំ ភគវាតិ
 ន កប្បយោ ទូបរតោ ន បតិយោតិ ភគវា ។
 តេនាហ ភគវា

មហាវិញ្ញាណសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៣

មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ។

មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 មានភាគនៃសញ្ញាភាវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបាសវ្យាប័ត្រ
 មាធិ អសុភសមាបត្តិ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះ
 ហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤
 ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ រោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកប
 ដោយអង្គ៨ ។ មួយវិញទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពលៈ ១០ វេសារជ្ជៈ ៤ បដិ-
 សម្ភា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធធម៌ ៦ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ នេះមិន
 មែនមាតាធ្វើ មិនមែនបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែនបងប្អូន
 ស្រីធ្វើ មិនមែនពួកមិត្តអាមាត្យធ្វើ មិនមែនពួកញាតិសាលោហិតធ្វើ មិន
 មែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនពួកទេវតាធ្វើទេ ព្រះនាមថាព្រះមាន
 ព្រះភាគនេះ របស់ព្រះពុទ្ធាត្មាឈ្មោះ ដ៏មានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើត
 កងទីបំផុតវិមោក្ខ ការបញ្ចត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) អំពីការត្រាស់
 ដឹង ព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញាញ ហេតុនោះ (មាន
 ពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់ថា) មិនមានការកំណត់ មិនគ្រេក
 អរ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
 ស សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ
 យន្តិញ្ចំ ទិដ្ឋិវ សុតំ មុតំ វា
 ស បន្ទកាវោ មុនិ វិប្បមុតោ
 ន កប្បិយោ នូបរតោ ន បត្តិយោតិ
 កកវតិ ។

តេរសមោ មហាវិប្បហសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ធ្វើសេនា
ណាមួយ ដែលឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យវិនាសក្នុង
ធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះមានការដាក់ចុះហើយ ជាមុន រួច
ស្រឡះហើយ ជាអ្នកមិនមានការកំណត់ មិនគ្រេកអរ មិន
មានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

ចប់ មហាវិបុលសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣ ។

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេសេ នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ . . .	១
ទេសមោ បុរោកេសុត្តនិទ្ទេសោ	៥១
ឯកាទេសមោ កលហវិវាទេសុត្តនិទ្ទេសោ . . .	១៤២
ទ្វាទេសមោ ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេសោ . . .	២០៥
តេរេសមោ មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេសោ . . .	២៤៧

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទីតិយភាគ

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៧ . . .	១
បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០	៥១
កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១	១៤២
ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២	២០៥
មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣	២៤៧

៣១៦

ស្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ជាប	ជាប់	២២	១៦
ចូល	ចូរ	២៦	២
ព្យាគីការ	ព្យា ការ	”	១៨
ដូចម្តេច	ដូចម្តេច	២៧	១០
ដែលនិមិត្ត	ដែលជានិមិត្ត	៣២	៦
មិនប្រា ចាក	មិនប្រាសចាក	៣៣	១៨
កយាគត	កយាគតិ	៣៧	”
វិចិត្រ	វិចិត្រ	៣៨	៤
ផ្កាប៉បង់	ផ្កាប៉បង់	៤៤	៣
មានៈ នាៈ	មានៈនោះ	៤៤	១៤
រករាយ	រីករាយ	៥៦	៦
ទិដ្ឋិ	ទិដ្ឋិ	៥៨	១៦
ចារិកធុត្ត	សបទានចារិកធុត្ត	៦៦	១០
សបទានធុត្ត	ធុត្ត	”	១១
ព្រមព្រៀង	ព្រមព្រៀង	៧១	១៤

សន្លឹកប្រាបពាក្យខុស - ត្រូវ

៣១៧

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
បិណ្ឌ បាត	បិណ្ឌ បាត	៧៥	១១
របស់	របស់	„	១២
ដំរីសម្បជ្ឈ	ដំរីសម្បជ្ឈៈ	៧៦	១៦
មិនសោយស្គាយ	មិនសោកស្គាយ	៧៨	១៥
កាធានៈ	កោធានៈ	៧៩	៨
ឃើសយ័យ	ឃើសយ័យ	៩០	„
តេប៊ីវិកតុត្ថ	តេប៊ីវិកតុត្ថ	៩២	៦
ផ្កាប័ណ្ណ	ផ្កាប័ណ្ណ	៩៧	១២
ខ្លះខ្លាំងលាភ	ខ្លះខ្លាំងរកលាភ	១០៦	៥
„	„	„	១៦
„	„	១០៧	១១
ព្រោះជា	ព្រោះជា	១២៦	១៤
ព្រាហ្ម	ព្រាហ្មណ៍	១២៩	១៥
អន្ទះអង្គ្រង	អន្ទះអង្គ្រង	១៣០	១១
មានទុក្ខរលត	មានទុក្ខរលត	១៣៤	១២
មគ្គល	មគ្គល	១៣៨	១៧
តាំ ឡើង	តាំងឡើង	១៣៩	៧

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ព្យាថា	ពាក្យថា	១៦១	៣
នេះខ្លះ	នេះខ្លះ	១៦៦	៤
(១៥២)	(១៥៣)	១៦៧	៧
អង្កៀស	រង្កៀស	១៦៨	១៧
ធម្មជាតិ	ធម្មតា	១៧៥	៧
បាដិហារ្យ	បាដិហារិយ៍	"	១៣
"	"	"	១៤
"	"	"	១៧
ជាតាំង	ជាទីតាំង	១៧៧	១២
ទ្រង់ថា	ទ្រង់ត្រាស់ថា	១៨៤	៧
សំដៅយក	សំដៅយក	"	១៧
ធម៌សង្ឃមួយក្ត	ធម៌សង្ឃមួយក្ត	១៨៥	១២
សំដៅ	សំដៅ	១៨២	១៧
រវើរវាយ	រវើរវាយ	"	"
បុគ្គលនោះ	បុគ្គលនោះ	១៨៣	១៨
សូមតាមលទ្ធិ	សូមតាមលទ្ធិ	១៨៧	៨
(១៥៣)	(១៨៣)	១៨៨	១៤

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

៣១៧

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
ព្រាហ្មមួយ	ព្រាហ្មណ៍មួយ	១៧៧	"
សេចក្តី	សេចក្តី	"	១៨
ប្រកាន់	ប្រកាន់	២០០	១០
មិនទាន់	មិនទាន់	២០៣	៣
ត្រាស់ហើយថា	ត្រាស់ហើយថា	២២៦	១៧
គឺពាលយ៉ាងនេះ	គឺពាលយ៉ាងនេះ	២២៧	៣
មានបញ្ហាថា	មានបញ្ហាថា	២៣៥	១២
គឺបុគ្គល	គឺបុគ្គល	២៣៦	១៧
បរិសុទ្ធ	បរិសុទ្ធ	២៤១	៧
មានវាទ	មានវាទ	២៤២	២
សុត្តន្តទេស	សុត្តន្តទេស	២៤៧	១
ព្រាហ្មណ៍	ព្រាហ្មណ៍	២៤៨	៤
ជ្រាវគ្រឿងប្រកាន់	ជ្រាវគ្រឿងប្រកាន់	២៥៤	១២
គឺ	គឺ	"	"
បរិច្ចាគញណ	បរិច្ចាគញណ	២៨៤	១៧
អង្គិកមគ្គ	អង្គិកមគ្គ	២៨៥	១៦
ដទៃ	ដទៃ	២៨៥	១២

វិវត្តវិទ្យាប្រតិបត្តិ	វិវត្តវិទ្យាប្រតិបត្តិ	អង្គ	រដ្ឋលេខាធិការ
ន. មយ្យ	ន. មយ្យ	៤	១៦
ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ	ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ	៦	១៤
បរិសុទ្ធ	បរិសុទ្ធ	១៣	៨
អសី	អសី	"	១៤
ឥមញ្ច	ឥមញ្ច	១៤	៥
បរាមសតញ្ច	បរាមសតញ្ច	១៥	១៣
នាគិនិសតញ្ច	នាគិនិសតញ្ច	"	"
ឯម្យ	ឯម្យ	"	"
វត្ថុម្យ	វត្ថុម្យ	២០	១០
ឧបម្មសំបុប្ផានំ	ឧបម្មសំបុប្ផានំ	៣៧	១៧
កនិកាយស្ស	ខុទ្ទកនិកាយស្ស	២២	១
និព្វានគតោ	និព្វានគតោ	២៣	៣
និព្វានប្បត្តោ	និព្វានប្បត្តោ	"	"
បរិវារតោ	បរិវារតោ	៥៧	២
អនាគតមទ្ធានំ	អនាគតមទ្ធានំ	៦០	"
ហោតិ អត្ថិ	ហោតិ ។ អត្ថិ	៦២	៨
មេ	មេ	៦៨	១៧

វិវិទ្យាវិវិទ្យបត្តិ

វិវិទ្យាវិវិទ្យបត្តិ	វិវិទ្យាវិវិទ្យបត្តិ	អត្ថេន្ត រដ្ឋលេខាយិ	
មហានិទ្ទេសា	មហានិទ្ទេសា	៧០	១
សមស្ស	សមស្ស	៧៦	៦
អកុហាកា	អកុហាកា	៧៧	២
បដិលីនា	បដិលីនា	"	១២
ឧញាចិយាយ	ឧញាចិយាយ	៨០	១៣
នសមា	នសមា	៨៥	១
"	"	៨៧	"
យុត្តា	យុត្តា	៩៦	៩
"	"	"	១២
"	"	៩៨	២
យុត្តា	យុត្តា	"	១១
បរេសំ	បរេសំ	១០៤	៤
បិដេ	បិដេ	១២៦	១
បរិគ្គណនិ	បរិគ្គណនិ	១៥០	៥
ទិស្សតិ	ទិស្សតិ	១៦៨	១៥
រដ្ឋពន្ធ	រដ្ឋពន្ធ	១៦៩	៦

វិវត្តន៍វិវត្តបត្តិ

វិវត្តន៍វិវត្តបត្តិ	អវិវត្តន៍វិវត្តបត្តិ	អត្ថ	រដ្ឋលេខាយ
និទ្ទេសា	និទ្ទេសា	២០៣	១
បេធាវី	មេធាវី	"	១៤
បដានាគី	បដានាគី	២០៥	១៨
វេហតីគី	វេហតីគី	២២៧	៦
អាទិន្ន	អាទិន្ន	២៥១	១០
ធម្ម	ធម្ម	២៦៤	៦
ឧទ្ទិសរាវត	ឧទ្ទិសរាវត	២៦៧	"
(៣៥៤)	(៣៥៥)	២៨៨	"
អក្រព្វន្ត	អក្រព្វន្ត	២៧៧	១៥
និវិសរាវត	និវិសរាវត	៣០០	៧
អភាវិតាគី	អភាវិតាគី	៣០២	១៨

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកខាងក្រោមនេះ ៖

Printing costs were met through the gift of

Mrs. Fukuko Kasahara
3-4-2 Minami, Azamino, Aoba-ku, Yokohama-shi, Kanagawa-ken 225
Japan

この本は次の方によって復刻されました。

笠原福子
〒225 神奈川県横浜市青葉区あざみ野南3-4-2

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ

ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL. 65 (of 110 volumes total)

"SUTTANTA PITAKA"

Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh

Reproduced with the kind cooperation of the

TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE

First edition December 8, 1994

Printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ（南伝大蔵経）全110巻・第65巻スuttantaピタカ（経部）

発 行：ブノンペン仏教研究所

復刻救援：カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会

発 行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社

製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

